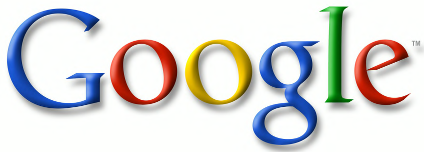

Pflegera-

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

VÝBOR PRACÍ

ČELNĚJŠÍCH SPISOVATELŮ ČESKOSLOVANSKÝCH.

REDAKTOR: **FRANTIŠEK ZÁKREJS.**

DÍL TŘICÁTÝTŘETÍ.

SPISY GUST. PFLEGERA-MORAVSKÉHO.

SVAZEK DRUHÝ.

V PRAZE.

NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1875.

Gust. Pflegera-Moravského

SEBRANÉ SPISY.

SVAZEK DRUHÝ.

PAN VYŠINSKÝ.

Roman.

Druhé, opravené vydání.

V PRAZE.

NÁKLADEM KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1875.

ÁRC

CH

RE

PAN VYŠINSKÝ.[1]

Román.

Národní knèhtiskárna: I. L. Kober v Praze.

PAN VYŠINSKÝ.[1]

Román.

Vom Himmel fordert er die schönsten Sterne,
Und von der Erde jede höchste Lust,
Und alle Näh' und alle Ferne
Befriedigt nicht die tiefbewegte Brust.

Göthe.

KNIHA PRVÁ.

... c' est un enfant — joueur — léger — mais le coeur est bon ..... et savez-vous, qu'il a de l'intelligence.

Le gamin de Paris.

Haec est
Vita solutorum misera ambitione gravique.

Horat. Sat. Lib. I. 6.

(1857.)

I.

Já vroucně vzývám Tebe na počátku
Své nové písně, Muzo, k přispění,
Ač vzbudí to snad přeučenou hádku
A nožů soudných děsné břinčení,
Že klasicism vodím za oprátku!
Leč péro ocelové, ba snad husí
Svým krutým ostřím báseň lámat musí,
Sic o mé knize nikdo nezvěděl by,
Té kdyby nebylo kritické střelby:
Nuž tak Tě, Muzo, hlas můj provolává,
Ač pěkná moda ta se zanedbává!

II.

Však nemyslete, že Vám budu pěti
O zbroji válečné, trub hlaholu;
V slavnější písně vrhal bych jen smeti
A mezi krásně květy koukolu:
V minulé časy zpěv můj nezaletí!
Jak mladý orel s větrného bytu
Se snáší nad kraj nebes ve blankytu:
Ať nadšení se vznese nad mou skrání
V mohútné síle prvotního plání
A odkryje v lichotné náklonnosti
Mně pestré zjevy blízké přítomnosti!

III.

Zvu rekem toho, o němž chci zde psáti,
Ač verše tyto nejsou eposem.
Náš věk se více snadno nezachvátí
Rytířskou službou — dámy únosem
Se sotva kdo víc může rozehřáti.
Ba sama víra v kouzla sladkých bájí
Se výsměchu svých pochyb neuhájí!
Nuž, co as řeknete, rek, o němž píši,
Že dítkem právě báječných je říší,
Že ku neštěstí svému — s povykem
To hlásat nelze mi — je básníkem.

IV.

Ach básníkem! — Tak čtenářstva dav valný
Již zvolá krče ramenama hned
Co s básníkem chceš? Nechť — je geniální,
Nechť dařen fantazijí, množstvím věd!
My chceme raděj správce vinopalny,
My chceme bohatého fabrikanta
A lučby, hospodářství mudrlanta;
Či lékaře to pro koně a krávy
A jiné toho druhu moudré hlavy:
Když takového reka verš tvůj zjeví,
Pak dvacetkrát se vydají tvé zpěvy.

V.

Co s básníkem v tom věku samé prozy,
Kde báseň slaví modrý pondělek?
Kde vládnou větroleté parní vozy,
A v triumfu se přímí výdělek,
A směnka, kredit mohútní jsou bozi?
My nyní máme jiné ideály:
Cukrovny, dílny, lomy skrze skály,
Z Manchestru bavlnu a polské loje,
A ruskou kůži, anglické pak stroje:
Tu reku tvému v střízlivém tom světě
Velk*ého štěstí* haluz nevykvěte!

VI.

A přec Vám toho reka nemodního
Chci předvesť před zrak mile žasnoucí.
Kdo nalez' předmětu tak nevšedního,
Tož v době poezije hynoucí,
Tenť na něm lpí do zpěvu posledního.
Snad obraz toho, jehož neukojný
Duch práhnul k nebi veda s zemí vojny,
A jehož srdce v citech plálo celé,
U mnohých dojde soucitnosti vřelé.
Zpěv-li se nezlíbí — nu! neškodí,
Ať mrzutý jej čtenář odhodí!

VII.

Náš hrdina z dobrého pošel rodu;
Zda otec ševcem byl či krejčíkem,
Na velkou básně nebylo by škodu,
Zvlášť když můj rek je mladým básníkem.
Bych netrmácel ale bez důvodu
Slabounké nervy mnohé dámy sličné,
Jež reky hledá v výši nebetyčné,
Tu řeknu raděj, že byl otec jeho
Tož pánem statku — nezadluženého,
A máť že pěstila jej láskou hojnou,
Že měla k' němu z venkova i kojnou.

VIII.

Tak dlužno říc', že z lože manželského
Byl, jak to dosvědčoval křestní list;
Leč kdo byl as počestný kmotr jeho,
Nemoh' jsem v onom dokumentu číst.
To ale z pramene vím neomylného,
Že neměl sester ani bratrů více,
Než za to tetiček až na tisíce;
Že otec jeho, ač měl statek hezký,
Přec vroucně miloval svůj jazyk český,
A tak i syn se v pevné důslednosti
Přiznával k otce svého národnosti.

IX.

Však na jeho zde nesmím také stáří
Snad schválně zapomenout s počátku:
Vždyť každý člověk hned se jinak tváří,
Když s věkem jeho počnem' pohádku.
Čím mladší, obraz jeho tím víc září
A srdce dám tím více zanjímá,
Byť vyhřálo jej afrikánské klíma;
Či byť i barevným byl Indiánem,
Jak čteme v spisu často jmenovaném,
Kde k divochovi děva z lásky nyje,
Kde oba blaží citů harmonije [2]).

X.

Náš mladý rek je skoro příliš mladý;
Mé verše nemohou to zatajiť.
Tak spatříte-li v jeho stáří vady;
Tu nechtějte svůj hněv naň uvaliť. —
On v peřinkách Vám neumíral hlady
Po svatých zdrojích zlaté pramoudrosti;
Též neslynul v kolébce výmluvností;
Ni lvem byl slavným v společenském světě
A z lásky nezoufal v dvanáctém létě:
Tím vším se lesknul ve pozdější době
A všady dobyl velké chvály sobě.

XI.

Náš Vladimír — toť bylo reka jmeno —
Byl dvacet a několik roků stár,
A poezije byla jeho věno,
Co nejkrásnější všeho žití dar,
Jímž na zem bývá nebe přenášeno.
Vždyť chová život věru prozy dosti
V tom prázdném lůně nahé skutečnosti,
A blažen onen, komu osud jeho
Se napiť dopřál z proudu kastalského:
Jej sladká Muza všady doprovází
A citů žár svým zápalem omlází!

XII.

Ó poezije! Dítko z čarných luhů,
Ty ztraceného ráje dědictví,
Jež ducha jímáš v kouzla svého kruhu
A štěpíš v srdce pravé šlechtictví:
Já tebe uzřel jako pestrou duhu,
Když nad dolem se rosným z rána klene!
Ty's rozžehla mé srdce umrtvené,
Že v záři tvé zřím nebeské jen zjevy,
Že měním vše, co cítím, v plné zpěvy;
Ty božských původů zrcadlo zlaté,
Jen v tobě mé se shlíží nitro vzňaté!

XIII.

Nepřestaň ve srdci mém nikdy plát́i,
Ty svatých citů božské proudění!
Ty's jediné, co svým já mohu zváti,
Co uchránil jsem žití z bouření!
Ach mladosť, jež se nikdy nenavrátí,
Ta prchá v temné říše minulosti,
A za ní nelze zříti bez trpkosti!...
I lásky žár, jen jednou pocítěný,
Ten shasne bolem záhy otrávený;
V prach oslepný se shroutí ideály,
A v srdci *stan svůj* zarazí jen žaly!

XIV.

Kdo tebe v prsou posvěcených pěstí,
Tenť bludům světa navždy uchváccen;
Ten mezi zradou zhouby ve svěžesti
Života půvabům je navrácen,
A nevýslovné jemu pučí štěstí,
Byť osudů hry nad hlavou se hnaly
A vše, co milé srdci, oderwaly.
Neb v tobě žije upomínkou svatou
Zře minulosť i budoucnosť jen zlatou;
Ba tebou urván je vší časů změně,
A ku tvým říším hárá zachvácené.

XV.

I Vladimír tvé cítil mírné vání,
Když v kolébce co hravé dítě snil;
A když se vzňalo jeho ducha plání,
Tu jenom v tobě bohyni svou ctil,
A blažen býval v záři tvého smání.
Ty's jemu věrnou pěstitelkou byla,
Ty's na svých ňadrách si jej vykojila,
Že od mladosti váben vděky tvými,
Jen k tobě vzplanul city nezhubnými,
A po tvém věnci práhnuł přehorroucně
Tvé službě celý zasvětiv se vroucně!

XVI.

Čas nastal mu, kde s chůvou hádky vodil,
Kde šavlí vládl jako generál;
Kde svoje hračky k hrobu doprovodil,
Až u zkoušky pak před katedrou stál.
Jak často v gymnasiji v potu brodil
Se mladý Mciri přetajemných věd! [3])
Tu toužil vroucně ku houpačce zpět,
Ba raděj chtěl svou špinavou mít bundu,
Když dostal z řeckých konjugac sekundu —
Však přece tak se v retorice bránil,
Že pak co filozof svět celý hanil.

XVII.

Vy blažené, vy krásné, prchlé doby
Jste pochovány v hrobu temnosti,
Kdy teprv okřál školské od poroby
A dosáh' stupně lidské hodnosti
Filozof student probuzený z mdloby!
Když vkročil v síně university,
Tu novou slávy září obkrytý:
Na škamnách sobě vážně zabubnoval
A holí s a v o i r v i v r e osvědčoval;
Ba brejlemi tu došla velebnosti
Tvář každého a plála pramoudrostí.

XVIII.

Náš rek na slova nedbal učitelů,
Když ještě v školách trhal kalhoty:
Měl proto mnohdy s nimi notnou melu
A málo zažil od nich dobroty.
On studoval rok co rok bez oučelu:
A když se přednášela mathesis,
Tu bručel písně do vyššího čís;
A zabral-li se mistr v estetiku,
Vždy čítal strašné básně romantiků;
Když v statistice dlouhou chvíli míval,
Tu kreslil panáky a . . . hrozně zíval!

XIX.

Ze starých klasiků však mnoho krásy
V svou poetickou duši nasoukal,
Že skoro sešedivěly mu vlasy,
A z toho, co se do kněh nakoukal,
Si zkazil oči na budoucí časy.
Tak brejlemi osedlal vážný nos;
Neb za pracnou mu píli lestný los
Dar Danajských — zrak krátký — nadělil,
Že s „Mudřeny" se krámem spřátelil!
Však v Melpomenu tak se zamiloval,
Že mimo ni nic ze škol nezachoval.

XX.

On také vládnul zbraní Martiála,
Však toliko svou vlastní přírodou;
Neb zlatá ruda vtipů — ta mu plála
Při každém slovu takou náhodou,
Že misantropů srdce rozesmála.
Kdo vtipům učí se své ku ozdobě,
Ten cizí kabát vypůjčuje sobě;
Má s nošením vždy přenesnadnou práci
A prozradí-li se v zlé situaci:
Tu objeví se jeho vtipů bída,
A duchaplnosť náhlá zkazí krida.

XXI.

Leč Vladimír — ten ušel nehodě té;
Jeť pravým synem humoristiky,
A sláva Sterne-ova mu bujně květe
A toho, jenž psal vzácné Pickwicky.
Však že jen tím byl slavný, nemyslete:
On znal i koryfeje latiníkův
A všecka díla řeckých prabásníkův;
On nazpaměť i mnohé verše uměl,
Jen originalu že nerozuměl:
Když pustiť se chtěl do Iliády,
Tu hned se zabral v špatné překlady.

XXII.

Však znalť i jiné literární krámy,
I novověkou beletristiku;
Francouzské romány a strašné drámy
A jiné stvůry zbrklých básníků,
A memoiry mnohé staré dámy.
„Infamní“ Don Juan, moudré disputace
Ospalých lordů daly mu dosť práce;[4])
Znalť Němcův přeučenou romantiku
A spisy vše, jež nadělaly křiku;
Znalť učených kněh celou armádu,
A mnoho jádra, mnoho . . . neřádu.

XXIII.

Též filozofií se hrozně trápil;
Mozek mu zmátla metafyzika,
Neb z nejsvatší se číše notně napil
Té pracné vědy, zkázy mladíka;
Leč „přes to všecko“ mnoho nepolapil.
Tu útěchy mu dáno bystrým duchem,
Že bláznovství je, šermovati vzduchem,
A nejlépe že každý učiní,
Když filozofů všemu náčiní
Dá vale a všem jejich systémům
A spolehne se vlastní na rozum.

XXIV.

Leč nejen „krásných Umĕn“ učeníkem
Byl Vladimír v přemocném zápalu:
On prospíval i neúnavným cvikem
„Vĕd praktických“ dob nových v návalu,
On zpytoval, co by as pravým líkem
Práv moderních se v našich časech stalo,
A proto romanum jej sužovalo,
Až unaven i tĕmi studijemi
Se navždy rozloučil s kodexy všemi.
A vĕdĕl tolik jako advokáti,
Již paragrafem samé právo krátí.

XXV.

Též temná povĕsť na všecky šla strany —
Zda pravdivá, či nic, toť od místa —
Že rek náš, jinak velmi studovaný,
Je velký státní ekonomista.
Však mnohý spis ode mne prozkoumaný
O tomto zázraku nic nezvĕstuje,
Sám úsudek můj o tom pochybuje —
Že však se takým jevil svĕtu všemu,
Nesnadno v boji táhnouť proti nĕmu.
Takť předpokládám, že myšlének nával
Do časopisův anonymnĕ dával.

XXVI.

A že teď všecko za našeho věku
Jen o průmyslu moudře hovoří:
Tu vhodným zdálo se mladému reku,
Svých časů-li se tísni pokoří
A vnikne do těch říší zlatých vděků,
Však jest-li ověnčila za odvahy
Mu odměna svým zdarem vřelé snahy:
To nemoh' jsem též nikde vyzpytati;
Jen tolik vím — a to snad dosti platí —
Že milý rek náš, ač byl jinak pilný,
Přec nevystavěl ani jedné dílny.

XXVII.

I jiných věcí znal on prazdroj zlatý,
A věděl, kapitál, co ourok jest;
Znal akcije a dluhopisy, traty,
V tom znal se, jak je dvakrát jedna šest.
Též věděl, jaké nastanou hned zvraty,
Když o šestnáctinu kles' papír v kursu
A v smrtelný strach uvrh' celou bursu.
I doved' povídati o kreditu,
Jak původem je všeho blahobytu!
Tak ze všech krámů znal věc právě modní,
A doved' o tom všem v čas mluviť vhodný.

XXVIII.

Však to vše nesplnilo touhy jeho,
Onť po vyšším neustal planouti:
A všecka proza ducha ohnivého
Nemohla s říší krásy strhnouti.
A když se prodral z moře hlubokého
Těch přísných věd všech duši umořících:
Tu jeho mladých citů dřímajících
Se náhle všecky proudy rozpoutaly;
A srdce jato neznámými paly,
Dřív chladné, mrtvé, bouřném u jásotu
Již vzbudilo se mocně ku životu.

XXIX.

A váben sladce zjevem kouzedlným
Té světské krásy klamné, šálivé,
On počal užívati douškem plným
Života slasti vrátké, šumivé.
Tak doufal, touhám neskojitedlným
Že ladně kyne sladký odpočinek,
Zvolí-li radosti si bujný vínek.
Života slasti, žalu původcové,
Vy chmúrné stíny záře purpurové,
Jak číhající bouře v tichém dolu:
Vy příchod věštíte budoucích bolů!

XXX.

Leč Vladimír — ten dosud zpitým okem
Na vše ty krásy zíral v nadšení!
Vše naň se smálo, jako na hlubokém
Jezeru vodních liljí hemžení,
Jež podvodným ku zkáze kyne mokem.
Svět celý odstínem byl krásným ráje
V duhovém lesku pravěčného máje;
A v sladkém usmívání klamných lidí
Jen svého blaha milý odznak vidí,
A slovo druha, slzu v oku vzňatou
On vřele ctí co pravou věc a svatou. . .

XXXI.

„Již tolik pěl jsi o svém hrdinovi,
Že by byl věru svrchovaný čas,
By verš tvůj vykouzlil nám obraz nový,
A napnul tak pozornosť naši zas!“
Tak slyšet hlas. — Leč básník rád si hoví
A často nedbá ostrou na vyčítku,
Když se mu jedná mravnou o povídku.
Že rek též někde bydlí, dlužno říci,
Byť básník to na hvězdy zevlující.
Nuž tedy, přátelé, jen nevtipkujte
A k rekovu mne sídlu následujte!

XXXII.

Ten jeho byt měl oddělení dvoje:
Zde Muza vládla svými zákony —
Však nevedly k ní stkvostné předpokoje —
Tam otevřeny as dva salony,
V nichž elegance všecky dítky svoje
Vám pěstí v ladně vybroušeném vkusu,
Jak by to salon Francouzů či Rusů,
Kde haute volée se schází zívat nudně,
A někdy snad i pobavit se trudně;
Kde v bílých rukavičkách, v černém fraku
Se pije čaj a . . . dřímá bez rozpaků.

XXXIII.

Náš Vladimír však nemiloval síní,
Kde člověk pánu bohu krade čas;
Kde z jindy udělá se i hned nyní,
A z noci den a noc pak ze dne zas,
Jak lehká mysl právě si umíní.
Ni kdysi v shonu nedočkavém slídí
Po vzáctné společnosti oněch lidí,
Jichž moudrosť jeví se jen ve frančtině
A v jiných řečích, jen ne v mateřtině,
Jichž jednotvárná „noble“ konversací
Až k smrti nudná každý den se vrací.

XXXIV.

V těch salonech v slavnostném naladění
Odbýval rek náš častou hostinu,
Kde beaux esprits-ův znělo hovoření
O věcech moudrých mnohou hodinu.
Zde o divadle v smělém povržení
Se ozývala ostrá kritika;
Tam zastoupena beletristika
Je celým hejnem slavných literatů,
Z nichž strach jde jako z tisícera katů.
Když slovo prones' jeden z těchto pánů,
To jak bys hromů slyšel strašnou ránu!

XXXV.

On hrál sic dobře; avšak ... avšak málo
Co vášnivý měl ohně milovník —
Měl dobrou chvíli včera, jak se zdálo —
Svou uměl roli, však ji nepronik' —
Při jeho hře se srdce nezahřálo —
Ve velké sceně málo nuance,
A při skonání žádná balance —
Též deklamace mdlá a suchá byla,
A detail slabý . . . chyba chybu kryla . . .
Tak chuďas histrion, jenž dobře hrál,
Se od kritiky nezpamatoval.

XXXVI.

Hlas nesloužil už zpěvačce té žádný
A časnou kridou v pensí dospěla;
Registr vyšší naskrze byl vadný,
Že tím i dobrá škola trpěla.
Však živá hra, zevnějšek její vnadný,
Ta ňadra sněhem se jen lesknoucí,
To její oko žárně planoucí,
Ta noha, nos pak, hlava, ruka krásná,
To vše zpěv nahražuje z čista jasna,
Že být už sopránu víc neměla,
V ní kritik vidí zpěvu anděla.

XXXVII.

A po divadle přišla poezije:
Od písně šlo to k dramě v rumoru,
Že málo kdy se bez disharmonije
Sněm rozešel ten v dobrém humoru.
„Jej vodí k básníkovi sympatije!“
Tu někdo praví; jiný dlouhou řečí,
Že první tomu nerozumí, svědčí;
Až třetí rozhodne: že ti dva hlupci
Cizího zboží prodajní jsou kupci;
V tom klidně zvolá čtvrtý: „Milí páni,
Prosím vás pro bůh! nechte nadávání!“

XXXVIII.

Tu náš rek vstana dí: „Ó přejte věnců,
Kdo chuť a vůli má jich vydobyť;
Na poli slávy málo pilných ženců,
Již hledí skráň svou doubím ozdobiť,
Toť rozumí se, vyjma vás učenců!
Jeť snaha věčná, krátké však je žití [5]),
A pokladové moudrosti jsou skryti;
Kdo chuť má pátrať po jich tajném zdroji,
Ať vynaloží všecku snahu svoji!
Mně však buď přáno, na vaše bych zdraví
Tu číši vypil, smír tak zjednav pravý!“ . . .

XXXIX.

A hádka ukončena dobrým vínem,
A za Sokrata uznán je náš rek! . . .
Onť zván již dříve mladým Apolinem
Všech učenců, náš jimiž stkví se věk:
Leč teď se stal Ateny pravým synem.
A hlučná pochvala zní velkou síní,
Nepřítel s přítelem si tyká nyní;
A veselosť se nevázaná vrací . . .
A jako bouře, jež se v hory ztrácí,
To celé moudré, hořké hašteření
Se ve zpěvy a ve smích blahý změní!

XL.

Toť život byl, jak přál ho náš rek sobě:
Vždy dobrou mysl, dobrou tabuli,
A veselou společnosť v každé době,
Kde každému se děje po vůli,
Až cítí matnou řeč jen v sladké mdlobě!
Oj! jak tu mocně ducha jiskry planou
Tou veselostí vůkol rozháranou!
Na blesku perutech vtip ostrý lítá,
Zde bodne, trpké sladkosti tam skýtá;
Až raněn, zbraní ostřejší pak brojí,
A vzdá se vykonav již pomstu svoji.

XLI.

Žert obživne, jak mlunem probuzený,
Pohádek vhodných vyřine se zdroj;
A volné slovo přístup dovolený
Má napolo, se v smělý pouštíc boj.
Tu „pěkný kousek" dosud utajený
Již pachatele vodí do rozpaků,
Že směšný hněv mu hledí z oka mraku.
Když historkou o protivníku rád by
Se vymstil plodem svojí vlastní skladby —
Vždyť každý ví, že lež, co praví hněvně —
Tu výsměch homerský mu platí zjevně.

XLII.

Sedadla šramotí... vše zraky v jednu stranu,
Jak dralem jaté se teď obrací.
Oj! celou spatřují tu karavanu
Dlouhatých sklenic v slavné ovací,
Jichž úkolem, by jaly boží manu.
Boj krutý nastane . . . a v strašném shonu
Ku slávě pověstného Jacquessonu
Již zahřmí náhle hrozná kanonada,
A pak se strhne, jak dí Iliada,
Tisk takový a pokřik, zápas, klání,
Že v strnutí se mraky k zemi sklání.

XLIII.

Třikráte sláva tobě, francký synu —
Když nezkalen jsi ve své dobrotě —
Ty od Albionu až v Palestinu
Co vítěz kráčíš, drahý klenote!
Nepřítel pláče, žalu. smutku stínů,
Nám slasti jevíš nejkrásnějších říší,
Když tvůj vře bujný tepot v plné číši;
Když jako ducha blesky šum tvůj syčí,
Vždy života pln k plodu se jen ničí,
Jak světa obraz stále zmírající
A každým rokem znova vzkvítající!

XLIV.

Třikráte sláva! Upomínek sladkých
Tys bujný, lehký, milý buditel;
Tys mocných plánů, velkých, divovrátkých
V svém plamenu vždy volný pěstitel!
Oj! přípitky zní po přestávkách krátkých!...
„Ať žijí přátelství a lásky slasti,
Ať květe štěstí, sláva naší vlasti!
Ať žijí druzi meškající v dáli!
Ať květe ku blahu mír neustálý,
Ať žijí Muzy, matky poezije,
Ať věčně krásný, pracelý svět žije!!“...

XLV.

Ba mé se lásky obraz v tobě zračí,
Ty mocný zdroji všeho nadšení!
V tvých krápích, v nichž se život plný značí,
Má i mé původ blahé blouznění!...
Jak vichrem hnané květy svadlé kvačí
Tam přes dol rosný v dálku modrosivou:
Tak pohlceny sny mé sudbou divou.
Oj! v plamenu tvém mocně proudícím se
Tu žijí opět v vděku lesknoucím se,
A nebe dávno mrtvého již štěstí
Tvůj živý proud svým bujným šumem pěstí.

XLVI.

Ó, kde jsou časy, kdy mně v milém kruhu
Tak zavítala božská veselosť?
Kde's Bohdane a Edvarde, můj druhu [6]),
Kam osudu vás vrhla zuřivosť?
Tenť mrtev, onen hostem cizích luhů!
Kde mladosť má, kde mladosť nenavratná?
Kde její snové, její krása chvatná?
Ó srdce bolí, slza s očí kane,
Že nikdy více mladosť nezaplane!
Jeť marné lkání, vzpomínky jsou marné,
Jen srdce trují jejich dechy žárné!...

XLVII.

Nuž, nechci želať více svého štěstí,
Ač naděj slastná v srdci neplane!
Ó jiný život musil by mně kvésti
A zlatý lavřín v kráse neznané!
Leč krutý osud nepřestal mne vesti
Tož kletých říší strasťmi všelikými
A ducha mého zmořil vzteky svými!...
Však dosuď pevná vůle nezlomena
A k boji krvavému připravena;
Snad kyne vítězství: Nuž v smrtné zbraně,
Buď zvítězit či zhouby vzdat se ráně!...

XLVIII.

Leč dál! — Na druhém křídle obydliště
Se kryla básníkova kancelář;
Tam však ni přeskrovného útočiště
Neměla elegance světská tvář.
Těch devěti Muz svaté obětiště
Se nerovnalo chrámu přeslavnému,
Nad nímž se klenba k nebi zhvězděnému
V závratné výši volně vypínala
A ku nadšení mocnému tak zvala [7]).
Vchod do svatyně bohů olympických
Byl bez ozdob a sloupů bez jonických.

XLIX.

Jen holé zdi a skoro bez nářadí:
Toť reka našeho Muz jesti chrám! —
Zde o pořádek oko nezavadí,
Když k stolu vzhlédne, k starým almarám,
V nichž tlupa básníků své lyry ladí.
Na židlích srovnán papír na chumáče,
V nichž v mnohé básni srdce láskou pláče;
Pak vzáctný divan z předpotopních časů
A pantofle tož ze všech světa pásů,
A župan, jemuž schází rukáv levý:
Jen to se zraku zdivenému jeví.

L.

Tam turecká se dýmka o Miltona
Podpírá dlouhou z třešně trubicí;
Zde stará šavle seká do Platona,
Že mudrc od ran skoro krvácí:
Tam těžká hůl své velké panství koná
Převážně ležíc na zákonníku.
Co Němce Kanta slavnou kritiku
Svou nohou židle rozlámaná drtí,
Co Hegel s Schellingem se v koutě škrtí:
Podává Heine s Börnem sobě ruku
Se líbajíce srdcí ve souzvuku [8]).

LI.

A jako ve snu o Juanu věště
Tam Byron dřímá v koutě na kamnech
A podpírá se o špinavé kleště,
K nimž romantiků celý pluk se sběh';
Ba halda knih tu spočívala ještě
Na tiché jistby šedé podlaze,
A zdálo se, že jim tam přeblaze:
Neb pod stolem pěl Homer Iliadu,
Hned vedlé Eneas se hrabal v Hadu:
A z řady bot Sofokles skoro v strachu
Se prodíral tou spoustou všeho prachu

LII.

Jak s tribuny s celou svou výmluvností:
Tak hřímá Cicero zde s almary;
A podlé něho viděť v posloupnosti
Vše nové Homery a Pindary.
Pak věhlasný k nim Demosten se hostí,
Jenž vodil Řecko ostrou filipikou,
Jak Palmerston svět svou dnes politikou:
A dle Boccaccia lýrickými tony
Petrarca platonické pěl kancony [9]):
Rousseau lpí v Goethu, Voltaire se Shakespearem
Se moří nutně ujednaným smírem [10]).

LIII.

A ne bez úcty byly rozřaděny
Slovanských pěvců knihy na stole,
Jež rek náš jako poklad drahocenný
Vždy při ruce měl v pěkném půlkole . . .
Toť život rekův bez vší trpké změny,
Buď v společnosti veselých žil druhů,
Buď sladkých Umĕn v přerozkošném kruhu —
A v létě býval na svém statku malém
Vždy bez starosti, nepostihnut žalem;
Zde z dolce far niente někdy krátká
Jen se správcem jej vybouřila hádka.

LIV.

A koutečok to rozkošný, kde mladý
Náš osudem to milovaný rek
Svůj šťastný život bez mudrců rady
Ve spolku sladkých trávil vzpomének.
Na modré hory, na kvétoucí sady
Zrak jeho zpitý ve záchvatu zírá,
Když slunce vzejde, v soumraku když zmírá.
Jak kdyby jaro věčné kraji přálo,
Tak se zde všecko v kráse svěží smálo:
Bylť údol pohledu to rozkošného
Jak odstín Tempe mnohdy slaveného![14])

LV.

A libohrádek, v němž Vyšinský pánem,
Tak rozkošný a milý nad vše byl,
Jak kdyby ve snu sladce zčarovaném
Duch divotvorný jej byl přikouzlil
Sem od Florence jarních větrů vanem.
Jak tichá labuť modrém na jezeru:
Tak prokvítal ten stánek v letním šeru,
A o pahorek podpíral se květný,
S jehožto výše oku půvab četný
Bujného kraje v proměnách svých vítá
A všecko k celku rozmilému splítá.

LVI.

Zde hučí řeky vlna rozprouděná
A žene kolem klidné dědiny;
Tam zahrada se vine osloněná
A zdobí meze žírné planiny.
A pestrých polí řada nekončená
Se táhne až tam k mýtům dálných lesů
Oživlých ozvěnou tož ptactva plesů;
Na pastvách stáda vesele si zvoní;
V ten cinkot vpadá ržání bujných koní;
A vísky v dál se tratí do krajiny
Jak v sivomodrém šeru bílé stíny.

LVII.

Od letohradu chodníků síť vodí
K mnohému v stinném parku místečku,
Jež tichým loubím k zádumám se hodí,
Jichž mnohdy přítelem pán statečku.
Zvlášť jeden koutek vždy mu zalahodí.
Hle! za rybníkem vysokou se strání
Tam táhne taras, jenž se skalou hraní,
A svěži drn se vzhůru bujně plouží,
Za lože milé umdlenému slouží...
Vše ticho... bdí jen šumot vlnek bílých
A šelest listův a zpěv ptáků čilých.

LVIII.

Tam v pořádku jsou vhodném na tarasu
Významné sochy rozestaveny:
Zde slavných bohatýrů z nových časů,
Tam opět synů sladké Umění.
A kol nich věncem v pěkném ve souhlasu
Se nesou podoby to starých věků,
Mytických bohů, pověstných i reků, —
Zde hřímá Zevs, tam trůní Here velká,
Zde zpěvů bůh, tam lásky roditelka;
Tam Prometevs ku skále přikovaný,
Zde Herakles nejednou opěvaný.

LIX.

A mimo to i dvořenínstvo celé
Se k bohům druží v milém skupení . . .
Tu slunce sklání se v své kráse stkvělé.
Lesk zlatý purpurem se pramení
A vrhá na hor vršky otemnělé
Své mroucí záře zásvit rudoplavý,
Jenž v loubí stromů život budí lhavý . . .
Duchové míru poletují všudy
A nesou štěstí, kde žel mysl trudí . . .
Tak ticho jesti v nebeské jak výši,
Když vztrhlý sluch zpěv nebešťanů slyší . . .

LX.

Tu slunce růžné mocně opíralo
Svým purpurem se v ten sbor krásných soch,
A udiveným zrakům již se zdálo,
Že lije krev těch mrtvých rysů v sloh,
Až chladné tělo jich žít počínalo.
I zdálo se, že Olymp staroslavný
Opustil náhle rozkoší byt dávný
A přeletěl sem v místa toho kraje . . .
Náš myslil rek, že žijí krásné báje,
Že stal se synem nedostupných výší
A hvězdných bohy obývaných říší.

LXI.

Tu od starobylého kostelíka
Klekání míru z dolu zavznělo . . .
Tou mluvou našeho se poustevníka
Již roztoužené srdce zachvělo.
On vidí zdiven, jak věk starý stýká
Se s novějším té chvíle ve souhlasu;
Jak Olymp svržený zlou změnou časů
A zapomenut v němém vytržení
Těch zvuků slouchá posvátnému znění,
Jež novou éru žití duchového
Vyzvání k slávě věku přítomného . . .

KNIHA DRUHÁ.

So sahst Du sie in frohem Tanze walten,
Die Lieblichste der lieblichsten Gestalten.
Göthe.

. . . he was not
Himself like what he had been.
Byron.

The other was as pure of mind.
Byron.

(1857.)

I.

Již listí žloutne — podzimek se chýlí
Svým tichým křídlem k zemi zondané;
V krov rudý v smutku slunce matné pílí,
Silnějším ohněm v sklonu zaplane,
Však klamným leskem tím přec neomýlí,
Jak do hrobu se všecky květy kloní,
I v umírání vůkol zápach roní;
A jako tužby sladké, nesplněné,
Opadlé loubí Sever vírem žene;
Co obraz života s doufáním, s bolem
Teď truchlí příroda vším stichlým dolem.

II.

Ó podzimku, proč moje srdce zmírá,
Když pokojem svých hrobů panuješ?
Je touha to, co prsa moje svírá,
By ve hruď bolnou vrátil mír se též?
Či předtucha mým zrakům otevírá
Svých temných říší zahalené stíny
A v předčasné mne vítá hrobů klíny?
Či jsou tvé listy mrazem krutým schřadlé
Mých nadějí ach! výkvěty již svadlé?
Je zásvit slunce v mlhách zapadlého
Snad obraz štěstí časně zhynulého?

III.

Ten sivý mráz je zbytek oněch citů,
Jež kdysi v prsou mocně hořely,
Dokuď tam žárné lásky ve zákrytu
Jen slasti nevýslovné pučely?
Hvězd hasnoucí zář šedém na blankytu
Je významkem vší zemské slávy, krásy,
Již zubem žravým hubí spěšné časy?
Ty mlhy šeré vstúpající z dolů,
Jsouť stínové to ukrývaných bolů?
A smutné, divé potokův šumání,
Jeť zoufalé to puklých srdcí lkání?

IV.

Ó podzimku! Ty budíš lyry mojí
Ten nejtklivější, nejsmutnější zvuk!
Ty rozněcuješ v divotravném znoji
Mně k žalu ztrápeného srdce tluk!
Mne pojme náhle v teskném nepokoji
Již touhy dávno poodvyklé plání,
A dětinství věk zlatý směvně sklání
Se k prsoum vzpomínkami roztruchleným,
V nichž bolesť řádí ruchem neztišeným,
Že šťastný věk ten víc se nenavrátí,
Když jako krásný k ránu sen odchvátí . . .

V.

Leč mému reku ten čas truchlý z dvojí
Byl povždy vítán milé příčiny:
Neb na venkově mocnou vládu svoji
Nastouply k honbám živé družiny,
Zovouce lesní zvěř k tuhému boji.
A štěkot psův a hukot smrtných zbraní
Teď rušil poklid luk a pustých strání.
Hoj! čilý ruch vše oživoval pole,
Když zlá se strhla bitva honců v kole,
Z něhož se vymklo málo vyvolených
Pro rychlosť nohou dosuď neraněných.

VI.

A když pak lovci večer na lavřínu
Vítězství svého odpočívali —
Již pro bůh! odpusťte mi strašnou vinu,
Že verše mé tu frázi přijaly —
Tu každý hlásal, kolik v říši stínů
On „krásných kusů“ k smrti doprovodil;
Svou výpověď však pravdou nepřiodil,
Neb lesů Švarcenberských tmavém v křoví
Se sotva tolik krásné zvěře honí,
Co jí zde zastřeleno při večeři,
Kde každý lov svůj decimálkou měří.

VII.

Tak při víně se hlučně rokovalo,
Až rána zavítal svit do oken.
Ač mnohému se v hlavě zatmívalo
A nápoje šum jazyk bral v svůj plen:
Přec klenutí se síně ozývalo
Veselých zpěvů mocným hlaholem,
A rudá tvář s těch očí plápolem
A hravý úsměch kol úst žertující,
A matné slovo na rtech zmírající:
To svědčí vše, že štěstí rádo stane,
Kde radosti zář neskaleně plane.

VIII.

Když pak se na venkově ukončily
Podzimku družné, hlučné radosti,
Tu Vladimír opustiv statek milý
Již ihned do města se zahostí,
Kde kyne v společnostech život čilý.
A sotva přikvapítě v stkvělém šustu
Čas báječný bujného masopustu
Se všemi slastmi rozmluv dávno čkaných,
I s mnohým žalem tužeb oklamaných,
A s černým frakem, s rukavičkou bílou,
S mazurkou, polkou, s francouzskou kadrilou;

IX.

A sotva botky lakem napuštěné
Se dotknou překluzkého rejdiště;
A plesy stkvělostí svou proslavené
Na Žofín vnesou vábné jeviště:
Již věnec dam se v kráse nalíčené
Tam objeví jak z tureckého nebe.
Zde každá plane, překonati sebe,
A krašší zdá se, nežli v skutku jesti
Stkvíc v půvabu se dělané svěžesti:
Tu rek náš, jak by známé všemu světu
Syn Taglionky, vířil na parketu. [12])

X.

Na bále dnes je, zítra na pikniku,
Pozejtří slaví tetka jmèniny;
Na to zas v kruhu svých je společníků,
Pak opět na „thé“ u své kuziny,
Kde hlouček dam se baví v hrozném křiku.
Onť všady přítomen, za noci, za dne,
Jen jsou-li v oněch kruzích damy vnadné,
Tu koketě se kloní — vyptává se
Jí soucitně, jak ku své vlastní spáse;
A sladce blouzní, kde mu dama kývne,
I někdy v myšlénkách si v koutě zívne.

XI.

On obyčejně pozdě přicházívá,
Když se již sešla stkvělá společnosť;
Pak dle potřeby roztržitý bývá,
A v kruhu tom jak pravý cizí host.
Na věnec dam se ani nepodívá;
Až růžový se rozmar na něj snese:
Jak ze snů procitnuv již rozhledne se.
Hned domácí se dvoří milosťpaní,
A ptá se snažně, jaké bylo spaní;
A po ceremoniji ukončené
Se podá zábavě již rozprouděné.

XII.

Mluví se o bálech a o koncertech,
I o divadle naivní kritika
Hrá moudrým damám milosladkých ve rtech
A nad jich krásu ještě vyniká...
Vypravují se anekdoty v žertech;
A toalety sněm ten přísně soudí,
Neb v tom se nejvíc ženský rozum proudí;
Pak na zástavy hry se aranžují,
Ač staré damy s tím se neshodují:
A posléz usnesou se všechněch rady,
Že hráť se bude nejdřív ve šarady.

XIII.

Pak směle sedne dama ku pianu
A zadrnká salonní fabrikát:
La pluie de perles jako zlatou manu
Zde musíš umělecky požívať.
A chvála velká hluší na vši stranu.
Tu jiná upejpavě na klavíru
Šeredně břinká k Tellu ouverturu;
„Kde domov můj?“ „Ach není!“ třetí zpívá,
Že sám i v hudbě ignorant omdlívá;
A čtvrtá něčím z „Heine“ baví hosti,
Že pěvec v hrobě lámání má kostí.

XIV.

V tak nebezpečně choulostivé době
Náš rek se moudře z všeho vyplete;
Ta „zlatých“ vavřínů dobyde sobě!...
Schumannka druhá z oné vykvěte;[13]
Své vlasti tato bude ku ozdobě...."
Tak pyšné maman komplimenty dělá,
By dceru svou jen ku divadlu měla,
Že stane se zajisté Malibrankou,
Či slavnější snad ještě Stockholmankou:[14]
Však myslí si, že přes noc až do rána
Se zpívat naučí spíš bílá vrána.

XV.

Tak staltě miláčkem se nenadále
Všech mladých děv a jejich matiček.
Však jako motýl obletoval stále
Těch krásných paní přemilostný vděk.
A zdálo se, že navždycky dal vale
Upřímných citů plání trvalému,
A milkování hověl netečnému.
Tu mnohá mát se v hloubi srdce rmoutí,
Že se vše krásné její plány hroutí:
Že její moudrá, převzdělaná dcera
Jej poutá jen od rána do večera.

XVI.

Zde blouzní děvy o nebeském zraku,
Jenž mile kyne, jak květ violy...
Hned hodí se Vám do černého fraku
A lásky neskrotnými plápoly
Již zmítán v hrozném vězí u rozpaku,
Jak s dívkou mluvit, vyznat se jí z citů,
Jak slíbat ústa jako z aksamitu!
A kolem oken v nejstkvostnějším státu
Jsa hotov již k své lásky atentátu,
Tak po dlažbě, jež jako pažit měkká
A květná mu, dny celé sem tam těká.

XVII.

Když oblomí konečně srdce její,
A ona v lásce se mu nakloní:
Tu oko jiné plá mu zázračněji,
Hlas ještě sladší v sluch mu zazvoní..:
„Jak této rty se v zpěvu mile chvějí!
Jaký to výraz v přednešení písně,
V níž, zdá se, vlastního lká srdce tísně!
To dítě jesti z kraje indického,
Všech bajader, královna vděku všeho..."
A srdce to tam — stará láska hyne,
Jak v ohni slunce sníh se porozplyne.

XVIII.

A k vůli ní se zpívať i hned učí,
A Mozart, Beethoven teď jeho bůh!
Dnem, nocí notami se hrozně mučí,
Až vnikne v zvuků čarodějný kruh.
Tak ozbrojen se štěstí odporučí...
Jak syn španělských luhů Almaviva
On večer serenadu již odbývá,
A zpívá jak tenore assoluto,
Že konečně je děvy srdce hnuto...
Pak nejvěrnějším stane se milánem
Náš rek co vítěz jejím... nad sopránem.

XIX.

Však i té lásky radosť není dlouha,
Ač hudbou vzešla v srdci plamenném:
Zas jinam obrací se jeho touha
Tož v žáru dosuď nepocítěném.
Jeť láska tehdy platonická, pouhá;
Jak věnec z paprskův se ladně vije
Planoucích duší krásná sympatije;
Však ponenáhlu přeslaďounké řeči
K nevelké reka mého strasti svědčí,
Že za tou láskou platonickou, čistou
Ten anděl očekává svatbu jistou.

XX.

I tajně mnohé damě hrdličkoval
O svojí lásky pevné podstatě:
A přísahou se slavnou zavazoval
A věrnosť sliboval jí přesvatě.
A když jí pohnul, tu Vám nezevloval;
Hned uchopiv se příležitosti
A rozplameněn lásky vroucností
Neváhal pojmouť dámu za pasinku
A pečeť lásky vtisknouť na hubinku
A na ňadra. To vše tak opatrně,
Že dama překvapením sladce trne.

XXI.

U jiné se zas velmi hloupým stavil,
Tož jak by pět počítať nedoveď';
Tam přemoralní rozprávkou zas bavil
A nezabíhal do koketních věd.
Tak triumfy i nevinnosti slavil
A nemnohé se skrupulosní damy
Přechytře zmocnil přiludnými klamy;
A blouzně o nebeském ideálu
A svojí svaté lásky cudném palu,
Již děvy obešel všech pochyb řady
A vítěz opanoval její vnady.

XXII.

Tak všeho dosáh', po čem hravě toužil:
Znalť dobře s damami se spřáteliť.
Jak věrný sluha u blouznivé sloužil,
U romantické chtěl se zastřeliť;
A kol upejpavé jak had se ploužil
A obelstiv nejdůtklivější stranu
I mramorovou opanoval pannu;
Zde žertuje, tam opět slzy roní,
Tam umírá již po desáté pro ni;
Zde prosí, kategoricky tam káže,
A všady k svému všech děv srdce váže.

XXIII.

Však ačkoliv byl, jak jsme pověděli,
Dřív milostníkem dobrých matek všech:
Teď ubohé zas z něho strachy měly,
Když neskrotným se lvem stal v soiréech —
To jsme Vám dříve říci zapomněli,
Že thé a soirée se všady dává,
A k snídaní jen že se hodí káva —
I starých pánů byltě nepřítelem,
Že stal se mladých paní dvořitelem;
Ni milenci mu přáli v oné době...
Tak rek náš celý svět měl proti sobě.

XXIV.

Tu jednou bálu v šumné veselosti
Si zamiloval náhle anděla —
Mělť za taký tvor děvu v nadšenosti,
Ač všem jen děvou býť se viděla —
Ten její vzhled byl plný půvabnosti;
To modré oko polo uzavřené
Jak nebe, mráčkem bílým obestřené;
To štíhlé tělo jako topol smělá;
To svěží líce, v němž se růže chvěla,
Ta sladká ústa jenom k zulíbání:
To reka vzňalo k horoucímu plání.

XXV.

On vidí jen těch ňader lůno sněžné,
Jež dme se tancem mocně vzbouřené;
On vidí sladkých ruček rysy něžné,
Tak bílé jako lilje zrosené,
Že nenávidí rukavičce střežné,
Jíž dopřáno jest líbať tyto vnady;
A k tomu nožka bez nejmenší vady,
A její chůze — květů kolíbání,
Když večer zefýr tajně k nim se sklání —
A celá bytosť, touhami jen mroucí:
To všecko hltá jeho zrak horoucí.

XXVI.

Tu přistoupiv k ní jakýs dandy švárný
Se uklonil. V tom na rtech směv jí hrál,
A ona pokyne. — Již vír je žárný
V směs kolon uchvátí a nese dál.
Všech zraky poutá její tanec čárný!
Sotva se týká parketů; jak vzduchu
Lehounký vánek, kouzelných jak duchů
Tož lepá, hravá, směvná panovnice
Se míhá Terpsichory milostnice;
Teď kolíbá se, teď zas bujně letí,
Až skoro zmírá jeho u objetí.

XXVII.

„Při sám bůh! takou čarodějku milou
Můj nespatřil zrak dosud bloudící;
Já musím k ní! S tou přemilostnou Vílou
Prohýřit musím tanec vířící...."
Již měří k ní... A s řečí rozpustilou
Chce žádat o tanec ji budoucí;
Však sochou němý, s tváří blednoucí
A sotva ukloniv se před ní stojí;
Dech uvíznul mu v žárném prsou znoji:
Jen v zraky její svoje oči topí,
Jak by chtěl zřít v nich její duše stopy.

XXVIII.

A přibližuje se... „Prosím, krásná panno!..."
Víc nemoh' mluvit... A v svém rozpaku
Jak ve snách slyšel sladké, milé „ano"
A zřel, jak hrá jí úsměv ve zraku.
Zavíří hudba... znamení je dáno...
A náš rek políbiv jí dvorně ruku
Se podá rázům kvapíkových zvuků;
Obejme tílko forem praandělských
A zří jen v líce rysů rafaelských:
Jejího srdce cítě tlukot sladký
Ji vidí jen tou rozkoší svou vrátký.

XXIX.

Nebeským blahem srdce se mu chvělo,
Onť myslil, že teď víří v kruhu hvězd;
A vroucně k ňadrům tisk' to sladké tělo —
Vždyť při tanci to dovoleno jest —
A skoro líbal sněhobílé čelo.
Tak v slastném jejím objetí chtěl vírem
Na věčnosť bouřiť nekonečným mírem
A v rozkoši s ní umříť nevýslovné
Jak mudrc německý chtěl v tísni rovné,
Ač slavný lord se tanci vtipně smával,
Že jak Mefisto trochu pokulhával. [15])

XXX.

Pak postanul . . . Jak dlouho v kole nesla
Jej slasť a tance vírné šílení,
To nevěděl . . . Ta sladká tíže klesla
Mu z rukou žhoucích v náhlém omdlení,
Ač neviděl to . . . Do blízkého křesla
Již usadil ten dandy krásnou děvu,
Dřív nadarmo ji volav skoro v hněvu.
Ó moci kouzelná těch zvuků jména,
Jedinkrát v žárném srdci pocítěna:
A ze všeho jen ten ton utkví v hrudi,
Kde sladkou zvěnu přerozkošně budí . . . .

XXXI.

„Marino!“ zněly vše hudební stroje,
Vše květiny, tak vše rty volaly;
A při tom zvuku všecky srdce znoje
V horoucím ohni mocně hárały
A v jeho žíly vedly proudy svoje . . . . .
Tak Vladimír stál dlouho, dlouho v snění,
Z něhož by nemělo být probuzení.
Svět celý zdál se v nivec rozplynutý,
On k ženě krásné pevně přivinutý,
Jen ohněm přeblahostným všecek planul
A k nebes výším v zachvácení tanul . . . .

XXXII.

Konečně procit' z toho vytržení
A vůkol zírá jako v cizí svět.
A jeho slasť se v bledý úděs mění,
A u výkřiku drhá jeho ret.
Neb děvy krásné v sále více není;
Jen ostré znění úšklíbavých hlasů:
Co příčina tak nevšedního žasu;
Proč krásnou damu utrmácel k mdlobě
A způsobil tak pohoršení sobě:
A jiné slyší významné otázky —
Tož závistných dam uštěpačné hlásky.

XXXIII.

Rek náš jim dosuď odpovědí dluží —
On na plesu víc nedbá sladký šum
A hledá marno svou Saronskou růži; [16])
Ta zmizela jak obraz milých dum.
Ba skoro zoufalství se k němu druží,
Neb proběh' všecky salony a síně — —
Památky nikde krásné o Marině.
Jej hlava pálí ... všecky žíly hoří ...
Zimniční zápal celé tělo moří ...
Tu na limonadu jda do bufetu,
Skryl zoufalství své v křesle všemu světu.

XXXIV.

Máť bledé líce... černé jeho vlasy
Se rozcuchány vlní na skráni,
Dodávajíce tváři větší krásy,
Anť víčko mdlé zrak modrý zaclání.
Tu zaslechne v ráz blížící se hlasy —
Co zatím hudba dole v sále víři,
A mladý svět již opět v kole hýří —
S Marinou přichází pán vyšňořený.
Tu rek náš vzhledne, vzkřikne překvapený,
A vzchopiv se již děvě ukloní se
A úzkostlivě k ní hned přibliží se.

XXXV.

„Odpusťte, probůh!“ ústa sotva děla,
„Jsem nešťasten, že taká nehoda...!“
„„Ba velmi přísnou k Vám bych býti měla,
Leč to vše náhrady mně nepodá!““
„Z mé duše k Vám se nese prosba smělá:
Odpusťte, probůh! a se nehněvejte!“
„„Nuž tedy druhou kadrilu si mějte!““
On sotva doslech'... a již ta tam Víla...
Ó šťastný rek náš! Ona odpustila!
Kéž toužená je zde již blahá chvíle,
Kde všecko říc' jí hodlá při kadrile...

XXXVI.

Tři tury minuly. „Směl bych se ráno
Po vašem drahém zdraví poptati?“
„„Ó nelze mi, vám odpovědít ano,
Na cestu dlužno pamatovati,
A nemám dosud všecko uchystáno.““
„Vy cestujete?“ rek se zlekán táže.
„„Ah! ano, jak to nyní moda káže.““
„Kam jedete?“ „„My? do Vlach!““ „Dovolte mi,
Bych s vámi jel. Tu krásnou seznám zemi.“
„„Co myslíte?““ dí žertem ona sladce;
„„Vždyť na líbánky s chotěm jedu k matce!...““

XXXVII.

Jak hromu rána dotknula se zpráva
Ta zděsem ztrnulého hrdiny,
Ač v ústret sladce kynou ústa smavá,
A štěstí líce věstí Mariny.
On k smrti bled jí gratulací vzdává;
Však ručku sladkou, něžnou, sněhobílou,
Tu ručku milostnou a krásnou, milou,
Již právě k ústům vedl ku pocelu:
Tu náhle pustil v nevýslovném želu...
A bohatých a žhoucích slzí dvé se
Na její lesklém, sněžném bělu třese.

XXXVIII.

Svůj vlhký zrak vznes' k ní jen polopevně,
Když po chvilce se mlčky loučila;
Ten němý hled jí pravil všecko zjevně,
Co duše jeho nyní cítila.
Vůz její přijel; ona, ne snad hněvně,
Naň upřela ach! nyjící své zraky,
Jak slunce shlíží večerními mraky.
Pak s pokynutím manželovým sňala
S těch bujných vlasů růži, již mu dala:
„Toť na památku od své přítelkyně!"
A ta tam navždy z besední je síně...

XXXIX.

Rek náš se díval dlouho, dlouho za ní,
Až vyrušen byl druhy v portálu.
„Kdo to? kdož ona?" stálé poptávání
Jej doprovázelo až do sálu.
„Jeť ruský banker, ona jeho paní!"
Tu každý divil se, že společníkem
Se cizinky stal, ba snad milostníkem;
A že byl co galanthomme vůbec známý,
Té cizí záviděly mnohé damy,
Že nad tím větroplachem zvítězila
A leskem svojich krás jej okouzlila.

XL.

Však s rekem naším od té doby změna
Se velká, nedosáhlá udála:
Sál opustil, než polka ukončena,
Aniž se živá duše nadála.
Je dvanáct hodin ... venku ohvězděná
Noc v dumný závoj zemi zahaluje,
A luna jak mdlá labuť nebem pluje;
A padlý sníh co pokrov rozestírá
Se nad městem ... zvuk hodin v dálce zmírá ...
Tak truchlo ... teskno ... jak vše kdyby štěstí
Již v rakvi tlelo reka nad bolestí ...

XLI.

Od doby té se v žádné společnosti
Víc neukáže celý masopust;
Proň nemá žádných více půvabností
Ten světa hlučný, klamný, stkvělý šust.
Jen hluboký žel v bolné hrudi hostí ...
A ti, již lásku jeho k tanci znali,
Již do rána s ním často hodovali
Ve hlučném víru šumné veselosti,
Teď nerozumí jeho zoufalosti,
A myslí, krev že jemu špatně krouží,
Ba že zas spleen snad moderní jej souží.

XLII.

Onť nyní roztržit je nad vši míru:
Buď bez klobouku vyjde z domu ven,
Buď o půl noci břinká na klavíru
A ruší spících nepokojný sen;
Buď jakýs portrait kreslí na papíru,
A líbá rysy hrozně načmárané —
Neb kresby mistrem sotva se kdy stane —
Dny celé na svadlou se růži dívá,
A stokrát vzdychne, čtyřicetkrát zívá;
A jako ze sna mluví na ulici,
Že z něho smích si tropí učeníci.

XLIII.

A kam jen pohledne, jej všecko nudí,
A damy nemůž' ani viděti —
Snad že se lítosť v puklém srdci budí,
Že nevěrným byl v jejich objetí,
Když samého teď lásky boly trudí —
A spolkům všem se vyhýbá, kde věčně
Se o bálech jen mluví blahořečně;
Kde vítězství svá oslavují damy,
A při svatbách jen vykládají krámy,
Kde pod závojem zábavy ach! milé
Se nevyspale plouží dlouhá chvíle.

XLIV.

Tak nyní žije odcizený sobě,
Být přestana tím, jímžto dříve byl.
A každá ducha síla zmírá v mdlobě,
A všecek cit, jenž v srdci žárném žil,
Kde mír teď mrtvý plazí se jak v hrobě.
Jen jeden obraz v plné čarokráse:
Ten vstříc mu neustále usmívá se,
Tím dražší, milostnější, krašší jemu,
Že ztracen navždy srdci plamennému.
Tak ve vlastním se trávil žhavém palu
Co dítě vášně své a svého žalu...

XLV.

A v ničem rek náš nemá těchy více,
Jej ani divadlo víc nebaví.
On vidně chřadne, zbledají mu líce,
Onť sebe samého stín mlhavý —
Jak lidé praví v dnešní romantice —
Onť v mučenickém slohu obraz bídy
A pravzor světobolu první třídy.
Tu vespol sobě řekli kritikové
A mudrc kýs, jenž doktorem se zove,
Že Vladimír snad v zoufalém tom stavu
Si pomate tím žalem... moudrou hlavu.

XLVI.

Bylť všady milován a scházel všady,
Kam na návštěvy jindy chodíval;
A paní sobě nevěděly rady,
Že teď se doma stále ukrýval
A smyslu neměl pro ženské víc vnady —
A že byl bůžek starostlivých matek,
To víte; vždyť měl venku pěkný statek — —
Tak návštěvám se zoufalý všem brání
Po celý boží den až do klekání;
A že se množí tato trýzeň denní,
Tu pro nikoho více doma není.

XLVII.

A tak se oddal rek náš svému žalu,
To jak by chlební jeho studium . . .
Dnem, nocí štkal a v slzí strastném kalu
Se koupal vlaže bytu podium.
Ba často do Žofínského se sálu
Šel podívat, ach! na to místo svaté,
Kde uzřelo J i oko jeho vzňaté.
Pak šel zas domů, leh' si do postele —
Na lůže vlastně — bez potěšitele
Lkal čalounům stěn lásky žaly hekem,
Až „u koně“ se vzkřísil pak . . . b e e f s t e a k e m.

XLVIII.

Tak mnoho neděl v zoufalosti šílil —
Že velký blázen, lidé pravili —
Tu jednou, když se tichý večer schýlil,
Když všady tanul poklid rozmilý,
A nebem se hvězdami měsíc pílil:
Náš rek Muz sladkých ve chrám svatý vkročil,
Jejž před tím dlouhý čas již nebyl zočil.
A hle! teď Muzy při vstoupení jeho
Jak na miláčka sídla s blankytného
Se usmály v svém milostivém vděku
A přiřknuly mu slávu příštích věků...

XLIX

Tu svatý mráz mu zachvěl celým tělem;
On rázem cítil bohů přítomnosť,
A jeho ducha vzlet se v proudu smělém
Teď silou jarou zabral na věčnosť,
Kde přestává čas býti měřitelem.
A v oné nekonečné, vrátké výši
Zřel praobrazů netušených říši,
V níž láska, sláva, blaho v jednom kolu
Ve smíru žijí bez krutého bolu.
A spolek božské pravdy zasnoubenců
Se zdobených stkví krásným šperkem věnců.

L.

Tu náhle moc v něm proctla dosud cizí
A otázkou jej přísně soudila:
Hle! v zhouby klín čas nenavratný mizí,
Čím posud síla tvá se značila?
Tvé zlaté mladosti ten potok ryzí
V mdlé moře mrtvé nečinnosti plyne,
Tvůj věk jak svadlý na keři květ hyne.
Ba žitím vlíkne tě jen divá závrať
Do víru, z něhož nekyne víc návrat!
Teď obživna své všecky napni síly
A pevně chvátej ku slavnému cíli!...

LI.

Tak se mu objevila Muza s věncem,
Když s láskou zmizela i naděje!
Ó Muzy náklonnosť i nad zvolencem
Se nejvíc v bolných dobách rozleje!...
I náš rek stal se tak jich zasvěcencem
A pěl pak lásky žár a lásky hoře,
Svých citův bouřných přehluboké moře;
A blaho shledání se, srdcí shodu;
Vše boly nevýslovné při rozchodu;
Mladosti rozkoše a slzí slasti;
Svůj ideal a krásy svojí vlasti!...

LII.

Však dosť už pěl jsem o svém hrdinovi,
Jej znáte — jak říkáme — nazpaměť.
A proto čas, bych z lásky k čtenářovi,
Že moh' tak dlouho se mnou zvědav dleť,
Již ukázal zas veršů předmět nový.
Že nejsem Döblerových kejklů znalý,
Jež kdysi diváky vše užásaly,
Tu nelze předvesť takového reka,
Jemužto vlastí Peking aneb Mekka.
Tak říci mi jest, drahocenné damy,
Že Jaroslav se zrodil mezi námi.

LIII.

„Zas Jaroslav! . . . To není romantické
A jméno přece zvuku dobrého?!
Proč Alfred ne, či Evžen elegické,
Či vůbec něco druhu takého?
Tvá báseň jistě více poetické
By zajímavosti a krásy měla,
Kdyby se jmény z Don Quixota stkvěla! . . ."
Již pozdě . . . Napravím tu chybu svoji,
Až jindy dada reku jméno trojí,
Jak ve Španělích pěkným zvykem bývá,
Kde člověk množství nejkrašších jmen mívá.

LIV.

„A co je ten rek? Jaké zaměstknání?
Je ženat, či je starý mládenec? . . .“
Je svoboden. — Ó přerozkošná paní,
Se oženit tak snadná není věc!
Stav manželský se věru k opěvání
Vždy méně hodí, nežli předmět jiný,
A nahlídnete, bez vší mojí viny:
Jinak by Sokrates, jenž v pravdě bádal,
Byl spíše písně na Xantipu skládal;
A že byl dobrý manžel, sladká damo,
Je Vám a celému je světu známo!

LV.

Nuž dovolte již, milí čtenářové,
By lehká píseň má Vám zjevila,
Co za soudruha ku zábavě nové
Nám Muza sladká ustanovila,
Ať ubohý již jakkoli se zove. —
Zlý osud to, že zříte bez příčiny
Tak s nedůvěrou moje na hrdiny
Jen proto, že jim nepřízniva moda,
Ač nejsladčí je k sobě poutá shoda.
Však pokynu kdo bdělý sladké Muzy,
Tenť nesmí dbáti na výčitek hrůzy.

LVI.

Tak Jaroslav též božské Muzy dítě:
A malířství to krásné umění,
V němž celý žije šťasten pospolitě
S horoucím žárem všeho nadšení.
Je moc mu dána, jížto okamžitě
Jak Prometeus krásné zjevy tvoří, [17])
V ně vdechna oheň, jímžto srdce hoří;
Na plátně planou krásné idealy,
Jež z jeho života svůj život vzaly;
Jsouť ducha jeho zázračné to plody
Jím směle vypůjčené od přírody . . . . .

LVII.

Zda již hned v táči vojny malovával
Náš Jaroslav co mladý Apelles;
Či s paletou-li, se štětcem si hrával,
Když ještě po podlaze s křikem lez';
Či zdali zvlášť rád na kartonech spával: [18])
To s jistotou mi nemoh' nikdo říci.
Leč starému je známo jeho strýci,
Že od té doby, co svou abecedu
S kohoutem dostal jednou při obědu,
Se o papír a o tužku jen staral,
Leč ne a, b, c — kohouty vždy čmaral.

LVIII.

I na trojnohé později zmoh' se koně
A na vozíky kole o jednom;
Pak cvičil um svůj na hrozném též sloně,
Až k radosti své vypodobil strom.
A věru listy kreslil bezouhoně:
Tak velké byly, že zřel každý stopu
Jich bez Galilejského teleskopu.
Leč Jaroslav vždy dále pokračoval,
Až člověka křivého vymaloval;
Pak z domu přišel do akademije,
Kde málo kdo z moudrosti mistrů ztyje.

LIX.

Ne v Eldoradu malířského světa,
Leč jinak v slavné, krásné ve Praze,
On ztráviv drahá, mladá svoje léta
To v plátnech, v barvách, v píli, ve snaze,
Nahlíd', že zde mu štěstí nevykvětá...
Jej mocná touha táhla k jižním krajům,
K těm mistrů velkých zaslíbeným rájům,
Kde Rafael, Angelo, Veronese,
Coreggio, Tizian nedostupné meze
Budoucím snahám směle vykázali,
Krás nebeských zvěčnivše idealy. [19])

LX.

Tam napájel se z prvotního zdroje:
Těch velekněží duchem plamenným;
On cítil větší vlastní síly svoje
A pravzor krásy okem vzníceným
Zde počal zřít — cíl touhy své a snoje . . .
A sluha veleducha nad blankytem
Se směle nes' za Umën blahobytem;
Jsa učeníkem dřív, teď mistrem slyne —
A rukou slávy hodnou volně vine
Na bledou skráň svou lavřínový věnec,
Tož vděčné Muzy milý zasvěcenec.

LXI.

Z čarovných luhů krásné Italije
Jde k Babylonu nadsekvanskému,
Kde umění též mocně, bujně žije,
Svou dávajíc daň věku novému —
Zde Delaroche se plnou slávou kryje;
Zde David vládne mocnou mistrovností
A idealem strašné skutečnosti. [20])
Co spatřuje — vše proudem lávy hoří,
Vše barev živých v plamenech se noří.
Vše nový, netušený život jeví:
Vzlet svobody a vášeň, zhoubu, hněvy.

LXII.

A odtud uhnul se pak do Bruselu
A stal se prvním toho ctitelem,
Jenž leskem jako slunce ve hvězd čelu
Se září mistrů v kruhu přestkvělém.
Tenť Egmondem svých obdivovatelů
Unáší srdce láskou ku svobodě,
Již tyran vraždí ve krvi se brodě. [21])
Zde Jaroslav, jsa vlasti věrným synem,
Tož svého mistra mocným za pokynem,
K níž nevýslovné lásky plamen choval,
Svou matku barev ohněm oslavoval.

LXIII.

Konečně k svatým prahům vlasti pílil,
Opustiv cizích krajů dálnou pláň,
A k srdcím málo drahých svých se chýlil,
Již slávou maje ozářenou skráň!
Tak dostih' všeho, po čem dříve cílil,
A vážen, ctěn a vítán v každém kruhu!...
Leč ve všem lesku, v společnosti druhů
Mu scházel dosud nejmilejší přítel,
Jenž více měl mu být, než pouze ctitel.
Tu náhoda jej s rekem naším svedla
A ve kruh přátelství jich srdce spředla.

LXIV.

To bylo v čas, když rek náš hrozným s p l e e n e m
Byl soužen celou noc a celý den:
Tu maně bral se starým Klementinem,
Kde na čas Umění chrám byl otevřen.
A žeť on také Umělecký byl synem,
Tu rozvažoval . . . pak se rozhod' čile,
A doufaje, že věčné dlouhé chvíle
Své srdce zarmoucené trošku zbaví,
Šelť umdlen umělecké do výstavy;
Leč prošed obrazů všech dlouhé řady,
Všad viděl chyby jen a hrubé vady.

LXV.

Tuť uzří krásný obraz Jaroslava:
A již jej mocně poutá milý zděs!
Jaký to v skladbě výraz, a jak pravá
Je chvíle, barvitosť a celá směs!
A jaká lehkosť v provedení hravá!
Ba s vytržením zírá na skupení,
A duchem dojat v sladkém překvapení,
Jenž tím se jevil přeokrouhlým celkem,
Stál dlouho mlčky ve záchvatu velkém
A zamlčením, ne marnými slovy
Daň umění tu dával geniovi.

LXVI.

A v žilách všech se budí silou divou
Tok žárný přesmělého nadšení.
Rek náš hned vyzve Muzu milostivou
K valnému mocí sladkou přispění.
A při obrazu básní přeohnivou
Ve vroucích slovech umělce tu slaví
A pomník zvuky plamennými staví.
Té písně vroucnosť tak jme Jaroslava,
Že básníkovi za vděk srdce vzdává;
A šlechetných dvou duchů sympatije
Je ve přátelství nejvřelejší svije.

LXVII.

Jim nesouzeno, aby k sobě lnuly
Jen prostým návykem tak učeni:
Jim přáno, by je slasti obepnuly
Prvotní předrahého sblížení.
Tu náhle žaly kruté pominuly,
A v mrtvé lůno své je skryly hroby.
A Vladimír náš, za dřívější doby
Naprosto cizí lnutí podobnému,
Se nyní zcela oddal druhu svému;
A žhoucí láva citové jsou jeho
Tož srdce mladistvého, vášnivého . . . .

LXVIII.

Leč druha v srdci jak zrcadlo čírém
Je silně zkrocen vášní mocný ruch ...
Neb života je tříben divým vírem
Jak zlato v plameni ten jeho duch.
On s blahodatným spřátelil se mírem.
Ač mocná, jasná, fantazije smělá
A ohnivá se vždy v něm odrážela,
On uměl moudře stlumiť ohně žáry,
Co vítěz vlásti zhoubnými jich dary:
Tak rozhřívá jej reka oheň svíží,
Jenž se zas v jasnu srdce jeho shlíží ...

LXIX.

Leč zde se zastavím ... Již dlouho dosti
Jsem pestrých zjevů stopu sledoval,
A takto časů vhodné v střídavosti
Buď to či ono v spěchu veršoval,
Jak měl jsem právě Muzu v společnosti!
A labyrinty vírné života mně
Se objevily ve hře miloklamné:
Tak jednou bylo, bude příště zase;
Tak vzniká, květe všecko ve souhlase
A k předu spěje, původ nový plodíc,
Nás kolem věčně stejným ... za nos vodíc.

LXX.

Ba mění se ty časy pořád stejně,
A lidé v nich, jak praví přísloví;
Však zda-li účinkují blahodějně
Ty změny: to Vám každý nepoví.
My po nich netoužíme beznadějně,
Vždyť k předu kráčíme, ať třeba ťape
Za námi kdos a na paty nám šlape.
Ta dnešní kultura, ta roste s námi,
Až vykouzlí nám kněhkupecké krámy
A díla slavných básníků tam složí,
Kde bylo dřív . . . kolonialní zboží.

LXXI.

A že teď všecko po romanech slídí
A nedotkne se snadno jiných kněh:
Tu se mi věru také radno vidí,
Bych přidržel se divných zvyků těch,
Ač tato báseň má se za to stydí,
Že, aby čtena byla, dnešní modě
Se pokořiť má, snad k své vlastní škodě.
Leč čím méň romantiky, tím víc po ní
Se milé čtenářstvo dnes lačně honí:
Tak tedy do světa již, knížko milá,
Z níž naše doba roman utvořila.

KNIHA TŘETÍ.

Прислушиваюсь — напѣвъ стройный, то протяжный и печальный, то быстрый и живой.

Лермонтовъ.

Vedrà, s'arriva a tempo, ogni virtute,
Ogni belezze, ogni real costume
Giunti in corpo con mirabil tempre.

Petrarca.

My memory now is but the tomb
Of joys long dead.

Byron.

(1857—1858)

I.

Tak Vladimír, jak právě pověděno,
Bylť k druhu pojen vroucím přátelstvím,
Jež povah ušlechtilých řídké věno
Jest srdcím míru sladkým poselstvím.
To není přátelství, jež pokáleno
Jen zradou hanu kydá na přítele,
Jen v slovech srdce, v srdci úskok stele.
On nepřilnul snad k druhu z dlouhé chv
Ni ze soběctví, z marnivosti, spíle,
Ni ze všech příčin, jež tak často pojí
*Dva přá*tele a hned je porozdvojí.

II.

Moc tajuplná rychle nad oběma
Čarovný závoj lásky utkala,
A souhlasu jen hudba sladká, němá
Je v spolek nerozlučný spoutala.
Ač výrazu cit jejich skoro nemá,
Přec rozumějí si tou mocí skrytou,
Jež duše snula v jednu pospolitou!
Ba více Blondel k pánu svému ani
Nepřilnul ve vroucnějším milování, [22])
Jak Vladimír se se svým druhem ssnoubil
A celé srdce v jeho nitro shloubil.

III.

Tu jednou, v oblacích když ku západu
Svou matnou chůzi slunce chýlilo
A kvapící noc plnosvitnou Ladu
Již v lesku objevila přemilo:
Ti naši druzi měli tajnou radu.
Náš rek vše odkryl srdce svého řasy,
Sám nevěda, že vady to a krásy,
A pestrý obraz porozvinul rázem
A vděky ještě skryté za obrazem;
On podal vše, co prožil, zkusil, cítil,
Čím skojil srdce, čím je opět vznítil.

IV.

Tak přízniva dnes chvíle. Ze procházky
Se v rozechvění domů vraceli;
A Jaroslav již druha na otázky
Mu vylíčil svůj život pracelý
Na důkaz upřímnosti své a lásky . . .
Byt Vladimírův vedl na nábřeží.
Tam viděť z okna, jak vln pluky běží
Přes jezy v bělu luny zenitové;
Jak bujná četa lehkých loděk plove
U rychlém k památce dob slavných letu,
Již Otec vlasti stavěl v obdiv světu.

V.

Bylť rek náš dříve milovníkem křiku
A malých nožek, outlých mantilek,
A roztomilých jarních slunečníků,
Jež přede světlem tají tváří vděk,
A marnivých všech, lehkých světa zvyků,
Jichž vznik jak v kole míjí a se vrací,
Jak jasných hvězd chce divná konstelací.
A že ty proudy krásotinek ladných
Jej vábily tím zjevem forem vnadných,
Tu najal byt svůj na tom korsu Pražském,
Tak živém jako v jistém městě vlašském. [1]

VI.

Zlá láska dokuď moudrý rozum jeho
Mu neobrátila, ach! na ruby,
Tu s jara za večera příjemného
Prohlížel z okna šatův obruby
A šmejdy hejskův druhu všelikého.
Ba rendez-vous si za železným mostem
Dal nejedinkrát s srdce svého stkvostem
A přísahal při poetické vodě —
Tož svého jmena ku veliké škodě —
Že dokuď Vltava zde nevysychne,
Mu touha v srdci nikdy neutichne.

VII.

Leč teď víc nemá armada těch slibů,
Ty tajné šplechty, rukou tisknutí
Proň žádných krás! On vidí v vodě rybu,
A z vody polívku v svém pohnutí
A v řeči lásky logickou jen chybu;
A místo všech těch krásných odalisek
Jen rybáře, jak vyvažují písek;
To hemžení, ty pěkné komplimenty,
Co krásných citů krásné suplementy:
To ztratilo proň půvab poetický,
Vše oblekši se v obraz čistě lidský.

VIII.

Tak v trudnosti dnes tráví odpoledne
A dlouhou chvílí div že nezšílí;
Neb dlouhá chvíle týrá bezohledně,
A na koho se jednou uchýlí,
Ten ze zádumy více nevybředne.
Však Jaroslav, co dobrý jeho duch,
Jej rychle vyveď na čerstvější vzduch;
A když se s Vladimírem domů vrátil,
Tuť najednou spleen všecek náhle ztratil,
A na okamžik v něm bol krutý ztichnul,
Že od srdce si opět jednou kýchnul.

IX.

„Již často ptal ses," Jaroslav tu praví
A vonné cigaro si zapálil,
„Bych jednou tobě závoj temnomhavý
Své minulosti přímě odhalil.
Ač veletrpká upomínka staví
Se proti otázce tvé milozvědné,
Přec ruka má ten závoj ráda zvedne;
Neb kyne úkoj mi v tvé upřímnosti
A budí zápal vroucí přítulnosti.
Nuž tedy zjevím, co i já jsem prožil,
Co v slastech prosnil a v hrob chladný složil."

X.

„Tři léta jsou to, co jsem ve Florenci
Svůj idealně šťastný život žil!
Tam v hvězdozářném mistrů slavných věnci
Jsem v krásné výtvory se potopil
A spřátelil se s věků proslavenci. . .
Tu právě jaro ku Arnu se chýlí,
A růže květe, slavík písně kvílí,
A nebes modro touhy v srdci vzmítá,
Že v sladkém plesu duše vzhůru lítá;
A krásné noci v sobě vodí přání,
By byly věčností svém u trvání."

XI.

„Den minul. — Ve hvězdách se usmívati
Noc čaropůvabně již počíná,
Poslední paprsk slunce hory zlatí
A v dálce šedé zvolna zhasíná;
Ty vlny Arna v lehkou mhu se šatí,
Počnouce písně truchlodumné pěti;
Teď větru dech se sotva slabě chvěti
Odváží teplým, jemným, vlhkým vzduchem . . .
Hluk města tichne zmírajícím ruchem;
Tak velebný se pokoj k zemi sklání,
Jak kdyby *země* byla nebes báni."

XII.

„Nad městem snivým ve zlatě se zdvíhá
Věž tichá domu svaté Marije, [24])
A co stín ohromný se z temna míhá,
Až v hvězdách křížem svým se ukryje.
Jak mocná hradba nábřeží obíhá
Tam nádherných paláců stkvostná řada,
Nad nimiž ochranná svá křídla skládá
Palazzo Pitti a degli Uffizi, [25])
Dva velikáni časům vzdorující;
A na pahorcích krásné libosady
Kvapící noci odtajují vnady.“

XIII.

„Jen z daleka se zpěvných gondolirů
Již dumná stanza tichem ozývá,
To jak by zalétala z říše míru
Sem duchů píseň milosouznivá
Na křídlech sladce umdlených zefyrů.
To ticho velebné mé srdce volné
Tak mocně roztoužilo, sladkobolně,
Že city moje v kruhy výší táhly,
Kde věčných světel věnec nedosáhlý
Se nade zemí modrou dálkou vine,
Až s všehomíra koncem v jedno splyne.“

XIV.

„Po břehu květném hučivého Arna
Pohlouben v upomínek proudění
Tu kráčím dále — v srdci touha žárná
Po drahé vlasti se mi plamení,
A duší táhne mnohá naděj marná.
Svým duchem sivé dálky měřím v blesku,
Sně v miložalném po drahých svých stesku,
Pln pocitu, jenž s trpkostí se mísí,
Jejž jinoch snivý cítíval jsem kdysi,
Jenž neznámý a těsnivý a jemný
Je budoucího štěstí věštec temný.“

XV.

„Tu slyším náhle sladkou mandolinu,
Z níž zvuky lnou jak hudba vyšších sfer —
A ve vlnách těch zvuků skoro hynu,
A nevím, kam mne vede cesty směr.
Já ukryji se tiché noci v stínu
A slúchám hudbě sladké s celou duší,
A srdce netušeným blahem buší;
Tak milý žas se zmocní mého nitra,
Jak spáče po snách těžkých jme lesk jitra.
Té doby žal a radosť, slasť i vrátká
V mých prsou splývala a tiseň sladká.“

XVI.

„Mám říci tobě, co je mocnosť zvuků,
Když v harmoniji sladké žalují?
Když plodíc slasť, hned plodí spolu muku,
A budíc úkoj, touhu vzbuzují?
Ni slavík v písní jarních snivém tluku,
Ni labuti zpěv v báječné své síle,
Když slaví života poslední chvíle,
Tak hluboko již nemůž' dojmouť duši,
Že vše se city v sladkou bouři vzruší:
Jak dojaly mne ony táhlé zvuky,
Tak milé jak dar vzešlý z boží ruky."

XVII.

„Tu zvuk se chvěje jako bolnou touhou,
Když láska v srdci pěstí slasť a žal;
Pak rozplyne se zvěnou táhlou, dlouhou,
Svůj život vydchna v sivomodrou dál.
A sotva dozní umdlenosti pouhou,
Již jeví sladký život novým chvěním,
Snad jak by skonav stal se duchů pěním.
Teď teskní, nyní v harmoniji stane,
Zas počne lkáti, jak vzdech lásky vane,
Až v silný akord svou moc všecku slije
A umlkne — co duší harmonije."

XVIII.

„Já ještě slúchal, ač ta hudba sladká
Zanikla dávno v tajné říši snův —
Jeť blahé snění takých zvuků matka,
Jak slýchával jsem za mladických dnův [26]) —
Mne prosto rozčilenosť jala vrátká,
A smysly mé v těch zvucích rozplynuté
Se minuly mne — cit jen slasti dchnuté
Z nebeských kruhů tak se budil ve mně,
A moře štěstí v moci milojemné
Vší duší rozchvěnou se rozlívalo
A netušené ráje otvíralo.“

XIX.

„Tu přikročil jsem k osudnému domu,
Odkuď ta krásná píseň zavzněla.
Rozkošný letohrádek v stínech stromů,
Kol něhož Vesna šat svůj rozstřela
Zde hovíc ráda květu nejednomu,
Mně vítal v ústret v snivém luny světle.
A sladký zápach mnohé růže vzkvětlé
Se pojil s vůní keře mandlového,
V niž oranž mísil zápach květu svého.
Před vilou hrály šumné vodomety,
Kropíce perly na zápašné květy.“

XX.

„Ba právě tak jsem ve mladistvém věku
V blažícím snění příští byt svůj zřel,
Když sladkých tužeb u lahodném vděku
Mně živý pramen v duši bujně vřel
A osudných já neznal žití vzteků.
A k tomu domku snil jsem taras nízký,
A pod ním v stínu bujné vodotrysky,
A na tarasu květném v srdci lásku,
Italských vlastí přepůvabnou krásku,
Se zpěvem v ústech, s prsty v zvučné struně,
Jak touží po milenci při mdlé luně.“

XXI.

„A vše, v čem blouznila kdys duše túžná,
Tož jedním rázem zjevilo se v zrak,
Aniž by čeho fantazije pružná
K těm zjevům směle přičinila pak
Co luzných klamův umělkyně družná.
Neb jak tu dlím tak okouzlený zcela,
Tu ona píseň opět pozavzněla,
Zas milostnými zvuky mile kradla
Se v duši mou, že v sladkou mdlobu padla;
Já viděl, jak sny v plné půvabnosti
Tu předčily i krásu skutečností.“

XXII.

„Já pozřím vzhůru ... Na tarasu míhá
Se mezi květy sama jsouci květ
Milostná děva. Zrak můj krásku stíhá,
A z pohledu mi mizí celý svět! ...
Jak hvězda, ježto kruhy sfér obíhá,
Svým krásným leskem těšíc lidské zraky
A sladkých mocí nosíc tajné znaky:
Tak se mi ona děva objevila
A tklivou duši rájem okouzlila.
Toť novému byl pokyn ku životu,
A já se povznes' zemstva nad nicotu."

XXIII.

„V tom zvuky umlkly ... Já kročil blíže;
Leč téže chvíle dívka zmizela ...
Skrz rosných, vonných květů sladké mříže
Jen „dobrou noc!" má slova zazněla,
Jejího sluchu dotknouce se ztíže.
Však na prahu se dívka zastavila,
Svou hlavinku přes taras naklonila;
Můj zrak se shloubil v jejím oku snivém,
Tak zářícím, tak směvném, roztouživém,
Že dlouhou chvíli v záchvatu jsme dleli,
A *že tak dlíme,* prosto zapomněli."

XXIV.

„‚Přijď zítra!‘ zašeptali její rtové
Tou krásnou řečí vlasti Tassovy,
A jak by styděli se v smělém slově,
Hloub nořili se v půvab nachový,
Tak dobudouce jenom krásy nové.
Jen ještě hled . . . pak ruky pokynutí . . .
Kratinký pozdrav . . . sladké povzdychnutí,
A dívka zmizí, zůstavíc mne v touze!
Já krásný obraz její vidím pouze,
A jda sním o ní, vidím její tahy,
A vítám noc, bych o ní měl sen blahý.“

XXV.

„Ó jaktě krásna, přepůvabna byla!
Ni ta se vděkům jejím vyrovná,
Pro niž se Troja ve ssutiny skryla;
Ba sama nebešťanů královna
By sotva nad ní mocně zvítězila . . .
Vše, čím se krása ve myšlénce hraní
V tom nejstkvělejším celku urovnání;
Co smysly vábí a co duší hýbá:
V ní v souladu se pěknou mírou líbá,
V ní vše se v jedno pojíc, v jedno splývá,
Díl v celku jevíc, celek v dílech skrývá.“

XXVI.

„Ba nejluznější bylať tvůrce svého
Tož vyslovená v těle myšlénka:
Co mocný důkaz mistrovnosti jeho;
Co na ráj zašlý drahá vzpomněnka,
V níž květe těcha času budoucného;
Tajemná tkanina nebeských vděků,
Jak o nich sníme ve mladistvém věku,
Když svých to sítí půvabnými čáry
V plen sladký jmou všech citů život jarý,
By srdci navždy uchovaly mladosť
A k středu krásy vznesly naši žádosť.“

XXVII.

„Ba v ní mně ve svém nejstkvělejším lesku
Se objevilo božské umění:
Neb zdálo se, že tamto na nebesku
Jsouc zrozena, jen k země spasení
Sem slétla hojitelka mojich stesků;
Že nadchnuta životem věčných říší
Ta ňadra její jenom blaho dýší,
Že odznak krásné nesmrtedlnosti
Se chladné země k truchlým stínům hostí,
By mocně člověka tam věčně táhla,
Kam touha naše dosuď nedosáhla.“

XXVIII.

„Tak nalezl jsem, co jsem dlouho hledal
Ku svého srdce všemu ztišení;
Co tušil jsem, to v době rozkošné dal
Mně nyní osud v štědrém daření,
By krásy vzor víc ve mně neubledal.
Tak nalezl jsem druhou polovici,
Jež v srdci žila dosuď dřímající;
V ní nalez' sebe; dada půli sebe,
Svých svatých citův dal jsem krásné nebe;
A obraz tužeb, snah mých, mého plání
Tak přilnul ke mně v sladkém připoutání."

XXIX.

„A srdce mé co prostředník mých citů
A krás všech, v nichž se zářil ideal,
To vzplanulo teď ze všech tajných skrytů
V horoucí jeden zápal nenadál,
Jsouc prava žití krásném na úsvitu!...
Já viděl teď, že bohyně mně zýve
U světy nové, jež jsem neznal dříve;
Mé srdce jindy těsné, obmezené
Se volně vzklenulo, jak báň se klene
Nebeských kruhů věkověčnou dálí,
Jíž souhlasu dchne život neustálý."

XXX.

„Já od té doby často jsem ji vídal . . .
Vždy krašší byla mi v svém objevu!
Neb půvab s půvabem se na ní střídal,
By v každém milosladkém úsměvu
Jen nová kouzla sladce opovídal.
A kde snad vznikne ještě čeho přání:
Tam výraz v oku před výčitkou chrání,
A mileprostý pohyb nahražuje,
Kde celý půvab zářiť nemiluje:
Tak překvapivši krásou, upoutala,
Čím míň se vzdala, tím víc k sobě zvala."

XXXI.

„Jak královna všech bohův olympických,
Tak stkvěla se svou krásnou postavou,
Jsouc mila jak ta kněžna, na cyprických
Jež sadech byla ctěna proslavou
A oděna jen znakem forem lidských.
Se skrání vlas jí jak noc černá splývá
A větru dechy k laškování zývá;
A brva černá nad okem se klene,
Jež kryté jeví modro zastiněné . . .
To pode mrakem plá tím půvabněji,
Že krásné tak, jak nebe vlasti její."

XXXII.

„Od sladkých úst, kde plná růže vzkvítá,
Na celou tvář se purpur rozstírá,
Tu skrz pleť sněhobílou mile svítá,
Tam zas jak zory přídech umírá
A tisícerých kouzel všady skýtá.
To hrdlo labutí v své mocné pýše
Milostným zjevem tajnou rozkoš dýše,
Již v sobě kryjí ňadra kolíbavá,
V tom nejmilejším tvaru bujně hravá,
Jak z alabastru, něžně utvořená,
Nejsladčím dechem lásky oživená.“

XXXIII.

„Vidíš-li oko, jak se k zemi sklání,
Tak ukrývajíc lásky nebe hned;
Vidíš-li ústa v sladkém usmívání,
Když zmlkla vzdechem milé touhy v sledu
Vidíš-li ňadra v tichém kolíbání,
Jak touhu budíc, touhou umírají,
Vrouc rozkoší, přec slasti ukrývají;
Vidíš-li letních šatův lehké vání,
Jež objímajíc tílko, v urovnání
Ty svěží formy odtajují oku:
Tu sladký žár se rozdme ve tvém boku.“.

XXXIV.

„Tím laškováním v srdci milosť nítí,
Že všecky touhy planou vroucně k ní;
Však sotva lásky úpal počne vříti,
Hned přísný hled jej v úctu promění.
Tak umí spolu lásku svoji skrýti;
A vidouc, že snad u milence chladne,
Hned okouzlí zas tím svým očkem snadně;
A sladký úsměv, sladká slova dají,
Co němá ňadra v hloubi vroucně tají;
Tak střídavě buď ohnivá, či chladná,
Jen půvab vyšší povždy nově vnadná.“

XXXV.

„Tak okouzluje v nejmocnější kráse
Co přírody ten nejluznější květ —
Mé duši žije k nevýslovné spáse
A chová v sobě štěstí celý svět,
Jenž nová vlasť jen na mne usmívá se.
Teď myšlénky vše novou drahou spěly,
Ji vyvolivše sil svých za střed stkvělý,
A láska má, mým srdcem hárající,
Ji vyvýšila si tak za kněžici:
Neb miloval jsem všemi svými city
V své vášni blahem netušeným zpitý . . .“

XXXVI.

„Však dosud její sladká ústa kryla,
Co oko dávno již mně věstilo:
A naděj tím víc srdce rozohnila,
Že jisté štěstí se mi jevilo.
Však závistná moc jinak usoudila:
Já po rozkoších lásky vřelé žízně
Jen poznal trnů jejích trpké trýzně;
Kde jiný v nadšení slasť nebes požil,
Tam já jsem s puklým srdcem v žalu složil
U věčný, teskný hrob to lživé štěstí,
Jež v náruči své jenom jedy pěstí...“

XXXVII.

„My brzy sešli se ... Já navštěvoval
Ten bohatstvím byt mocně nádherný,
A skrytě lásku v toužném srdci choval,
Před světem tajiv poklad neměrný,
Jenž takto naše slasti dovršoval.
Já vítán svoje pro umění býval.
Tu rychle v srdci lásky žár dospíval
A vzbouřil dívky dřímající znoje,
Když umnou ruku její vedla moje;
Ji zasvětiv v tajemství v barvách skryté,
Já umění dal s srdcem pospolitě.“

XXXVIII.

„Tu jednou večer, když mne z krásné vily
Se svahu k Arnu doprovázela,
Se rtové ku smělé hře odvážili,
A láska má se v slovech zachvěla!
Bylť večer to, ach! krásný, klidný, milý,
To pravá doba lásky . . . ticho všady . . .
Na nebi hvězdy s plnosvitem Lady;
Zefýrek ludný šeptá v rosném listí,
By usnul spíš . . . víc kvítí nešelistí . . .
Červánky v západ povlovně se tratí,
A blankyt hluboký se v brunát šatí."

XXXIX.

„A z dáli zaznívalo milé lkání,
Jímž slavík pěl své tiché lásky bol,
A mísilo se v tajemné šumání,
Jímž plnil Arno v spánek kleslý dol;
A teplým vzduchem táhlo sladké vání,
Jak nebeského míru svaté věsti . . .
Toť doba sladká, ježto lásku pěstí,
V níž slovo volněj z těsna srdce plyne,
Jež vroucněj vře, když družku k sobě vine;
Kde celování nahradí řeč marnou,
Kde vzdech jen jeví touhy pramoc žárnou! . . ."

XL.

„V tom jsem se loučil... první políbení —
Netuše, že i poslední to je —
Jsem vtisk' jí ve rty v mocném zanícení,
Tak hledav žáru plna úkoje.
Kéž věčností to bylo okamžení!
Vše vyznala tím políbením dlouhým,
Co netroufala si říc' slovem pouhým,
A v žhoucích rukou, na mých prsou nyvši,
Teď ohnivě se ke mně přitulivši,
Se podala mně láskou přemožená,
K vyznání náhlou dobou přinucená."

XLI.

„Jen jeden hled a ruky sněhobílé
Tak sladké, vřelé, jemné tisknutí, —
A loďka lehká ve hbitosti čilé
Mne unášela z lásky zákoutí.
Já ploval rozkoší... těch vlnek spíle,
Ten šumot vesel, ten zpěv gondolirů
Mne nevyrušil sladkých mých snů z víru;
Já v myšlénkách jsem ještě k prsoum děvu
Tisk' vroucím v zápalu a jejích směvů
Ten půvab líbal, slúchal šepotání,
Jímž smysl tajný slov se neubrání."

XLII.

„Z těch snů mne teprv krásná dómu báně
Mdlou lunou ozářená vzbudila,
Pnouc vzhůru se v ty nebes modré pláně,
Jak by ji touha k výším pudila;
Paláců stkvostných po obojí straně
Oživlých břehů řada vítala mně,
Vstříc světel věnce vysílajíc klamně.
Ten šumot na nábřeží, z loděk zpěvy,
A z dáli hudba — vše ty krásné zjevy
Mé blahé city ohlušily skorem,
Že srdce umíralo milým vzporem!...“

XLIII.

„Den druhý na to bylo z nenadání
Mi rozkoší opustiť tento ráj —
List psán mi z Říma... Nemoh' jsem jí ani
Dát s b o h e m, než mne uzří cizí kraj;
Bol rozchodu jsem svěřil jenom psaní.
Tři měsíce ach! trapné uplynuly...
Já vracím se... K ní moje tužby lnuly,
Chtěl obejmouť jsem milovanou děvu
A oblažiť hled kouzlem jejích směvů,
Již láskou ukonejšiť všecky touhy,
Jež *změnil v trýzně* odchod od ní dlouhý.“

XLIV.

„Tu vrátím se — a tužbou rozechvěný,
Že večer v rukou jejích spočinu:
List naleznu a trnu překvapený!
Ten němý papír i hned rozvinu
A ruku její poznám udivený.
Ó těžký obsah ten list v sobě choval!...
Slov několik, jež navždy pamatoval
Jsem sobě k vlastní trýzni na vše věky!
„„Buď s bohem! Osud káže svými vzteky,
Bych dala ruku jinému — však tobě
Mé srdce věrno zůstane i v hrobě!““...“

XLV.

„Bol divoký se zmocnil srdce mého,
Neb štěstí vše mi skleslo v mrtvý hrob...
Kéž v zříceninách nebe zbořeného
Jsem pohřbil paměť nejkrásnějších dob,
Jež lhaly blaho ráje nebeského!...
Vždyť ztracena mi ona na vše věky!
Ač v stejném lesku stkví se svými vděky:
Jak svadlá naděje v mém srdci žije;
Ač osud krutý v temný stín ji kryje:
Přec láska má k ní vždy je stejná, vroucí,
A časem žádným nikdy nehynoucí.“

XLVI.

„Od této chvíle jenom upomínka
Na krásnou ženu v srdci utkvěla;
A o ní nikdy více nikde zmínka,
Tož jakby smrt se nad ní rozstřela!
Památka zůstala mi prajediná:
Jeť obraz to, jejž ve šťastnější chvíli
Mé barvy ohnivé si vykouzlily:
Toť obraz krásy, obraz vší mé muky,
To sladké dílo vlastní mojí ruky;
Toť odkaz její zrady bolestný je,
V němž nebe mé a peklo mé se kryje."

XLVII.

„A že ji dosuď srdce moje chová
Svých citů v nezkaleném plameni,
Že každá myšlénka k ní jenom plová
V tak holnolahodném vždy vzpomnění,
To dosvědčím ti bez marného slova.
Stkvost drahý ňadra moje světu kryjí,
Co mrtvé lásky svatou relikviji;
Ty rozkošné zde chovám, krásné tahy,
Jež ve mně vzbudily kdys život blahý:
Viz tajný klenot ten, tož dražší nebe,
Jenž nikým nepoznán jen mimo tebe."

XLVIII.

Při slovech těchto, plných citů, bolů,
S tím výrazem ach! prchlých slastí všech,
Jež v srdci vznikly s upomínkou spolu
Ve stejně dosud mocných plamenech —
Požívát láska toho monopolu,
Že pořád stejně v srdci lidském hoří,
Dokud se člověk k smrti neumoří —
Sáh' Jaroslav do kapsy u kabátu.
Ji v nejapnosti krejčí za moc platu
Pro taký klenot příliš malou ušil,
Neb sotva, že v ní láska bude, tušil.

XLIX.

Jaroslav vyňal z kapsy svou tobolku,
Kde u bankovky velmi zedrané
A u několik směnek v milém spolku
Se portrait stkvěl té děvy vzývané.
Náš rek se jeho zmocnil bez okolků.
Však sotva pozřel na ty krásné šaty,
Jež splývaly tak mile bez záplaty,
Div neomdlel již náhlým užasnutím,
Div srdce neraněno rozpuknutím.
Neb poznal malířovu na partesu
Svou — Marinu, jak ji kdys viděl v plesu.

L.

„Toť Marina!“ on zvolal v bouři divé —
Dal žhoucímu hned vale cigaru —
„Toť anděl můj! Jak mhouří oko snivé,
Jak sladce usmívá se v rozmaru,
Jak stkví se celá v kráse okouzlivé!“
Pak na obraz se ve záchvatu díval —
Jiný by třeba při tom trochu zíval —
A tisk' jej k ústům, líbal jej a líbal,
Že v srdci lásku starou rozkolíbal;
Rozhárav všechněch citů mocné zdroje,
Již upad' znova v divých vášní boje.

LI.

A pořád líbá ony krásné tahy
A běhá v komnatě jak šílenec;
Tu zastaví se, zírá v obraz drahý,
A mumle nějak nesrozumnou věc,
Pak opět zoufá jako bez rozvahy.
Pak sedne — obrací hned na vše strany
Tu podobiznu rajské oné panny —
Za pannu měl ji víře v nepřevratné —
Pak jako rychlá střela vzkočí chvatně,
A běhá opět malém po salonu,
Jak by se cvičil v mysliveckém honu.

LII.

Jaroslav nechápe té chvíle, k čemu
Se děla taká změna s přítelem;
On přiskočí hned úzkostlivě k němu
A táže se ho v tonu nesmělém,
Zda má jíť ku lékaři zkušenému?
„Ó kdož pak může mé bolesti znáti!“
Rek náš tu počal velesmutně lkáti;
„Přehrůzný osud vládne, druhu, námi,
Neb trapných citů obětí jsme sami!“
Tak zvolav k druhu klesne zničen bolem,
Neb samou láskou šla mu hlava kolem!

KNIHA ČTVRTÁ.

And he, repulsed . . .
Fell into a sadness . . .

Hamlet.

I had a dream, which was not all a dream.

Byron.

Arma inter nubem coeli in regione serena
Per sudum rutilare vident et pulsa tonare.

Virgil. Aeneid. VIII.

(1858.)

I.

Tak rek náš dlouho plakal usedavě —
Na druhův kabát nebral ohledu —
A naříkal, jak hlas mu stačil právě,
A samou smrtí hrozil k posledu,
Že nemůže dél žíti bolům k stravě.
Tu posléz ve své zoufalosti stená,
Že dama ta je srdce vyvolená,
Pro nižto vzdychá, pro niž hořem hyne —
Tak jindy miloval též damy jiné —
Po ní že v žalu touží neustále,
Ta že mu idealem . . . a tak dále.

II.

Teď podlé regul mělo obyčejné
By překvapení nastat ve verších;
Pak postavení velebeznadějné,
Hned na to strašný zoufalosti smích
Co výraz tísně přeneblahodějné.
Pak v líci malířově bledosť smrti,
Pak krátký dech, jenž hrdlo mocně škrtí;
Pak jeho vesta — trochu ošumělá —
By jako zimnicí se chvěti měla,
Až konečně by malíř čelo svraštil,
Jak kámen sebou na pohovku praštil.

III.

To vše by dodalo víc malebnosti
Mým veršům, také pikantnosti snad,
A touto poezije obzvláštností
By román můj hned nabyl nových vnad;
Ba mnohé oko plakalo by dosti,
Až batistový vůnědyšný šátek
By upokojil bolných citů zmatek.
A přepůvabný nosík damy sličné,
Kolínskou vodou sycen ustavičně,
Tak dal by slabým nervům opět síly,
By migreny se v zniku zapudily.

IV.

Však mějme lítost s milou krásnou pletí,
Jež francouzskými spisy nadšená,
I „Věčným Židem“ dá se unášeti —
Leč její outlá duše, zděšená
Nemá se při povídce naší chvěti!
Po dlouhém lkání dověděl se tedy
Náš Rafael tož polekáním bledý,
Jak Vladimír se seznámil s tou pannou —
Teď paní vlastně — vroucně zbožňovanou;
Jak odjela, jak dala růži jemu,
Co památku ach! bolem zničenému.

V.

Jaroslav oněměl. Vše zlaté doby,
Jež ve Florenci prožil v lásce kdys,
Mu mysl obešly. Však rychle v hroby
Ty krásné zjevy svrhla Nemesis,
Je srdci urvouc oběti své zloby.
Tma zastřela zrak slzou zakalený.
Bol divoký tak pracně utlačený
Se náhle vzbouřil v něm, vše city ztýral
A těžkou tísní chorá prsa svíral,
Že krvácela opět v nové vojně,
V rostoucím odporu a neúkojně.

VI.

Ó co je život, kořisť bojů svádlá
Když v úkořech se, v strastech potácí?
Co srdce lidské, v němžto spása zchřadla,
Když bolem kruté ztráty krvácí,
Když naděj s něho, jak květ uschlý, spadla?
Nám prsa věčné toužení probíhá,
A za touhou jen zmar a zhouba tíhá;
Poušť daleká, jak Saharské ty pláně,
Kde věčný žár jen pálí mrtvé stráně,
Jen šíré moře vichrů, bouří, žasu:
To život náš co hnusný výplod času!

VII.

A životem tím k větší hrůze vládne
Kás černá, neustupná, divá moc,
Jíž teplý tepot síly strastně chladne;
A v tomto boji nemá na pomoc
To křehké srdce lidské páky žádné.
Co objímáme v plném zachvácení,
To smrť nám přináší a utrpení...
Co vroucím v žáru k ústům přitulíme,
To v hnusu pak co popel odhodíme;
A bledý strach se zmocní myšlení,
Že to, co chceme, v smrť se promění.

VIII.

Tak Černický . . . On ztratil lásky ráje,
Když tonul právě v slastech nejvyšších . . .
On navrátil se v krásné rodné kraje,
By zapomněl na trpkosť bolů svých,
Své umění štít za úkrytný maje.
Tu zdálo se, že osud chce mu přáti,
Že ždaný mír se v ňadra jeho vrátí.
Co dlouho hledal, svého blaha heslo,
To v přátelství se náhle nad ním vzneslo:
A nový život zas mu bujně vítá,
Co nové jaro, ježto z zimy vzkvítá.

IX.

A sotva že z té přerozkošné číše
Svých tužeb úkoje on okusil;
A žel svůj ve šlechetně krásné pýše
Již vynutkaným mírem udusil:
Tu nezkrotnou jak kletbou stíhán spíše,
On zří se v novém víru dikých bojů!
Ten, jejž si zvolil druha, nepokojů
Je kořistí a bolů nekonečných.
On miluje! A koho? . . . Tu, jež věčných
Je tužeb jeho nedostupným cílem
A *nerozlučným života* i dílem! . . .

X.

Tak ruka, již mu přítel jeho dává,
Ta béře víc, než srdce může snesť;
To přímé slovo výsměchem se stává
A v každém zvuku sterou dýkou jesť;
Ta ňadra, v nichžto sdílnosť pučí pravá,
Na nichž tak často v přízni odpočíval
A úlevy vždy sladké docházíval:
Ta ňadra chovají žár mírutravný,
Jímž nítí jeho bol se neunavný —
Vždyť tentýž obraz v hloubi jich se skrývá,
Jejž sám co svátosť z plna srdce vzývá.

XI.

A přece nemůž' k němu kruté hněvy
V svých chorých ňadrách proto chovati:
Vždyť vidí, Vladimír že obraz děvy
Též darmo hledí z mysli vyrvati.
A tím dochází trýzeň jeho zlevy.
Neb on i přítel — oba v ní jen žijí;
Vše jejich touhy milou sympatijí
Za ní se nesou, ač to marně — marně!
Neb naděj nekyne jim milotvarně,
Že jejich žárné tužby kdy se splní,
V nichž mladá srdce bouří zlou se vlní.

XII.

Tak druhy jsou teď neblaha a trýzně.
Bol je jim rozkoší, že oba v něm
Jen nový pramen vidí sladké přízně,
V níž rostoucím lnou k sobě plamenem.
Tak v srdci toho žalosť neuvízne,
By ozvěny nedošla v prsou druha,
Je pojíc jako mraky jarní duha.
I bolesť tratí ostré přetrpkosti,
A milá soustrasť v prsou jich se hostí.
Jim vzešla souhlasu ta pravá doba,
Že po čem práhli, ztratili teď oba.

XIII.

A hořem tříben Černický se vrátil
K umění svého pravé podstatě;
A vše, co cítil, v životě co ztratil,
To znova procítil a v záchvatě
V podobu krásy ohněm barev šatil.
Jeť drahá koupě to, když srdcem vlastním
A životem se platiť musí šťastným,
By nejvyšších snah květy luzné, skryté,
Nám vypučely v cesty trnovité!
Tak Jaroslav zřel Umění krásnou zdobu,
Když štěstí vložil do temného hrobu.

XIV.

Té mysli tiché, mužně vytrvalé
Postrádal mladý rek náš Vladimír.
Od chvíle té, co spatřil v hrozném žale
Milenčin obraz, nový vzporů vír
Jej pojal v kolo divozamotalé.
V svou lásku zahrnul dřív Jaroslava,
A vzdal se mu, jak příteli se vzdává,
Kdo poprvé své srdce se vším citem
Přináší v oběť v přání vespolitém —
Vyvrácen z sebe, v druha duši stele,
V něm spatřuje jen svého spasitele.

XV.

Tak v příteli se zračil s city těmi
Svých vřelých tužeb v mocném proudění!
On žádal, by s ním sdílel s rozkošemi
I trpké strasti lásky v nadšení.
Tu poznal osud jeho s žely všemi.
Již vášeň divá v bouři srdcem vzmítá;
A stará výheň v prsou sotva skrytá
Jak proudy lávy žilami se valí
A klamný poklid nitra jeho kalí;
On vidí v druhu soupeře jen svého,
Jenž směle sáhá po svátosti jeho.

XVI.

On hledí sice, utlačit vší silou
To srdce svého hnutí šílené;
A myšlénku tu vášní zdivočilou,
Jež číhá v paměti teď zbystřené
Tak udávit co zmiji škodybdilou.
Jen pevné vůle klidnou rozvážností
Lze vyrvat první kořen řevnivosti,
Než usadí se v hloubce všechněch citů.
Neb nevyrván až ze závratných skrytů
Opřádá srdce záhubnými jedy,
A láska v něm již květla naposledy.

XVII.

Však nadarmo.... Čím více srdce brojí
Těm proti citům v děsném zápasu:
Tím bouřlivěji v moci spíše dvojí
Se vzdýmají až sobě k úžasu
A v odporu jen nový odpor strojí.
Bol divoký tu zrývá palmu míru
A vraždí sebe v rostoucím vždy víru;
A prsa, kde jen boj svým vztekem řádí,
Kde osud v zápas dvojí lásku svádí:
Ta podobna jsou k spustošené pláni,
Kde živlů moci rejdí v bojování.

XLVIII.

Při slovech těchto, plných citů, bolů,
S tím výrazem ach! prchlých slastí všech,
Jež v srdci vznikly s upomínkou spolu
Ve stejně dosud mocných plamenech —
Požívát láska toho monopolu,
Že pořád stejně v srdci lidském hoří,
Dokud se člověk k smrti neumoří —
Sáh' Jaroslav do kapsy u kabátu.
Ji v nejapnosti krejčí za moc platu
Pro taký klenot příliš malou ušil,
Neb sotva, že v ní láska bude, tušil.

XLIX.

Jaroslav vyňal z kapsy svou tobolku,
Kde u bankovky velmi zedrané
A u několik směnek v milém spolku
Se portrait stkvěl té dévy vzývané.
Náš rek se jeho zmocnil bez okolků.
Však sotva pozřel na ty krásné šaty,
Jež splývaly tak mile bez záplaty,
Div neomdlel již náhlým užasnutím,
Div srdce neraněno rozpuknutím.
Neb poznal malířovu na partesu
Svou — Marinu, jak ji kdys viděl v plesu.

L.

„Toť Marina!“ on zvolal v bouři divé —
Dal žhoucímu hned vale cigaru —
„Toť anděl můj! Jak mhouří oko snivé,
Jak sladce usmívá se v rozmaru,
Jak stkví se celá v kráse okouzlivé!“
Pak na obraz se ve záchvatu díval —
Jiný by třeba při tom trochu zíval —
A tisk' jej k ústům, líbal jej a líbal,
Že v srdci lásku starou rozkolíbal;
Rozhárav všechněch citů mocné zdroje,
Již upad' znova v divých vášní boje.

LI.

A pořád líbá ony krásné tahy
A běhá v komnatě jak šílenec;
Tu zastaví se, zírá v obraz drahý,
A mumle nějak nesrozumnou věc,
Pak opět zoufá jako bez rozvahy.
Pak sedne — obrací hned na vše strany
Tu podobiznu rajské oné panny —
Za pannu měl ji víře v nepřevratné —
Pak jako rychlá střela vzkočí chvatně,
A běhá opět malém po salonu,
Jak by se cvičil v mysliveckém honu.

XLVIII.

Při slovech těchto, plných citů, bolů,
S tím výrazem ach! prchlých slastí všech,
Jež v srdci vznikly s upomínkou spolu
Ve stejně dosud mocných plamenech —
Požívát láska toho monopolu,
Že pořád stejně v srdci lidském hoří,
Dokuď se člověk k smrti neumoří —
Sáh' Jaroslav do kapsy u kabátu.
Ji v nejapnosti krejčí za moc platu
Pro taký klenot příliš malou ušil,
Neb sotva, že v ní láska bude, tušil.

XLIX.

Jaroslav vyňal z kapsy svou tobolku,
Kde u bankovky velmi zedrané
A u několik směnek v milém spolku
Se portrait stkvěl té děvy vzývané.
Náš rek se jeho zmocnil bez okolků.
Však sotva pozřel na ty krásné šaty,
Jež splývaly tak mile bez záplaty,
Div neomdlel již náhlým užasnutím,
Div srdce neraněno rozpuknutím.
Neb poznal malířovu na partesu
Svou — Marinu, jak ji kdys viděl v plesu.

L.

„Toť Marina!“ on zvolal v bouři divé —
Dal žhoucímu hned vale cigaru —
„Toť anděl můj! Jak mhouří oko snivé,
Jak sladce usmívá se v rozmaru,
Jak stkví se celá v kráse okouzlivé!“
Pak na obraz se ve záchvatu díval —
Jiný by třeba při tom trochu zíval —
A tisk' jej k ústům, líbal jej a líbal,
Že v srdci lásku starou rozkolíbal;
Rozhárav všechněch citů mocné zdroje,
Již upad' znova v divých vášní boje.

LI.

A pořád líbá ony krásné tahy
A běhá v komnatě jak šílenec;
Tu zastaví se, zírá v obraz drahý,
A mumle nějak nesrozumnou věc,
Pak opět zoufá jako bez rozvahy.
Pak sedne — obrací hned na vše strany
Tu podobiznu rajské oné panny —
Za pannu měl ji víře v nepřevratné —
Pak jako rychlá střela vzkočí chvatně,
A běhá opět malém po salonu,
Jak by se cvičil v mysliveckém honu.

XXVI.

A znova sáhnul k pěvcům nesmrtelným,
Již zůstavili věků proměnám
Oživlé kouzlem nepomíjitelným
Své plody věčné ku potěše nám.
A teprv nyní spíše jest čitelným
Jich srdcí písmo smyslu tajemného:
Teď svaté runy času minulého,
Teď jihu krásného ty krásné zvuky,
Teď Albionu mocné ducha puky
On lačně vnímal srdcem otevřeným,
Že rozuměl spíš citům vysloveným.

XXVII.

Tak šedý Východ, zlatý Západ jesti
Snah jeho nebetyčných magnetem,
A nový život plné ve svěžesti
V něm bouří neodvratným podnětem.
Tam kynou přírody tajemné věsti
A jejích divů nekonečná krása:
Sem síla ducha, vítězství jež hlásá;
Tam bujarý vznik, jak se k světu béře;
Sem plný život, jak se k činům déře:
Tak mezi dvěma živly se rozchvíval
A celý svět v svých němých prsou skrýval.

XXVIII.

A svého národa se zvláštní s pílí
V osudy hloubil dřvoměňavé:
Jak neobyčejně se k svému cíli
Zle spoután vleče v chůzi váhavé,
Však utrpením se tím více sílí;
Jak dědů sláva dávno zahynulá
Svou poskvrněnou korouhev již vzpnula;
Jak valným dechem bujné naděje se
Pod těžkým jařmem ku svobodě nese:
Jak z temné dáli šedé budoucnosti
Se spásné splnění snů zlatých hostí.

XXIX.

Tak oživen chtěl opustiti Prahu
A zotavit se opět na venku . . .
I Jaroslav tak radil k jeho blahu,
Když viděl, že svět nový myšlénku
Vši plní, řídě všecku jeho snahu.
Den před odchodem — as pět hodin bylo —
Tu náhle reka spaní překvapilo,
Jak někdy veletučném po obědě,
Když obětoval kuchyňské i vědě;
Dřív ovšem uchvátil se samým čtením
Z knih moudrosti a sladkým zatesknĕním.

XXX.

A že měl žaludek svůj přeplněný —
Neb obědval as dobrých jídel šest,
Pak ňáký dessert hojně připravený,
Jak při hostině obyčejem jest —
Tu obešel jej spánek přerušený
Sny těžkými, strašnými příšerami,
Jak nelítostně vládnou někdy námi,
Když vystoupíme z mezí rozvážnosti
A jíme víc, než snesou naše kosti;
Však o tom mohou u Chlumeckých spíše
Vám povědít než já, jenž verše píše.

XXXI.

Tak usnul tedy. V tom však okamžiku
Se octnul v kraji, jenž je pepře vlasť —
Snad zadělané měl, a podlé zvyku,
Jímž kuchyní se řídí větší část,
Že při něm vzpomenuto na papriku.
A ležel tam — ó jaké podívání —
Kdes u pahorku na cukrové stráni.
Sem tam se válí, rukou nohou bije —
Proč, poví Vám snů fysiologije,
Snad zmrzlina kdes pod srdcem ho studí —
A každou chvíli z těch svých snů se budí.

XXXII.

Teď rek náš tedy spí. Když povídali
Jsme tolik věcí, dokuď ještě bděl,
Tu nám též, ne však byste sladce spali,
Je něco sděliti, co pověděl
Nám jeho denník dobře zachovalý.
Vždyť spaní života je polovice,
Jak praví mnohá moudrá mozkovice,
A bychom dali reka obraz celý,
Tu proti vůli dam jsme přec tak smělí,
I třeba kdyby hněvaly se — kdyby —
I jeho slabé stránky odkrýt, chyby.

XXXIII.

Být ospalým, to největší je chyba,
Když damy nakloní se někomu:
Leč v lásce rek můj nebyl chladná ryba.
Že utrpěl však láskou pohromu,
Jen proto spánek víčka jeho líbá.
V snách vidí, jak se v dál kraj otevírá,
Jak stranou pohoří se rozestírá,
Jak údol krásný tvořen žírnou plání
Se leskne kopřivami v rozkvětání,
Pak bylím, houbami a trním v křoví,
Kde zajíc si dle elefanta hoví.

XXXIV.

Zde květe pomeranč dle břízy švedské,
Tam s mandlí pučí černá borůvka.
Však dosť! Mně šetřiť jest mé slávy světské
A mého nezběhlého olůvka,
Bych nedopustil se tak chyby dětské.
Neb v botanice je můj rozum kusý,
A v živočišstvu přísní kritikusi;
A kdybych zkazil věčnou slávu svoji,
Pro nižto nespím celé noci v znoji —
Jak závistný mi jeden kritik pravil —
Tu mnohého bych já pak spánku zbavil.

XXXV.

'Z těch přepodivných tvorů botanických
Najednou mraky se Vám vznášely!
Tak čteme často v básních romantických,
Když čarodějník v čarách umělý
Se chopí zbraní tajnosymbolických.
A že jsem nedávno byl tázán, je-li
Má báseň romantická, nebo ne-li —
Že dobrý rým to a snad duchaplný,
To uzná zajisté soud spravedlný —
Tu pravím všem, odpověď přímou maje,
Že báseň má je taká, jaková je.

XXXVI.

Ty mraky tedy v obzor vystoupily;
Však sotva vznesly se as tisíc stop,
Tu najednou se rázem rozdělily,
Jak když se shroutí staré boudy strop.
Teď oba mraky stály ... V téže chvíli
Divoucí změny počaly se díti.
Chci milerád čtenářům pověditi,
Co o tom Vyšinského denník praví.
On měl to vše snů za přílud jen hravý
A pravil sám, že nerozumí tomu.
Tak nebude to vadiť pranikomu.

XXXVII.

Náš rek se dívá vyjeveným okem,
Jak z mraků těch se tvoří postavy,
Lid mladý — starý s ozbrojeným bokem
A v oceli od paty do hlavy.
Však oddělený divé řeky tokem
Se k boji řadí velmi opatrně
A škaredí se, že Vám nebe trne.
Ty velké davy, jež o sobě vede
Tu a tam vůdce, rostou vůčihledě:
I vzejde šramot, hrozba zbraňmi, slovy,
Z nichž nadávek by moh' býť slovník nový.

XXXVIII.

Už dřív jsem pravil, báseň ta že není
Ve slohu antickém tož eposem:
Však přece musím dalším u básnění
Antických vzorů zrovna za nosem.
Vždyť mluvím o vojsku. Tak vypočtení
Mi dlužno použiti Homerského,
Když opěvám tu davy vojska svého.
To nalezáš i v každé větší básni,
Jen tak se děj Ti dosti povyjasní.
To-li se vždy s tou nejmenší čte pílí,
Tu obecný má báseň osud sdílí.

XXXIX.

Na levém břehu oné divné řeky
Se samé mladé vojsko chumelí;
Zde bujně hemží se, tam na drn měkký
Se rozstírá a vzdorně chochelí,
Na úzdě sotva držíc bitvy vzteky.
V tom davu ovšem tepá život pružný,
Však nesvár skoro hrozí přenedružný;
Neb jeden řevní hrozně na druhého
A vyšším, větším mní se druha svého;
Jen to je všecky vede pohromadě,
Že chystají se všickni k bastonadě.

XL.

Nejprv se ten, jenž hýbal Vyšehradem,
Na bojovisko chystá k zápasu,
S ním kráčí jeho věrní v sboru mladém,
Znáť každého již skoro po hlasu;
Moh' by být větším šiků silným skladem,
Však je, jak jest... A jak by chytal lelky,
Tam stojí opodál dav dosti velký
Tož nezkušených ještě bojovníků,
Zde co devizu maje romantiku,
Tam v ruce drže cymbál pranárodní —
Dle zdání lidé zlí — však méně škodní.

XLI.

Tu rázem slyšeť přepodivné znění![27])
„Večerní zvuky" zdají se to být,
Jež provázejí v prvním udeření
Jak umíráčkem v bitvu bodrý lid.
Co předvoj obtížné má postavení
A proto klesá bez velkého křiku.
Hned za ním táhnou ve vydatném šiku
Jak cizí vojsko „Dumek" stíny černé,
Jimž i hned nastává kus práce perné.
Jich vůdce od ran, jež obdržel v seči,
Jak kdyby na rošti byl, hrozně breči.

XLII.

Hned na to „Vilém-Alfred“ vede šiky;
Ač s duchy jiných ještě zápolí,
Přec mocně vrazí na své protivníky
A vítězně obzírá vůkolí.
Tu slyšeť náhle prapodivné ryky
A jakýs pluk divoký moc a tuze
Se žene v před jak vrahům k velké hrůze.
Však útok nezdaří se, a tak směle
Již na hrob „Hřbitovní“ si „kvítí“ stele.
V ten bitvy ryk tam ve postranném loubí
Jakési „Melodije“ na mráz troubí.

XLIII.

Teď „Křivoklátu“ posádka se v kole
Ku předu hrne; čím však počíť boj,
To neví, ač jde na válečné pole.
Hned za ní tvoře velesměšný voj,
Tam opodál v tom spustlém, těsném dole
Se kulhá „Archiv humoru“ prý, žertů,
Hluboký úsměch v srdci a bol ve rtu;
Co záloha za nimi „Hynek s Rachlí,“
Ve znaku maje pěkný hrnek s kachly,
Provází s velikými intradami
Válečně řízné písně s baladami.

XLIV.

Tam „Feuilletony“ v zbraních romantických
Se hrnou hloučkem v bitvu krvavou!
Je jich sic málo, však hlav strategických
Z nich každý chová sílu makavou;
Neb ve svých evolucích sokratických
Vám platnosť pravdy dokázaly jasně,
Že umí čísť, psáť, počítati krásně.
V tom mocného se prachu ženou mraky,
A hrozný lomoz hřmí až nad oblaky:
Ha! divoký roj fantastických zjevů
Se blíží k řece ve vzteku a hněvu.

XLV.

To many „Máje“ jsou! — A rychle k předu
Jak temné příšery tu kráčejí;
Jsou přestrašného, přeskličného vzhledu,
A sotva viděť, k čemu dospějí.
Neb za nimi hned v divohrůzném sledu
Jdou samé hnáty, lebky, suché kosti
V té nejkrásnější žasné malebnosti,
Kol nich pak mrtvoly a hroby v věnci
A oběšenci, bídní utopenci;
Zvlášť jeden man se pitvoří a vřeští
A o „Věčnosti“ přeústrašně věští!!

XLVI.

Za nimi hrnou se pak celé pluky
Všech rozervanců v mocném úpění;
A malkontentů, Ahasverů vnuky
Tu viděť u šeredném vzezření.
A celých škál je slyšeť bolné zvuky.
Však jinak dobrou konstituci značí:
Jak lamželezo každý k předu kráčí,
Že celý svět se pod jich nohou třese —
Vždyť každý „světa bol“ na sobě nese —
Jsouť samým hrozným bolem tučni v tváři,
Jak ouplňkem když měsíc v létě září.

XLVII.

A v boj se valí v hrozitánském křiku
A vády vodí s zemí, s nebesy.
Jak střeštěný sbor zbrklých romantiků,
Svět celý za srstnaté pačesy
Vám rvou a klnou podlé jiných zvyku.
Ten v plném ohni proti sobě brojí;
Ten vše, co jest, již šlape nohou svojí;
Ten hledá bod, odkuď by v údiv zrakům
Moh' pákou vyhodiť svět ke všem drakům;
Ten haní, tupí, ďábelsky se směje...
Však se světem se sotva změna děje.

XLVIII.

A ještě jiných valné vojsko kráčí
Tak neohroženě dál ku předu;
Však kniha ta mně jinak nevystačí,
Kdybych měl ke všem všudy ohledu,
Již veleznámi 'jsou co hlavní práči.
A rekrutů se také celé tlupy
Co záloha za svými vůdci kupí.
A před nimi se valí pestré pluky
Slyš! s výskáním a s veské hudby zvuky.
Ha! v boj se „Věčný ženich“ s hostmi sype
A rozveselen škrábe tu, tam štípe.

XLIX.

Na druhém břehu v ruchu přestrašného
Se boje klátí nepřátelský voj,
Jenž pyšně s stanoviska vysokého
Pohledem zničiť míní mladých roj!
Jej snadno poznať ze způsobu zlého.
Jsouť koryfeji to, jenž na lavřínech
Za živa mrtvi v Hadu temných stínech
Na stará léta sladce podřimují,
Však vzniku jiných mocně odporují.
Nic není lepšího než far niente,
Jak ňáký paša povždy salva mente.

L.

Část druhá však — těch prvních pravý opak —
Si hříměním již statně pomáhá;
Jak starobylý slavný areopag,
Svá hájí postavení neblahá,
Dřív ohromíc a zdrtíc naprosto pak.
Svých celou tíží smrtonosných činů
Na prapor kladou, k pfennigmagazinu
Jenž velmi podoben teď — dříve arci
Byl pýchou vlasti, milý mládci, starci;
Teď však již velmi kleslo jeho žezlo:
V něm spatřuje se nevyhnutelné zlo.

LI.

Jak těžký náklad v rouše českém vleče
Se na to Shakespearovský slavovůz.
Však co se vleče, to prý neuteče,
Tak dí již řecký jeden kritikus.
Jej, Shakespeare-a, ach! celá komis peče,
By na svět přišel dobře usmažený.
Tak tedy k bitvě kruté připravený
Svou hradbu vozovou tam na vrch staví
A umem svým všech moudré chrání hlavy.
Onť jediným a posledním je rekem,
Za nímž dav řadí s plačtivým se brekem.

LII.

A ještě bychom rádi pověděli
Dalšího vojska hlučné řadění;
Však jsme již hotovi... Žel, že to celý,
Ba pracelý sbor schopný válčení!...
V snách oči rekovy víc neviděly.
Tu najednou se přepodivná záře
Nad bojovníky vznáší v křivé čáře;
Jak kdyby tisíc sluncí jedním rázem
Své mocné světlo vrhlo smutnou na zem!
Tu vojsko starých radosť počne hlásať
A sladkým překvapením mocně jásať.

LIII.

Holá! Ať žijí!... „Kdo?"... Hned vám to zjevím.
Tam jakés cárají v boj Noviny!
„Jim věčná slává!!" Proč, to věru nevím.
Však znamenať vše, úkol povinný;
A tak v své písni také neulevím,
Bych věkům příštím těchto „Novin" slávu
Zachoval před záhubou jako... krávu —
Že právě nic mně zde se mořícímu
Na slávu nejde do pěkného rýmu. —
Neb Noviny ty mého reka slaví,
Že usnuv při nich, s nimi v snách se baví [28]).

LIV.

I já na vzájem musím na vše věky
Též oslavit ty krásné Noviny,
By nedotknuty zhoubných časů vzteky,
I když se stanou pláštěm slaniny,
Vyplouly opět zapomínky z řeky.
Však možná, že mých krásných básní záře
Uhasne někde v boudě hokynáře;
Leč ať mým stkvělým věncem lavřínovým
Se dostanu k omáčkám zvěřinovým:
Milovník srnců z nich moc' bude čísti:
F u e r a n t q u o n d a m též „Moravské listy“.

LV.

A když se vojsko starých utišilo,
Tu voje s obou stran se pohnuly.
Oj! divokrásné podívání bylo.
Neb šiky na sebe se vrhnuly,
A počal boj. V tom nebe zamračilo
A třáslo se jak hromů těžkých rázy,
Když hrozí zemi strašným živlem zkázy.
A zápas titanský se mocně vznítil:
Zde vůdce mladých, tam se opět zřítil
Jich nepřítel, jak strašná tíže skály,
Že úžas vládnul, kam jen zraky plály.

LVI.

A nad oběma vojsky — strážci věrní —
Dva geniové stáli s úsměvem
A zírali, kde mrakové se černí
Svým rozkládali strašným objevem.
Ti ruku v ruce, jako bratři měrní,
Tu k boji dávali své požehnání;
Neb šerých věků dějin v sledování
Též budoucnosti pronikají stíny
A vidí v davech těch jen vlasti syny [29].
Nuž vítězství je nepochybné, snadné;
Co staré, zhyne; v mladém opět zmladne!...

LVII.

Tu rek náš procit'. — O snu ani zmínky —
Jen mhavé obrazy se chumelí
Mu v paměti co temné upomínky.
A jako kdyby deset koupelí
Byl v létě prodělal den za jedinký:
Tak zpocen vyskočil ze svého lůže,
Mnul oči sobě, nic to nepomůže...
Sen byl ten tam... Tu natáh' svoje oudy
A zívnul, oblík' se, u blízké boudy
Milaros koupiv, kouřením se bavil,
Než vykouřil, ten tučný oběd ztrávil.

KNIHA PÁTÁ.

The Child departed from his father's hall.
Byron.

Es muss auch solche Käuze geben.
Faust.

(1858.)

I.

Na letohrádek svůj, jejž před půl létem
S tak dobrou myslí rek náš zůstavil,
Teď navrátil se rozestálý s světem,
By ze hluku se města vybavil.
Ó jak se změnil času rychloletem!
Pln lásky k životu a v srdci radosť,
Ve vírném záchvatě svou bujnou mladosť
Proháněl v rozkoších a sladkém štěstí.
Bez duše útrap a jich bez bolesti
Co hříčka rozmaru jen růžového
On tanul v proudu snění blaženého.

II.

Kam uhnul zrak svůj plnou slastí zpitý,
Tam života mu krásy pučely.
Jak bujný strom pestrými květy krytý,
Jejž teplé vánky s jara ochvěly:
Tak v nitru jeho květly vřelé city.
A celý svět se zdál mu věčným rájem,
Jenž rozkoší okouzlen svěžím májem,
Jenž říše štěstí sladce předtušená
A k blahu člověčenstva utvořená,
V níž radosť prajediným cílem jesti
A předchůdcem se slastí vyšších věstí.

III.

Tak k domovu se vrátil. — Krátká doba
V něm ten svět krásný rázem zničila!
A Sudeb dravá, neúkojná zloba
V poušť smutnou srdce jeho zvrátila.
Cit zpráchnivěl, a mrtvá, strastná mdloba
Se zahryzala v nitra celou hloubi.
Tam k větší trýzni jen se vzdorně snoubí
Úsměšná upomínka časů zlatých,
Teď v chladný okov minulosti spjatých.
Ten půvab shaslý nikdy se nevrátí,
Neb divý žal hned ve vzniku jej chvátí.

IV.

A kde dřív láska mocně panovala,
Tam dravá zášť teď šílí v zápolu.
Svět zoškliví se, byť slasť zavítala;
Neb srdce prosto všeho plápolu,
To chřadne, když v něm naděj osiřala!
Jen tiché žalosti se převýznamná
Tam připne páska, tím svým mírem klamná;
Co mrtvý stín tajemné minulosti
Jen v ústrach ku všemu se kroku hostí
A týrá duši v trapném uzpomnění.
Čím větší slasť, v tím větší žal se mění.

V.

Proň radosť všecka v zoufalém drhání
Jak jedem otrávena vymřela;
Milého vůkolí teď krása ani
Lahodné moci více neměla . . .
A květný luh, jímž hraje jara vání,
Mu darmo ambru blahovonnou snáší;
List šeplavý svou píseň milou, dražší,
Že dlouho vzdálená, mu darmo pěje;
Jen truchle jemu zora z lůže spěje,
A půvab noci v modru hvězdozlaté
Netiší tajný neklid duše spjaté.

VI.

A darmo údol, jenž se rozestírá
Před letohrádkem tichou krajinou,
A polí bujných, tučných řada širá
S tím šumným borem, s živou dědinou
Mu vítá k radosti . . . Vždy stejně svírá
Mu černý smutek choré srdce jeho,
Jež stále želí ráje ztraceného . . .
Ač jara lesk vše v háv svůj stkvělý vine
A časům lásky, blaženosti kyne,
On v trudném dumání den po dni žije
A skrývá žel, jejž nikde neukryje.

VII.

Tak teskno bylo mu, tak bolno v duši,
Jak mladosť kdyby vložil v chladný hrob;
Co ještě myslí, cítí: nevyruší
Již ku životu slasti přešlých dob . . .
I když snad někdy blažší chvíli tuší,
Tu truchlá slza v oko mdlé se krade
A chmúrný stín se opět v srdce klade;
Když bouřná tíseň jeho nitro zhárá,
Tu nový bol hned změnu tuto kárá;
Když jarní vánek jeho skráně zvívá,
To jej jak smrti chladné dech ochvívá.

VIII.

Ten všecek lesk, to krajů prokvětání,
To slunce zlaté, ta noc hvězdnatá,
To pění slavíků, vln zabublání,
Ta zdoba květů jarem rozňatá,
Ten listí šum, to klidné větrů vání:
To vše jen pocit zmaru v srdci budí;
To vše slasť pučící zas ihned ztrudí.
Neb k čemu to vše?... By to vzešlo, žilo
A v životě hned smrtí zpráchnivilo...
Tak luzný obraz přírody v svém lesku
Je původem bolestným jeho stesku.

IX.

A v komnatách svých dlouhé dni se nudil,
V svém beznádějnosť srdci ztrápeném...
Ba nebezpečně mysl svoji trudil,
Sám sobě ošklivým jsa břemenem.
Tak rek náš útrpnosť a starosť budil...
Když Jaroslav byl k svému želu zpraven,
Že přítel jeho znova klidu zbaven
To hodnou dosí hanebného spleenu:
Tu na dobrou hned myslil medicinu;
A rozvažoval, hlavu lámal sobě,
Však dáti radu v té zlé nemoh' době.

X.

Konečně po dlouhém se ustanovil.
On nahlížel sic, že by sotva kdys
Kol spánků lavřín medicinský ovil,
Kdyby se spoleh' na digitalis,
Neb kdyby jiné léky ještě lovil,
Snad chinin, aneb ipekakuanu
A rebarboru — poslední tož stranu
Pravidelnější krve cirkulací —
Tak uzavřel v té smutné situací,
By Vyšinského urval smrti jisté,
Psát, co by učinil na jeho místě.

XI.

A list ten psán byl sladkou vlašskou řečí.
Neb česky Jaroslav psát neuměl.
To v prospěch jeho sice málo svědčí,
Však právě jedinou tu chybu měl,
A tuším, že je menší nežli větší.
Vždyť jsoutě mnozí a já mezi nimi,
Již třeba s chybami to nemalými
V tom rozmilém jargonu Pražském píší;
Však tím se klasicism od nás liší,
On píše latinsky českými slovy,
A honny soit, kdo jemu nevyhoví.

XII.

On uměl psáť, však bez ortografije —
Vždyť nebyl žádný český filolog —
Leč nechtěl, by v ráz od melancholije,
Jíž Vladimír churavěl celý rok,
Mu pomoh' jeho pravopis: neb kryje
Se v náhlém zhojení hned nemoc nová.
Tak uchopil se italského slova.
Jinak by také doved' „zasýlati“
S tím přeukrutným ipsilonem psáti;
To slovo pochází prý z čínské říše,
A proto od mnohých se čínsky píše.

XIII.

Jaroslav tedy psal. Dám čtenářovi
Zde toho listu překlad přestkvělý —
Tak aspoň myslím. Pračeskými slovy
By tak to znělo: „Milý příteli!
Slyš, co Ti moje věrná rada poví!
Já zaslechnul, že's v nemoc upad' starou.
Nuž, prosím Tě, svou nekaz mladosť jarou
A vzmuž se! Opusť na nějaké časy
Svůj domov, zapuď srdce nesouhlasy,
Vydej se na cesty, neb mně se vidí,
Že mír Ti podá změna místa, lidí...“

XIV.

Pak podpis přišel nečitelný dosti,
A malý postscript, aby jistě jel,
Jen tak že těžké zádumy se sprostí,
O nížto dříve nikdy nezvěděl;
Ta následek že osamotnělosti.
A pakli cesta mysl neukojí,
Tu musí osedlati Muzu svoji;
A když se navrátí zdráv jako sládek,
Že na jeho hned přijde letohrádek,
A že pak sezve zevšad hlučných hostí
A život vzbudí v jeho domácnosti.

XV.

Vladimír právě jako slavný Britan [30]).
Psal elegiji na psa věrného,
Jenž co dědictví pode jmenem Chytan
Na syna přešel s otce starého.
Bylť Jaroslavův list mu velevítán.
A ku podivu, dojem nebyl malý.
Vyšinský vstal. Že sluhové však spali —
Tož odpoledne — zatrh' hlučným zvonem.
Tu starý Vojta, ospalý sic, honem
Se oblík', avšak zlekán takou melou,
Se k pánu šoulá s tváří rozmrzelou.

XVI.

Vyšinský káže, aby pro krejčího
Již do blízkého města rychle spěl.
Tu vstoupiv do pokoje prostředního
Mněl sluha, že snad dobře neslyšel
A z rozkazu se zděsil nevšedního.
Však pán se hrabal již v své garderobě:
Co jeho láska dřímá srdce v hrobě,
Vždy jeden kabát, jednu vestu mívá,
A netuší, jak smutně na to dívá
Se Vojta, že jít se svou milou skryto
V kabátě jeho nemoh' incognito.

XVII.

V největší zoufalosti svého fraku
Co poustevník se sprostil Vladimír.
Vždyť opouštěl svůj byt jen za soumraku,
Když někdy vycházíval na revír.
Však teď se viděl velkém u rozpaku;
A to již dobré znamení proň bylo,
Že něco k životu jej probudilo.
Již také pro správce hned poslal sluhu,
By přines' knihu příjmů všech a dluhů,
A s ním až do půl noci vyjednával,
Chtěl peníze a rozkazy mu dával.

XVIII.

Druhý den na to velmi časně s rána —
Jej jindy ještě jímal Morfeus —
Vše na nohou již bylo kolem pána!
Tu z kolny musil staromodní vůz,
Hned nová k němu je voj v spěchu dána;
Těch nejmladších se zmocní kovář koní,
Jimž k vůli šafář vřelé slzy roní.
Vždyť věděl, že se na cestách buď zkazí,
Neb že kdes v horách zlámou pyšné vazy;
Na vstupných schodech vše se s kufry hemží,
Jak když odjíždí kýs lord nade Temží.

XIX.

Již sedí kočí pyšně na kozlíku
A hrdě zírá na své soudruhy,
Již chumelí se v hrozitánském křiku
Kol vozu; jeden totiž ostruhy
A sedlo s uzdou nese ve truhlíku;
A druhý plášť, a třetí čtvery hole,
Ten opět deštníky, rozličné role,
A necessaire, kde bankovky již měly
Svůj vykázaný příkrov velmi stkvělý.
Důchodní velmi utrpělať kasa,
Jak smutné oko pana správce hlásá.

XX.

Konečně nesou v ořechové bedně
Na cestu celou biblioteku
A klobouk v krabici; pak bezprostředně
Hned na to vak ve vkusném povleku.
Pak mnohým k lítosti tož formy vzhledné
Těch nejpěknějších cigar plnou skříni.
Teď teprv rek náš objeví se v síni
A lid svůj ku pořádku napomíná;
Tu slzet mnohé oko hned počíná,
Zvlášť s velkým pláčem domu vévodkyně
Se loučí s pánem, stará hospodyně.

XXI.

Všem na podiv tak velmi přívětivě
Se snáší rek náš se svým lidem dnes;
A zdá se, jak by oko zádumčivé
Ozářil dávno odcizený ples,
S nímž volně snoubí pohnutí se živé.
Tu ještě panu správci podá ruku,
Zaklepá hospodyni na paruku,
Čeledi kyne, volá na šafáře,
A již se octne rázem ve kočáře,
Zapráskne kočí, zařehtají koně —
A větrem mizí kočár v rychlém honě.

XXII.

Bylť Vladimír sic věrným synem vlasti,
Jak praveno již s prvopočátku,
A jinak vzdělán čtením také z části;
Však jsa buď v Praze nebo na statku,
On nemoh' účty z místopisu klásti
Svých rodných krajů. Nuž, co divu tedy,
Že nevěděl, kde jsou as — Koňojedy.
Tu kočí ptal se venkovanů kolem,
Zda cesta jde tam neschůdným tím dolem;
Tu každý pravil, že tam jen hodinka,
O residenci té však ani zmínka....

XXIII.

Tu v Kolíně — to jméno ovšem není
Dost jasně psáno reka v denníku —
Již kázal zastaviti v rozmrzení
Běh neunavný rychlých koníků.
Však brzo v radosť nevole se změní,
Když dověděl se, že zde dobrý „hôtel" —
Tak dům svůj nazývá pan Jonáš Kotel —
Že dobré beefsteaky zde připravují
A Plzeňského pověsť nezlehčují,
Že jsou též komnaty zde velestkvostné!
To na poušti jsou zprávy přeradostné.

XXIV.

Rek tomu věřil — znamení to věru,
Že nebyl ještě cestou na venku.
A tak — již chýlilo se ku večeru, —
On mnohou koje pěknou myšlénku
Se těší z toho pochvalného směru.
A než na stkvostné odebral se lůže,
Tu chtěl se pokusiť, zda nepomůže
Snad jeho bolům souper náležitý;
Neb ač jej týral anglický spleen litý,
Tu osvědčil se lík, jejž Sterne radí — —
A žaludek již k funkcím svým se ladí.

XXV.

Tu vešel v jídelnu. Bylať to skrýše
Podobná k bytu Rinaldinovu;
Tři hosté v ní, z nichž každý hojně dýše
Kotouče dýmu vzhůru k příkrovu,
Že zahalen je černým mrakem spíše.
Náš rek se posadí, své přání zjeví;
Však při jídle, co vlastně jí, to neví;
A nápoj sotva byl as olympický,
Neb proslovil se o něm nebásnicky;
Však za to poznal muže přeslavného,
Své vrstvy výkvět umu ohromného.

XXVI.

Té za příležitosti velevhodné
Čtenáři dopomohu k známosti
Nového reka. Z rodiny onť plodné
K své pocházel a k jiných radosti.
Měl za rodiče lidi velmi hodné.
Jak hlásal rek ten s velikánským křikem,
Bylť otec vyšších sfer kdys úředníkem,
A matka jeho, zemřelá již — k štěstí
Dáť svědectví nemohla, jak to jesti —
Prý pocházela z šlechtického rodu,
Jehožto kmen Vám šel až ku Nimrodu.

XXVII.

Ten slavný muž — že slavný byl, to zjeví
Můj rychlý verš Vám v této knize hned —
Měl krásné jmeno, proti němuž plevy
Vše naše jmena do samého žet.
On zove 'se — proč tak, on předobře ví,
Však my to nevíme — francouzsky jistě,
Tož Jean Bagent z Bagentů krve čisté.
Jej za mladých let jeho spoludruzi —
Jim s povržením nadal za to luzy —
Vždy nazývali Bažantovic Jenem — —
Však počali jsme raději s druhým jmenem.

XXVIII.

Náš Jean je tedy z Francouz. Po dva věky
Však jeho slavný v Čechách sídlí rod,
Že tak je původ jeho nedaleký.
Snad Vladimíru právě přišel vhod,
Když putoval, jak Turek do své Mekky,
Po vlasti své, by došel ždané spásy.
Neb přívětivě hned se k němu hlásí.
Co dále o Bagentu objevíme,
To z jeho skromných řečí jenom víme;
Nuž tedy slyšte, v jakém lesku zářil:
Neb přeohromným učencem se tvářil.

XXIX.

On sedmnáct se roků doma tužil
A všemu učil se, co na světě;
Radosti mnohé otec z něho užil,
A často chopil se hned koštěte,
Když nezdárný se synek příliš zmužil.
Neb místo knih spíš zabýval se holí
Náš Jean, že strach šel z něho po vůkolí,
A ke studium marných hloupostí
Vždy jevil hoch ten tolik schopností,
Že — dokládal tak Bagent — ze soucitu
Jej otec poslal na — universitu.

XXX.

On ve školách se zdržel dvacet roků
A všady byl Vám první premiant,
Vždy zvítěziv nad houfcem slabých soků;
Jej duchem předčil jenom slavný Kant.
„Tak,“ pravil dále v bystrém řeči toku,
„Jsem zničil kolegy svou učeností.
A sotva že jsem logiky měl dosti,
Jsem počal fyziku; pak doktoratu
Mudrctví dobyv, v novém opět chvatu
Jsem počal práva hravě studovati,
Neb mudrctví se nyní nevyplatí.

XXXI.

„I zde mne zdobil řetěz dukátový,
Bylť přijat jsem v sbor slavných doktorů;
Však zanevřev svět na paragrafový,
Jsem uprchnul z té spousty odporů.
Tu jednoho dne psal jsem tatíkovi,
Že zkusím ještě vědu bohoslovnou;
Však z kláštera jsem utek' cestou rovnou,
A abych stal se Faustem učiněným —
Vždy po tom práhna srdcem roztouženým —
Tu studoval jsem krásnou medicinu
A hlavu skryl jsem nových do lavřínů.

XXXII.

„Ba, drazí pánové, tak doktor trojí
Jsem slavné Pražské university —“
Leč diplomy při výmluvnosti svojí —
Mělť zajisté je v kapse ukryty —
Vám k přesvědčení nikdy nevystrojí.
„Však svět mne mrzel: já se profesorem
Stal ze zoufalství; avšak pravým vzorem
Byl úřadu jsem toho as pět roků,
Vždy vyznamenán vědy od proroků;
Tu i tím úřadem jsem povrh' čestným,
Jenž stal mým věděním se přepověstným.“

XXXIII.

„Než vězte! Já též dělal poezii —
Tož v každém genru pilně pracovav,
A satyry s Heinovskou ironií
A žely na bol lásky veršovav,
Jsem ukončil pak slavnou tragedijí.
A že jsem dobyl také na tom poli
Dosť vavřínů, z Vás každý k tomu svolí.
Však poezije též se nevyplácí
Pro nestydatou básní všechněch láci.
Že snadnější tak slávou sebe zdobiť.
Chtěl ostrou kritikou jsem lidi zlobiť.“

XXXIV.

„Tak vrhl jsem se mocně v estetiku,
Vše síly napjav novou pilností.
Ba, pánové, tu nadělal jsem křiku,
Že trnul svět mou praučeností.
A od té doby jenom na kritiku
Svou slávu mocně stavím na vše věky;
Svět se mne bojí, sype na mne vzteky,
Však já co kolos Korintský tu stojím
S tím celým světem jako titán brojím...
A věřte, páni, při té mysli prosté
Mých hloupých krajanů má sláva roste!“

XXXV.

„Já kritizuji, co mně přijde v ruku,
A nečtu nikdy ani deset stran;
Však způsobím Vám takového hluku,
To jak bych věděl celé věci plán,
A v učenosti své všem nadám kluků.
Já chválím jenom pranárodní básně,
Jež v skutku jednoduché jsou a krásné;
Já s Kytice vše květy ještě strhnu
A básníka jich s jeho výše svrhnu;
Však za to nohsledů svých práce chválím,
A jsem jim protektorem neustálým.“

XXXIV.

Náš rek Vám trne za takových řečí!
Jak mlýnský kámen v běhu největším
Se točí hlava mu, jak hlava něčí,
Jejž Mefistofel věcem nejvyšším
Sám vtipně učil v ďábelské své péči.
On vzhlédne k Bagentovi... V překvapení
Tu vidí, že mu třicet roků není,
A přece tolik těžké učenosti
V své moudré, rozcuchané hlavě hostí.
Ač doby té sám školy navštěvoval,
Tu věru naň se sotva pamatoval.

XXXVII.

Mělť Bagent dlouhou, avšak malou nohu,
Jsa při tom štíhlé, velké postavy,
A vlasy krásně načechrané v rohu,
Že byl dosť veliký i bez hlavy.
Svůj nos měl podlé atického slohu,
A toiletu pěknou ze žurnálu,
Že zasluhuje všeobecnou chválu;
Bylť elegantně nedbalý v své chůzi,
A vždy měl něco, co neměli druzí;
Bylť prototyp všech živých prakritiků:
Vždyť mnoho let studoval estetiku.

XXXVIII.

Když dověděl se, rek náš cestou že je,
Tu hned mu nabídnul svou společnosť.
„Já jezdím, tak se často se mnou děje,
Bych obohatil svoji zkušenosť;
Neb člověk vlastně nikdy nedospěje.
Tak právě navštívit chci v horách huti —
Já zanáším se totiž s novou chutí
Též geologijí... A uhlí sklady
Teď přenemalé mají pro mne vnady.
Tak rád Vás doprovodím na tu stranu,
Známť já tam dobře mnoho velkých pánů.“

XXXIX.

„Já mluvím anglicky. Též italština
Mně jako voda jde Vám od ruky;
Pak frančtina a mnohá řeč i jiná,
Již poznal jsem dle nové náuky,
Mi běžna jest jak moje mateřtina.
Tak všady kyne dobrá konversací
Tož se vzdělanci všechněch cizích nací.
Chci jeti celou cestu s Vámi, pane;
Té příležitosti se nedostane
Vám každý den, neb sídlem já jsem v Praze,
Kde v slávě žiji spokojeně, blaze.“

XL.

Rek nucen svolí. Jeli k Stojanovu,
Kde purkmistra kdys právě volili,
Když umíráčkem s kostelního krovu
Již na věčnou mu cestu zvonili,
By o mladou se po purkmistru vdovu
Snad nebylo jim starat dlouhá léta:
Ten řád si vzali z barbarského světa,
Být totiž bez purkmistra po tu dobu,
Až kandidáti dozráli vždy k hrobu;
Tak důchod městský rostl vůčihledě,
Leč následníci vězeli v tom bledě [31].

XLI.

Pak přišli k vsi, kde narodil se kdysi
Muž filolog a plný moudroty,
Jenž dokazoval vydanými spisy,
Že pochází „mák“ jistě od „boty,“
Což schváleno i slavné od komisí.
Tam v Ukradově býval doktor chudý,
Jenž dodělal se ryzí zlaté hrudy:
Neb zastal ve při pána bohatého,
Jenž zchudl; za to zbohat' doktor z něho.
Tam v Skalné medik hojí bez všech léků,
A dlouhého se dočkává lid věku.

XLII.

Pak navštívili slavné Nohavice,
Kde Perunův hrom v roští odkryli.
Zde občané již jinak nemyslíce,
Než že tu jeho chrám byl, svolili
Sto badatelů svolat aneb více.
Zde místo, kde se přeli mistři slavní,
Zda bodem černý zbytek ten či hlavní;
Zde zas, kde uznali již v hlučném sněmu,
Že nikdo nerozumí tomu všemu,
Že bude nejlíp, když ty staré — vidle
Se na náměstí vyvěsí na bidle.

XLIII.

Pak přišli ku slavnému Kocourkovu,
Kde čte se pilně známý jakýs list,
Jenž jedná o železe, o olovu
Tak můdře, že jej každý musí číst.
Jeť bez odporu z předobrého chovu,
A velmi chytrou hlavou vedený,
Je povždy krásný, ale bez změny;
A zove se svým slohem „národní“;
Svou řečí pěknou všecko rozvodní,
Je vzorem novin, vše co praví, svato;
Každá jeť čárka vtip, vše slovo zlato [32]).

XLIV.

Náš rek se diví, strne, v písmo drví,
Tam vidí podlé žita kritiku,
A dle kritiky jako špatné mrvy
Ohromné chvály kmotrů Pepíků,
Jež píše kritik na Moravě prvý.
Pak dopis krásný z Přemyslova sídla,
A pak hned recept dobrá na povidla,
Dle prášku na myši kulturní článek,
Vše sřaděno jak pro večerní spánek:
Ty veleslavné, krásné, vtipné listy
Lze ovšem jenom v Kocourkově čísti.

XLV.

Pak přišli k městu, kde se moudrá rada
O pomník stará svému krajanu.
Dokud byl živ, tu lpěla na něm vada,
Že mlčky snášel jejich pohanu.
Ba skromností si každý nejvíc zadá.
Bylť básníkem. Když shasla smrti ruka
Mu svíci ducha ztišíc všecka muka:
Tu usnesli se sourodáci vděční,
Že po smrti jej ve své obci zvěční.
Dřív chodil hladem chudák na žebrotu,
Však teď mu kámen nahradiť má zlotu.

XLVI.

Zde rozešli se druzi. Ku Přelouči,
Kde ráhnem pomáhali hodinám,
Se rek náš dal. Zde mydlář odporoučí
Své svíčky s mýdlem milým ženštinám;
Zde se zlým světem starý býk se loučí,
Že uškrcen měl na kostelní věži
Se pásť na trávě vyrostlé a svěží;
Zde místo zloděje sám dráb se chytí,
By v zimě trávil v teple svoje žití;
Zde radní pán svou vzhůru nese hlavu,
Odsoudiv k smrti mrtvou jednu krávu.

XLVII.

Pak navštívil i Krkonošské hory
A vnímal velké divy přírody,
Kde vodí bystré řeky věčné vzpory
Skal mhavých, nebetyčných s původy!
Ó vítejte mu, vy šumící bory,
Kde jsem tak často slunce sledovával
A vašim temným věstem naslouchával;
Kde mocné skály slabý krok můj nesly,
Kde stesky mé kdys u ozvěnách hlesly!
Nuž vítejte mu, drazí, staří známí,
Já blažený dlel přítel mezi vámi!

XLVIII.

Ať v snách tam blouzní, jež jsem kdysi sníval,
Když líbalo mne štěstí mladosti;
Ať zrak mu těká, kde se žene příval
Po vašich temenech, tam k výsosti!
Ať odpočívá, jak jsem odpočíval,
Na měkkém mechu lesů temnošumných,
Tu znořen v myšlenkách tak milodumných,
Že jsem si přál, tak sladko věčně sníti
A v sladkém snění tom i hned umříti
A vzletnouť ke společným milým druhům,
K těm unešen sfer nebeských to kruhům!

XLIX.

Tam mocná Sněžka bílým mrakem krytá
Mdlé oko vábí reka našeho;
Tu věčně proslavený Dvůr mu vítá
Tím sladkým zpěvem pěvce tajného.
Kde válka živlů ve skály je vrytá,
U skrýší strmých pověstného Říku,
Tu šumných vodospádů v divém ryku
On vidí divy s myslí ohromenou!
Pak jako ráje branou otevřenou
K rozkošným Sedmihorkám rád zahýbá,
Kde nebe zemi roztouženě líbá.

L.

Však tehdy ovšem nevěděl, že jednou
Zde podagra a jiných nemocí
Sbor celý — staré hříchy — vodou lednou
U Šlechty dojde krásné pomoci [33];
On viděl jen, jak mocí bezohlednou
Zde dravý osud smutné ve ruiny
Ty změnil starých hradů mocné klíny:
A zde ho po tak dlouhém času vzniklá
Zas jednou slza, dávno poodvyklá,
Horoucí slza, náhle překvapila
A upomínku vroucí posvětila.

LI.

Jak pravým rájem bral se k Kamenici,
A odtamtuď dál k Labi šumnému;
Pak k Milešovce mrakům vzdorující,
A odtuď Čech ku kraji slavnému,
Kde hojebnými zdroji pramenící
Se vine věnec světoznámých lázní.
Tam chorých přemnohý pluk všech svých strázní
Dochází každým rokem ulehčení.
Tu viděť v medicinském rozřadění
U velkých davech městské damy bledé,
Jež touha po manželích . . . v lázně vede.

LII.

Tam opět — praví obrazové bídy —
Již svadlém scházejí se ve věnci
Tož lidé as té nejstrašnější třídy.
Jsouť počestní to staří mládenci,
Jenž hrozně trpí na hemoroidy,
A jinde zpěvačky zas veleslavné,
Jež hlasu svého hojí doby dávné;
Tam k syrovátce, ku kyselé vodě
A k jiným vodám, jak to právě v modě,
Buď nemocní či, že to intresantní,
I zdraví putují a elegantní.

LIII.

A posledních těch život velemilý
Sám poznal hypochondrický náš rek.
On zří, jak maří damy dlouhou chvílí
A páni zíváním tu času vděk.
Na jitro koupá se a k zdroji pílí,
Tu části již snídá, zevlují tam jiní;
Pak jde se k jídlu do jídelních síní;
Pak spí se, zívá; jde se na procházku,
Svačí se, zas se jí . . . to na provázku
Den každý od rána až do večera,
Pak jde se spat — a to dnes jako včera! . . .

KNIHA ŠESTÁ.

Plus loin, sur la rive où s'épanche
Un fleuve épris de ces coteaux,
Vois-tu ce palais qui se penche
Et jette une ombre au sein des eaux?

Lamartine.

They lived respectably as man and wife,
Their conduct was exceedingly well-bred.

Byron.

Elle n'a pu dormir la nuit...

Mad. Émile de Girardin

(1858.)

I.

Náš rek se vrátil z cest svých opět domů;
A milejší byl teď mu letohrad,
A krásnější ta svěží zeleň stromů,
A domácí luh proň měl nových vnad.
Ty půvaby těch mocných skal a lomů,
Kam jeho noha někdy zabloudila,
Když ještě záduma jej nesoužila:
Teď mysl jeho dvojnásobně baví.
Mladého jitra závoj růžomhavý
A ticho pozdní noci polotemné
Nalezlo průchod srdce k stránce jemné.

II.

I sladké pohnutí jím spíše vládlo;
On stal se měkčím, citlivějším teď,
A srdce, jež odloučeností chřadlo,
Spíš nalezlo teď smírnou odpověď
Ve lůně přírody, v němž opět zmladlo.
A divé stesky, těžké zadumání
A bolné kletby, na svět žalování,
A chladná uzavřelosť od vůkolí,
I tajné nespokojenosti boly:
To vše se mění sladkou na truchlivosť
A budí v srdci opět citů živosť.

III.

On pojednou to břímě těžce nese,
Jímž obmyká jej děsná samota;
On touží po zapomenutém plese
A nových po radostech života,
Jenž v zlaté záři zas mu zaleskne se.
On přístupnějším stal se dojmům starým,
Vzdav nadějím se lichotivým, jarým,
A láska k lidem v srdce lidské daná
Co úděl nebes, shaslá, pochovaná,
Zas počínala pučeť v nitru jeho
Co vstalá z mrtvých míru ztraceného.

IV.

On po sousedstvu ohlídnul se nyní;
Dřív ovšem neobcoval s pranikým,
A celý čas — jej z pýchy lidé viní —
Všech spolků nepřítelem velikým.
Bylť často pozván; že však neučiní
Vám nikdy po vůli svých sousedů,
Tu nevšímá si jeho k posledu
Víc žádný z nich; však za to mnohá paní
Jej vyvolí si bez rozvažování
Za milý předmět klepů nesčíslných
A nepravdivých, ano zlomyslných.

V.

Tu byl jim nejdřív zhola podivínem,
Jenž neví, jak má nebi krásti čas;
Však později objevil se v světle jiném,
A šeptat počal ženských ostrý hlas,
Že moderním je jistě Rinaldinem,
Že bezpochyby ukrutnými drápy
Jej boží svědomí nesmírně trápí;
Snad prohrál dočista i duši svoji
Pro ztrátu cti nejednom ve souboji!
To mínění se stalo běžnou mincí,
A o něm mluví se jak o zločinci.

VI.

Než by byl nuděn v společnosti zíval,
Tím nezpůsobem jiné nakaziv:
Tu pustil se jak mraků mocný příval
Přes bujnou zeleň rozložitých niv.
A vesničan se zděšen za ním díval,
Když na vraníku bujném, na Plutonu,
Uháněl v dálku u divokém honu.
Když přišla návštěva, tu na střelnici
Se uhnul hned tam pod vrch za vinicí,
Zde zkoušel pistol vykládanou draze,
Již koupil jednou u Lebedy v Praze.

VII.

Tak jeho sousedé, že nezdvořilý,
Již vynesli hned nad ním moudrý soud;
Ba jiní ještě přísněj usoudili
A přidali, že přemrštěný bloud;
Ba nevím, laskavě zda nepoctili
Jej proto názvem málo estetickým,
Že způsobem to sotva poetickým,
Když cesty koná v starobylém voze.
Však že se to mých veršů pětinoze
Nehodí dobře, radš to opominu,
Tak na své básni spáchav velkou vinu.

VIII.

Náš rek se tedy trochu změněn vrátil
Do svého letohradu ze svých cest;
On všady, kudy bral se, notně platil,
Jak pocestných obecný osud jest,
Ač každý hledí, by moc neutratil.
On viděl na cestách svých mnoho lidí —
Však nic než lidi v těch všech lidech vidí —
Pak špatné hostince a tlusté kočí,
Již ze hrubosti nikdy nevybočí;
Pak z pokřtěného piva tučné sládky
A paní selských mravoučné hádky.

IX.

Pak viděl mnoho zadlužených statků,
Prodaných polí, špatné silnice;
K veskému románu tak mnohou látku,
Jak má jich slavná George Sand nejvíce,
A věci hodné Moravského plátku.
Pak lesy, jabloně a třešně, svídy;
A mnoho žebráků a nouze, bídy;
Ba zloděje na střeše vozu svého;
A všady mnoho vzduchu venkovského,
Pak hospodářství, páru, industriji;
Jak lidé dobře jedí, spí a žijí.

X.

S počátku se mu to vše nelíbilo,
Však později lépe poznal světa běh:
On viděl, že tak je, jak kdysi bylo,
A v Čechách jako v jiných zemích všech.
Tak vrátil se v čas, neb jej oloupilo
To cestování o peníze, vaky;
Ba v horách přišel o svůj tubus taky.
A kočí s Vojtěchem zas na havany
Se dostali... a tak se se vší strany
O něco ulehčilo Vyšinskému,
Tož jiným k radosti a k škodě jemu.

XI.

Na cestě ptal se Bagent Vladimíra,
Zda nezná Orlovského v sousedství,
Neb jeho pěkný statek rozprostírá
Se k letohradu jeho. V svědectví,
Že rek náš nezná toho kavalíra,
Svou odloučeností hned omlouvá se.
„Orlovský vrchním byl dřív ku své spáse.
Až po svém návratu ho navštívíme —
A zajisté jej velmi potěšíme.
On je mým strýcem, víš, a na mou věru
Má na světě tu nejkrásnější dceru!..“

XII.

Náš rek se divil, že sám o tom pánu
Nic dosud ze sousedství neslyšel;
Pak na to zapomněl. Tu jednou k ránu,
Jak ve zvyku teď od nedávna měl,
Když z cest se vrátil k domovskému lánu,
Snad tehdy z úmyslu vstal velmi časně.
Na vranci vyjel v údolíčko krásné.
Sem dříve často koně svého vedl;
Že však v svém žalu zraku nepozvedl:
Tu nevšimnul si také pěkné vily,
Již bujné lípy vonným listím kryly.

XIII.

Na svahu květném domek tichý vzpínal
Skrz bujné stromy k nebi skrovný štít,
A rozložením čárným upomínal
Jak štěstí stánek na Tiburský byt [34]).
A k straně oné, kde se dol počínal,
Tam pěkný balkon v šířce odměřené
Na čtyrech sloupech ku výši se klene;
Nad vjezdem vítá chodci hvězda zlatá;
Mosazným kruhem zdobena jsou vrata,
A z velkých oken roje květů kynou,
Dle nichž se záclon sněžných řásy vinou.

XIV.

Kol domu svěží zahrada se střela;
A řeka spějíc sadem milým v dál
Jak stříbrná nit luh ten ovíjela,
Až v stínu zahnula tam za úval,
Kde zora v růžích kryta vycházela.
V pozadí modré hory v mocném věnci
Se vzhůru pnou jak nebes zasnoubenci.
A před tím domkem, míru obydlištěm,
Se klenul, venkova krás útočištěm,
Dol rozlehlý a tichý, jarní, rosný,
Jímž sladce vanul poklid blahonosný.

XV.

Když slavil příchod dlouho předtušený
Po rajském kraji květobujný máj:
Tu pestrých ptáků zpěvem oživený
Před okny šumný rozkládal se háj,
Jak by z té rozkošné se těšil změny.
Tam v soumrak loubí k odpočinku vlídně
Zve chůdce sedátko vždy miloklidné.
Když bledá starosť chvěje měkkou hrudí
A z očí bolu perly truchlé budí:
V tom chrámě svatém srdce utísněné
Se zotavuje ztráty z utrpené.

XVI.

A čárný výhled oku lahodící
Vám z koutku toho píli odmění:
Zde viděť domek v list se skrývající,
Kde zdroj se štěstí v míru pramení;
Pak potok vlnou bujně šumající,
Jenž v stříbrný háv změnil okov ledu;
Ty květné břehy všady v jara sledu;
Ty oblouky hor temnomodrých pak,
Nad nimiž trůní sluncem růžný mrak;
Pak rozkvětlých všech stromů vonné sady:
To jevilo vše oku tajné vnady.

XVII.

Tam kryla nešťastníka vetché tělo
Ve blízkém háji šerá mohyla;
Co vlastně na vždy skryto býti mělo,
Tabulka živly sešlá pravila:
„Zde vášní lásky srdce zpráchnivělo.“
Nad tichou mohylou se houpá svída,
Jež smutný příbyteček strasti hlídá,
Ant pomník starý jako strážný duch
Pne nad hrobem se vzhůru v modrý vzduch —
A věrné, soucitné to duše city
Po boku šedém má v svůj kámen vryty.

XVIII.

A s druhé strany háje ve štěpnici
Dle říčky vedou bílé chodníky,
Ze středu jabloní tam blýskající
Se objevují as tři skleníky,
Jichž dítka zdobí pavlač z domu čnící.
A z dáli slyšet husy štěbetavé,
V jichž hejně batolí se káče hravé;
Statečný kohout četné armádě
Tam rozkaz dává v plné parádě;
S tím chlévů bílých bučení se střídá,
A jemu ržání koní odpovídá.

XIX.

Tam svahu květnatého na temeni
Se vzhůru nese malý vršek rév;
Za tímto vrškem jako v smělém čnění
Tu vítá oku roztomilý zjev.
Na skály hraně pne se v vyvýšení
Tož tichý ve švýcarském slohu domek;
Kol něho lávky, sem tam bujný stromek,
Pak skupa horských květin, as dvě loubí,
V něž teplý vánek ve stínu se hloubí;
Pak nazad uměle sluj utvořená,
Z níž řine zdroje vlna rozčeřená.

XX.

Na druhé straně za tím malým domkem
Ten svah se končí příkrou skalinou,
Pod jejímž srázem novým nad úlomkem
Se vine průchod bílou pěšinou,
Jež ušlapána mnohých dob potomkem.
Ta pěšinka pak v ústí vede dolu,
Jenž vrouben vinicemi v pěkném kolu
Se ku východu tratí ve pláň žírnou;
Tam krajinku zas v dáli viděť mírnou,
Ji modré hory věncem ovrubují —
A obzor šerý mlhou zahalují.

XXI.

Jak praveno již dřív, dům Orlovského
Je pěkné avšak staré stavení;
A solidní, vzor pořádku i všeho,
Jejž doba žádná v ničem nemění,
A milé zdobou položení svého.
Dosť vkusné průčelí jde ku západu,
Polední strana přímo na zahradu;
Burgundské révy pnou se po přízemí
Svou zelení tvoříce pěkné lemy.
A před vjezdem se čtyry lípy klenou,
Stín kladou vůkol houští rozvětvenou.

XXII.

A pod lipami v zahrádečce milé
Stůl bílý se židlemi skrytý stál,
A záhonky, jež péči ruky čilé
Zde jeví květy, kynou opodál,
Jsouc' uřaděny v skupy ušlechtilé.
A podlé domu vede přímo cesta
Do nejbližšího krajinského města.
Sem tam je slyšet dusot bujných koní,
Jichž jasné zvonky milou hudbu zvoní;
Vůz rachotí, a vozka píseň bzučí,
Tak srdce zpěvem radovánkám učí.

XXIII.

Jan Orlovský, jenž pánem toho statku,
Byl, jak už víme, panem vrchním kdys.
Jej pronásledovala od počátku
Života jeho divná Nemesis
On ztratil nejprv přešlechetnou matku,
Pak bratrů několik, as čtyry sestry,
Jenž tvořili té rodiny kruh pestrý.
Pak otec odebral se k svému otci,
Doktorem umřev dlouhé po nemoci;
A tak tu Orlovský stál prajedinký,
Na krásné časy v srdci upomínky.

XXIV.

Neb otec jeho byl prý praboháčem,
Ba říkali, že dvě stě tisíc měl;
Však na neštěstí byl též velkým hráčem,
Co neprohrál, to jistě prosázel.
Když Orlovský a bratří jeho s pláčem
Do města na studije odcházeli:
Tu nastal hochům život praveselý,
Neb otec k tomu velmi přísně hleděl,
By po pansku z nich každý žíti věděl —
Tak mnoho peněz posílal jim z domu
A dobrá naučení ještě k tomu.

XXV.

A byli dlouho na studijích v městě,
Však na examen sotva dospěli;
Neb honice se spíše po nevěstě,
Zde do škol chodit chuti neměli.
Tak prohýřil vám každý pětkrát dvě stě
Co rok, až otci vyprázdnili kasu —
Neb hrozný peníz to byl za těch časů.
Tu drahý papá zemřel Orlovskému
A zanechal jen značné dluhy jemu —
Bylť tehdy [illegible] rok už v jarním [illegible]
A k tomu bez peněz — v největší [illegible]

XXVI.

Tu jistou damou, k níž se v úctě choval,
Se dostal ku jakémus hraběti;
Tenť nemalou jej přízní zahrnoval,
Proč asi, to sám nemoh' zvěděti —
Neb za sekretáře hned avanžoval,
Ač neměl důvěry k svým vědomostem.
Však rozumu jsa zdoben drahým stkvostem,
Vše nahradil, co jinak scházelo mu.
Tak stal se brzy vládcem toho domu,
A radou — a bůh ví čím; o tom ale
Až později vésť můj verš dá dokonale.

XXVII.

Tak panem vrchním byl i dlouhá léta
A očividně bohat' dál a dál,
A zdálo se, že vše mu štěstí zkvětá;
Neb hrabě s jměním svým zle nakládal,
Až pozdě viděl, že je po všem veta,
I po tom krásném statku Miloveském.
Tu k prodeji se rozhod' s bolným steskem.
A aby statek nepřešel snad zcela
Do cizích rukou, Orlovská tu chtěla,
By manžel svolil ku laciné koupi,
Což i pan vrchní schválně neprohloupí.

XXVIII.

A že pak neměl vrchnostenské služby,
Tu poděkoval se hned hraběti,
A vida vyplněny svoje tužby,
Již odebral se na to s podletí
Na statek, starosti vší prost a sužby.
Zde odpočíval po tak mnohé práci,
Stav statkářem se nevšední to lácí.
Bylť Orlovský muž vůbec velectěný,
Ač dříve mnohý sedlák ustrašený
Se potiť musil při své audijencí,
Když překonať chtěl druhů konkurenci.

XXIX.

Tu častokráte paní vrchní sama,
O nížto dole více povíme,
Když s prosbou přišla mnohá panímáma,
Hned vybírala daně nepřímé.
I jinak byla statečná to dama.
Zasáhla v úřad chotě rukou silnou,
Když k panu vrchnímu se cestou mylnou
Skrz kuchyň zbloudil třeba kmotr Vrána:
Však nyní protekcí je zakázána.
Neb Orlovský všech stejně šetří tužby,
Však vrchního si nevzal do své služby.

XXX.

Toť věru radosť, naň se podívati,
Jak vládnul domem v slušném pořádku.
A s každým dobře v míru obcovati,
Kdo vůkol bydlil jeho na statku,
To pravidlo mu nade všecko platí.
On ráno vstal a obešel své louky,
Se stromů sem tam sbíral škodné brouky,
Tu lenošné dělníky hodně plísně,
Se notně zlobil, klel a káral přísně;
Tam se šafářem, se správcem se bavil,
A polesného div že neunavil.

XXXI.

A přišed domů s mysliveckým hladem,
Po svém se ohlíd' letním županu
A posíliv se pravým Mokky sladem —
Vždyť měli nepokřtěnou smetanu,
Na niž my darmo v městě váhu kladem' —
Již odešel do svého kabinetu,
Kde účty vedl skrytý všemu světu.
Zlobil se na mouchy, šel ku obědu
A zkoušel přísně kuchyňskou i vědu;
A mluviv s chotí, usnul na fotelu,
Tak *př*eslechna i na silnici melu.

XXXII.

Spat večer časně šel... Tak dny své trávil
Ve sladkomilé jednotvárnosti;
Jen hlučně-li se někdy svátek slavil
Všech sousedů to ve společnosti:
Pak denní pořádek se jinak stavil. — —
A druhou částí velké domácnosti
Orlovská vládla v moudré rozvážnosti.
Je Vám to paní v nejkrásnějším věku
A chová znaky bývalých i vděků;
Vždy čilá, neunavná, přívětivá,
Jak málo „vrchnostenských" paní bývá.

XXXIII.

Orlovská byla z domu zámožného
A rodičů svých dcerou jedinou,
A od nejoutlejšího mládí svého
Jak v skříni měla duši nevinnou
Vám skrytou před svůdností světa zlého:
Neb... třetím rokem dána v ruce bdilé
Tož gouvernantky velmi ušlechtilé;
Ta v srdce její všecko vštěpovala,
Co za neužitečné neuznala,
Ji všemu naučila, co se patří,
Jak málo kdy se v našich kruzích spatří.

XXXIV.

Tak dorostla až k roku patnáctému;
Uměla francouzsky a anglicky,
A forte, kytaru — to bůh ví k čemu —
Ba dobře znala i zpěv básnický
A krásnou deklamací k tomu všemu.
I kreslit uměla a v barvách také
Již prováděla kusy všelijaké.
Však když se rozpomněla na romány
Ta něžná mysl útlocitné panny:
Tu nejvíc na francouzské spisy brala,
Tím sladkým jedem srdce vzdělávala.

XXXV.

Tak blouznila Vám slavném o Balzamu
A o Montekristu snad ještě víc,
A všechněch spisů z podobného krámu
Jak literát Vám znala rub a líc.
Co nejvíc zajímalo naši damu:
To byly slavné Mystères de Paris.
Je zlozvyk to sic u nás prastarý,
Již zapovídat by se nedostalo
Těch věcí damám, však to platno málo;
I Evlálije knihu pod peřinu
Si ukryla, čtouc noci v klidném stínu.

XXXVI.

Tu s oním princem v přísném inkognitu
Na strašných výpravách všech bloudila,
A podstoupila trýzeň ze soucitu,
Jímž nešťastníky hojně dařila,
Jež spisovatel kouzlí z bídy skrytu.
Tak jevila vždy srdce čistě lidské,
Ba čtla i spisy velmi poetické
O Věčném Židu, i Tři mušketýry —
A nadsekvanské prosaické lyry
Tak mnohý výlev věčně věků slavný,
A její duch přec nemdlel neunavný.

XXXVII.

Leč slavného Viktora Huga byla
Až posud nejvřelejší ctitelkou,
Ač povždy se z hrůz jeho vyděsila.
Tak čtenář spatřuje v ní převelkou
Už milovnici — jak se vyslovila —
Té nejstrašnější divné romantiky.
Tať u nás, ovšem v prospěch neveliký,
I veršovníky chytla za pačesy,
Že čtenářů se davy z toho děsí.
Leč dívka takové vždy na románky
Se vrhla, nepřeskočíc ani stránky.

XXXVIII.

Tu počala svůj vlastní román hráti:
Ach! zamilujíc sobě písaře,
Jenž u hraběte musil m u n d a psáti,
Ač doma zpíval k zvučné kytaře.
Ten písař — kdo již nebude ho znáti —
Byl Orlovský. A tak se dostali.
Toť opravdu je důkaz nemalý,
Že ač i osud černý námi vládne,
Přec láska posléz učiní vše snadné;
Neb zlatou paní dostal písař chudý,
Což mimo báseň nestane se všudy.

XXXIX.

Neb když se písař stal pak sekretářem,
Tu její rodiče hned svolili.
A dva dni na to stáli před oltářem
A věčný sňatek v lásce slavili.
Bych nebyl ale jmín snad jednou lhářem:
Tu musím říc', že dlouho šťastně žili
A o věrnosti své se přesvědčili,
Byť od té doby, co měl krásnou paní,
Stal Orlovský se rychle jako maní
Hned radou hospodářským, vrchním zmála —
Vždyť věru Štěstěna mu mocně přála.

XL.

Tu lidé zlí si ovšem povídali —
Však doufám, že jen pomluva to jest,
Neb kdož pak mezi námi zachovali
Před ostrým jazykem svou čirou česť?
Že neobvyklé s ním se věci dály,
Že za nápadně krátkou dobu věru
Svou udělal i stkvělou karieru;
Že prý pan hrabě v sladkém zbožňování
Byl něžným ctitelem všech krásných paní.
Že náležela Orlovská k nim sama,
Za to přec nemohla ta sličná dama.

XLI.

Když pak již byla spolumajitelkou —
Tak zapsána jest v zemských deskách hned —
Pěkného statku: tu tou změnou velkou,
Jíž nemálo se divil celý svět,
Se stala rázem pyšnou velitelkou.
Neb z jemnosťpaní milostí se stala,
Víc k líbání těm ruky nepodala,
Kdo dříve přicházeli do kuchyně;
V tak zvaném zámku nyní ani síně
Ji nespatřila od té doby více,
Co kuchař zmocnil kuchyňské se lžíce.

XLII.

Tu přišla opět do nejlepší mody
Již trošku poodvyklá frančtina.
Čas dlouhý nadělal tu mnoho škody —
Vždyť stejný osud mívá většina
Dam vdaných svojí učenosti s plody —
Na gramatice přeslavného A h n a,
Jímž trýzněna je v městě každá panna.
Tu M o n i t e u r d e s M o d e s se na pulpitu
Zas vyskyt' vázaný to v axamitu;
Ba ještě roman z francouzského krámu
I k slzám pohnul outlocitnou damu.

XLIII.

Též větší luxus počala zas vésti,
A a t l a s, t a f f e t a s, také lehký g a z e,
I jemný d e l a i n e opět zjednán jesti
Ve spolku s m o u s s e l i n e m to v pravý čas;
Též hlavu svou zas Evlálije pěstí
Moderní ozdobou, neb sem tam vzkvítal
Vlas šedivý a stáří jí vyčítal.
I krásné b r a c e l e t y a náušnice
Zas u ní došly ocenění více.
Jsou prý to staré dary od hraběte,
Však bez pomluvy není na tom světě.

XLIV.

Náš Orlovský co manžel shovívavý
Si těchto věcí tuze nevšímal;
Neb měl co manžel právě rozum zdravý,
Jímž snadno divný stav ten pojímal,
A nechtěl kritizovat lidské mravy.
A tak se podvolil, když na něm paní
Rubriku chtěla větší na vydání;
Voučetní knihu zanes' konto nové;
Pour marchandises to konto v knize zove
Neb držel velmi mnoho na kontrolu
A se správcem veď' všecky oučty spolu.

XLV.

Žilť takto šťastně s drahou polovicí
A ve věci se její nemíchal,
A platil jen co manžel milující.
By nikdy, jako druzí, nevzdýchal,
Když s prosbou přišla v žertech laškující.
Však nepřivedla ho přec pod pantofel
Jak Fausta prohnaný ten Mefistofel;
On podrobil se všemu vlastní vůlí,
Neb vůle manželčina nás jest půlí.
A tak co manželka si vřele přeje,
To se jí vlastně z naší vůle děje.

XLVI.

Však co jsme dříve říci zapomněli
Tož naší básně znamenitou věc,
Je to, že Orlovský byl také vřelý
Tak nazvaný kdys u nás vlastenec.
Neb ač byl zbohat', po svůj život celý
On nezapřel, že písařem byl kdysi,
Že v škamnách slabikoval české spisy,
Že matku, jež počestnou byla damou,
Co dítě nazýval vždy jenom mámou;
Maman, to neznal ni to milé papa,
Jež mnohé děcko v kolíbce již lapá.

XLVII.

Tak otce svého nazýval vždy tata,
Když v jeho náruči se batolil;
A když se zastkvěla mu dráha zlatá,
Tu s rozvahou si slavně uvolil —
To řídká věc, však přece pravda svatá —
Tou řečí mluvit, jíž se v táči učil.
Však později ovšem hlavu darmo mučil,
By udržel se v pěkné rovnováze
Se svými druhy v stověžaté Praze.
Neb na venek se dostav za písaře,
Tam pořádného neměl slabikáře.

XLVIII.

Tak lámal sice češtinu nám milou,
Jak právě mohl; držel se jí však!
A za tu snahu věru ušlechtilou
Dán jemu krásný pravlastence znak.
On tedy mluvil s pílí zasloužilou
Jen česky s šafářem a s dcerou svojí;
Však s manželkou vždy za to v řeči dvojí,
Tož najednou i česky i německy;
Neb ona neznala cit vlastenecký
A s dcerou français mluvila vždy čistě,
Že by se zbláznili vši gramatisté.

XLIX.

Však slyšte, co se stalo, když se s rána
Rek tehda rozhléd' krajem sousedním!
Tím zasazena znamenitá rána
Těm jeho strašným bolům nevšedním,
Že etiketa hrozně zanedbaná
Teď nastoupiti měla svého práva.
V den tentýž — jak se obvykle to stává,
Že ve vše divná náhoda vždy sáhne —
Tam pod lipami, jimiž větřík táhne,
V svém nejmilejším, tichém ve koutečku
Hle! dívka sedí v loubí u stolečku.

L.

Před sebou vzorek měla k vyšívání,
Guirlandy tuším k letní suknici —
To k pohoršení neměl bych říc' ani,
Ač o píli to pravda svědčící.
Je jasný den. A teplý vánek ranní
Oblétá jemně její temné vlásy
A všetečně v nich, mile zahrává si.
Tu dívka vstane, slyšíc dusot koně,
A lehkým skokem měkkém na záhoně
Se octne u zábradlí — divu dosti,
Že není prosta ženské zvědavosti.

LI.

Tu tílko viděť forem útlých, něžných
A nožku krásnou v černém střevíci.
Ta sladká ňadra kryta v šatech střežných
Svůj prozrazují půvab pučící;
Jak bujná růže, ústek milodešných
Se celek vroubí k ušlechtilé tváři,
Na níž lehýnký přídech nachu září;
A zraku žár jen polo udušený
Nyjícím vlhkým leskem, oslněný
Však srdce dobrotou, tak mile plane,
Jak v jarní noci světlo Lady ždané.

LII.

Přistoupí k zábradlí a chvílku čeká,
Sluch v stranu silnice svůj nachýlíc,
Když dusot blíží se již z nedaleka.
Zahlídne jezdce, letícího vstříc
Na bujném koni: našeho to reka.
Tu zmírní Vladimír krok svého koně,
A ku předu jak náhodou se kloně,
Již spatří v stínu lípy rozložité
Na polo vidné, na polo zas kryté
Rozkošné děvče. Sladké překvapení
Se jeví v chvatném oudů jeho chvění.

LIII.

Hle! divný úkaz!... Rek náš bez prodlení
Tož tísněn mocí sladkou, pracizí
Již dívku zdraví v lehkém ukloněni
A rychlým harcem v dálce pomizí.
Však čím byl po tu chvíli, tím víc není —
On viděl v tváři dívky překvapené
Ten sladký rozpak, oko pozastřené
Hebounkou brvou jako mráčkem temným,
S tím výrazem ach! přehluboko jemným,
Tu hlavinku tak ukloněnou pyšně,
A ňader lůže krásné, slastidyšné.

LIV.

Vždyť stála tam v té zahrádečce milé
Jak v drahém rámci krásný obrázek.
Ty tahy mluvné, ladně ušlechtilé,
Ten tichošeptný v každém článku vděk;
To zahrání i každé žilky čilé
To všecko vtisklo u paměť se jeho,
Jsouc kouzlem přemítání přesladkého.
Rek náš mu propad' mocí neobvyklou,
Tož náhle v mrtvém svadlém srdci vznikl ou;
A jeho milostnému nemoh' plání
Se více ubránit v svém zadumání.

LV.

On přijel domů . . . Roztržitě hodil
Sluhovi uzdu bíle zpěněnou;
A celý den pak zamyšlený chodil
Zanícen touhou nově vzbouřenou
A dlouhé samomluvy s sebou vodil.
Dnes chutné kotlety mu špatny byly,
Mělníka bídný purpur ušlechtilý,
Merunky kyselé a suchar starý,
Ba špatny všecky kuchyně to dary.
I večer procházka zlý rozmar množí,
Div že v něm s p l e e n se opět nerozloží.

LVI.

V tom divném rozechvění nemoh' jísti,
Vstal od večeře celý mrzutý.
Jej trápí dlouhá chvíle — tu chtěl čísti;
Však Byron trochu zapomenutý
Jej nebavil. Tu chtěl psát verše, listy:
Však hned péro odhodil s papírem
A [illegible] . . . Tak se s Vladimírem
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

LVIII.

I dívka krásná, jižto ve zahrádce
Zrak překvapený v milém žasu zřel,
Dnes nespala, jak obyčejně, sladce.
Neb sotva rychlý jezdec pomizel,
Jak líčený zjev milé ve pohádce:
Tu neklid se jí zmocnil nenadálý.
Jí luzné obrazy před okem hrály;
Vždy na mysli jí rychlý jezdec tanul,
Na chvílku-li sen žádaný u ní stanul;
Jej viděla, jak na zpěněném koni
Jí s dvorným pozdravem se lehko kloní.

LIX.

Ta pěkná postava, to ušlechtilé
Na bujném vranci pevné držení,
Ten pyšný vzrůst, to smání truchlomilé,
Jež lícem hrálo v náhlém zachvění;
To černé oko v temném ohni znylé,
Ty bledé tváře s tajných strastí znakem,
To náhlé objevení v čáru takém:
To vše se snoubí milým úřaděním
Té milé dívky s nepokojným bděním,
Až usnula, by o něm v spánku snila
A v snách slasť skutečnosti pocítila.

LX.

Však ještě více o tom pověděti,
V té knize nemám věru místa dosť;
Tak rázem je mi tady ukončiti.
Svých čtenářů chci napnouť zvědavosť,
Již chtěli by snad konec básně míti.
Nuž ponechejme reka do poranku
I ze soustrasti pozdnímu to spánku —
Že pozdě usnul, také pozdě vstane —
A přejme klidu duši uondané!
Co budoucnosť mu přinese, kdož to ví?
Již nechte starosti! Verš můj to poví!

KNIHA SEDMÁ.

O Love! O Glory! what are ye, who fly
Around us ever, rarely to alight?

Byron.

Die Thräne quillt, die Erde hat mich wieder!

Goethe.

But, look, where sadly the poor wretch comes ....

Hamlet.

(1879.)

I.

Vyšinský miluje ... Již mnozí pěli
O pravé lásky svaté podstatě
A takto důkaz dali krásný, stkvělý
Svou slavnou písní v mocném záchvatě,
Že srdcem jejich zaháral cit vřelý! ...
Však zda-li citů těchto vroucím zdrojům,
Zda sladkým tísním, milotrpkým bojům,
Zdaž horkým slzám v bolech pěstovaným
A touhám sladkým v slzách pochovaným
Též ten, kdo píseň slyší, porozumí,
Jich hloub a výši pojmout duší umí? ...

II.

Co básník zpívá z nejhlubší své hloubi,
Když láska život v nebe promění,
Když sněné slasti se srdcem se snoubí,
Zdaž jiného to vznítí k nadšení?
Mrak obzor svitný lásky snadno vroubí...
Neb řídké štěstí trvání má krátké!
Též ten cit svatý, plný moci sladké,
Jenž srdce lidská v touhách k sobě pojí,
Byť čistý jako nebe, neosvojí
Si víru, leč těch, jižto stejně cítí,
A jimž jen láskou veškeré je žití.

III.

Snů mladistvých tys, lásko, život čilý,
Tys citů sladkých lužné vědomí;
Tys krásné duše obraz přespanilý,
Jímž srdce stejné se jen oblomí,
Když nad ním vzejde ten tvůj pablesk milý!
Tys posel svatý z pranebeských říší,
Nápoje kouzelného vonnou číší,
Ráj na ztracený sladké vzpomenutí,
Sybilských věstí tajuplné dchnutí,
Tys neznámá, a přece moc tak sladká,
Již staré báje nová vždy pohádka.

IV.

A každý básník lásku svoji zpívá
A nadšen líčí její radosti.
Čas věčně stárne... Avšak neumdlívá
Zpěv o lásce v své plné jarosti!
Ba láska, jak se v čistém srdci skrývá,
Ta věčna jest, jak její mocné zpěvy...
A její nebe, kdykoli se zjeví,
Je dosud plno nevýslovných slastí;
Ba ona nikdy nepřestane vlásti,
V svých ňadrách dokuď člověk srdce cítí,
A dokuď mladosť srdce k citům nítí.

V.

Leč kdo to pojme, co pěl o své lásce,
V níž věčně žije Laura spanilá,
Panenský pěvec v libozvučné zkázce? [35])
Zdaž koho podobná moc vížila
Tak nevýslovně ku neblahé krásce,
Jak Tasso k Lenoře plál v sladké tísni?
Co cítil velký pěvec velkých písní,
Když v knihu věčností všech mocně vpsaly
Se krví srdce jeho lásky žaly:
Když Julije se vzdala Romeovi
Horoucí vášně přesladkými slovy?

VI.

Cos cítil ty ve vroucně mocném žáru,
Když v Markytku jsi vdechnul život svůj?
A jaks jej líčil ve svém Abelardu,
Kdo pojme as, Rousseaue, úpal tvůj?
Cos cítil ty pak, plné nových žárů
Kdy v Taťanu jsi žáry srdce vlíval,
Až úplněs v ní život svůj vyzpíval! [36])
Kdo může vniknout v závratné ty hlubně
A že vás poznal, světu říci chlubně?
Jen ten žár živý z mrtvých slov těch čítá,
V němž pučí původní moc lásky skrytá.

VII.

O čem já lkal kdys v nedospělé písni,
To za mnou spočívá jak pustý sen!
Mé polo ztracené a divou tísní
Vždy rozervané žití — uschlý kmen —
Se kojilo jen tisícerou trýzní.
A lásky božská jiskra v srdci zrytém
Nevýslovnými žaly, mroucím svitem
Mých citův oltář rudě ozářila,
By ozářivši v dým se proměnila:
A ňadra práhnoucí, kam jiskra padla,
Tím žárem záhubným v bolesti schřadla!

VIII.

Ó kéž mi přáno, život vydechnouti,
Jak sladký pěvec písní slavených,
Jenž ku své krásce nepřestána lnouti
Vypustil duši v zvucích milených;
Poslední světiv touhu na své pouti
Polibkem jména, jež mu žitím bylo!
Smrť taková, když srdce vycítilo,
Vší tratí trpkosť, mění v slasť se spíše,
A srdce v smrti nesmrtelnosť dýše.
Kdys tobě záviděl jsem lásky tísně,
Teď tvoji smrť, Petrarko, a tvé písně! [37]

IX.

Jak často o svůj mladý život pláči
Však dojme někoho má záduma?
Jen tomu výhry poklad stkví se hráči,
Kdo v naději i jistou výhru má
A vstříc jí s dobrou myslí volně kráčí:
A kdo pak rázem všecko zplna ztratí,
Svým životem tu hrůznou ztrátu zplatí;
A komu štěstí zvadne, rozkoš zpráhne,
Pak zoufalosť ve schřadlé srdce sáhne,
A komu s láskou víra odumřela:
Ten cítí, co má duše vytrpěla!

X.

Však pryč už s těmi pošmúrnými zjevy,
Jež životem ukrutně zmítají!
Kdo odkuď přišel, kam jde, nikdo neví,
A hrobu krov to sotva odtají! . . .
Tak uchylme se radš, kde milé zpěvy
Tou blahou, tichou, sladkou mocí svojí
Skutečnosť trpkou života vždy hojí,
V ty krásné říše luzné poezije,
Jež v krásách svých i svatou pravdu kryje:
A v této říši nezhubného štěstí
I život ztracený zas bude kvésti! . . .

XI.

Vyšinský miluje . . . To jeho mladé,
Však ztrmácené srdce od žalu
Zlý bojuje boj, než se nové vnadě
A opětnému podá zápalu,
Než na květ bujný svadlou naděj klade.
Leč srdce lidské láskou musí lnouti,
Nemá-li záhy prosto zahynouti!
Když nevkrádá se víc v ně zápal touhy,
Když v něm již vzejde prázdna ústrach pouhý:
Pak život sobě nápis hrobní strojí,
Neb dokonaltě vezdejší pouť svoji! . . .

XII.

A Marina?... Ta jej teď upomíná
Na sebe jen jak milých časů stín;
A ač své rámě dosuď k němu vzpíná,
Ač otvírá všech svých krás luzný klín:
Přec její lesk již v srdci uhasíná.
Neb obraz jiný, stkvělý, duhosvitný,
V nejkrašším stkvostu barev sebe krytný,
Teď vedlé Mariny se lepě tváří;
Ba zdá se, že to její odstín září,
Že jeho půvab čistě dokonalý
Tím dražší mu, že v Marině se halí!...

XIII.

Tak dvojí cit mu srdce rozehřívá!
Zde památka mu stará v paměti,
Již jako svátosť posuď mile skrývá,
Tož první lásky tane v roznětí.
Tam se zas nový obraz rozednívá,
A srdce šálí blahou půvabností,
Co nejsladší dar blízké skutečnosti.
Tak v říších upomínky kouzlodružné,
Co sladký odlesk minulosti různé,
Tajemnou tkaninou se nyní hostí
Tanoucí doba blahé přítomnosti.

XIV.

Čím ta mu láska ku Marině byla?...
Čím byl mu její užíravý žár?
Ta její krása zhoubu jenom kryla,
A smrtící jen byl ten její čár!
Neb sotva číši ústa uchvátila,
Z níž měla netušené slasti píti,
Již trpkost pelyňku ret bledý cítí:
Neb černý osud nelítostnou rukou
Zasáhl v srdce bolné sterou mukou,
A láska, rozkoší zdroj nesčíslných,
Se stala matkou citů trýzně plných.

XV.

A přec ten obraz tisícerých vděků
Na trůně sídlil srdce mladého —
Tam zbraní milou, neznající vzteků,
Tím krutěj sílu citu každého
Podrýval k mukám nešťastnému reku.
On blahem tímto život utracuje,
A šťastné chvíle sladkým bolem truje,
A ze srdce, kde zhoubný žár ten hoří,
Tak nebe krásné sladkých trýzní tvoří —
On hříčka bolů skoro zoufající
V těch mukách hledá život trvající.

XVI.

Kdo nezná lásku, nezná její hoře...
Kdo nezná bol, znáť nemůž' radosti;
A tomu blaha odměřeno spoře,
Kdo nemá po změně víc žádosti!
Ba život jest mu nepřehledné moře,
V něž pohřbívá jej věčná stejnosť děje!
Tak láska i svým s bolem bez naděje
Se mění v drahocenné slasti spíše,
Že v majetku hned její ztráta dýše;
Že ztracena již je, když míť ji mníme,
A v ztrátě teprv celou ji vidíme.

XVII.

Kde ve vřelé však srdce chladna stíny
Jak hubivá moc náhle padají —
Tam jako na trest za nejtěžší viny
Již boly krutým ostnem týrají,
Až zahnízdí se v nejtajnější klíny.
Pak srdce skoná... prsa hrob jsou jeho,
A na nich života již ztraceného
Se odrážejí bouře v strašném rázu;
Však bez úrazu na ně sypou zkázu,
Neb přestal s žitím všecek svazek spojný,
Kde přestaly již krásné citů vojny.

XVIII.

Však jiný cíl už tomu v lesku kyne,
Kdo přestáv jeden, pádí v druhý boj,
Kdo zhojiv rány, hledá ihned jiné,
A každý vodí v čin zas nepokoj,
Když zklamán zde se s cílem jedním mine.
Jen v boji věčném tuží se vše síly,
Ať stokrát vítězství ten zápas zmýlí!
A zápas ten jest našich citů plání
Ve věčném hynutí a povznikání;
A citův zdroj — toť podstať lásky věčná,
Tož lidstva všeho páska nekonečná.

XIX.

Náš Vladimír plá novým lásky žárem,
Jenž prvních, bouřných citů z popele
Jak živý fenix na bojišti starém
Se vzňal, by zahřál srdce zmrtvělé,
V ně opět život vnesa novým čárem.
On opět hyne sladkým nepokojem
A v touhách žene se zas za úkojem;
On krve proud tak mocně urychlený
Co smyslů klam z té viní náhlé změny,
On nový obraz hledí zabudnouti
A Marininým z mysli vytisknouti.

XX.

Dvě noci ušly bez sladkého spánku,
A milý bol teď sladký ruší sen,
A upomínka dechem lehkých vánků
Vždy ladnou bytost kouzlí v srdce jen
Jak první lásky blahém na poranku.
Kam vrhne hled, tam směvnou dívku vidí;
A když k ní náhle myšlenky své řídí,
Tu přeblahostný úpal srdcem vroucím
Hned zachvěje, a bolem slasti dchnoucím
Rek v touhách mře a k ní jen, k ní jen touží
A celou duši v obraz její hrouží.

XXI.

Dnes sotva vstane — slunce ještě hory
V svůj šedomodrý závoj skrývají —
Tu vydržeti nemůž' těmi vzpory,
Jež choré srdce jeho zrývají,
A opustí dům . . . V šedé dálce bory
V lehýnkou mlhu vršky svoje vinou
A ve polosnu zadumané kynou,
A v stínu hor nejisté, slabé šero
Tam v dáli nklání se na jezero . . .
Je ticho dosud . . . ptáků štěbetání
Dnes krásné jitro ještě nevyzvání.

XXII.

Vladimír kráčí němý, zamyšlený . . .
Teď krokem rychlým přímo na taras —
A s výše jeho sladce roztoužený,
Jak kdyby tušil zlaté lásky čas,
Pozírá v údol v klidu rozložený,
Nad nímž se ještě ranní mha rozstírá,
Své rámě v ústret jemu otevírá.
Vždyť ve svém lůně chová poklad nový,
Jehožto cenu nikdo nevysloví;
A že se dosuď ve skromnosti skrýval,
Tím větší krásy poklad ten nabýval!

XXIII.

Teď slunce růžné v obzor vystoupilo,
A novým životem se budil dol . . .
Tu srdce rekovo se rozzářilo,
Neb [illegible] jím tak sladký, milý bol,
Jakého dosud ještě nepocítilo.
A zdálo se, že krásný kraj se [illegible]
A sluncem jarým [illegible] [illegible]
Se srdcem [illegible] [illegible] [illegible]
Ta blahá moc [illegible] [illegible] [illegible] tála,
Že [illegible] jsa sluncem [illegible] [illegible]
To, co byl zapomněl, teď opět cítí.

XXIV.

Tak tady stál, a oko zaplavené
Tím přerozkošným dolem plovalo,
Nad nímž se slunce jitrem vzplameněné
Jak genius života houpalo.
Své plné světlo mlhou odrážené
Kol v různém lesku na sochy zde lilo,
Že najednou jich celé množství žilo —
A bujný vítr počal šumět lesy,
A ptactva sbory hlaholily plesy:
Vše, co dřív mrtvo, život již zachvátil,
I Vladimír se ku životu vrátil.

XXV.

A proudy slzí po lících se valí,
Na jejichž bledosti jen sídlil žal . . .
Ten citů zdroj, tak dlouho osiřalý,
Se řinul volně z prsou dusných skal . . .
Jeť slza přírody jen dárek malý,
Však blažen, z jehož srdce volně plyne
Co ulehčení sladké, prajediné!
Ten, komuž zamrzla již srdce v hloubi,
A s kohož okem nikdy se nesnoubí,
Jest nešťasten a vše by hodlal dáti,
By zaplakal, že nemůž' zaplakati! . . .

XXVI.

Vyšinský vzbudí ze snů konečně se
Tím ranním leskem zory zásvitné,
A sladký úkoj srdcem rozestře se
A celou bytostí se rozlítne.
Neznámá čilost kroky jeho nese,
Jak změněný on vrací se teď domů
Tím stinným tichem rozložitých stromů
A slyšte! po dlouhém a dlouhém čase
Dnes chutná snídaní mu jednou zase!
Mnít stará Bětka, že se divy dály,
Neb pánovi byl dnes též koflík malý.

XXVII.

Se šťastnou láskou také apetitu
Se člověk dočká v plné hojnosti;
A apetit přec nejsladších je citů
A života všech zdrojem radostí,
Jenž kouzlí v tváře krásu růžných svitů.
Však běda tomu, s láskou svou kdo asi
Chuť k jídlu ztratí na dlouhé to časy;
Tenť, mužský-li, se rozervancem stane
A skládá písně láskou rýmované;
A dívka-li to, ta jen s velkou škodou
Svou lásku léčí . . . mineralní vodou.

XXVIII.

A nyní po snídaní Vladimíra
Též do gardroby jednou sledujme,
Kde jeho šaty sluha uzavírá.
Nuž, je-li libo, chvilku postujme!
Však outlocit se asi tomu vzpírá?
Kdož na staré či na kabáty nové
Se dívá rád, jež nosí básníkové!
A Vladimír byl in optima forma
Též básníkem! Leč tehdy arci norma
Ta jeho Muza slavila již chvíli,
Neb k jinému on tehdy mířil cíli!

XXIX.

A básník je přec člověkem! Nuž tedy
Když jakás dívka se mu zalíbí,
Tu učněm prajiné se stane vědy,
O níž měl arci dříve pochyby!
V té vědě však jen sledujem' své dědy
A činíme, jak činívali oni!
Vodičky koupí se, jež dobře voní,
Pak rukavičky, také těsné botky
A podlé nové mody (vulgo) spodky,
Pak kravatka a také nová vesta
Dle vzoru mody Sekvanského města!

XXX.

Toť rozumí se, že jak ze žurnálu
Se objedná též vážnosť kabátu;
A člověk vypadá pak jako k bálu,
Tož krásný od hlavy až po patu,
Co odstín sochy hodné piedestalu;
Však nejpoetičnější ze všech šatů,
Jenž teprv lidskou tvoří prapodstatu,
Je kabát černý, vkusný, krásný, cizí,
Bez něhož vzdělanosť vše náhle zmizí,
Bez něhož člověk luzou v drzém znaku:
Toť kabát černý ve podobě.... fraku!

XXXI.

Za tento výtvor lidské umělosti
Rád podá Sofokles svých věnců dar,
A Hannibal a Alexandr sprostí
Se slávy své, ba samý Trafalgar
Rád obětuje Nelson s lhostejností
Za slávu vynálezcem fraku býti
A v každém exemplaru vždy se stkvíti — —
Neb frak ten od století ke století
Své triumfy vždy v kráse větší světí!
Ba jeho vavřínové neublednou,
Neb figuru z nás tvoří... prašerednou!

XXXII.

Snad Vyšinský to věděl; proto taky
Dnes k úmyslu, jejž sobě tajil sám,
Vyhostil z toalety všecky fraky,
A obrátil se k druhým almarám,
Kde pestrých šatů visívaly braky.
Vzal jiný kabát — neměl sic kroj řecký,
Však lepší přec než frak — tož myslivecký.
Pak boty vysoké a přeložené,
Z hebounké, lesklé kůže urobené;
A klobouk myslivecký s jakýms pérem,
V němž bloudil často temným nocí šerem.

XXXIII.

Tak vypadal snad líp než Werther slávný
V svém fraku se žlutými knoflíky,
Jehožto kroj — teď arci starodávný —
Kdys povyk způsobil tak veliký,
Že stal se modou, uznán byv co správný.[6]
Náš Vyšinský vzal ještě pušku k tomu
A vystrojen tak rychle vyšel z domu.
Již prapozdě sic bylo na čekání,
Však Vladimír se pustiv podlé strání,
Zamířil přímo v luka Orlovského,
Neb tudy brával se ten soused jeho.

XXXIV.

A dobře mířil . . . Sotva vyšel z háje
A v luka vkročil nohou nesmělou,
Tu stkvěla se mu v ústret krása kraje;
A v pozadí krov nízký zbujnělou
Se větví střechou jevě a zas taje,
Dům prostranný odkrýval Orlovského.
Jej střet' v tu chvíli s tlustým správcem jeho.
A jako kdyby náhodou šel dolem,
Již proti němu kráčel dlouhým kolem,
Svou cestou jako v myšlenkách se bral,
A bůh ví, o čem hlubě přemítal.

XXXV.

„Hle! Tamto smutný soused náš se plazí!“
Jal správce s úšklebkem se mluviti.
„Ten člověk blázní, život svůj si kazí
A neví, jak čas drahý mařiti.“
„„Leč dobrák nikoho Vám neurazí,““
Odmlouvá Orlovský. „„Též k svému lidu
Je přívětiv a všady mírní bídu.
I správně platí daně! . . . Vždyť přec dříve
Zde držel několikrát honby divé,
A jak se praví, v městě vesel býval
A kolem sebe mnoho přátel míval!““

XXXVI.

„Hm! tak se praví!“ „„Nu, a co pak jesti?““
„Praví se, že co s jistým malířem
Až dobrodružný život počal vésti,
Se neznabohem stal a kacířem!“
„„I lidé do všeho se musí plésti.““
„Nuž, a když přec mám toho důkaz jistý?
Tam na Vyšince není vám mrav čistý.
Co povídají, člověk z toho žasne;
On prohřešil se na dívčině krásné.
A proto se vždy jako zlý duch plazí
A všech se štítí, s nikým nezachází.“

XXXVII.

„„Toť ovšem divno; já jej podvakráte
Již navštívil a také k sobě zval.
Však tehdy smuten byl, jak povídáte,
A za pozvání nepoděkoval.
A nepřišel též.““ — „On jen o desáté
Se v noci pouští k lesům na návštěvy.
Tam v skalách prý se potlouká a neví,
Že hajný náš jej jako liška stíhá,
Když vzhůru dolů, s vrchu v rokli sbíhá.
Je divný člověk to, a tuším, zdravě
Že as to nevypadá v jeho hlavě.“

XXXVIII.

„„Vždyť zdá se, že teď něco změněn přece,
Co nedávno se z cest svých navrátil?
A také,““ dále Orlovský pak vece,
„„Bych svatou pravdu křivdou nezkrátil,
Přec musím říc', že ondy, když tam k řece
Na bujném koni jako vítr tihnul
A před domem se kolem dcery mihnul,
Ji dvorně pozdravil!““ — „Toť ku podivu!“
V tom vyšli z háje na květnatou nivu,
A úvozem když v pravo pozahnuli,
Tu proti Vyšinskému postanuli.

XXXIX.

A překvapení úděs ústa vázal
Starému pánu milo na pohled,
Ač snažil se, by to přec neukázal.
Po zdraví Orlovského ale hned
Tu s úklonami Vladimír se tázal:
„Ó díky, pane! Jak vy? Tuším, že jste
Byl nějaký čas na daleké cestě?“
„„Nedávno přijel jsem.““ „Nuž jaké v kraji
As pšenice a žita, ovsy mají?“
„„To skoro nevím,““ s úsměvem rek pravil,
Ač osm neděl na své cestě bavil.

XL.

A jak má srdce nejvýš zoufající
V svém žalu na žito snad mysliti?
Ba pšenicí se básník milující
Ni k jedné odě nikdy nevznítí!
Snad ještě ječmen bujně vzcházející
By nadchnouti moh' pěvce nadaného,
By opěl sílu piva Plzeňského!
Však žito, pšenice?... Zde všecka mizí
Pro báseň půda poesije ryzí,
A srdce, ježto myslí na milenku,
Se nemůž' nikdy starat... o pálenku!

XLI.

„Nuž, kde jste byl?" jal starý pán se zase.
„„O tom bych musil dlouho povídati!““
Náš rek tu odvece a namáhá se,
By slovo s Orlovským moh' vystřídat.
„Aj, pane sousede, tož Vám-li zdá se,
Dům poctěte můj návštěvou; při víně
Líp o tom promluvíme někde v stíně,
Neb slunce na záda zde strašně praží...“
Tak Orlovský se k Vladimíru snaží.
A tento svolí; v živé konversaci
Se starý pán teď s hostem domů vrací.

XLII.

A právě když se k velké bráně brali,
Tu stane dívka v sladkém úžasu
Na schůdkách, jež se v kole vzhůru pjaly
Na plochu květistého tarasu.
Hned dvorného tu pozná jezdce z dáli,
Když v sladkém rozpaku své zraky zvedne.
A růžné líce lehýnko jí zbledne,
Pak tisknou něžné, bílé ručky její
To srdce, jímž se tluky silné chvějí,
A ona neví, má-li kročit dále,
Či v sladkém zděsu tom dlít neustále.

XLIII.

Tu zahlíd' otec ji . . . „Liduško milá,
Pojď, hostu vzácnému svůj pozdrav dej,
Pak zajdi k matce, by se ustrojila!
V besídce u rybníka nachystej,
Cos dobrého mi k snědku ukuchtila!“
Tu dívka přejde zahrádkou; hlavinku
Má vzpřímenou, a úsměv na hubinku
Se vkrádá jako milý, sladký žertík,
Jenž tají se a růžný celuje rtík;
Přistoupíc k otci, ukloní se k hosti
S tou nejmilejší cudu půvabností.

XLIV.

Vyšinský pozdraví a ručku bílou
Třesoucí rukou vede ke svým rtům;
Tvář ve tváři tu dívku přespanilou,
Jak zavítala jeho sladkým snům,
Před sebou vidí teď co laňku čilou.
Když nazří v její očko milozvoucí,
Tu dívka sklopí víčko bělostkvoucí,
A nevýslovný výraz blaženosti
Se v líci krásném — odsvit nebe — hostí;
A v sladkém trnutí tom zapomene,
Že ručka v jeho leží přeblaženě.

XLV.

V tom Orlovský se ohlídnul tak maní
A shodil s keře tučnou housenku.
Pak za milého s hostem rozmlouvání,
Propustiv domů ladnou dívenku,
Veď v zahradu jej v blahém usmívání.
Liduška přejdouc průjezd rozložitý,
Teď uhnula se v pravo . . . Divné city
Jí zakroužily ňadrem vzkvítajícím,
Když přišla k schodům hosti vítajícím
A jako náhodou se obrátila;
Však sladkým rozpakem se zapýřila.

XLVI.

Zrak Vyšinského sledoval krok její,
A obou oči v sobě utkvěly.
A chvíle té se slova jeho chvějí,
Až ret mu náhle zmlkne nesmělý...
Tu dívka zmizí... Avšak půvabněji
Se okolí vše Vyšinskému tváří.
A brzy loubí před sluneční září
Svým chládkem chrání hosti hovořící,
Kde dřímá rybník v stín se skrývající.
Čas rychle mizí... Sladký mír tu vane,
Že rozkoš cítí srdce rozehrané.

XLVII.

„Oh! quel honneur!“ Tak hosta s extazí.
Však s důstojností přece přivítá
Teď paní Orlovská, jež sem přichází
V hedbávných šatech jako ulitá:
A pejsek nesmělý ji doprovází.
„Et quel plaisir! Toť vzácní hosté, pane!
Oh! Jaké náhodě mám požehnané
Dnes připočísti toto potěšení?“
„„No, pánova to zásluha sic není!““
Hned praví Orlovský. Náš rek však vzorně
Domácí paní ukloní se dvorně.

XLVIII.

Tu nastal hovor. Paní starostlivá
Se zvědavě ptá reka po zdraví
A lituje, že vždy se světu skrývá,
Ač třeba někdy trošku churaví.
Pak hned se ptá, co za bolesti mívá,
A chce, by vyslovil se, co ho rmoutí.
„Já pomoci bych mohla poskytnouti.
Snad netrpíte ...? To nemůže býti!
Jste mlad; vy byste se měl oženiti —
Mně zdá se, že jste hypochondr, jděte!
Kdo podobnou věc viděl na tom světě!“

XLIX.

Tak mocně proudil se jí řeči nával,
Že zdálo se, jako by Demosten
V osobě ženské mocné rady dával.
A že jsou ženské pokažení jen
Řečníci, mnohý mudrc už uznával.
Náš odpovídal rek, jak mohl právě —
A děkoval té paní usmívavě
Za její upřímné a dobré rady ...
Pak všickni zašli pěkné do zahrady,
A zde vše s prostomilou úslužností
Orlovský ukazoval svému hosti.

L.

A převýznamnou u domácích lidí
Se Vyšinského stala návštěva.
Již každý velké změny v domě vidí;
Ten těší se, druhý se rozhněvá,
A po nové již službě třetí slídí.
A všickni moudré hlavy sestrkují
A o budoucích časech rozumují;
Že nehodí se k sobě, že se hodí,
Tak mezi sebou různé hádky vodí,
A o štěstí se jejích mluví mnoho,
A komorná dí: ‚Bude něco z toho.‘

LI.

Co zatím Orlovský na všecky strany
Své milé choti ve společnosti
Provází hosta přes svahy a lany,
Liduška truchlí plna žalosti
Neb rozkaz matky neočekávaný
Ji na komnatku poutá na čas dlouhý.
Myšlénky její, na perutech touhy
V květoucích ňadrách poloprobuzené,
Jen stále bloudí v místo náviděné,
Kde dlí host milý, jenž as sotva tuší,
Že touhou vřelou srdce po něm buší.

LII.

A byl to roztomilý koutek domu,
Ta cudná Ludmilina komnata;
Tož nárožní, a tichá, světlá k tomu,
Ač před oknem se lípa košatá
Tam pnula v sadu s celou řadou stromů.
To druhé okno přímo do zahrady
Jdouc, ukazuje hojné její vnady.
A z komnatky té vedou jedny dvéře
Tam na taras, jejž opínají keře.
Zde dívka sedávala v letním stánku
V dol s vyhlídkou večerních za červánků.

LIII.

A ve komnatce přeůtulně bylo:
Zde fotel, tamto divanek pak stál,
A před ním stoleček, na němž se krylo
Pod rámcem k vyšívání opodál
Několik vzorků vyvedených milo.
U okna v koutku tam se schránka malá
Na knihy v krásné vazbě rozkládala;
K druhému oknu pěkný, ořechový
Nedávno postaven je klavír nový
A nazad lůžko v bělostkvoucím svitě
Se tají ve výklenku cudně, skrytě.

LIV.

Toť stánek Ludmilin. Ta dívka milá,
Jež vládla jím jak Víla spanilá,
As dva dni na to, když se narodila,
To divné jmeno české „Ludmila“
V křtu svatém nevědouci ulovila.
A věru jiných krásných jmen je dosti,
Jež vynikají zvláštní původností;
Je Agrippina, Angelina, Tina,
Pak Levkadije, Blanche a Evelina;
Ta hodila by se vždy veršům spíše,
Než Ludmila, jež podivně se píše.

LV.

Pan Orlovský však tehdy neměl zdání,
Že dívka bude veršů rekyní:
A ve svém vlasteneckém horování
Chtěl vychovať ji jenom kuchyni;
A po domluvě s churavou svou paní
Tak slavně pokřtiti dal dcerku tedy.
On právě tehda v hospodářské vědy
Svůj bystrý rozum velepilně nořil —
A hrabě pán se těmto vědám kořil —
Neb dekret za sekretáře v ten věru
Den právě obdržel, když dostal dceru.

LVI.

Liduška rostla jako v jarním puku
Ten nejmilejší májem kvíteček;
Když přišla doba sladkých mluvy zvuků —
Nejkrašší děcka nevinného věk —
Tu často manželé ne beze hluku
Se vespol vadili; neb matka svědčí,
Že dívka volá jen „mamá,“ když breči;
A otec zas, že „máma“ vyslovuje.
Toť vtipná hádka; Proto zasluhuje,
By oslavena byla v této básni,
Neb jeví obraz Orlovských nám krásný!

LVII.

Tak dorostala Liduška jak z vody;
A když jí bylo asi dvanáct let,
Tu dospěla též velké na nehody,
Jež chystá cudným děvuškám zlý svět,
Je v pouta kuje panující mody.
Jen doma byla cvičena až dosud,
Však teď jí náhle nastal hrozný osud!
Neb její matka velmi svědomitá,
Jež o vychování teď mnoho čítá,
Ni ohromného neleká se platu
A strčí dívku . . . do pensionatu.

LVIII.

Bylť tehdy Orlovský již „dvorským“ radou —
Jak zváni jsou ti panští radové,
Již na titul ten velkou cenu kladou —
On v službě jako jiní pánové
Na venek musil z města s chotí mladou.
Tak s dceruškou svou Orlovská se tedy
Tenkráte rozloučila naposledy;
A její choť... ten plakal jako dítě,
Vždyť Liduška, jak shora snad již víte,
Jest jeho jedináčkem, jeho dcerou,
Již miloval on láskou tisícerou.

LIX.

Jak známo, v pensionatech se jistě
Až podnes nehovoří češtinou,
Tam koří se vždy franštině jen čisté.
A tak se vzdělání též neminou
Ti všickni ženští encyklopedisté.
A přece u nás převysokých rodů
Se milé děti — ne snad na zlou škodu —
Teď učí česky, aby předků dávných
Se pilně dočtli činů velkých, slavných!...
O nikoli! Jen proto — stav to milý —
By *jazyk svůj tou řečí*... oblomily.

LX.

To věru špatný kompliment je řeči,
Jíž vychloubáme se my Čechové.
V těch ústavech, jak zkušenosť zlá svědčí,
Jsou dámy přísny v míře takové,
Že, promluví-li dívka česky — klečí.
Jak drahých věcí milé zříceniny
Zde Ludmila svou trošku mateřtiny
Jen v paměti své proto uchovala,
Že s tatínkem svým korespondovala;
Neb paní matce v řeči cizí píše,
Buď německy neb ve frančtině spíše.

LXI.

A pensionat, kde as čtyry léta
Nejkrásnějšího věku ztrávila,
Ji připravoval do hlučného světa,
Po němž již mnohá dívka toužila,
Ač v něm to pravé štěstí nevykvětá.
Zde učila se všemu: tanci, zpěvu,
A vůbec vědám, ježto zdobí děvu;
Též pianu a také estetice,
Literním článkům, věcem jiným více,
Všem pracím ženským, logice a psaní
A savoir faire a vivre krásných paní.

LXII.

Též nachýlila někdy svého sluchu
Ku sladkým tajnostem těch mladých dam,
Jež jenom šeptem od ucha šly k uchu,
A základem jichž jesti luzný klam,
To vzniklý mladé fantazije z ruchu.
Jsouť věsti to jen, v nichž se láska kryje,
Však láska taková, jíž Virginije
Kdys plála vroucně svému ku Pavlovi, [39])
O níž se ústa cudná nevysloví.
Panenské srdce při tom zvěstu buší,
Že neznámou a sladkou rozkoš tuší.

LXIII.

Po čtyrech létech ve všem vycvičena
Se sličná dívka domů vrátila;
S ní za čas ten se stala velká změna.
Co panna dorostlá, jak spanilá
As Víla přišla v kraj ten zakouzlená.
Teď radosti tak dlouho odchované
Své srdce pouštěla víc nespoutané;
A pěla jako ptáček, jenžto právě
Ponejprv vylít', let svůj zkouše hravě;
Podobnať k máji, jenžto s bujným jarem
Po tuhé zimě vlastním stkví se čárem!...

KNIHA ÓSMÁ.

Und grauser Weltschmerz umflort jetzt seine Sinne.
Kdosi kdesi.

The guests were placed according to their roll;
But various as the various meats display'd.
Byron.

И вновь постигнулъ онъ святыню
Любви, добра и красоты.
Лермонтов.

(1859.)

I.

Kdo pilně čet', ví, s dívkou přespanilou
Že v předešlé jsme knize přestali.
Tu bude nejlíp, bychom onou Vílou
Hned tuto knihu opět počali:
Jak libo Vám. Nuž opásáme čilou
Svých veršů peruť k rýmům byť i starým,
Jen půjde-li to dále vzletem jarým.
Vždyť lásky plamenem chcem' péro vésti
A její květy v pěkný věnec plésti,
Ač říká se, že svět je samá proza;
Však každý miluje přec, byť sub rosa.

II.

Že lásky není víc, dí prozaisté
A píší přece dlouhé romany,
Kde reci, rekyně na každém místě
Svou láskou hoří jako vulkany!...
Že není lásky, dotvrzují jistě
Vám opět jiní, že ji nepoznali;
Kdo za to, že jen zlaté kapitaly
V svém srdci nosí, průmyslu či plody,
Že jenom s akcijemi slaví hody?
Ba ten cit, vroucí slastí drahocennou,
S poslední teprv vymře krásnou ženou!...

III.

Liduška opustila pensionat
A vrátila se v náruč matčinu.
Zde bylo jí pak mnohé zkoušky konať,
Jak prospěla. Leč ladnou dívčinu,
Jež počala teď jakous touhou stonať,
To všecko vědění nic netěšilo.
Neb nastal čas jí — sednáct let jí bylo —
Kde dívky touží v sladkém zadumání,
Kde srdce tone v sladkém rozplývání,
Kde pláčou, nyjou milou truchlivostí,
A neví, proč jim v ňadrách bol se hostí.

IV.

Tu hynou nepokojem, tajným žalem
A nejistým se trýzní doufáním;
A v hoři ukrývaném, neustálém
Jim radosť vadne s trpkým usmáním,
Kam vzhlédne oko truchlé slzí kalem.
Ba bojácnými stávají se; v háji
O samotě jen poklid nalezají,
Zde tiší ňadra něčím rozrušená,
A nevědí, co znamená ta změna.
Jim schází... láska, srdce po ní touží;
A odtuď neklid, jenž jim ňadraouží.

V.

Tak Ludmila... Tu počínala čísti,
Se zmocnivši domácí knihovny,
Vše cestopisy, romantické listy
A almanachů počet neskrovný
A mnohé moderní též novelisty.
Pak verše, dramy, zkrátka vše čtla díla,
Jež v ruce se jí maně nahodila.
A matka její vědouc, že kdys taky
Jen na romany upírala zraky,
S radostí zpola, s řevnivostí způli
Své dcerušce tu dala plnou vůli.

VI.

Však divná věc! Co matku zajímalo,
Když zabrala se někdy v lektyru,
To dceru nyní nejmíň těšívalo
Těch ze všech prafrancouzských papírů.
Tu paní Orlovská, že tak se stalo,
Vždy nemálo se diví: nejraději
Žeť Paul et Virginie čte dcera její;
Leč Ludmila tak ráda v knize čítá,
Že častokráte v stinném parku skrytá
I na svačinu ráda zapomene,
Se učíc věstem knížky zalíbené.

VII.

Pak přišel Werther po nedlouhém čase
A milou dívku velmi rozčilil;
A na to Romeo a Julje zase,
K nimž každý její cit se uchýlil.
Tu přála si, též někde na tarase
Tak sladce blouznit s milcem roztouženým,
Až by den růžný jitrem probuzeným
Na krátkou dobu přerval hovor milý.
A když pak touhy tyto ustoupily,
Tu mile zavítal hned na Romea
Zas *tichý* Hermann a s ním Dorotea.[40]

VIII.

Tu hleděl otec k tomu, aby Lidka —
Jak nazýval ji — k drahé češtině
Se měla, vlastenecký́ch duchů dítka
Též poznávala navzdor frančtině.
I oblíbila sobě krásná kvítka
Milého Tyla jemně cítícího,
A mezi nimi Čecha posledního.
Jej předčítala třeba do půl noci
U blahém vytržení svému otci;
Neb s beletristikou v svém postavení
Byl jenom knihou touto ve spojení.

IX.

Když později však na romany síla
Mladinké dívky mocně dospěla,
Tu Cooperova a Bulwerova díla
Pak žádných obtíží víc neměla
A strašným objemem ji neděsila.
Tu přišel čas — zde dívku ovšem kárám —
Kde líbil se jí nejvíc Evžen Aram;
Však nedlouho jen, neb když Lidka milá
Se s Maltraversem blíže seznámila,
Tu on se hned stal jejím idealem,
Jejž zbožňovala ve zápalu stálém. [41])

X.

Že počalo se mnoho záletníků
Teď v domě Orlovského hlásiti
A Ludmile se dvořit podlé zvyku:
To můž' si snadno každý mysliti!
I bylo velmi živo, hluku, křiku
A tančení a jiných zábav dosti,
Tož v stále pestré, milé střídavosti.
Tu starý pán i někdy nerad býval,
Když přihrnul se velký hostí příval,
Však jeho choť, ta ho vždy chlácholila,
Že mrav tak žádá, k všemu přemluvila.

XI.

A že jí dcera teď již dorostala,
Tu nastaly jí nové starosti;
A brzké svatby jsouci velmi dbalá,
Tak nemohla se dočkat radosti,
By Ludmila se nevěstou již stala.
Však dívce, co zde bylo mladých pánů,
Nižádný nehodil se do romanu;
A proto nedostupna, chladna vždycky
Je všecky odbývala flegmaticky;
A paní matka — co tak jedná ona —
Si myslí sama jižjiž . . . na barona.

XII.

Již ve sousedství objevil se dříve
Po smrti otcově náš Vladimír,
A u rozkoši žije dovádivé
Ten první čas jak větru šumný vír
Zde ztrávil bez starosti pohnutlivé.
Že Orlovských dům zřídka navštěvoval
To rozumí se . . . Také nezdržoval
Se dlouho nikdy, neboť Ludmila,
Ta tehdy doma ještě nebyla,
A rek náš ovšem často nedocházel,
Kde krásných dam i věnec krásný scl

XIII.

Na zimu Ludmila se navrátila,
Když Vladimír se pustil do Prahy.
Tak děvuška ho ani nespatřila! . . .
Když pak jej zasáh' osud neblahý
Na bále, tu již veta po něm byla!
A jak Vám známo, ve své zoufalosti
Se navždy odřeknul vší společnosti;
A ve vůkolí, jak též pověděno,
Pověstmi utrpělo jeho jmeno;
A přec by rád byl každý chodil k něı
Však rek náš schválně vyhýbal se vše

XIV.

Tu z blízkého se města paní mámy
Oň staraly víc než náš o ně rek;
Že u Orlovských činily tak damy,
To jisto. A tak hostem myšlenek
Všech stal se neznámý náš smutný známý.
I mladá dívka k němu lnula rázem,
Že nešťastným byl. Jeho za obrazem,
Ač neznámým, se snulo její snění;
A onehdy, když v náhlém překvapení
Cizího jezdce ráno uzřela,
Tu na Vyšinského si vzpomněla.

XV.

Po jeho návštěvě se milá Lidka
Ve víru divných citů octnula;
A jimi nešena jsouc bez vodítka,
Sladkými touhami ach! hynula,
Jichž dosah dívky poznávají zřídka.
Však Vladimír teď častěj přicházíval,
A vřelým slovem, sladkým vzdechem vlíval
Žár nový v mocnou sílu toho palu,
Jenž trávil snivou dívku slastí žalu
A hoře spolu přec tak rozkošného,
Že zhynula by ráda v proudu jeho.

XVI.

Teď čítala jen vroucí, sladké básně
A drahé řádky písní milosti,
Kde líčen žár, jenž v srdci neuhasne,
Kde touha plane žhoucí žádostí,
Když první lásky květou doby krásné.
Teď na tarasu blouzní bez naděje,
Dlíc o samotě milence si přeje,
Teď s hvězdami se, s nocí tichou baví,
Ted mluví s lunou bledou, s květů davy,
A naučí se písni, v níž se želí
Slavíka nápěvem cit lásky vřelý.

XVII.

Tak týden uplynul. Dnes očekával
Vyšinský na návštěvu přítele.
Jaroslav z Berlína dřív zprávy dával,
Však v Praze dlel teď již dvě neděle.
Tu hnal jej k druhu touhy vroucí nával.
Kdy doufal v náruč vrhnouti se jemu,
Již určil blahou chvíli Vyšinskému. —
Dnes byla neděle. Orlovských dcera
Jej pozvala již na dnešní den včera.
Leč přítel nejde; zdržán dozajista —
Tak Vladimír již k odchodu se chystá.

XVIII.

A právě oblíkal si novou vestu,
Tu zaštěkali psové na dvoře.
„Konečně!“ zvolá Vyšinský a v cestu
Vstříc vyjít hotuje se nahoře
Tož nejdražšímu příteli Orestu.
Tu otevrou se dvéře, ve komnatu
Pan — Bagent kvapí v nezvyklém to chvatu.
„Můj příteli!“ již k Vyšinskému praví
A rozloží se divan na houpavý;
„Já navštívil jsem rozmilého strýce
A bez odkladu k tobě jdu, a m i c e!“ . . .

XIX.

„Jsi vítán mi,“ Vyšinský na to praví
A mrzuté svůj oblék' nový frak:
„Co máš nového?“ „Málo.“ „Tvoje zdraví?“
„Tak tak! A [illegible]?“ „Nuž skoro také tak.
Kdys přišel?“ „Teď [illegible] můj [illegible] prodej slaví
Drahého cukru. [illegible]
Své tělo [illegible]
Ai! je to [illegible] Bagent [illegible]
A na [illegible]
„Ai, je to [illegible]
Že [illegible]

XX.

„Tož prodej slavit!... Nemáš cigaro tu?“
„„Zde, posluž sobě!““ „Avšak odpustíš,
Že od tebe si vypůjčím dnes botu;
Ta má mne tlačí!“ „„Vyber si! Však víš:
Chci k Orlovským!““ „Ach! znám tu starou notu!
I nespěchej tak! Máme k tomu kvasu
Až do půl druhé ještě dosti času!
Oh! věř mi, drahý, všecky doktoraty,
O nichž jsem lehkověrců na útraty
I tobě kázal ponejprv tě vida,
Mně nepomohou! Velká rve mne bída!“...

XXI.

„„Co tebe trápí?““ s netrpělivostí
Dí rek náš, jenž by dům opustil rád.
„Nuž tedy upřímně! Však diskretnosti
Si od tebe tak žádám napořád.
Můj hloupý strýc — je mi to líto dosti,
Že říc' tak musím — vždy mne nerad vidí,
Ač jsem já jeden z oněch málo lidí,
Jenž vůbec se vždy zovou „genialní“.
Jsem, jak víš, literatem; kolosalní
Mám vědomosti, verše, prozu píši,
A pravou hvězdou učenců jsem v říši.“

XXII.

„On přec mým strýcem je, neb dědek jeho
Byl mého strýce třetím bratrancem,
Jenž roku tisícího sedmistého
Byl v Paříži čas dlouhý vyslancem
A dobyl sobě jmena přeslavného.
Já vřele vědám oddal se, jak známo,
A tenkrát, sebou rozumí se samo,
Jsem psal jen francouzsky a po německu;
A když jsem rozlil tam svou moudrosť všecku,
Tu stal jsem se pak českým literatem;
Zde jistě odmění mne věda platem!...“

XXIII.

„Já doufám, že i proniknou zde spíše
Mé přepodivuhodné náhledy;
A co má ruka sběhlým perem píše,
To mocně účinkuje na vědy,
Neb novou moudrostí vše slovo dýše...“
„„To všecko vím už, drahý, tos mi pravil,
Když na svých cestách jsem se s tebou bavil;
Mně divno jen, že neznám intresantní
Ty články tvoje, ano fulminantní.““
„Což nenadělaly snad dosti křiku?
Vždyť je jich řada celá v Musejníku!“

XXIV.

„„Ah tak! To musím je co nejdřív čísti,
Vždyť zabývám se literaturou!““
„Ty snad?“ „„Což neznáš básnické mé listy?““
„Ach! básně nejsou teď mou lekturou —
Kdo může jimi nyní as probřísti?“
„„Vždyť's ale, jaks mi pravil, kritikářem?
Jdeš cestou svou, či jiných za trakařem?““
„Ach dovol, Vyšinský! O něčem jiném!
Má tetka není s otce mého synem
Též spokojena: stává se mi tedy,
Že vítají mne nepříznivé hledy.“

XXV.

„Můj strýc se zlobí, že vím, že je hloupý,
A že to pravím přímo do očí,
Neb za vše statky sotva kdo si koupí,
Co moudrosť komu navždy odročí.
Pak jemu vytýkám, že skrblík skoupý!...
Však s pravdou člověk nikam nedojede;
A tak se mi též u tetky zle vede.
Já onehdy jí s úklonami pravil,
Že bych ji článkem nějakým rád slavil,
Jen kdyby nebyla na stará léta
Až k smíchu samolibá prakoketa!“

XXVI.

„Též pro lásku mne na světě vše nudí,
Však nejsem z mody blasirovaný!
A dél již taje ve vadnoucí hrudi
Plán velký, pilně rozvažovaný,
Ten k vykonání moji ruku pudí!
Kdo ví co nestane se, na mou věru!
Tož jednoho dne právě ku večeru,
Až trapná na mne dlouhá chvíle přijde...
Pak ať si řeknou, co chtí, všickni lidé!
Tvá cigara jsou, dovol, znamenitá!
Tak... a teď pojď, neb hostina nám vítá!..."

XXVII.

Vyšinský s genialním společníkem
Se zvednul. Jaroslav víc nepřišel.
Bagent se klátil s nehorázným křikem,
Že ni své vlastní řeči neslyšel,
A ukázal, že pravým prakritikem!
Leč u Orlovských čekali už chvíli
A jenom o Vyšinském hovořili.
A milé sousedky domácí paní
Hned vtipně skládaly své vroucí přání,
Že sladkým magnetem dům jejich táhne,
Po němž i mladý, hezký soused práhne.

XXVIII.

Na slova taká domácí se paní
Lahodně, spokojeně usmála.
Však tvářila se nad očekávání,
Jakoby o ženicha nedbala:
Že dcera dosť má času na vdávání,
Že soused byl by sotva manžel pravý,
Že v zaprášených knihách svůj čas tráví,
Že na svém zámku mladosti své v květu
Se uzavírá, nemaje se k světu,
Též mluví prý se leccos podivného
Tam o něm, ba i cosi tajemného.

XXIX.

Leč v srdci této starostlivé matky
Vše zatím jinak vypadalo přec . . .
Ač Vladimíra znala jen čas krátký,
Již příznivа mu byla jedna věc,
Že přímo sousedily jejich statky.
Proč nebyl baronem jen? Proč se řadou
Svých předků jako slavnou kavalkadou
Vykázať nemoh' v erbovním svém listu?
O tom pak často, i když sedla k w h i s t u,
Tak hluboce a pilně přemítala,
Že od té doby velmi špatně hrála.

XXX.

A Orlovská je hlučných společností,
Jak známo Vám, nevšední přítelkou;
Zde mohla světu v plné důstojnosti
Svou ukázať n o b l e s u převelkou,
Jíž naučila se kdys od vrchnosti.
Ta dobrá paní milovala taky
Všech sousedek svých závistivé zraky,
Když v plné slávě stolní nářadí
Jen v obdiv sličné damy uvádí;
Když při hostině spižíren a schránek
Bohatství zvolí stůl za stkvělý stánek!

XXXI.

Leč nyní k obědu!... Zde vypadalo
To trochu po pansku a trochu zas
Tak asi, jako když se ještě zvalo
Na hlučný k panu vrchnímu to kvas,
Což slavnostním se způsobem vždy stalo.
Když vstoupil Vyšinský, tu zraky všicky
Se k němu obrátily mechanicky.
Pak nastalo hned dlouhé uklánění
A velmi poetické uvádění
Těch nejobyčejnějších osobností,
V čemž Orlovský měl r u t i n y až dosti.

XXXII.

Tu sedí baron Zvolský, jenžto z toho,
Že byl zde prajediným šlechticem
Tím mezi lidem, nedělal si mnoho;
Tam zas pan Rozum, jenž jsa novicem
Ve správě ještě statku nejednoho,
Měl rádce potřebí to v stáji, v sýpce —
Neb nevěděl, co myslit o otýpce.
Zde je pan farář; tam se v hrozném křiku
Pře o zlých časech as pět úředníků,
Jež často vedla ku hostině cesta
Sem k Orlovskému z krajinského města.

XXXIII.

Leč korunou té celé společnosti —
O mužském zatím mluvím pohlaví —
Pan Měšec byl, jenž v hrozné nadutosti
Se netají, kam jen se postaví,
Že kreditu a peněz má vždy dosti,
A pak pan Floutek, dílen majetníci.
Dál je pan Lízálek . . . vždy laškující
Vší krásy s damami a všeho stáří;
A pak pan Klinkal, člověk s přímou tváří:
Ti nedaleko Orlovského domu
Cukrárnu měli a dva dvory k tomu.

XXXIV.

Těch pánů zábava oh! krásna byla.
Tu každé slovo bavlnou jen zní,
Jak drahá je a jak se podařila;
Pak přišla řepka, jako blesk se k ní
Hned pálenka zas mile přidružila.
Ba každý hled byl skopců nízká cena,
A každý vzdech jen řípa pokažená.
A [illegible] každý cukr dobrý . . . špatný,
A každé hnutí [illegible] brzo splatný.
I [illegible] to nevydatná píce
A [illegible] lůj a jalovice.

XXXV.

[illegible] za [illegible]
Na [illegible] koni v [illegible]
Tam [illegible]
Již [illegible]
[illegible]
[illegible] mile [illegible]
A k [illegible]
[illegible]
Že [illegible]
[illegible]
[illegible]

XXXVI.

Když přišla polívka, tu úředníci
Zas nový proces právě počali,
O exekucí přísné jednající,
Jíž propad' jeden statek nemalý,
Když chytří zkazili ho překupníci.
Polívka byla hustá, po francouzsku,
Že nemusil vzít nikdo k tomu housku;
A když se paní do velkého křiku —
Jak v společnosti vezdy mají v zvyku —
O modě daly, neočekávaně
Tu přišlo maso pěkně garnované.

XXXVII.

A před tím Bagent řečí dlouhananskou
Na mladém vlastenci tam pracoval.
Když v připravené manirou holandskou
Si rybě chutné každý liboval.
A když pak přišlo s mísou velikanskou
S klepýtky raků dobré zadělané:
Tu náš rek v konversací náhle stane,
Neb ptá se ho, ach! jedna tlustá paní —
Však říc to, ohledy mi k damám brání —
On vyložil jí, že jen v konstelací
Co obraz žijou na nebesích... raci.

XXXVIII.

A jiná paní se mu vychloubala —
Když na stůl přišlo jakés fricassé —
Že jedinkráte jenom milovala,
Když totiž — šneky byly po mase —
As patnácte jar sotva počítala.
Ta třetí tam v tom krásném muselinu
Mu povídala, že čtla Meluzinu,
Však teprvé as před čtrnácti dněmi.
Však nejmoudřejší dama mezi všemi
Tam sedíc v bílých šatech atlasových
Prý kochala se v spisech... Hansmannových!!! [42])

XXXIX.

Zde paní Skoupá samé komplimenty
Domácí kuchyni jen dělala —
Řkouc: V celém životě že dva momenty...
V tom jakby okouzlena... ustala,
Neb ve své extazi již ornamenty
Najednou uzřela Vám na nákypu.
Tenť ránu smrtelnou jejímu vtipu
Hned zasadil svou vonnou půvabností!
A když pak dívky s hroznou citlivostí
O lásce počaly, tu prajediná
Pečeně přišla, tuším... teletina!

XL.

Když k d e s s e r t u pak vína zavítala,
Tu rychle vstala mládež od stolu
A do zahrady květnaté se brala,
Tam chtíc si zalaškovat pospolu!...
Tu ven i Vladimíra touha hnala.
Neb na čerstvém chtěl vyvětrati vzduchu
Ze všeho moudrých, krásných ženštin duchu,
Jenž za obědu kol něho se proudil...
Tu sám kdes po zahradě chvíli bloudil,
A podav letu myšlének se dumných
Zde zotavil se stínem stromů šumných.

XLI.

Ač po obědě se vždy velmi špatně
Na něco myslí, ať to cokoli,
Tu Vyšinského přece blahodatně
Dojímá čarokrásné vůkolí,
V něm sladké touhy budíc neodvratně.
On vzpomíná na mnohé šťastné doby,
Jak strojí každá radost sobě hroby,
Jak mizí život požíváním stálým —
A tímto přemýšlením nenadálým
V něm — ač byl náš rek po jídle — jak vždycky
Cit rozestřel se velmi elegický.

XLII.

Tu probuzen je rázem z toho snění...
Blíží se kroky nohy těkavé,
A sladké pojme reka překvapení,
Když jeho oko čile pátravé
Již milé střetne dívky objevení.
Liduška stane... na něj usmívá se,
Tak zářic jeho zrakům v dvojí kráse!...
Od rychlé chůze ruměn v tvář se hloubí
A půvabem ji přemilostným vroubí;
Ta ňadra dmou se chvatným kolíbáním,
Jak z jara liljí lůže větru váním.

XLIII.

Jak byla krásná, verš můj nevysloví!
To temné oko v touhách nyjící,
Ten lící růžných základ lilijový,
Těch ňader obrys ladně bující,
Jejž mile jímal krojem svým šat nový,
A lehká nožka, pohyb svižný, milý,
Tak Vladimíra rázem okouzlily,
Že zapomněl se!... Na ni chvíli dlouhou
Pozíral rozchvěn nevýslovnou touhou,
Že by ji rád byl k srdci svému vznesl,
Či k úsluze jí k jejím nohoum klesl!

XLIV.

Tak okamžíček největšího blaha
Jim oboum uprch' v sladkém mlčení! . . .
Jich láska ukrývaná již se vzmáhá
A v sladkém pučíc uvědomění,
Hned v nejhlubší až kouty srdce sáhá.
On přikročil a jevě sladkou muku,
Lidušku pojal za outlinkou ruku —
A bez slova, to citů v překynutí
Ji k srdci přitisk' v náhlém obejmutí,
A vroucí, dlouhé, dlouhé políbení
Vtisk' na její rtů milé, sladké chvění.

XLV.

Co dlouhých slov je třeba, přísah asi,
Kde mluví citů nejvřelejší puk?
Kde promění se sladké na souhlasy
Ten bolný rozruch nejmilejších muk?
Tu náhle shrnou se vše, všecky časy
V okamžik jediný tak blahý, šťastný,
Že srdce na tluk zapomene vlastní,
Že duše jedním proudem v sebe plynou
A v sobě spojí se tak u jedinou;
Ba celý svět z nyjících očí zmizí,
A nebes blaženosť víc není cizí! . . .

XLVI.

Snad je to k smíchu, že v tom světě prosy
By taká láska mohla vzkvítati:
Kde falešné jen zuby, rudé nosy
A různé paruky nám vídati;
Kde dámy jenom šaty krásné nosí,
Kde velmi praktickém teď v návalu
Se lásce podávají pomalu;
Kde dříve velemoudře spekulují
A klamem počestným se ohražují;
Cit měříce svůj mírou etikety,
Jsou vlastně vycvičené prakokety.

XLVII.

Však láska Ludmilina byla vroucí,
A milenec — tenť byl zas básníkem!
A dívka ta, se nerozpomenouci,
Se ráda vzdala v citu velikém,
Tak nedbajíc na modu všemohoucí.
Nic neviděla zlého v blaženosti
Své lásky nevinné, a tuším ctnosti
Že neubylo jí tím vzdáním sebe!
Vždyť láskou touto krásné teprv nebe
Se všemi sněnými jen rozkošemi
Se sneslo k ní teď na tu krásnou zemi.

XLVIII.

„Nuž, miluješ mne?“ dívku k sobě tulí,
Třesoucím hlasem se jí tázaje.
A prsa k rozpuknutí se mu dmuly
A zraky jeho jako do ráje
V ty láskou nyvé oči její lnuly.
„„Jak život svůj!““ hned dívka odpoví mu,
Své srdce svěříc tak rtu hořícímu.
„„Jak život svůj, ty milý, zlatý, drahý!
Tys dražší mně i nad ten život blahý,
Jenž tebou vzešel mi v tu sladkou chvíli.““
A láskou zmožena se k němu schýlí.

XLIX.

„I já tě miluji, ty dívko drahá,
Jak může srdce mé jen milovat!
A čistou sobě chci tu číši blaha
V tvé vroucí lásce věčně zachovat,
Neb po ní tužeb mých vždy peruť sáhá.
Já v tobě nalez', co jsem stále hledal,
A co mně dosuď krutý osud nedal;
Tys vrátila mi život v srdce choré,
Kde pučely mi rozkoše jen sporé;
Tys naděj dala mi, tys city dala,
Tvým dechem duše moje z mrtvých vstala.“

L.

Tu umlknul... A myslí rozčilenou
Mu létly stíny minulých všech dob;
Mráz v srdce sáh', mu rukou rozlícenou,
Jejž vyslal k němu svadlých slastí hrob.
Tu mocně sevřel dívku zachvácenou —
A v dumném snění vášnivě a divě
Ji tisknul k srdci tlukoucímu živě,
Zrak zkalený v dál modrou upřen maje,
Kde večerní zář věnčí žírné kraje!...
Tam před švýcarským domkem právě stáli,
Kde v listí stromů slunce pršky hrály.

LI.

A den se právě ku západu chýlí,
Umírá vůkol všecek čilý ruch;
I družný ptáček ku hnízdečku pílí,
Ustává bzučeť teplý letní vzduch.
Tak rek náš v úmlku zde stojí chvíli...
Pak tiskne opět dívku uděšenou
Tou nenadálou milce svého změnou.
On bojuje — a jak by vítěz v boji,
To rozechvění duše upokojí,
A praví, tu již pevnosť jevě v tonu,
Tu s pohnutím zas v utlumeném stonu:

LII.

„Tys, Ludmilo, dnes poznala mou lásku,
Ty celý život můj máš poznati!
Neb našich duší v slastiplném svazku
Se nesmí koutek tajný skrývati,
Ni stín té naší lásky na obrázku.
Já miluji tě nevýslovně, vřele,
Jak milovat můž' srdce osamělé.
A proto ústa moje tobě zjeví,
O čemž teď srdce omladlé víc neví;
Co vypovím ti: vzpomínky to dítko,
A bývalých to žalů svadlé kvítko"

LIII.

„Mé srdce však je vyprostěno všeho,
Co jindy jím i mocně hýbalo,
A nový život, vzešlý srdce z tvého,
Teď ve hloub svoji vroucně pojalo!...
Až odkryji ti závoj nitra svého
A upřímně ti podám věrnou ruku:
Tu ze svého již srdce sudiž tluku,
Tak můžeš-li, jak toužíš, milovati,
A vřelou lásku tak mi zachovati,
Jak já ji od tebe si žádám vroucně,
Jak já tě miluji teď a budoucně."

LIV.

„Nuž poslyš mne! To letos bylo v zimě,
Že navštívil jsem jednou šumný ples,
Kde střásá každé se srdce se břímě,
A radostí plá volně pestrá směs.
I já všem rozkošem se podal přímě.
Však sotva tance rozproudí se reje,
Tu v besední síň cizí dama spěje.
Ten její zjev mé v plen již pojal zraky.
A zdálo se mi, že mi anděl taký
Se neobjevil dosuď krašším čárem —
A prsa vzňala záhubným se žárem.“

LV.

„Já myslil, že jsem původ svého přání
A mladých snů svých nalez' ideal.
A její půvabů to stkvělé plání
Mé oslnilo srdce nenadál,
Že moci zápalu se darmo brání.
Já přiblížím se, slyším milé zvuky
Rtů jejích budící jen sladké muky;
Já víŕím v tance přezáchvatném toku
Po krásné damy štíhlém, lehkém boku,
Já stkvělým půvabům se vroucně kořím
A v zdroje krásy její zplna nořím!“

LVI.

„Leč byla vdána... Druhý den hned z rána
Již opustila Prahu s manželem!...
V mém srdci však zlá krvácela rána
A ryla v nitru boly rozchvělém,
Až časem úleva mu teprv dána.
Já hynul žalem, opovrh' jsem zemí
A země rozkošnými dary všemi.
Já podal trapnému se zadumání,
Já v sobě dávil bojů zhoubné plání,
Chtěl krutou výhní bolestí se ztrávit
A bezcenného života se zbavit!...“

LVII.

„Tus ty mi vzešla v bouři hvězda milá
A k životus mne sladkou láskou svou,
Jak smíru anděl, opět navrátila!
Nuž, přijmi v obdar vroucí lásku mou,
Již srdcem svým jsi zbožně posvětila.
Já neznal lásky přelahodné přízně,
Já lásky nejkrutší znal jenom trýzně;
Co cítím dnes, to žalů z velikosti
Jsem tušil kdysi ve své zoufalosti.
Mně bolesť rozkošnou tou číší byla,
Do níž má láska krev svou vycedila.“

LVIII.

„A na důkaz svých nejvroucnějších citů
Ti podám toto svaté znamení:
Zde zlatý kroužek . . . Uvnitř v malém štítu
Se pojí za milého snoubení
Tož rysy jmena matky mé v mdlém svitu.
Ta památka mi nade vše je drahá,
Vždyť svědkem byla radostí a blaha.
A když mi opět rozkoš zavítala,
Nuž, z lásky k tobě teď co oběť malá
Buď dáno toto drahé znamení,
Ať v okov lásky nám se promění!"

LIX.

A dívka místo odpovědi klesla
Na prsa drahá svého milence,
A slzné zraky k němu nyvé vznesla . . .
Ba náruživě v lící ruměnce,
Jež Vyšinskému jako milá hesla
Těch vnitřních bojů zvolna vystoupily,
Se její žhoucí rtové potopili.
A vášnivě a v usedavém pláči
A v ouzkosti se dívka k němu tlačí,
A jako v strachu možné ztráty jeho
Jej objímá co spasitele svého.

LX.

Oh, jak jej miluje! Ba nyní více
Než dosud samo srdce tušilo.
Ty krásné roznícené, růžné líce,
To oko, rozkoší jež hýřilo,
Ta ňadra, jež se dmula, žár jevíce,
Ten celý zjev to pravil každým hnutím!
A srdce hrozilo jí rozpuknutím,
Svou kdyby nevyzradilo tu lásku!...
Ba teprv nerozlučného teď svazku
Ji k němu poutá sladká, pevná síla,
Neb její bytosť v něm se zakotvila.

LXI.

A všecky strasti, všecky trpké žaly
S ním dívka snáší v milém soucitu,
A jeho boly jejími se staly
A svoje lůžko v tichém zákrytu
Těch jejích ňader nevědomky stlaly.
A přec tak neměl! Netušil, že trýzně
Jen ostrý osten v srdci jí uvízne.
Neb ona vřele cítí strasti jeho
A tím víc, že tak trpěl, miluje ho;
Leč sama v soucitu pro lásku k jiné,
V své lásce pochybou o jeho hyne!...

LXII.

Tak noc se blíží. Společnosť se schází
A chystá teprvé se k odchodu.
Tu mnohý mladík damu doprovází
A chválí sobě dnešní náhodu.
Ach! že jim štěstí kvapící noc kazí!
I Vyšinský se v urychleném kroku
Již dostaví s Liduškou po svém boku.
Dnes mnohý povstal párek, neboť venku
Hned prohlásí ten dívku za milenku.
Kdo polaškuje, pobaví se jednou;
Což modou jesti věru prašerednou!

LXIII.

Vespolně poroučí se, uklání se,
A šumot velký vůkol nastane.
Zde špatný kompliment již prohodí se;
Tam opět chování tož dělané,
A zkrátka všecko krutě pohaní se.
Zde ostrý jazyk vede vtipné řeči:
Tu starý kabát, tam zas vesta něčí,
Zde klobouk dočká se i zatracení,
A všady chyb je, kde jich vlastně není!
To vše se děje s usmáním a skrytě,
A při tom damy líbají se hbitě!...

LXIV.

Tu Orlovský se náhle pozastaví —
Dřív pozeptav se svojí paninky —
A činí útok mužské na pohlaví,
Že budou ve čtvrtek zde obžinky,
Jež požehnanou letošní žeň slaví.
Pak dokládal všem dívkám, matkám, paním,
Že nesmí scházet. K tomu s usmíváním
Orlovská pozvání své připojuje —
Že všichni přijdou, sotva pochybuje —
Tu hosté přislíbí a naposledy
Se klaní s voláním: „Ve čtvrtek tedy!“

LXV.

Náš ohnivý rek pozván ku večeři.
A vyznáním své lásky rozčilen,
Se podá radosti, že sotva věří
Svým zrakům Orlovská a stále jen
Jej tajným hledem v udivení měří.
Neb jak tu sedí s plápolavým okem,
Ze směvných úst řeč plyne bujným tokem;
A zdá se, veselá že mysl vínem
V něm zvítězila nad všech žalů stínem;
On nebyl nudným zasmušilcem více,
A přívětivě hrály jeho líce.

LXVI.

Ba zdá se, zázrakem že staré doby
Se všemi slastmi usmály se naň;
Neb tupá chladnosť zmizela vší mdloby,
A v plném lesku stkví se jeho skráň.
Tu žert a vtip, ty jeho staré zdoby,
Jak jiskry srší mlunem oživené
A budí smích a rozmar, okřídlené
Zas jarou, neuvadlou svěžestí;
A všecko břímě jeho bolestí
Jej této šťastné chvíle opustilo,
A srdce jeho opět jednou . . . žilo!

LXVII.

A tiché dívky lpěly na něm zraky,
A každé slovo kradlo se jí v hruď;
Když jeho zrak pak utkvěl na ní taky,
Tu rozmilý se v líce rozlil stud,
A lásky nevinné tak jevil znaky.
A Vyšinský se proudu podal hravě
A nedal pobízeť se ku zábavě.
O cestách povídal, kde, co, jak zkusil,
Že starý pán se často zasmáť musil;
Pak dvořil se i pěknou řečí paní,
Že zplatilo mu sladké usmívání.

LXVIII.

„Již čas, bych šel!“ „„Počkejte!““ paní praví.
„Je pozdě již!“ náš odvětí rek. „Nuž,
Tak přijďte zítra!“ dívky dí ret smavý.
„„Tak srdečně si přeje i můj muž!““
Rce opět paní. „„S vámi rád se baví.
Oh! vždyť to víte, pane sousede!
A kdy váš přítel asi přijede?““
„Dnes čekám ho... Pak, milostivá paní,“
A při tom s prosbou upnul zraky na ni,
„Si zahrajeme divadlo buď tady,
Neb u mne... Vaší žádám si však rady!“

LXIX.

„„Ah! divadlo!““ domácí paní zvolá,
A zrak jí vzplannl novou radostí.
„„To ráda teď již dovoluji zpola
A vyhovuji vaší žádosti!““
I Ludmilin zrak mile zaplápolá,
I ona těší se hned na divadlo.
„‚Oh! že vám to již dříve nepřipadlo!‘“
„„Ty nedočkavá!““ matka na to praví,
„„Ty jenom stále myslíš na zábavy.““
Tu na to rek náš: „Altán zřídím k tomu,
Jenž stojí v zahradě mé podlé domu.“

LXX.

„Nuž dobře! Avšak před divadlem, pane,
Si odbydeme slavnost obžinek',
Namítá Orlovský, však v řeči stane,
Když poznal námitky té účinek
U paní své tož rázem rozhněvané.
„Až po obžinkách!" Vyšinský hned praví,
„Ať čeleď svůj též krásný svátek slaví!"
Pak vstane, klobouku již uchopí se
A na vše strany dvorně poroučí se;
Provázen od všech nejvroucnějším přáním,
Že brzy přijde, slíbil rukou dáním.

LXXI.

A venku svítí luna ... Náš rek schvalně
Jde pozvolna tam kolem tarasu,
Jenž vrhal v dálku stíny kolosalné.
Tu pozná Lidku milém po hlasu,
V němž chvěly se, ach! touhy sladké, palné.
A ona s tarasu se za ním kloní,
On vystoupiv již opne rámě o ni,
A hovor sladký dusí celováním,
Jež rádo hyne sladším povzdycháním.
Tu „dobrou noc!" rty šeptají a dlouhý,
Předlouhý polibek zná žárné touhy! . . .

LXXII.

A rek náš přeblažen teď domů kráčí;
Dnes poznal lásku, její radosti!
A jak ten hvězdný blankyt v srdci zračí
Se krásný obraz přeblaženosti
Tak bohaté, že srdce nevystačí!
A na něj čeká radosť ještě jedna,
Neb zdáli vidí svoje zraky zvedna,
Vše okna svého dvorce osvětlena.
On zrychlí krok . . . a noha okřídlená
Jej zrovna v náruč přítelovu šine,
A již se k druhu Jaroslavu vine!

KNIHA DEVÁTÁ.

Donna mostrò, ch'assomigliava appieno
Nel falso aspetto angelica beltade.

Tasso Ger. lib. XVIII.

Der Abend kam herbei, und die Darstellung
wurde vor einer grossen Gesellschaft und
zu allgemeinem Beifall ausgeführt.

Goethe.

(1859)

I.

Již taje jitro. První svity zory
Tam dálný obzor vroubí záplavou,
A proudy nachu na vůkolní hory
Se rozlívají čarou těkavou.
Den mocný počne s modrou nocí vzpory,
Až jako vítěz v plném slávy plání,
V své službě slunce, stíny noční zhání;
Zas přírody obživnou ňadra tichá,
A život sladký každým tvorem dýchá,
A ptáků zpěv a brouků bzučení
Ve velkém hymnu zýve k modlení!...

II.

A ranním jitrem záhy ve zahradě
Již oba přátelé se octnuli.
A hovoříce v pospolité radě
O dobách, ježto právě minuly,
Se podali svých starých citů vládě.
A za upřímných srdcí vystřídání
Si posléz zasedli i ke snídaní
Tam u malého v skalách vodopádu,
Jenž vede s šumem stromů věčnou vádu;
Lahodný chládek vane v blízké loubí,
Kam šikmo slunce zář se mile hloubí.

III.

A zasednouce k stolu prostřenému,
Hned pustili se chutné do kávy.
„Nuž, bratře!“ počal malíř k druhu svému,
V tom zvedna pozvolna zrak tázavý;
„Já vyhověl jsem pilně přání tvému,
Teď řada na tobě! Jak žiješ? Vidím,
Žes vesel přilnul opět trošku k lidím?
„„Jsem nyní velmi šťasten!““ „Bohu díky!
Nu rci, jak se stal div ten převeliký?“
„„Já miluji!““ „Ty? koho, snažně prosím?“
„„Já sousedovu dceru v srdci nosím!““

IV.

„Tím líp! To jistě chceš se brzo ženiť?“
„„Já s matkou o tom ještě nemluvil!
Tak snadná, příteli můj, věc ta neníť,
Jak jsem co mladík o ní jindy snil.
Hned letos také stav svůj nechci změniť.““
Tu Jaroslav svou jevil z toho radosť
A slíbil splniť svého druha žádosť,
A zůstať na venkově jistou dobu.
Však o Marině mlčel; nechtěl z hrobu
Vyhourať staré, bolné upomínky —
Tak v rozhovoru o ní ani zmínky.

V.

„Je hezká, bratře?“ „„Co to za otázku?
Mou skutečná jen krása jímá hruď!““
„Nuž, uvidím ji, tu tvou novou lásku?“
„„Dnes ještě, chceš-li. Pak sám o ní suď!
Tě znají jako mně již na mou zkázku.
Tý nejsi více cizincem jim věru;
A libo-li ti, nuž dnes ku večeru
Se ještě ku Orlovským podíváme,
My mnoho vespol vyjednávať máme.
Tys v nejpěknější dobu přišel právě,
Bys prospěl štětcem vadnoucí mé slávě.

VI.

„„Chcem' hráti divadlo, a k také práci
Jsi, milý Rafaeli, přišel vhod;
Jeť vadna nejedna as dekorací,
Jež mého otce statečný je plod.
Neb kluci šafářovi jako draci
Mi na památkách těchto drahých hlodou,
Že rozmrzen jsem způsobenou škodou.
Je divadlo v altanu opuštěném;
Však za čtrnáct dní, doufám, všecko sženem'.
V zbraň Klicperův pak „Divotvorný“ musí,
A Bagent ať se ve kritice zkusí.

VII.

„„Znáš Bagenta?““ „Já? Neznám!“ „„Ten tu schází
To člověk mudrlant a podivín
A spolu literat! Ah! tam jde hrází,
Své vlastní slávy nejsmutnější stín.
Jej strašná žalosť všady doprovází.““
V tom přišel. „„Zde pan Bagent! Zde můj přítel
Černický!““ „„Ah ta česť! Já váš jsem ctitel
Již dlouhý čas, co vaše krásná díla
I přísný úsudek můj uchvátila.““
Tu malíř kloní se, Bagent si vzdychne,
Pak sedne si a zívá, pak si kýchne.

VIII.

A když se upokojí, opět zívá.
„Ten život zde je věru k zbláznění!“
A na zbytky se snídaně mdle dívá.
„„Kde jsi byl včera za dne schýlení,
Když přišla vína?““ dí náš rek. „„Ta živá
Tvá sousedka si na tě stěžovala...““
„Oh! kéž ta koketa mi pokoj dala!
Mně přišlo nanic jejich od laskomin,
A já jsem spěchal do Moravských Novin
Psat krásný článek kulturněkritický,
Tož v dialogu, velmi estetický.“

IX.

„„Chcem' hráti divadlo. Hrej, brachu, s námi!““
Bagent se zasmál. „Já hrát divadlo?!
To zvláštní náhled o mně tebe mámí!“
Tak děl a mrzut vrh' se v sedadlo.
Však reka neodstrašil mrzout známý.
„„Nám s tebou líp vše půjde — režiserem
Ty budeš naším s tím svým ostrým pérem!““
„Nuž, pro mne, buď si!“ „„Tedy ujednáno?““
„Ba!“ „„Bravo! Začneme hned zítra ráno!
A Jaroslave, což pak dekorací?““
„Dnes ještě, bratře, podstoupím tu práci.“

X.

Tu všickni jdou si zahrat ve kuželky . .
Co druzi k zábavě vše stanoví,
Tu Lidka hlasem jako rajské pělky
Ze spánku budí již den růžový,
Neb v ňadrách sladkých bouří neklid velký.
A stinnou zahradou již přebíhala
A na Vladimíra jen vzpomínala.
Oh! každý hled a každé pousmání
Jí od včerejška na mysl se sklání;
Sem tam so noří lístku v milé čtení,
Jejž vroucně líbá v sebezapomnění.

XI.

Od svého mládí náchylna vždy jsoucí
Tož ku sladkému snění, blouznění,
I nejistý a mile přece zvoucí
Jen tušila cíl svého toužení,
Ač, co je láska, dosuď nevědouci.
Co dítě, vržena v kruh cizí k tomu,
Vždy dlela v dáli otcovského domu;
A nevedena vroucí láskou matky,
Když ladně rozpukoval věk se sladký,
Kde k uvědomění se budí panna:
Ta dívka zůstala již nepoznána.

XII.

Že její družky duševního cviku
S tou dumnou duší nesouhlasily,
Tu nepoznala přátelského styku,
V němž jiné dívky ráje spatřily.
Jak snadno vzplane ze sladkého zvyku
Tu družka k družce ve přátelství vroucím!
Však v jejím srdci, povždy v touhách mroucím
Po tušeném a sněném pouze štěstí,
Ta blažná sdílnosť nemohla již kvésti.
Tak osamotněla svých citů s zdrojem,
Tož sama v sobě hynouc nepokojem.

XIII.

A když se dívka domů navrátila,
Tak plna sladké tužby, předtuchy:
Tu matka sotva dceru pochopila
Se všemi duše její rozruchy.
A Liduška zas osaměle žila.
Tak jenom upomínky sladké a sny
Dob mladistvých kruh tvoří milý, jasný,
V němž sbíhají se všecky touhy její.
A v ladné světy dívku unášejí
Teď knihy jen, neb přišly doby krásné,
Kde damy vůbec čítají též . . . básně!

XIV.

Ó zlaté časy milé nevinnosti,
A luzné hry panenských myšlének,
Kde ještě v čisté neporušenosti
Ten celý život jeví svatý vděk,
Kde každý cit je sterou blažeností!
Toť doba ona jesti růžná, zlatá,
Kde nepoznána ni nejmenší ztráta,
Kde myšlénky jsou lilijové květy,
A sladké tužby nebes hvězdné světy;
Kde každý dech svůj život jeví slastí,
A kde je blankyt zbožné duše vlastí!...

XV.

Jak mírná, tichá, dumná holubinka
Je Ludmila a družna, soucitna;
Jak nejsladších snů živá upomínka,
Jak záře blaha mile zásvitná!
Tak půvabna, jak jarní jest květinka;
A lahodna, k všem vlídna, mile něžna,
Panenské důstojnosti přísně střežna,
A zbožna jako první anděl v ráji,
A čila jako Víla v sladké báji;
Ta nejkrašší básníka myšlénka:
Toť reka našeho je milenka.

XVI.

Tak nevěnčí ta chladná, stkvělá krása
Svým prázdným leskem Ludmilinu tvář;
Je nejvíc zrak to, z něhož lásky spása
Svou zázračnou a milou sílá zář,
Že srdce rázem tajnou slastí zjásá.
Ta ladnosť postavy to poutá celé,
A každé hnutí, budíc touhy vřelé,
Je spolu jeví — ten zvuk sladké řeči
O přízni slavíkově mile svědčí,
Neb taký výraz chvěje tonem slova,
Že z něho prosvítá vždy touha znova.

XVII.

A milovať ji musí, koho zraky
Se potkaly s jejími jednou jen.
A kdo ji vidí v domácnosti taky,
Ten jejím zjevem prosto okouzlen.
Vše nosí luzné vládkyně zde znaky.
Jak bujné ptáče se zpěvem vždy vstává,
Tak tvůrci oběť modlitbou svou dává;
Pak z rána po záhonech v zahradě se
Jak jarní motýl v milém spěchu nese,
A sama zalívá si květy rosné,
Jež bujně pučí, pestré, vůněnosné.

XVIII.

Tu trošku zasedne si ku klavíru
A sladkou píseň zahrdličkuje;
Pak rozpomene se též na lektyru,
A potom vyšívá a háčkuje
A blouzní o nějakém bohatýru.
Tu zamyslí se, svoji práci pustí
A slyší jen, jak tajemně list šustí,
Jak ze slunce se bledý měsíc tvoří,
Jak slabě svítí modré na pohoří,
Jak slavík tluče blízko u tarasu,
A zvuky slyší neznámého hlasu.

XIX.

Ten cizí hlas tak milý je a sladký,
Že naslouchá mu stále v napnutí;
A řečí milou, jako ze pohádky,
K ní šeptem mluví v blahém pohnutí.
Tu dívce ňadra rozruch ouží vrátký,
Již vázne dech, a srdce silně tluče . . .
A když se z toho snění vzbudí ruče,
Zas neví, proč as jí tak ouzko, milo,
Tak toužebno ach! u srdéčka bylo;
Tu přeje sen si v sladkém nepokoji
A přece toho snu se také bojí . . .

XX.

Odpůldne s matkou vyjde na procházku,
Odbývá v blízkém městě návštěvy;
Zde odpovědít starou na otázku:
Jak se kdo má a zdráv-li, vtipně ví,
A mnohou na tatínka přijme zkázku.
Pak vyjedou též přes hory a doly,
Tož „en famille“ k svým známým do vůkolí;
Pak jsou zas doma často četní hosti.
A takto mizí v pěkné střídavosti
Lidušce den jak den, až přišlo léto;
Ach, nejšťastnější pro dívku čas je to.

XXI.

Liduška miluje . . . a všecky touhy
Teď rázem podstaty již nabyly;
A v mladém srdci rozkvitnul cit pouhý,
Jejž náhle rozňal obraz spanilý:
Host milý nejistých snů po čas dlouhý.
Tu počalo to v jejích ňadrách vříti,
A žárným proudem v slastí vlnobití
Se vzdmulo srdce k horoucímu plání;
A každá myšlénka, vše vzpomínání,
Ba každé něžných jejích citů hnutí
S ním splývalo jen v sladkém utonutí.

XXII.

Když v komnatce své o samotě sedí,
Tu čte a... myslí jenom na něho;
A v zahradě-li na ta kvítka hledí,
Tu v tužbě svého srdce bouřného
Se na něj ptá, a kvítka odpovědí.
A lístky růže rvouc, již opět ptá se,
Zdaž milována; pochybuje zase,
Když poslední list nedá zkázky ždané;
Zas přeje sobě noci milované,
By hvězd se ptala, a ty na otázku
Jí přikynují, věští věrnou lásku.

XXIII.

Když hlesne štěkot, ona krotí stěží
Svou zvědavosť a v dálku pozírá.
Tu srdce tepá, dmou se ňadra svěží,
A sladký cit se jimi rozstírá.
Již pokradmo hned podívat se běží
A čeká chvíli; pak se stiší zase
A číhá dlouho, dlouho na tarase!...
Když zachvěje se večer chladným vánkem,
Tu dlouho řevní s prchajícím spánkem;
Naň myslí, když se snové ku ní blíží,
Až usnouc v něm svou celou duši shříží.

XXIV.

Dnes ráno však, než opozdile vstala,
Lehounce služka stáhla záclonu
A procitnoucí dívce lístek dala.
„Pán z Vyšinky vám vzdává úklonu;
Bylť košík s listem zde!“ ... Jej dívka vzala
A třesoucí-se rukou otevřela;
Tu náhle nachem v líci zahořela
A zachvěla se ... Její ret pak blahý
Horoucně líbá psané ony tahy,
V nichž vše, co včera k ní tak přímé pravil,
Zde písmem dotvrdil a veršem slavil.

XXV.

Znělť obsah takto horoucí té písně:
„Čím kdysi vřely mého srdce tísně,
To roztálo se žárem lásky Tvé;
Mnou dříve trpký osud vládnul přísně,
Teď do nebes mne láska Tvoje zve.
Ty anděl smírný v srdce mé se kloníš,
Kde Tebou žijí mrtvé city zas;
Ty mého srdce strunami teď zvoníš
A v souzvuk ladíš mroucí nesouhlas.
Tak nevýslovné blaho na mne roníš
A kouzlíš *nazpět* lásky bájný čas! ...“

XXVI.

Ten lístek drahý za ňadra si schová,
By přímo na srdci jí spočíval!...
A brzy všecka vroucí jeho slova
Ret její nazpaměť jí ozýval.
Ba láska šťastná slova básníkova
Ve sladcemilou šatí melodiji,
Že zvukem dvojím v řeči, v zpěvu žijí...
Tak dívka zpívá teď, co srdce pělo,
Když city svoje básní obvíjelo;
Ten nápěv, jenž mu v srdci zvonil tajně,
Teď vdechnut je v zvuk dívkou blahodajně.

XXVII.

A nevýslovnou slasť svou Lidka tají
A nikomu ruch srdce nejeví;
Jen večer písně sladké zvuky lkají,
By jimi dívka došla úlevy.
Tak zpěvu druzi naši naslouchají.
„Tož milé dítě! K slovům mým si píseň
Jejího srdce utvořila tíseň.
Nuž dále, příteli!“ A za chvíli
Do síně přijímací vstoupili.
Černický ihned uveden tu druhem,
S tím rychle spřátelil se milým kruhem.

XXVIII.

Tu nemoh' prosbám dam již odolati;
By dokázal k nim dvornou ochotu,
O krásném jihu jal se povídati
A o Paříže hlučném životu.
Tu úsměv paní Orlovské mu platí
Co srdečný dík celé společnosti —
Jaroslav při zábavě s pozorností
Milostné dívky sledil každé hnutí,
A snadno viděl, v oddaném že lnutí
Tu ssála každé slovo Vyšinského,
Že zraky lpěly v žárném zraku jeho.

XXIX.

Na to se s Vladimírem umlouvala
Domácí paní stran těch obžinek;
Tu Ludmilu i do své rady vzala,
Když smělý návrh podal jí náš rek. —
By slavnosť ta se v skutku slavnou stala,
Obléci měly damy selské šaty,
A Orlovská si vzíti čepec zlatý.
On sám že s Bagentem a se svým hostem
Zas přijde vesničanů v šatu prostém;
„Nám též dam z města podvolí se vkus,
Ať *přestrojí se* na pasačky hus."

XXX.

Po dlouhém odporu a odmlouvání
Domácí posléz paní svolila.
Den na to s rána ještě za svítání
Do města hospodyně pílila,
By nakoupila všeho podlé přání.
Též zvaným damám zprávu o tom dala,
Ač každá návrh tento nepřijala,
Leč větší část jich ke dni obzvláštnímu
Přec přislíbila přijít ve kostymu —
Tak uplynou dva, tři dni za přípravy,
Div že si damy nepomatou hlavy!

XXXI.

Leč Vladimír dnes ještě stran převleku
S Bagentem velevelkou obtíž měl.
„Já? Cože?! Kostym?... To se mému věku
Víc nehodí, i kdybych také chtěl!
Pak nežádejte věci na člověku,
Jež nesouhlasí s vážností mou! Jděte!
Co pak by řekli v literarním světě,
Kdyby se někdy dověděli o mně,
Že já tu blázna hrál jsem v roli skromné!?
To udělám: v kritickovelké hloubce
Do novin pošlu zprávu na tři sloupce!“

XXXII.

Vyšinský upustil pak od záměru.
„Oh! také věci,“ mluvil Bagent dál,
„Se pro nás nehodí již, na mou věru!“
Tu leh’ si na divan, pak rychle vstal,
A leh’ si opět; beze všeho směru
Již spustil o Indiji, Nikobarech,
O středověkých čarodějců čárech,
O Americe, o Kaliforniji
A o Sparťanech; pak i o Anglii,
O Hansmannu a pastuchách, a hnusné
Mu na světě vše — kleje, zívá, usne!...

XXXIII.

I naši přátelé dnes hovořili
O hojných přípravách k té slavnosti.
„Co říkáš milence mé, brachu milý?“
„„Nuž mnoho štěstí!““ dí on s vroucností;
„„Jeť zjev to věru ladný, ušlechtilý.
Já přeji ti, by tato láska tvoje
V ní došla nikdy nezhubného zdroje.
Tys volen, život pro její dáť štěstí?““
„Proč tak se tážeš, příteli? Tak jesti!“
Jaroslav umlk’, slza přešla řásy,
Ač nevěděl, proč slza ta se hlásí.

XXXIV.

Konečně přišel čtvrtek. A když hosti
Se sešli z města a pak z vůkolí,
Tu bylo spěchu, hluku, veselosti
Jak v domě tak i blíže stodoly,
Kde domácí lid čeká s toužebností.
Aj! damy v kočáře se blíží nyní —
Již se škatulí kvapí v hlučnou síni;
Tam se zas někdo s velkým uzlem žene,
Kde kostymy se kryjí drahocenné,
Teď teprv nastane Vám toaleta;
Než ukončí se, po půl dni je veta.

XXXV.

Tu jako z děla zahřmí hrozná rána,
A na všech stranách jeví se hned ruch.
Již otevře se domu hlavní brána,
A dojemný zpěv mile vábí sluch.
A jaká nyní krásná podívaná!
Z protější strany, přímo ze štěpnice
Se mladé dívky mile zpívajíce,
V nedělním šatě berou dlouhou řadou.
A z letních květů věnců pestrou vnadou
Své bujné skráně ozdobeny mají;
Jim všem radostí vroucí zraky plají.

XXXVI.

Tu kráčí šafář novém ve kabátě —
Jej každý rok vždy po žních dostane,
By svědomitě na větrném mlatě
Dohlížel k práci často přervané,
Pak aby mlatci o hubeném platě
Si neplnili svoje kapsy žitem —
Tak s vážnou tváří v stavu rozpačitém
Se k předu béře s věncem za klobúkem.
Jeť nespokojen toho zpěvu s hlukem;
Neb krásnou řeč si právě opakoval,
Již dlouho svému panstvu připravoval.

XXXVII.

Zde připomenu, Orlovského statek
Že v kraji leží krásy nevšední,
Kde nosí se, ať všední den, ať svátek,
Kroj národní a velmi úhledný,
Památka našich otců, našich matek.
Teď ovšem každá z venkovských těch panen
Do města přijdouc — aby nepohaněn
Šat její zůstal — hned ho s sebe svlíkne
A brzo dlouhým městským sukním zvykne,
Jež za předrahý peníz sobě koupí:
Tak pod praporec kultury již vstoupí.

XXXVIII.

Však zde si ještě ten lid naivní váží
Svých krátkých sukní, dlouhých kabátů,
Se špenzry, s kordulkou se pilně snaží
A s stužkou na krk z ryzích dukátů;
Ba kazajka zde také neuráží.
Lid mladý někdy kožených se arci
Již spodků štítí, jichž si váží starci;
Však u mužského věru od jakživa
Šat v nepořádku poetickém bývá;
My v městě máme frak . . . a na kalhoty
Zas venku mají převysoké boty.

XXXIX.

Tu dívky v nejprvnější nesou řadě
Již věnec velký z klasů bohatých,
Jenž zdoben fábory je ku paradě.
Pak ženci berou se hned v kulatých
Zas kloboucích po šafářově radě;
Za nimi v kole pracovitá, čilá
Domácí čeleď kroky připojila;
Pak zakončuje celou pestrou řadu
As deset řebřinových vozů vzadu,
Na nichž se v divé veselosti fantí
S klasickou hudbou vešští muzikanti.

XL.

Ten průvod zámeckou se branou hatí,
Kde vzáctná čeká na něj společnosť...
Když šafář koktáním řeč svoji zplatí —
Že nebyla však rýmovaná dosť,
Tu nemožno ji vnukům zachovati —
A věnec z klasů přeohromně velký
Se do rukou již dostal velitelky,
Tu do vozů si všickni sešlí hosti
Usednou v rozpustilé veselosti,
A celý průvod hlučný, přestrakatý
Tam přes dvůr odjíždí zadními vraty.

XLI.

Teď jde se s hudbou blízké do vesnice.
Zde všecko ku veliké hostině
Ve známé hospodě to „u Přilbice"
Je uchystáno, k páté hodině
Pak odpoledne hlučné ku muzice.
Dnes u oběda posluhují páni,
A služební bez všeho upejpání
Jak panstvo pyšně sobě počinají
A v chování si v ničem nezadají.
Tu Ludmila, tam stará paní v davu
Po *stkvělém* jídle podává již kávu.

XLII.

A odpoledne teprv tanec začne.
Tu společnosť i nové posily,
To z nenadání výdatné a značné,
Novými z města hostmi docílí,
Že hlučno hned, jak v krupobitném mračně.
Tu křepký tanec, smích a živá radosť
A žert a šumot rozhrá čilou mladosť,
A na okamžik zde si pravé štěstí
Svůj stánek rozbije — ba bez bolesti
A trapné starosti čas rychlý mine,
Neb veselosť své kouzlo kol všech vine.

XLIII.

Tu Vladimír a vážný přítel jeho
Se na taneček pustí v pestrý proud;
Neb srdce sprostěno teď smutku všeho
A trapně jímajících žalu pout,
Se podá šumu víru záchvatného.
Po boku reka dívka jeho letí
Jak jarý ptáček větru ve zápětí;
Tak milá dnes v svém novém šatě byla,
Že ráda za ní touha zabloudila,
Jak přírody to krásné, sladké dítko
A venkovského luhu ladné kvítko.

XLIV.

Živůtek těsný z aksamitu mile
Ty svěží formy ňader ukrýval;
Ta krátká sukně nožky malé, čilé,
Na nichž se černý střevíc upínal,
Ukazovala ve punčošce bílé;
Pak měla zástěrku; na krčku pyšném
Se stkvěla stužka, jež po milodyšném
Se ňadru snula jako páska živá;
A z vlasu, v němž se věnec vonný skrývá,
V zad je dvé copů kolem ovinuto.
A to vše sluší jí jak přidechnuto.

XLV.

I druhým damám vzešla v srdci radosť,
A z přestrojení již se těšily;
Ba zdálo se, že mnohá z nich i mladosť
A půvab našla kdysi spanilý...
V tom vznese k damám Orlovský tu žádosť:
By zatančila se též rejdovačka.
Pak došlo na kadrilu; že to hračka,
Hned chasa uznala. Když pozdě bylo,
Tu znenáhla se kolo vyprázdnilo,
A publikum již ku blízkému městu
Za svitu luny koná milou cestu.

XLVI.

Ach! za takých cest dělají se rády
Tak zvané romantické známosti.
Vidíme v kalužině vodopády,
Se zvláštní měsíc shovívavostí
Se dívá na žerty a tajné rady,
A blbě slouchá k hubičkám a šprýmům,
Jež nehodí se k prosaickým rýmům.
A když se dámy doprovodí domů,
Tu průvodci tisk ručky, nebo k tomu
Snad ještě dražší dáno znamení,
Jež průvodnictví mile odmění!...

XLVII.

Co zatím ve hospůdce teprv nyní
Se volně všickni tanci oddají,
Pozvání rek náš na neděli činí —
Tu sladké rendez-vous hned v podtají
Již umlouvají na ten večer jiní —
Že české divadlo se bude hráti!
Ta zpráva náhlá všech dam nervy schvátí,
A mnohá myslí, že to nápad veský,
Že divadlo to bude hrát se česky;
Jsou na venkově žel ach! ještě dámy,
Jež k smíchu moudré vykládají krámy.

XLVIII.

Tu některé i u srdce hned píchlo,
Zda nebude snad ke hře vyzvána;
Ta poroučí se přenápadně rychlo,
Jsouc ihned, bude-li hrát, tázána.
Jen jedno děvče hluboce si vzdychlo,
Tož Ludmila; ta k vůli Vyšinskému
Se na hru těšila tak milou jemu.
Ač v „Klobouku“ je malá role děvy,
Přec Ludmila z lamp nemalý strach jeví,
Neb hráti divadlo žert žádný není,
Býť známých ve slavnostném shromáždění.

XLIX.

Den na to na Vyšince časně z rána
Se počaly hned s chutí přípravy;
Tu na rychlo věc mnohá objednána,
A truhlář, tesař hned se dostaví.
A za ranou se ozývá teď rána
Po celém domě, v altanu a v síni,
Že stará Bětka neví, co se činí,
A hádá na ženitbu svého pána.
Již dnes je každá role rozepsána,
Lakomce, Barnabáše, dva studenty
Do města rek náš poslal s komplimenty.

L.

Liduška dívku má; toť rozumí se,
Že Vyšinský sám opět milence;
A správcův písař, ten rád uvolí se
K básníku dubového bez věnce,
Jenž hladovou má ruku v každé míse.
Bagent má režiji; a Jaroslava
Též poutá práce velmi zajímavá:
On štětcem obnovuje bídné škváry,
Jež zdobily by staré inventary.
Tak všady pracováno v noci, ve dne,
Až na neděli právě do poledne.

LI.

Na přání Vyšinského zbudována
Je na jevišti nová opona,
A na ní krajinka je malována
S Orlovských panským domem dokona.
Ba sama starobylá těžká brána,
Jež do altanu vede ze zahrady,
Též musí na neděli do parady.
Tu v kole rostlin vonných rozstaveno —
Však neznám všechněch afrikánské jmeno —
A věnce z bujné lesních stromů chvoji
Pak dodávají síni zdoby dvojí.

LII.

V neděli ráno všickni herci časně
Ku hlavní zkoušce přišli najednou.
Hrálť sice každý slovy velmi krásně,
Však mimiku měl za to šerednou,
A přece odbyli vše dosti šťastně.
Studenti řvali; básník tady čuměl,
Jak naši herci, nebo nic neuměl;
Sám rek náš děravou měl paměť taky
A Ludmilu tak přived' u rozpaky,
Že její scenu čtyrykráte hráli,
A dobré souhry se přec nedočkali.

LIII.

Z lakomce dobrák stal se nenadále,
Že skoro almužny jen rozdával;
A zmatku tolik přibývalo stále —
Tu druhý děj se právě dohrával —
Že mnozí chtěli divadlu dát vale
A na cestu se chystali již domů;
Leč Barnabáš se silně opřel tomu.
Svým krásným, čistým, zdravým organem
On hřímal strašně celým altanem,
A šermoval, řval, dupal, dělal křiky,
Jak „mladý“ herec, když hrá milovníky.

LIV.

I u nás mnohý z herců nestudoval
Ty slavné Hamletovy regule;
Nač by je také pracně memoroval,
Vždyť pocházejí z doby minulé,
A Shakespeare sám by teď je nezachoval!...
Pak dnešního to učení směr nový,
A obecenstvo tomu směru hoví;
Nač s úlohou svou tolik dělat flanců,
Když není jeden pohyb bez aplausu?...
Nuž s velkým potleskem ať dále žije
Poslední s herci všemi galerije!...

LV.

Tak osudné již přišlo odpoledne,
Tu rek náš hosti slavně přivítal;
A v síni ozdobené přeúhledně
Jim zábavy všem různé poskytal.
A ku večeru všecko se pak zvedne
A Thalije se ve chrám nový tlačí,
Že obecenstvu málem nevystačí.
Pak hraje se, a sice převýborně,
Jak ve stavovském divadle, kde vzorně
Při souhře beze zkoušek hrají vždycky,
Však jenom v referatech, překlasicky.

LVI.

Tak uplynul i večer ve zábavě,
A všechněm planou zraky radostí.
A po divadle k větší ještě vřavě
Zas nová čeká rozkoš na hosti;
Neb v komnatách se davy usmívavě
Již sejdou k tanci v pestrém, bujném reji.
A vše se baví dnes tím srdečněji,
Že bez všech komplimentů, bez okolků
Se náhle všickni octnuli v tom spolku.
A dávno půlnoc nad krajem se vznesla,
Než radost bujná v spánek sladký klesla.

LVII.

Když po poslední je pak po kadrile,
Tu několik se pánů vytratí,
A rázem melodije ušlechtilé
Již počnou ve zahradě zpívati.
Teď vše se k oknům žene. Písně milé
Tou tichou nocí jako touhy lkají,
Že k rozkoši všech srdce rozhoupají,
Až v sboru velkém spojí najednou se
A v dálném lese zvěnou rozletnou se!...
Tu společnosť se zvolna porozchází,
A hlučný kvartet v dál ji doprovází.

LVIII.

Kde jsou ty časy zpěvu dojemného
A proslavených jindy kvartetů,
Kdy zastaveníčka to druhu všeho,
Kdy sbory byly ve svém rozkvětu
A rozšíření došly všestranného? . . .
Mrav krásný přestal, vše jen zpěvem slavit,
Co začaly se dusné dílny stavit,
A milé zvuky sborů Jelenových
A Škroupových a komponistů nových,
Jež zaznívaly celou vlastí naší,
Ty v archivech jak zpěvy mrtvých straší!

LIX.

Tak míjel týden po týdni. Dnes malý
Se výlet aranžoval, zítra zas
Se muzikanti v lese objednali,
Kde lijákem se skončil slavný kvas.
Ó jaká na ně, když se domů brali,
Je podívaná na zpáteční cestě!
Tu slavnost nějaká zas byla v městě,
A zítra pouť, pozejtří posvícení;
Pak slavil se zas i den narození;
Pak zas se hrálo divadlo, jež málem
Se opět ukončilo stkvělým bálem.

LX.

Na takém bále pěkná podívaná.
Již ku večeru celá společnosť,
Jež týden před tím bývá obeslána,
Se časně sejde, vždycky četna dosť.
Tu usazen již člověk u piana,
Tož ubožák - ach! k tomu odsouzený,
By škádlil do půl noci beze změny
Vše tanečníky hudbou duchaprázdnou;
Však také někdy polku slyšíšráznou,
Jen melodijí národních je zmála,
Jichž lahoda by srdce rozhoupala.

LXI.

Tu počne tančiť se. Zde na dva roky
Již napřed pár se neangažuje;
A jaké tanečnice dělá kroky,
To se zde také nekritizuje.
Zde tančí se. Však také vidíš soky,
Jak o svou ladnou tanečnici řevní
A durdí se, jak nepřátelé zjevní.
Leč to se venku přece děje zřídka.
Milého každý uchopí se dítka,
Jak na vůli má. Také se zde panna
Tak snadně nevyzná: „Jsem již zadána."

LXII.

Vždyť z toho zadání ta rychlá svatba
Přec málo kdy se nutnou ukáže;
Jen když vší mocí dobrá matička dbá —
Již počítajíc napřed na gáže —
Tu uzavře tě nerozborná hradba.
Tak častěji se stává — zvláště v městě —
Že nevědomky přijdeš ku nevěstě,
A neměls milenku, a to jen z bálů!
Nuž, proto sláva budiž karnevalu,
On z panen dělá paní, pramládencům
Též dopomůže ku myrtovým věncům!

LXIII.

V šest hodin začne se, a o desíti
Je odpočinek; tu se kuřata —
Snad také slepice, což pověděti
Zde od místa — a tučná housata,
Pak uzenina s telecím vyřítí.
To na velkých se mísách prezentuje,
A každý lion hned se ukloňuje —
Neb tanec tráví strašně. — Na zajíce
Ten očko hodí, ten nic nechce více
Leč teletinu; tomu kuře voní,
Jak se kam mysl tanečníků kloní.

LXIV.

Však nejvíc jazyk . . . hovězí se hledá
A k němu pravý Malínský náš křen;
Tu s ulovenou kořistí si sedá,
Kdo malé místečko si najde jen.
Tam odpočívá tanečnice bledá,
Jež nemá apetytu; tam je živo,
Neb jako malvaz se tam pění pivo
A k sobě láká žíznivé vše pány,
Již rozbijí si u sklenic hned stány . . .
Tu drnkne piano zas: tanečníci
Již opět k nové musí expedici.

LXV.

Tak tančeno až do půlnoci bývá.
Domácí paní počne dřímati,
A pokradmo už mnohá dívka zívá,
Až s gardedamou pak se vytratí.
Tu bije jedna; tanec poumdlívá,
A počne šramot o šaly a pláště,
Též o kabáty, o klobouky zvláště;
Kočáry, nové, starobylé, různé
Pod střechou kryjí tanečnice luzné,
Křik nastane a nářek starých paní,
A mladíci jdou domů za výskání.

LXVI.

U Orlovských to ovšem „nobl“ bylo,
Neb paní na to velmi hleděla:
Tak léto květné luhy opustilo,
Již podzimku se mlha snášela
Na dol a hory, až pak přimrazilo.
A sanice zas, besedy a bály —
Tak zvané „domácí“ — najednou hrály
V tom životě na venku první roli
A střídaly se v městě, ve vůkolí.
Zde žádný mrazů sobě nepovšímá,
Jen nových radostí je zdrojem zima.

LXVII.

Ó sláva tobě, zimo i s tvým blátem!
Kdo jen tvé krásy všecky vyčítá?
Ty, luzná Vílo, stříbrným jsi šatem
A mufy, šaly, plášti obkryta!
Ty nezkroceným brojíš atentatem
S tou lidskou, zmalátnělou citlivostí,
Ba podagra svým mrazem horšíš dosti!
Nuž sláva tobě, z lící tvoříš larvy,
V nichž bujně květou krasné duh vše barvy,
Jaks milá, zimo, s červenými nosy
A s rýmou, s kašlem, s dary světské prosy!

LXVIII.

Má jaro, léto, podzimek své básně,
A chválí v mnohém verši nadšeném
Je falanx básníků vždy jednohlasně!
Já nesouhlasím s slavným Thómsonem,
Jenž krutou zimu pěl tak slavně, krásně.
Má zima radosti, však hubené jsou,
A strašnou chřipku v zápětí vždy nesou;
Mně zimou zmizí všecky idealy,
Jež od jara mi srdcem vroucím plály,
A pocit zhouby, pocit smrti chladné
V to vřelé srdce jako mráz mi padne!...

LXIX.

A ku Praze na žádosť milé paní
Opustiv venkov již se obrátí
I Orlovský po dlouhém rozjímání —
Tu nemoh' déle náš rek zůstati.
A příteli hned poslal dlouhé psaní,
Jenž v městě dlí už. Neboť nové dílo
Jej k ateliru mocně přivábilo.
A pusto v domech našich známých vane,
Jak v hrobě, v němž vše štěstí pochované!...
My však se do Prahy též podíváme,
Tam opět naleznem' své milé známé.

KNIHA DESÁTÁ.

Indessen je tiefer der Winter sich senkte ... desto anziehender schien es, in so guter Gesellschaft die abnehmenden Tage zuzubringen.
Goethe.

Le désespoir vous mène au crime sans effroi.
Mad. Émile de Girardin.

Я вздрогнулъ и обернулся — то была она.
Лермонтов.

(1859.)

I.

„Z předešlých kapitol se čtenář milý
Již dověděl, že spisu hlavní rek ...“
Tak začínati konec ušlechtilý
U delších románů a povídek
Je způsob pěkný, třeba starobylý.
Když k posledním se knihám dostaneme
A zatím při lektyře neusneme:
Tu obyčejně krátké résumé
V té tlusté knize rádi vidíme,
A co se nám snad vykouřilo z hlavy,
To krátký obsah rychle poopraví.

II.

Zde třeba obsahu by bylo toho,
Neb co jsme v prvním svazku pravili,
To sotva sladce dojímá víc koho,
Ač s nadšením jsme to vše básnili.
Ó zatím se již proměnilo mnoho!
Leč za hodinku naše srdce vřelé
Procítí, prožije i věky celé.
Nechť měňavý svět rychlých zjevů stopy
Jak hříčku křehkou v zapomínku ztopí:
Nám, zalétnem'-li v říše minulosti,
Přec v ňadra staré city se již hostí.

III.

Kdo náhodou by tedy vědět žádal,
Co v prvních knihách verši provívá —
Neb ku čtení přec verše ty jsem skládal —
Ať na stránky se první podívá,
By později ničehož tak nepostrádal.
Můj roman má tu velmi dobrou stránku,
Že bohdék! neměl dosuď na kahánku;
Tak alespoň, kdo ho čet' od začátku,
Čet' pěkně kapitoly ve pořádku:
Jsouť lidé, jižto půli přeskočíce,
Čtou konec honem, z prostředku nic více.[42]

IV.

Tak čtenáře své přímo uvádíme,
Ač věru přešpatné je počasí,
Do Prahy nazpět, avšak tehdy v zimě,
Že s básní tak to právě souhlasí.
Co z toho vzejde, brzo uvidíme.
Jak známo, není krásné podívání
Na zimní toalety pánů — paní;
Těch našich ulic pěkné parkety,
Svým blátem proslulé již před lety,
Nic v létě neprospějí městu k zdobě,
Což v deštivé a zimní teprv době!!....

V.

Vždy Londýnu, tož světovému městu,
Se s úšklebky a vtipně vyčítá —
A mnohý věří tomu zlému zvěstu —
Že černý sníh tam s nebe polétá,
Jenž měkkým kobercem vystýlá cestu.
To věru Praha ještě nad Londýnem
Dnes vítězí svých ulic krásným klínem;
Neb u nás sotva že sníh bílý padne,
Již po něm není krásné stopy žádné:
Neb s popelem se spojiv trotoarů,
Močály tvoří z ulic v pěkném čáru.

VI.

A my se nikdy nedíváme více —
Jak dřív to milou modou bývalo,
Dokuď se z elastiky na střevíce
Ni jedné dílny ještě neznalo —
Ty v zlaté Praze slavné na sanice.
Když Příkopy a Koňským trhem k bráně
Ve stkvělé řadě panské hnaly sáně:
Tu bujných koní ozdobené hlavy
Pestrými chocholy nám obraz hravý
Před oči uváděly zašlých časů
A turnyrů a hlučných na to kvasů!...

VII.

Teď slyšeť vrzání jen těžkých vozů,
Vlekoucích uhlí velkým nákladem,
Dob nejnovějších vtělenou to prosu,
Jež jásá nad básnictví úpadem.
Ba krásné časy slavíků a kosů,
Ty zašly již, i když se jaro vrací,
A staly ptáčníků se spekulací.
Co může teprv zima podať?... Inu,
Tu dojde aspoň zase na zvěřinu;
A srdcí jemných sladké za pochútky
Se postará teď zima o... žaludky.

VIII.

Leč naši známí celou dobu žili,
Jak právě mohli, dosti vesele;
Neb u Orlovských vládu nastoupily
Za týden dvakrát schůzky přestkvělé,
Jež později se i v bály proměnily.
Ty schůzky — soirée jich nobl jméno,
Tak spíš, co myslím, bude naznačeno —
Vždy četnou společnosť tam shromáždily:
Zde paní bavil se kruh ušlechtilý,
Tam na pestrý dav milé podívání,
Kde v černém fraku stkvěli se zas páni.

IX.

Vyšinský nikdy nescházel v tom kruhu,
Však jiná vábila ho zábava,
Než rozprávka o strašném statním dluhu,
Neb whist a piquet — hra to zdlouhavá —
A nudné trety podobného druhu.
On střehl se vždy pilně starých pánů,
Jenž vynášeli obchod Angličanů
A svou vlasť hanili, tu hovoříce
O válkách francských, ruské politice:
On mladého se raděj drží světa,
Kde blahá luznosť Ludmily mu vzkvětá.

X.

Teď svačina již odbyla se tučná. —
Když čajem navlažen je pěvkyň hlas:
Tu zahlaholí píseň libozvučná;
A mile šálí prchající čas
Pak různé hry, ha deklamace hlučná.
Tu k zábavě se všickni rozesednou,
Mladíci po damách se porozhlédnou,
Vyšinský čte, a krásná báseň jímá
Tak celý kruh, že mnohá dama dřímá;
Ten — onen k lepšímu historku dává,
Že společnosť se smáti nepřestává.

XI.

Též s vážnou tváří dama literatka
Rozsívá vůkol slova moudrosti,
A z toho vzejde často velká hádka,
V níž vtip se brání bodnou ostrostí —
A bohužel! že není nikdy krátká.
Tak hraje se a žertuje a směje,
Však to se pokaždé vždy stejně děje;
A štěstí velké, že ta dlouhá zima
Též masopust a bály domácí má;
Neb i ty soirées by nudny byly,
Je kdyby stkvělé bály nespasily.

XII.

Tak pro zábavu nevyhnutelný je
Ten masopust zimního za času;
On nadpozemská kouzla v sobě kryje
A nalezá vždy u dam ohlasu,
Neb proti dlouhé chvíli lék v něm žije.
Tu damy mluví o přípravách k bálu,
O příhodnosti těch a oněch sálů,
O šatech růžových a modrých, bílých
A o ozdobách k tomu způsobilých,
O tanečnících dobrých aneb nudných
A o mazurkách, o kadrilách svůdných.

XIII.

Jak unikli by zoufalému stavu
Ti, pokradmu jenž v koutě zívají
A při tom myslí novou na zábavu?
Ti dobrých, vzorných společníků slávu
Jen z masopustu pilně čerpají.
Neb chudákům z galanterije pouhé
Je mužně ztrávit řeči nudné, dlouhé,
A k všemu lahodně jen přisvědčovat!...
Tak aspoň střídavosti poskytovat
Ty mohou bály a ty toalety
Co zimních zábav nejkrásnější květy.

XIV.

I konversací je pak stále živá;
To radosť velká z dáli poslouchať!
Neb krásnou mozaikou řeč oplývá,
Že hřích by byl, tu krásu porouchať.
Ba tak to v kruzích měšťanských vždy bývá:
Zde frančtinou se mluví přeukrutnou
Co cukrovinkou nobl a též chutnou;
Po česku mladíci tam mluví stranou,
Či také — slyšte! — se vzdělanou pannou;
Jak v babylonském zmatku na odvety
Zde zas půl německé, půl české věty.

XV.

A německy jen odpoví Vám slečna,
Když po česku je někdy tázána;
Neb čeština je přec jen přenevděčna,
A řečí nesalonní uznána;
Ta krásná pleť k ní vždy je přenetečna,
Ač vyzná se, že čeština je hezká,
Jen kdyby nebyla tak příliš česká;
Že prý též mluví česky, leč jen v síni
A někdy s dětmi aneb ve kuchyni.
A podobných zde slyšeť řečí mnoho,
Že nový koran napsati lze z toho.

XVI.

Tu Vyšinský svůj národ všady hájí,
Jak právem vším naň se to slušelo;
A mnohdy horoucí hněv darmo tají,
Když se mu valně dařiť nechtělo,
Jak mnohým, již si stejně počínají.
Tu výhradně pak s Ludmilou se baví
A u druhých se ani nezastaví,
A nestará se více o společnosť.
To ovšem urážlivou za netečnosť
Hned druhé dámy vespol uznají
A všelicos si o něm šeptají.

XVII.

Tak za bálů a jiných zábav četných
Ta dlouhá zima zvolna prchala.
A Vyšinský pln lásky citů vzletných,
Jež k Lidce den ode dne vzrůstala,
Teď dožil rozkoší se nepamětných.
Ba vzpomínka jím více nepohnula,
Když jeho noha v sále postanula,
Kde před rokem svůj spatřil ideal;
On žárem novým k Lidušce ien plál
A k vůli ní noc mnohou probděl nyní
A zdomácněl zas ve besední síni.

XVIII.

A po bálech s ní chodí na procházky,
Vždy šťasten kráčeje jí po boku,
A každým hnutím nový důkaz lásky
Jí podává, netrýzněn od soků,
Jak proň víc nevzkvítají jiné krásky.
Tak v společnosti paní Orlovské se,
Svou dívkou hrdý, pevným krokem nese
A v živém rozhovoru po nábřeží
Se béře pestrým davem k mostské věži,
A zase nazpět a pak opět dolů
V tom věčně stejném — jiným nudném — kolu.

XIX.

Jaroslav s milostivou paní matkou —
Je svede sem tam dobrá náhoda —
A s Orlovským šel někdy chvílí krátkou,
Když vábí k tomu času pohoda.
Tu baví se již velehlučnou hádkou,
Jež na kluzkém se ledě strhla blízko.
Tu hladina se mění v bojovisko.
A kluků bujných hustý, pestrý nával
Již velkou šrátku k lepšímu zde dával.
Tu hroudy ze sněhu déští, za výskání
Až skončí — bez krve — to hrůzné klání.

XX.

To jediné jsou zbytky blahých časů,
Kdy poezije v zimě pučela
A na mráz též svou rozestřela krásu.
Tu lesklá Vltava vždy viděla
I přeumělých bruslařů Vám chasu.
To na želízkách klouzání tak znalé,
Ty skoky, couvání pak dokonalé,
To v kruhu velkém rychlé obíhání,
Zde přímo, tam zas v lehkém kolíbání
Kol stěžně v ledy mocně vraženého:
To vše podlehlo proze věku zlého!

XXI.

Teď nadšená víc pěvce slaveného
Nezývá píseň k také zábavě!
A od Žofína s vrchu sněhového
Na lehkých sáňkách — někdy po hlavě —
Se nechumelí mládež stáří všeho!...
Teď s večera víc za pochodní světla —
Ta zábava před léty v Praze květla,
Jak pamětníci rádi vypravují —
Se pestré davy nikdy neshlukují:
Těch radostí všech skrovné jen památky
Nás odkazují pěkné na pohádky!...[44])

XXII.

Pak naši známí z vycházky se vrátí,
A Orlovská již čeká návštěvy.
Tak skoro denně zimní se čas krátí,
Až teplejší se slunko objeví,
A jaro počíná se k nám zas bráti.
Jaroslav nejvíc baví v kruhu paní,
Pohroužen v tiché, němé zadumání,
Zvlášť je-li šťastná Lidka blízko něho;
Tu němý výraz oka plamenného
Se hloubí v půvaby té dívky milé
A ssaje forem rysy ušlechtilé.

XXIII.

Když na ni pozří tajně, tu mu rázem
Kýs úpal sladký ňadra prochvívá,
Jak kdyby strnul krásným nad obrazem,
Jímž Rafaelův půvab provívá.
Tak oko jeho ladným za úkazem
Té přemilostné dívky rádo spěje,
A její lesk mu srdce jeho hřeje.
Tu překvapí se často u zádumě,
Již z toho sobě omlouvá se umně,
Ptá dvakráte se, mluvě roztržitě
A sladkobolný záchvat náhle cítě.

XXIV.

Když k němu dívka míří lehkým krokem,
Tu neví, má-li jí se bráti vstříc;
On s ní se baví se sklopeným okem;
Když pozří k ní, tu neví, co má říc',
A oko mdlé se zastře slzy mokem.
Pak v líci jeho na okamžik krátký
Mu zahrá výraz jevící bol sladký,
Jenž s rozumem nejistou zbraní brojí
A k posile se s vřelou touhou pojí,
Až celý boj ten v odhodlání pevné
Dost stkvělým vítězstvím se změní zjevně.

XXV.

Pak aniž pozorován, ihned skrytě
Opustí milou, hlučnou společnost,
A konejší své srdce, všecko cítě,
Co odňala mu časů nevděčnost.
A staré upomínky okamžitě
Jej obestrou jak zlatí prchlí snové
A budí opět v srdci tužby nové;
Pak vidí přítele, jak sladké štěstí
To jeho žárné oko mile věstí,
Jak on se k dívce přeblaženě kloní
A vřelých citů vřelou řeč k ní roní.

XXVI.

Tu obejde ho jakés rozčilení,
To divná smíšenina žalosti
A blaha v jednom srdce pozachvění,
Jež tlumenou se nítí žádostí
A týrá duši tužeb ve plameni.
Má, smí a může druha svého štěstí,
Jež sotva počíná mu skrovně kvésti,
Snad zlomyslně kalit vášní svojí?
Má vzbudit zášť v něm, jež se nevyhojí?
Má v srdce zmdlelé tolikerou mukou
Teď zrádně sáhnout zločinnou svou rukou?

XXVII.

On od té chvíle řídčej docházívá
V ten jindy milý, náviděný kruh,
A citů výheň v tísni prsou skrývá,
Když blíže dívky blažený dlí druh.
On vyhýbá se, kde mu svůdně zývá
Nevinná příležitost kouzlem svým,
On odpor staví tužbám ohnivým.
A rek náš neví o tom velkém boji,
Jejž přítel tají v stálém nepokoji,
On zpit svým štěstím, všady vidí štěstí
A nedbá přítelovy na bolesti.

XXVIII.

Liduška podajíc se srdci svému,
Jen v lásce vidí štěstí záměnu;
Tak žije celá citu blaženému
A nezná myslit jeho na změnu,
Vždy stejným ohněm planouc k Vyšinskému.
On jest jí dražším teď, že s láskou pojí
Se sladký návyk milou mocí svojí.
Když nepřijde, tu truchlivá hned bývá,
A ňadrama již bouří touha živá,
By u ní byl, by slyšela hlas jeho
A ztišila jím rozruch srdce svého.

XXIX.

Po jeho boku hrději se nese,
Když ručku svou o jeho podpírá.
Ba sladčím citem vezdy zachvěje se,
A nová rozkoš se jí otvírá,
Když chvála jeho kdy k ní dostane se.
Jen v něm svůj blahý život ona vidí,
Jen k němu každá touha cíl svůj řídí;
On myšlénkou jí nejdražší je stále,
A kdyby — chraň bůh věčný! — nenadále
Jej osud vyrval z její sladkých rukou,
Tu zhynula by v žalu smrti mukou.

XXX.

Tak masopust se k svému konci chýlí.
Tu kyne nových zábav sezona,
A Prahy hudební se pojí síly
Dle starodávných zvyků zákona,
A slavný koncert vábí každou chvíli.
Tu mistr Dreyschock samé divy tvoří
A mocnou slávu soupeřů svých boří;
Náš věrný Laub, teď vzdálen vlasti svojí,
O věnec vavřínový s Bullem brojí,
A jeho hra, jak ze strun ludných vzniká,
Vzpomínku sladkou budí na Slavíka!... [45])

XXXI.

Tak náš rek žije ve záchvatném víru
Lahodných rozkoší a radostí,
A sladké štěstí žádoucího míru
Se v prsou jeho mile rozhostí
A v zápětí svém nese v sebe víru.
Vyšinský v lásce své jen vidí léky
Za života vše rány, svadlé vděky,
A v jeho duši znova zavzní píseň,
A z hloubi opět váží blahou tíseň.
On mnohým veršem šťastný život kreslí,
Neb v něm vše vášně v spánek tuhý klesly.

XXXII.

Tu sladkou jednotvárnosť náhle vzruší
Ach! jednoho dne trpké loučení;
Neb Liduška — jak se to na ni sluší —
Odjela s matkou beze prodlení
K své tetičce, jež blízký konec tuší.
Ji Lidka dosuď nikdy neviděla.
Ta na smrť nemocná ji poznať chtěla,
A za to, že k ní přijela, ta tetka
Na smrtném lůžku ji, ne beze svědka,
Jak druhá matka vroucně zulíbala,
Jí umírajíc požehnání dala.

XXXIII.

Též za dědičku v pěkném testamentu
Ji stará teta ustanovila,
Tož mnohých šperků, diamantů, kmentů,
Že, co s tím, nevěděla Ludmila.
A věru sotva také komplimentů
By byly dočkaly se všechny látky,
Neb stáří měly vlastní její matky . . .
Když Lidka odjela, tu nevyhnutně
Zas Vyšinskému vzešly doby smutné:
On hynul touhou po své luzné Víle
A žalostné psal básně z dlouhé chvíle.

XXXIV.

A sám a sám teď procházel se Prahou;
Neb Jaroslav se vrhnul v práce proud,
By utlumil spíš vášeň přeneblahou,
Jíž marně hleděl dosud uniknout,
A srdce bouře ztišil vážnou snahou! . . .
Zatím se v kraje krásné jaro vkradlo. . .
Zas květlo, co dřív krutou zimou zvadlo,
A počaly se budit ptactva hymny!
Tu jako kouzlem zmizel kabát zimní,
A damy z mufů se též vyloupnuly;
A „maršandky“ již v práci utonuly.

XXXV.

A s jarem přijde také na komáry;
U ženských začnou lehké rukávy,
A letní šatstvo výše nad al pari
Hned v kursu cenu svou si postaví! . . .
Teď vše za bránu vynáší své láry.
Tu bašty opět, Kanálka a Pštroska,
Kam teď se s námi škrábe s drožkou vozka,
Jsou pojednou všem vykýženým cílem;
A tichý Podol, Nusle s „Flídrmýlem“,
A Bubenč, Šárka, krásné Hlubočepy
Teď poslouchají všecky Pražské klepy.

XXXVI.

Než nastávají krásné landpartije
Všech druhů a všech stavů o závod;
V nich nehynoucích rozkoší zdroj žije,
Mlád dokud mužský je a ženský rod!
Chtěl jsem říc' pohlaví, to krásnější je
A básničtější výraz dozajista;
Však teď se každý dobrý gramatista
Jen rodu drží, poněvadž věk nový
Na zhoubu krásy jenom proze hoví;
A gramatika věda je rea*lná*
A ve všem vždy „preraciona*lná*".

XXXVII.

Však z komárů až na tu gramatiku,
To věru víc než lyrický je skok!
Tak tedy zabočíme bez povyku
A nazpět couvneme, kde řada slok
O šťastném vyprávěla milovníku.
Tenť žel ach! najednou měl bez Ludmily,
Jak praveno již, velmi dlouhou chvíli.
A opět básnil . . . Ty můj milý bože,
Co z dlouhé chvíle člověk počít může? . . .
Ten špatné rýmy dělá — jak já právě —
Ten hrá, ten zoufá, pije v divé vravě.

XXXVIII.

Tak Vyšinský dosť špatné verše kuje,
Jež prý se jeho známým líbily —
Tak aspoň básník každý ujišťuje —
Však kritika dí přec, že nebyly,
Jak měly být, což „comme il faut“ vždy sluje.
Nebyly chytré, ani romantické,
Ba ani národní — a nelyrické
Neměly tendencí, moc jejich rýmů
Též netrpěla na Proudhonskou rýmu,
Ba přemnohým jich bylo velmi líto,
Že nejsou šity jejich na kopyto.

XXXIX.

A přece básnil... Vždyť měl z toho radosť!..
Však vše, co básnil, aspoň pocítil —
Tak učinil jen ovšem sobě zadosť,
A jiný z toho málo pochytil.
On básně nelhal; na jiných pak žádosť
On nepsal, jak by sobě byli přáli;
On psal, jak cítil, jak v něm city hrály.
Ba neznal, jak my, divou romantiku,
S níž nadělaly právě tolik křiku;
Ni německým „veltšmercem“ pokulhával...
On k srdci pěl a srdce upoutával.

XL.

Ten šťastný člověk! Závidím mu věru,
Že z nešvárů všech vyzul svých se dob
A věčných citů jasném na jezeru
Si zvolil přístav nový, plný zdob!
Však dnes ho vidíme zas ku večeru,
Jak prochází se s druhem Jaroslavem
Tam na nábřeží hustým lidí davem.
Poslední dobu málo kdy jej vídal,
A skoro slova s ním víc nevystřídal;
Jaroslav stále trval v zamyšlení,
A zdálo se, že víc sám sebou není.

XLI.

Bylť zas dnes jarní večer velekrásný
A vzduchem táhlo jemné bzučení,
A nebes blankyt jako křišťal jasný
Se klonil k zemi v sladkém toužení.
A Vltava zpěv pěla milohlasný,
Jenž v dáli v hluku města poumíral.
A na Petříně zvolna rozestíral
Se zlatý závoj z lesku slunce tkaný
A přeletoval na dom požehnaný,
Jenž vzhůru k nebi rámě svoje vzpínal,
Tož jak by ku modlitbám napomínal.

XLII.

Jak zkamenělá velkých věků brána,
Tak jevil se ten svatý vlasti chrám,
Co památka dob zašlých uchována
Budoucna tajuplným dějinám;
Jí bouří žádných nemá tknout se rána,
A širé pole strašných událostí
Nad velíčenem tane v střídavosti,
Že v srdce přátel temné zadumání
Najednou dechnutím bolestným se skloní,
Ant ve blankyt vln chrám tak klidně zřel,
Že v hledu tom i sám se zapomněl.

XLIII.

Tak nalezl jsem Jaroslava s rekem,
Jak mlčky podlé sebe kráčeli;
Jich duše plouly v roztoužení měkkém,
A vroucné vzpomínky se rozchvěly
I jejich žití uplynulým věkem.
Tu náhle z toho rozesnění křikem
Je Bagent vzruší s jakýms společníkem,
S ním rozloučiv se v ústrety jim kráčí.
Ach! jeho tvář, bol hluboký ta značí;
Ten jeho zevnějšek, tak spustlý, chudý
Jen smutný obraz žalu jeví všudy.

XLIV.

Ta pyšná šíje hořem skloněna je,
Tu moudrou hlavu naražený teď
Cilindr kryje; kolem spánků hraje
Vlas nečesaný — a ta pěkná pleť
Ach! divokým jest vousem zarostlá je!
Ta krásná noha, pýcha celé vlasti,
Teď v staré botě trčí dobré z části.
To oko v dumání zří prahluboké,
A těžce podporuje každým krokem
Hůl sukovitá jeho bídné tělo,
Jež kolísá se, padnouti jak by chtělo.

XLV.

Oh Bagente! tys devatenáctého
Se též stal proletářem století?
Však v pravdě ne z cenfalství nesmírného,
Jímž všecky kroky tvé se posvětí,
A ne snad z módy, z jinxu přesmělého!
Kdo na tě pozří, až ho srdce bolí;
On nepřeje si, by tě v širém poli
Či opuštěné potkal na silnici,
Tož má-li něco ve své pokladnici.
Ó Bagente! Kde kritická tvá sláva?
Co za osudy prožila tvá hlava?

XLVI.

Bagent je mrzutý, a v každém slovu
Se jeví jeho mysl zoufalá;
On nedbá na otázku přítelovu,
Jaká ho nehoda as potkala,
A mluví o smrti jen, o hřbitovu —
Hned ptá se přátel, jakou smrt má volit,
Neb chce se opravdu co nejdřív skolit.
„Ach Bagente?!...“ „„Ó nechte řečí sladkých
A, prosím Vás, i všech těch frází hladkých!
Ta velká myšlénka, ta jako kotva
Se v mozku usadila — vyrve sotva.““

XLVII.

„„Ten celý svět je mně jen pouhým ničím,
Já jemu také nejsem nyní víc,
A proto, když se kulí rázem zničím,
Neuškodíme sobě vespol nic!..
Já darmo světu myšlénky své líčím
A darmo rozkládám i moudrost svoji;
A snahy mé, to vidím, nevyhojí
Tu zvrácenost vši nynějšího věku.
Proč déle žít?... Ten život více vděku
Pro mne tu nemá, nemáž' také míti,
A právě proto chci se zastřeliti!...““

XLVIII.

„Kde to za nápad?“ Vyšinský zvolá;
„Bagente, pozbyls přímo rozumu?“
„„O blahý!““ tento dí, zrak zaplápolá,
A zadrhne ret v trpkém úsměvu mu.
„„O blahý ten, kdo aspoň ještě zpola
Svůj život miluje a v něm se kochá!
Však já jsem sama sebe sešlá socha,
Víc necítím, co může podat radost;
Za snah a bádání má prchla mladost,
A došed posléz toužebného cíle,
Já bídně zoufám z hrozné dlouhé chvíle!““

XLIX.

„„Co, prosím, Vyšinský, co jesti krása?
Co, o níž pěješ, láska blažící?
Mně nekyne víc její drahá spása,
Mně nepějí víc její slavíci.
Náš věk, ten jiné věci mocně hlásá,
A přec v nich hyne stálým umíráním!
Co krátký náš je život? Špatným spaním.
Víc nežli půli jeho zmaříš trudně;
Pak jídlem, pitím v společnosti nudné,
A oblíkáním, čtením, ano psaním,
A největší část hloupým milováním!““

L.

„Co z toho máš? . . . A upřímně mi svěři,
Zda nenudí tě také láska tvá?
Když k strýci chodíš denně ku večeři,
Což cesta tam ti není zdlouhavá?
Ty přísahy, jimž dívka jistě věří,
Jsou ti tak milé, že tě stále baví?
Což neupadá v shoubu rozum zdravý
Tím stálým milkováním, věčně stejným?
Vždyť posléz vše se stane obyčejným;
To věčné k milence své docházení —
To musí věru býti ku zbláznění!“

LI.

„To život tvůj a život všech je lidí.
I já jsem býval kdysi takovým!
Však časem člověk nahotu zlou vidí,
Dá v a l e všechněm snům tož májovým,
Neb s horováním pranic nepořídí.
Tak slávu odhodí jak hračky prázdné,
Na nichž jen trpký posměch pouvázne.
Co máš z té slávy? Svět tě obdivuje
A spílá spolu, pak tě kaceřuje
A řekne, žes byl takovým a takým,
A odsoudí tě soudem všelijakým!

LII.

„Pak přejdou věky, a tys jenom stínem;
Na zemi velká vzejde proměna,
A bys byl věru samým Apolinem,
Ty nemineš se zhouby břemena,
Až svět se rozboří svým vlastním klínem!
Tu máš tu věčnou slávu, ať jsi básník,
Ať's umělec, či obyčejný chasník;
Ať's vojevůdce, mudrc první třídy,
Či člověk vzešlý z lůna strašné bídy!
To je ten konec, moji drusi milí,
Jdi každý, kam chceš: já mám krok jen k cíli!..."

LIII.

„Co je ten člověk? Věru hříčkou bídnou
A malichernou slepé náhody,
Jež vede ho, kam zraky nedohlídnou,
Co pošetilce vlastní svobody!
Můž' za to někdo snad, že mocí vlídnou
Se boháčem stal aneb pražebrákem?
Čím by byl boháč tížen bídy znakem?
Kam as by žebrák dospěl zrozen v štěstí?
Zda zločincem kdo, čili nic, to jesti
Jen smutný výsledeček vychování,
A náhoda pak miláčka vždy chrání."

LIV.

„„A teď již s bohem! Sotva na shledanou,
Ni po smrti tam někde, přátelé!“ “
Tak dořek' Bagent, obrátil se stranou
A pozdraviv pak přerozmrzele,
Již zmizel s myslí velmi rozervanou.
Za řeči táto každé slovo sledí
Náš rek a za Bagentem zdiven hledí.
Pak hněv mu chvíli těsná prsaouží,
A Jaroslav se ve zádumu hrouží.
Tak dlouho mlčky podlé sebe stojí,
A hejno tesknotoužebných tužeb v nitru jich se rojí.

LV.

„Ten člověk divoký mne znepokojil,“
Již Vyšinský se ozval k příteli.
„„On proti tobě nelitostně brojil.
A tys tu stál jak vinník neumělý!“ “
„Kéž by svět novou ideou jen zhojil!
Však že tak hrubě mě mých krásných s výše
Mne svrhnul trapných upomínek v říše,
Mně vytknul změny, jež se se mnou dály:
Tím zmocňuje se neklid nenadálý,
Teď rázem rozbouřené duše mojí,
A v tuhém boji s radostí bol brojí.“

LVI.

„A jako zmije upomínka vřelá
Se vkrádá v ten čas právě minulý,
Jako by vzbudit staré touhy chtěla,
Jež v prsou mojich sotva zhynuly.
A nyní postava mně vzlétá stkvělá
Na temný obzor divých myšlének
A jeví kouzly svůdnými svůj vděk
Jak cizí fenomen to mocí jemnou.
Teď k trýzni kruté vznáší se nade mnou,
A ponenáhlu průsvitnými stíny
Se ke mně loudí obraz mé Mariny.“

LVII.

„Tys nikdy nezmínil se více o ní,
Od doby té, cos jednou povídal,
Žes láskou horoucí kdys toužil po ní,
A s jejími své city vystřídal.“
„Tvá slova trpký bol v mou duši roní.
Ty nemáš z lůna minulosti dálné
Zaříkat obrazů těch zjevy žalné,
Co tehdy srdcem mým tak vroucně vřelo,
To utrpením dávno zpráchnivělo,
To sny mé sladce více neprovívá,
A v skutečnosti víc své krásy zbývá.“

LVIII.

„„Já toužím po tiché též domácnosti,
By v české vlasti vytoužený mír
Mne dařil hojně z lůna blaženosti
A ztišil navždy srdce bouřný vír.
Co platno kochati se v minulosti?
Co platny jsou vše upomínky na ni?
Proč srdce trýzniti marné pro doufání?
Kéž nyní po mladosti po bouřlivé
Mně sladce kyne štěstí trvanlivé!“ “
On umlk'; na mysli mu v kráse tane
Hned Ludmila . . . a slza s oka skane.

LIX.

„„A že se za cizince ona vdala —
Ta neblahá — to jsem ti pověděl?“ “
„V ples na Žofín s ním loni zavítala;
Tak o neštěstí jsem se dověděl,
Jímž láska srdce moje rozervala.
Já nespatřil ji víc, neb když jsem z Romy
Pln nadějí se vrátil, praveno mi,
Že s matkou Florenc navždy opustila.
A pusta byla ona krásná vila,
Kam často spěl jsem váben blahou chvílí! . . .“
„Kam odjela?“ . . . „„To nevím, druhu milý!“ “

LX.

„„Snad matka domů, do Ruska pak jela.““
„Což nepochází ze Vlach Marina?“
„„Oh! nikoli; zde její matka měla —
Tak pravila mi často dívčina —
Svůj domov jen, že stále churavěla.
Neb jihu krásného kraj usmívavý
Jí vrátil lahodou svou sladké zdraví.
Snad doprovodíc Vilenská svou dceru,
Pak obrátila cestu ku severu.““
„Vždyť ale loni dívka na jih jela
A u své matky ztráviť jaro chtěla?“

LXI.

„„Víc o ní nevím. Později k Neapoli
Jsem obrátil se na čas nějaký,
A prošed rajské Italije doly
A uzřev všady Umĕn zázraky,
Zas Florence jsem bloudil po vůkolí.
Však čarovný zjev bujné krasavice
Jsem neuzřel já nikdy, nikdy více!““
Tu oba umlkli, a zadumání
Se na jich mysl sladkobolně sklání;
Však sotva několik šli kroků dále,
Jaroslav zastaví se nenadále.

LXII.

Vzhled jeho celý jeví překvapení.
V tom zvedne Vladimír svůj dumný zrak:
„Nebesa!“ zvolá. V křečovitém chvění
Se chopí přítelovy ruky pak
A v tváři barvy očividně mění.
„Můj bože!... Což mne zrak můj z blízké dáli
Tím luzným obrazem ve klamu šálí?
Toť Marina — a u váhavém kroku
Jde manžel po tom krásném jejím boku!“
„„Toť její bratr!““ „Kdo?“ rek trna ptá se
A k předu upírá své oko zase.

LXIII.

„„Ten průvodčí!““ „Co díš? to bratr její?“
„„Nuž ano, vždyť ho z Italije znám!““
„Ó nebesa! Což se dnes divy dějí?
Já svatosvatě na to přísahám!...
Či smyslů šalby v vír mne unášejí?
O nikoli! Onť na Žofíně loni
Dlel v hlučném plesu stále okolo ní,
A dama chotěm vždy jej nazývala...“
„„To, příteli, je mýlka neskonalá!““
Umlkne rek náš, proudy lávy ženou
Se jeho hlavou rázem rozjitřenou.

LXIV.

On věcí průběh sotva pochopuje,
A podán různých pochyb návalu,
Se domýšlením darmo unavuje,
A zachvácen je mocí úpalu,
Jenž se v to srdce jeho rázem snuje.
Tu v duchu již se v pestrém davu lidí
Na bále stkvělém na Žofíně vidí,
A slyší slova, jichžto sladké zvuky
Přec nevýslovné vzbudily v něm muky.
Ten jejich význam, strašný proň, již tane
Na mysli jeho náhle rozehrané.

LXV.

Tu srdce tepe jemu k rozpuknutí,
A prsa chvatně, divoce se dmou,
Neb celou bytostí se mocné hnutí
V ráz budí silou nepocítěnou,
A bol jej sevře neskonale krutý.
Tu potkali se. A již Vyšinského
Marina uzří, rázem pozná jeho . . .
A překvapení zmocní se jí sladké.
Pak vymění s ním pozdravení krátké
A zachvěje se. — Krásné oči planou
Horoucí touhou darmo ukrývanou.

LXVI.

Jich zraky v sobě dlouho, dlouho tkvěly,
Jak zařeknutím sladce spoutané,
Jako by víc, než směly, říci chtěly,
Jen tajným tužbám mile poddané!...
Vyšinský vnímal objev damy stkvělý,
Jenž mocnou krásou rozvíjel se před ním
A mile vábil souladem nevšedním.
Tak Marina jak božská Lada stála,
Již kouzelná moc s jiných světů svála,
A její sladký, luzný úsměv věstí
Mu vřele jindy zažehnané štěstí!

LXVII.

Jak stkvěle půvaby své vyvinula
Za krátký uprchlého roku čas!
Co poupě na klomeni dřív se pnula,
Teď celým věncem nejluznějších krás
Jak plná růže zrakům pokynula.
A každý vděk, jenž v libém spánku dřímal,
Teď se sebe sám cudný závoj snímal
A objevil se v plné čarovnosti.
Ten obraz Marinin svou půvabností
Daleko předčil vše to tajné snění,
Jež konejšilo v spánek uvzpomnění.

LXVIII.

„Zde je můj přítel!“ k damě rek náš praví.
Ta ukloní se jemu přemile;
Však hned zas k reku vznese zrak svůj žhavý
Se usmívajíc k němu spanile.
A bratr její s malířem se baví.
Tak dama Jaroslava nepoznala . . .
Ba časů zloba mnohou změnu vpsala
V té jeho milé tváře mužné tahy.
Teď velebnější, velkolepé snahy
Svou pečeť vtiskly tam, kde dříve
Nyjící lásky tkvěly touhy živé.

LXIX.

A srdce jeho . . . to se proměnilo,
A vše ty žárné, zhoubné tužby s ním.
Tak, ač se zjevem damy rozbouřilo
A náhle vzňalo citů prouděním,
Přec mírem sladkým se zas obmezilo.
On jiným zrakem viděl obraz její,
Ač se i jemu stkvěl dnes půvabněji;
Proň ztratil však té nevinnosti krásu,
Jež v sobě chová neskonalou spásu:
On za koketu spanilou měl paní,
A přísnou pýchou vřel zjev jeho maní.

LXX.

Vyšinský ale rozčilením zmírá
A proti novým dojmům bojuje;
Marinou svůdný ráj se otevírá,
A v srdce, kde rej tužeb harcuje,
Svou blahou krásou kouzelně se vtírá.
A celý svět se v tomto okouzlení
Na tvářnosť novou kolem něho mění;
A celá minulosť, a vše, co žilo
Tak dlouho v srdci, to se vytratilo,
A němé zapomnění nad ním tane
Jak šera stíny sotva rozeznané.

LXXI.

A sladká závrať zmocní se ho nyní,
Že podá se všech tužeb víření.
To slabou hříčku náhod z něho činí
A vleče k milému ho šílení,
Jež chladný rozum z necitnosti viní.
Tak zhoubnému se podal proudu zcela,
Jímž nezkrocená vášeň znovu vřela!...
On neopustil krásnou paní více;
A výčitky vše, darmo bojujíce,
V něm utuchly — on přestal sebou býti,
Se vrhnuv citů v mocné vlnobití.

LXXII.

Již rozloučil se rychle s Jaroslavem;
A po boku Mariny jako bůh
Již vznášel se tím pestrým lidí davem.
Jej s okem vlhkým sledí jeho druh.
Leč sladká slova v spěchu nedočkavém
On střídal s damou, úryvky to sladké,
Tím milejší, že přervané jsou, krátké —
A doprovodiv Marinu již věděl,
Co ještě utajit sám sobě hleděl,
Že pěstovat smí v srdci naděj vřelou,
Že lnout smí ku Marině touhou smělou!...

KNIHA JEDENÁCTÁ.

W jego postaci zmianę widać nową.
Konrad Wallenrod.

Das Frauenbild war gar zu schön.
Göthe.

Oh! she was changed
As by the sickness of the soul . . .
Byron.

(1859.)

I.

Noc dlouhá ušla bez sladkého spánku,
V němž Vladimír chtěl dojít úkoje . . .
Den vzbudil se, a chládek ranních vánku
Se oknem vtíral v jeho pokoje,
Kdys radostí jen rozpustilých stánku.
A divoký žár jeho útrobami
Se mocně proudí jako skalinami
Tok horský sněhem v slunci rozvodněný,
A neklid, upomínek pestré změny,
A doufání a lítosť, vášeň, boly:
To vše se hnalo strašné ve zápoly.

II.

On myslí na Ludmilu, na spanilosť
A její oddanosť, na lásku k ní,
A na jejího srdce ušlechtilosť,
Na jejích citů čisté proudění!
A jeho rozechvěná ducha čilosť
Mu všecky její krásy kreslí živě,
Tak dokonale, věrně, mile, tklivě,
Že srdce divým bolem skoro puká.
On pociťuje netušená muka,
Když vzpomene si pak i na Mařinu,
A pozná týravou v svém srdci vinu!...

III.

Tu pohloubí se v upomínky znova,
A věrná paměť brzo uvádí
Mu každé hnutí, všecka milá slova,
A milých míst všech ladné pozadí,
Jež mnohé rozkoše památku chová.
Prv Ludmilu svou vidí u zahrádky,
Jak stála v luzné tváři úsměv sladký;
Pak ji zas vidí vesském ve kostymu,
Když tisk' ji v tanci k srdci tlukoucímu,
Ji vidí v divadle a v květném sadě,
A všady jeví se mu v steré vnadě.

IV.

Pak opět vidí ji, jak na tarase
Dlí za večerních lehkých červánků;
Pak za slavičích, sladkých písní zase,
Když jiné ptactvo zmlklo ve spánku,
Se zastkvěla mu v nejplnější kráse!
Tu měsíc svítí... on dlí vedlé děvy,
Dech její horoucí jen lásku jeví;
On opne rámě kolem bílé šíje,
Na jejích ňadrách sladkou touhou nyje,
On cítí, jaký žár rty její dýší,
A při loučení hudbu vzdechů slyší.

V.

A v nejkrásnějších obrazů těch davu
Najednou spatří cizí dívčinu!
Jak bohyně svou pyšnou nese hlavu,
On z její tváře pozná Marinu.
To bujné tělo, kryto v lehkém havu,
Svůj půvab objevuje ve soumíře,
Jak obraz Benátského od malíře.
A celá scena promění se nyní
Zas ve stkvělou a hlučnou, šumnou síni,
A vůkol víří tanec, hudba, radosť,
A v závod s rozkoší se pouští mladosť!

VI.

Tu vidí damu ve sál vstupující
A oka svého s ní víc nespustí!
Ó jaké chvění jme jej přeblažící,
Když kol něho šat její zašustí! . . .
Konečně mluví s cizí krasavicí.
On cítí, jak se lehko ručka bílá
Dotýká jeho, když mu dovolila,
By zatančil s ní kvapík harcující;
Pak zas se vidí s myslí zoufající,
Jak doprovází damu ke průjezdu,
Jak vůz unáší jeho štěstí hvězdu!

VII.

On všecko cítí zas, co od té doby
V horoucích tužbách pro ni vytrpěl;
Jak snášel kruté osudu vše zloby
A vlastním žitím povrhnouti chtěl;
On cítí hrůzu duševní své mdloby,
Jak rozpadl se s sebou ve zoufání,
Až nový život u rozkošném plání
Mu vzešel krásným luzné dívky zjevem,
Jenž s osudu ho smířil krutým hněvem;
Jak sladký mír se v nitro jeho vrátil
Vše pěstě, života co vichr schvátil!

VIII.

Tak poznal Ludmilu. Tu se mu zdálo,
Že dívka ta vše touhy ukojí,
V nichž jeho žárné srdce mocně plálo,
Jsouc týráno vždy jimi k odboji.
Tu lásky štěstí naň se opět smálo;
On zapomněl už, po čem blouznil spíše,
A žíznivě pil znova blaha z číše.
Ba staré sny se zkonejšily v spánek,
Nad nímž se snesl zapomínky vánek!...
Tu zapomenutého původ hoře
Se objeví, to krátké štěstí boře!

IX.

A již zas bývalá v něm vášeň šílí
Tím mocněji, že krutou náhodou
Teď snadno mohl dojít k svému cíli,
Jenž dříve stržen mrzkou nehodou.
On klne černých Sudeb strašné spíli,
Že prohrál drahou půli svého žití
Tož v nezkroceném trýzní vlnobití;
Že za bludným se honil fenomenem
Ve spěchu stále proto urychleném,
By opět v nový proud se citů vhroužil
A zvěděl jen, že ještě... nedotoužil!

X.

A staré lásky touhou nezplněnou
Teď k Marině se srdce obrátí,
A mocí časem ještě vypěstěnou
Se city vše v něm znova rozchvátí
A z hrobu nesou přešlost oželenou.
On vidí s úžasem, že dosuď vřele
Tu cizinku jen kochá z duše celé!
A Ludmila?... Zdaž ji přec nemiloval?
Ten cit, jejž k dívce ve svém srdci choval,
Tenť láskou nebyl?... Proč plál po ní touhou?
Což vše to klamem, smyslů hříčkou pouhou?

XI.

Proč přísahal jí, že ji nejvroucněji
A stále stejně bude milovať,
A štěstí její, sladké u naději
Jak vlastní život věčně pěstovať?
Proč dívku každým dnem jen ohnivěji
Ku svému srdci vinul v tajném přání?
A proč v ní nítil žáru mocné plání
Tím milým slovem, výmluvným tím zrakem?
Proč hynul po ní v roztoužení takém,
Že bez ní svět proň všecek půvab ztratil,
A sladký mír se v jeho srdci zvrátil?...

XII.

A přec ji zradiť ubohou teď může,
By rozkoší mřel jiné v objetí?...
Tu stará vášeň tísní jej teď úže
Vždy větší mocí svého roznětí,
Až v krutém boji křehké srdce zmůže!
Však s návratem té lásky staré žene
Se trud a starosť v srdce rozbouřené,
A měrou tou, jak roste vášeň jeho,
Též neklidu přibývá týravého,
Jenž zápasí sám s sebou v stálé vojně,
Tu klesá, vítězí, však neúkojně.

XIII.

A jinému že náleží Marina?...
Ta myšlénka, jak děsná výstraha
Jej na neštěstí jeho upomíná
A rodí nová muka neblahá.
Tak naděj bujná opět uhasíná.
A žehravosť mu útrobami ryje,
Že jiný v rozkoších s ní blažen žije,
Že na jejích lpí ústech blahosměvných
A on že hyne v trýzních neúlevných?...
Áj což, že jinému je zasnoubena!
Vždyť její duše v něm je zakotvena...

XIV.

Tak přešla noc. A sotva za svítání
Že jarní jitro ze snů procitne,
A záclonami v lehkém zahrávání
Již první slunce pablesk prokmitne:
Tu opustí rek lůžko v rozhárání,
A městem bez účelu bloudí stále,
Až u přítele stane nenadále.
A rozechvěn tu sdílí jeho přízni,
Co rozrušené srdce svírá, trýzní,
Co v divoký proud vášní rozum noří,
A bojovisko z jeho ňader tvoří.

XV.

Jaroslav darmo důtklivými slovy
Ten všecek jeho neklid chlácholí,
Na srdce klade svému soudruhovi,
By jako muž všezhoubné zápoly
A mocných vášní zdusil rozruch nový.
By neviděl Marinu víc, to žádá.
Však sotva radu vyřknul, tu se vkrádá
Ve srdce jeho divné touhy plání,
Jíž jeho přátelství se darmo brání;
Snad Lidka, jejíž láska k druhu vřela,
By na nevěrného spíš zapomněla?...

XVI.

Tu mocněji se tajná láska proudí,
Již utlačoval v srdci ztrápeném,
A sladká naděj úlisně se loudí
V ta prsa jeho mroucí plamenem,
S nímž láska k příteli se mužně soudí.
„Marinu ještě jednou vidět musím:
Pak spíše užíravou výheň zdusím,
Jež hrozí srdci mému rozpuknutím!
Pak bouři citů v mrtvý pokoj vnutím,
Pak navrátím se z toho tužeb víru
V tu Ludmilinu náruč plnou míru!“

XVII.

„„Ty nepůjdeš k ní!““ Jaroslav již zvolá
To šlechetnějších citů v návalu,
Jichž kořen silný uviklán je zpola.
„„Chováš-li ke mně stín jen zápalu,
Tu srdce tvé vší vášni poodolá.
Ty nepůjdeš! A mé-li srdce tobě,
Jež jsi svým nazval v nejšťastnější době,
Je dosuď draho, jako dříve bylo,
Když jedním tlukem s mým si zatoužilo,
A něčíms-li mé cenil přátelství kdy:
Tu nespatříš ty Marinu víc nikdy!““

XVIII.

„Já musím!“ „„Nesmíš! Vlastní srdce tvoje
Se vzpírá šílené té žádosti,
Jež vrhá tě zas nové ve rozbroje!““
„Jí poslední dám s bohem v žalosti
A odtrhnu již od ní srdce svoje!“
„„A když tě opět krásou očaruje?““
„Já vytrvám!“ „„Ó klam tě omamuje!
Svých divých tužeb nejsi slabé děcko?
Co platno srdci rozechvění všecko?
Což kvésti může radosť bez naděje?
A týráním tvá duše neokřeje!...““

XIX.

„Mně dovolila doufať!“ „„Kdo? Marina?““
„Oh! ano!“ „„Tak? Ta svůdná koketa!
Což na manžela svého zapomíná,
A novou zradu vrhá do světa?
Co doufať smíš, po lásce její hyna?
Což láska to, co dýší prsa její,
Kdy na rtech jí rty chotě žhoucně lpějí,
A ona touží po jiného rukou?
Tak opět šálí? A zas bolnou mukou
Se tvoje srdce mořit bude pro ni,
Až ve záhubné zoufalství se skloní?““

XX.

„„A svého manžela by opustila,
Tak zradou splatíc mu vši oddanosť?
Bodejž se sama žalem usoužila,
Jímž odměňuje vroucí náklonnosť!
Oh! Vladimíre, tvá-li láska byla
Tak velká ke mně jako k tobě moje:
Dej v přísahu mi svaté slovo svoje,
Že nepůjdeš k ní, jejich domácnosti
Že neporušíš mír svou vášnivostí!
Ó slib mi to! Vše toho cítím hoře,
Jehožto štěstí kleslo klamu v moře!““

XXI.

„„Ba znám ty trýzně, ježto oklamání
Ve bolných prsou mrzce zplozuje,
A proto ruka moje tobě brání!
Neb jestli že Marinu miluje
Choť její v prvním věrné lásky plání:
Pak běda tobě, že jsi vášní divou
Mu otrávil vši lásku důvěřivou!...““
Vyšinský mlčel. — Mocně v srdce jeho
Se vrážel význam slova plamenného.
A Jaroslav, když takto dopověděl,
Již nedočkavě k druhu svému hleděl.

XXII.

A ještě mlčí. Zdrvělý zrak zírá
V tu dálku bez konce, v to prázdné nic,
Jímž poušť se bez myšlének otevírá.
„„Nuž rozhodni se! Buďto nikdy víc
Marinu nespatříš, buď moje víra
V to naše přátelství se navždy zvrátí!
Ty půjdeš?"" „Ano!" „„Tak chceš na svém státi?""
„Jak pravil jsem!" „„Nuž dobře! Budiž tedy!
Tys byl mým přítelem dnes naposledy!
Ten bujný kmen své k tobě náklonnosti
Ze srdce vyrván do vší budoucnosti!...""

XXIII.

Vyšinský šel!... Den věčností mu dlouhou!
Ó kéž se soumrak snese nad Prahou.
Kéž černá noc vše zahalí v tmu pouhou,
By před světem skryl vášeň neblahou!...
A rozrušen tak nevýslovnou touhou,
Již volí v plný proud se uvrhnouti
Všech lásky rozkoší, v nich zahynouti!...
A unutkav se, poklid zevně stroje,
Hned ku Marině vede kroky svoje.
Tu doví se, že krásná cizí dama
Je doma, ve své komnatě že sama.

XXIV.

Choť její vyšel před malou jen chvílí,
Tak slyšel s velkou radostí náš rek.
Že Marina je sama: jak to milý
Mu jednou osud proukázal vděk!
A ku dveřím už nedočkavě pílí
A vstoupí s srdcem bouřně tepajícím.
Síň prázdná je . . . Však hlasem šveholícím
Ze síně druhé k němu píseň zněla,
A zdálo se, že sladká touha chvěla
Se v každém zvuku kradoucím se k němu,
Tak bráníc jeho kroku spěchavému.

XXV.

On postanul, a každý ton se vrýval
Lahodnou v prsa tůžná ozvěnou,
A všecky slasti rázem rozechvíval,
Jež tam kdy žily mocí blaženou.
On blíže přistoupil, když zpěv dozníval,
A roznícen již výrazem té písně,
Dél nemoh' opanovat srdce tísně
A vkročil v komnatu . . . Zde ona sedí
Ve sladkém snění, v knížku mile hledí,
Ant velké lampy dušené to světlo
Ve tváři tajemným jí kouzlem květlo.

XXVI.

Jak mocně krásnou paní se mu jeví!...
On pohlouben v ten obraz půvabův,
Že před ní stojí, sám to ani neví,
Jak omámený klamem krásných snův.
Na jejích ústech hrají luzné směvy,
V nichž poslední zvuk písně poumírá;
A v oko krásné výraz touhy vtírá
Se mocí sladkou v lehkém rozechvění,
Ant líce plane v milém uzardění!...
Tak ladna ve svém celém zjevu byla,
Jak si ji vroucí touha vymyslila.

XXVII.

Ba její zjev — ten srdce zajal celé;
Neb krásou stkvělou okouzlila tak,
Že v plný proud se vzňaly city vřelé!
A její úsměv a ten žárný zrak,
Ten vybízel hned ku naději smělé,
By v příštím okamžiku ihned káral,
Když byl již v srdci úpal mocně zháral.
Tak její krása záchvatná a stkvělá
Spíš žárně nítila, než ukájela,
Jen budíc lásku vřele žádostivou,
Jež končí v moci své jen vášní divou!

XXVIII.

„Marino!“ zvolá Vladimír tu rázem
A přistoupí k ní blíže pojednou.
Marina vzhlédne, pustí knihu na zem,
A sladkým žasem líce pozblednou,
Neb trne chvilku reka nad obrazem.
On bled hned pojme něžnou ručku její
A cítí, že se malé prsty chvějí;
On líbá ruku sladce ponechanou
A prosí řečí sotva urovnanou,
By vyslechla ho. Co však jí chtěl říci,
To rozruch přerval stále vzrůstající.

XXIX.

„Nuž, konečně jste přišel,“ dama praví
A upře naň ten zrak svůj poutavý.
„Již vzpomínala jsem, co Vás as baví,
Že nepílí k nám Váš krok váhavý!“
K té sladké řeči povzdech mile lkavý
Se vyvinul z těch ňader milodyšných
A mírnil chladný výraz v očích pyšných.
„„Já netroufal... Váš manžel, vzácná damo...““
„Můj manžel, díte?... Co Vám o něm známo?“
„„Vyť vdána jste?““ ... „Já? Nejsem!“ „„Pro bůh věčný!
Tak přílud mne jen klamal nebezpečný?““

XXX.

„„A přítel můj, jejž kdysi láska vřelá
Tak sladkým kouzlem jen k Vám poutala?““
„Váš přítel? Já ho nikdy neviděla!“
„„Když v krásné Florenci jste meškala —““
Tu dama rychle již se rozpomněla.
„To přítel Váš, Černický?“ „„Nuže ano!““
„Ó bože můj! To vše již dokonáno!
Já vím, že Černický mne nenávidí.
Ne vždy vše podlé přání osud řídí.
Óh! tehdy svedl rozmar mladé děvy
Snad srdce ubohé, v němž vrou teď hněvy.“

XXXI.

„Já nevěděla, co je lásky tíseň,
A podala se slabá hříčka jen,
A netušila ještě, krutou trýzeň
Že chová mladosti ten v sobě sen.
On pohřížen jen idealů v přízeň,
Snad myslil, že, co hledal, nalez' ve mně!
I mne ten zápal šálil milojemně.
Však sotva že jsem v život pravý vhlédla,
Tu jinou dráhou mysl má se vedla,
Já cítila, že lásku neznám, ano
Že srdce jeho a mé oklamáno!

XXXII.

„Na přání rodičů já měla ruku
Svou podať muži, jejž jsem neznala;
Tu vytrpěla jsem ach! mnohou muku,
Než jsem se mocné vůli pódala,
Nemajíc zdání srdcí o souzvuku.
Leč hrůzné neštěstí mne z všeho boje
Pojednou vyrvalo a z nepokoje.
Můj budoucí choť raněn s koně spádem,
Do rakve sklesnul ve svém věku mladém.
Já nemohla dél ve Florenci žíti
A neváhala domů odejíti."

XXXIII.

„Má matka churavá mne bratru mému
Na cestu onu s tíží svěřila;
Já sbohem dala jihu překrásnému
A celý rok v své vlasti bavila.
Však teskno bylo srdci mladistvému.
A tak jsme loni v zimě opět jeli
Do krajů čarovných tam zdomácnělí.
Však radosť naše dlouho netrvala:
Máť drahá na věčnosť se odebrala,
My opustivše místa smutných strastí
Se nazpět běřem' do své milé vlasti!" . . .

XXXIV.

Tu umlkla. Ty upomínky žalné
Jí překrásný zdroj slzí rozchvěly.
Však oči její sladkým pláčem kalné
Tak tajněmilým ohněm hořely,
Že tím víc nítily vše touhy palné.
A Vladimír jsa pohnut dívky želem,
Hned útěchou ji blaží v slovu vřelém,
Až trapné dojmy hynou v její hrudi.
Pak jinaké hned upomínky budí
A v krásném pohledu se kochá spolu,
Jenž tím víc kouzlí, že vzal původ v bolu!

XXXV.

„„A co tak Vy jste hoře vytrpěla,
I jiný šílil divou bolestí!
Mně zármutkem se mysl obestřela,
Neb slova Vaše vrhla v neštěstí
Mne větší, než jste v žertu pomýšlela!
Proč, když Vás ponejprv mé oko zřelo,
By sotva více na Vás zapomnělo,
Proč manželem jste zvala bratra svého?""
„To z úmyslu se stalo nevinného
A podlé úmluvy! Kdo mohl tušit,
Že slova ta mír komu budou rušit!..."

XXXVI.

„„Ó jakých útrap pro Vás já jsem zkusil,
Co natruchlil se v stálé žalosti!
Vši citů slasť jsem v bolném srdci zdusil
A tak se podal zádumčivosti,
Že se mi mladý život zplna zhnusil.
Váš obraz sledoval mne vždy a všady,
Že proklínal jsem jeho svůdné vnady,
Neb stále srdce mé jen marně týral!
Bylť nešťasten jsem, svět se mi zavíral,
A každá rozkoš v pokynutí mřela,
By z ní jen větší bolesť vypučela.““

XXXVII.

„„Tak celý život proměnil se v žaly;
Mé srdce samo s sebou rozpadlé
Jen trýzně nenasytné užíraly;
A zlaté naděje jen uzvadlé
Se květy na něm ještě upínaly.
Tu pusté prázdno vzešlo duše v lůně,
Že dosuď od té kruté rány stůně;
Ba zoufalosť pak výhradně mnou vládla,
Že jako mrazem květ má mladosť zvadla!
Oh! k nevypsání těžký bol mne svíral,
Až poslední svit naděje v něm zmíral.““

XXXVIII.

„„A to vše pro Vás, z nedorozumění
Tak přezáhubně ve mně bouřilo!
Ó kéž, Marino, tehdy roztoužení
Tak bolestné mé srdce zhubilo!““ ...
Marina mlčí, výraz v očích mění.
Když rek ustoupí, tu je k němu vzpírá,
A slza kyne v nich a zas hned zmírá;
Ta její ňadra jak sníh padlý bílá
Se chvatným ruchem náhle oživila;
A krásných jejích ústek lehké chvění
Víc netají to její rozbouření.

XXXIX.

Pak blíže přistoupí a usmívavě
Se k Vladimíru opět podívá.
„To Vaše hoře, jež jste líčil právě,
To v srdci mém se mocně ozývá.
Já s Vámi muka cítím shovívavě,
Neb bez úmyslu jsem je způsobila!
I já Vám povím, co jsem dlouho kryla.
Já na Vás nikdy nezapomněla
Od chvíle, co jsem z plesu odjela!
A za Tebou jen touhy mé vždy plály,
Zda vzpomínáš Ty na přítelku v dáli.“

XL.

„Tak Prahou opět jedu. Náhoda mně
Zde byla příznivou, já tebe zřím,
A nadějí Tvá slova dařila mne
A zahrnula sladkým blaženstvím!
Již zapuď všecky upomínky klamné
A vrať své srdce milé přítomnosti!
Já zůstanu zde. Zplatím oddaností,
Cos ve zármutku vytrpěl vše pro mne!
Však i Ty vyslyšíš mé přání skromné?
Ó slib mi, drahý muži, Ty že nyní
Víc neopustíš mne, svou přítelkyni?...“

XLI.

Vyšinský mlčí. Na okamžik stane
Před jeho zraky jiná podoba...
Tu Marině hned líce rozhárané
Co nejmilejší její ozdoba
Jak růžná zora jitrem jarním vzplane.
Třesoucí rukou pojme rámě jeho
A zrakem plným žáru milostného,
Tím zrakem nyvým k Vladimíru hledí
A každé hnutí ouzkostlivě sledí.
A rozkochaná touhou sladce žhoucí
Mu šepce slova tajnou slastí dchnoucí.

XLII.

Tu Vladimír k ní vzhlédne. Jak tu stojí
V svém plném vděku miločarovná!
Jí sněný ideal se krásou dvojí
A půvabem vším sotva vyrovná.
Neb lásky plamen v dmoucích ňadrách brojí;
A ona celá v jeho hledu zmírá
A vši svou duši zrakem k němu vzpírá.
Tu na vše kol sebe on zapomene,
Obejme dívku vášni v rozbouřené
A tiskne k sobě, jak by chtěl své žití
S tím krásným, sladkým tělem v jedno slíti!...

XLIII.

Čas mine. „Zůstaň!“ „„Zítra přijdu zase.““
„Ó zůstaň dnes! Co mi do zítřka jest,
Byť kynul mně i v největší své kráse?“
„„Je pozdě!““ „Ach, mou nedbáš na bolesť!
Ty jíti chceš, kdy po tak dlouhém čase
V svou náruč jsem Tě jednou vroucně jala,
Či, že jsem se Ti pojednou tak vzdala,
Mne opouštíš? Ach! toho nezasloužím!
Ó nechoď! ať se v lásku žhoucí vhroužím,
Jíž ty mne obdařuješ, blahou činíš!
Rci, z čeho ty mne chladností svou viníš?“

XLIV.

On zůstal... Co si dále povídali,
To darmo čtenáři zde líčiti;
Nu, bezpochyby sobě přísahali,
Že nic než lásky žár víc necítí;
Pak ještě několikrát vše své žaly
Si svěřovali a své hrozné touhy.
Což o sobě by tvořilo zpěv dlouhý.
A že to každý již ví z vlastní praksí,
Ten víc, ten méň, ten předůkladně jaksi:
Tu pomlčíme o slovníku frazí,
Vždyť jimi nikdo chvály nedochází.

XLV.

Při takém tête-à-tête již člověk mnoho
A podlé noty nalže sběhle dosť,
A druhý den nic neví z všeho toho,
Když opět navrátí se střízlivosť.
Zdaž nepotkal podobný osud koho?
Zdaž nad míru ho dnes již nemrzelo,
Co včera žárné slovo povědělo?
Zachvácen krásou dívky okamžitě
Muž přisahá, té chvíle lásku cítě;
Však co se citům svým tak vroucně vzdává,
Neví, že vlastně krev ho obelhává!...

XLVI.

Však u Vladimíra to jinak bylo.
On znova šílí vášní horoucí,
A cokoli dřív srdce procítilo,
To hříčkou jen mu bylo minoucí,
By nové rozkoši teď ustoupilo.
A nyní vidí se u svého cíle;
Teď posléz přišly vytoužené chvíle,
V nichž na něho se sneslo celé nebe,
Tak zdá se mu, že nalez' opět sebe;
A hárá dál a dál sny rozkošnými,
A nové slasti sledí za starými...

XLVII.

V tu dobu Ludmila se s matkou vrátí.
A dvakrát psala mu. Však odpověď
On dívce ubohé víc nemoh' dáti.
Jak pomýšleti na Ludmilu teď
A na něžný jak její lístek dbáti?
On neotevřel jej, a bez okolků
Jej v starý papír hodil s svého stolku.
On nepohléd' víc na ty něžné tahy,
Jež nedávno mu ještě byly drahy.
Ten luzný obraz dívky milující
Z paměti mizel — hvězda padající.

XLVIII.

Co uzřel svou Marinu, jej svět celý
Víc nejal ničímž v pestrém střídání.
On žil jen jí, a jinam neletěly
Víc touhy jeho v sladkém doufání.
Co za změny se u Orlovských děly,
To nevěděl — tam nešel nikdy více. —
Orlovský odejel ven na letnice.
A za ním měla přijeť paní jeho.
On navštívil dřív jednou Vyšinského,
Však nezastihnul doma náhodou ho,
A nedočkal se ho, ač čekal dlouho.

XLIX.

Chtěl mluviť s ním, by přijel dozajista
Za nimi ven; pak tázati se chtěl,
Proč as k nim nejde; nechtěl jíti z místa,
Až by mu upřímně vše pověděl.
Tu přijdouc Orlovská se íhned chystá
Za chotěm na venek jeť se svou dcerou.
Ta touží jinam však, neb s tisícerou
Se nesla touhou k Praze stověžaté;
Jen k Vladimíru srdce vroucně vzňaté
Se stále pnulo v sladkém nedočkání,
Ač v ňadra spolu smutek se jí sklání.

L.

Proč neodpověděl, když z Vídně psala?
A proč, když za tak dlouhý, dlouhý čas
Konečně v touhách domů zavítala,
By v lásce s ním se potěšila zas,
Teď darmo po něm zrak svůj upírala?
Je nemocen snad? Dívka strachem hyne,
A slza soucitu jí z oka plyne!...
Již lístek odešle, v němž naspěch píše,
Že v Praze, že mu dává zprávu spíše;
Jak divno jí, že sám ji nepřivítal,
Ač dlouhou nepřítomnosť jí vyčítal!

LI.

Pak se ho táže, zda-li zdráv je taky,
A je-li, aby přišel ještě dnes;
A něžně jeví nedočkání znaky,
A pojme ji, by churav nebyl, zděs.
Tak pochyb nepokojných původ jaký,
Ten v jejím srdci nenalezl místa.
Ta duše vroucně milující, čistá
Pomyslit nemůž' na nevěrnosť ani.
Tak trapně prožije den v nedočkání
A doufá, těší se a truchlí zase,
Však Vladimíra přece nedočká se.

LII.

On nepřišel k ní. A to její psaní
Se neskladné mu býti vidělo,
A dětinské a nevčasné, ba ani
Dosť málo slušnosti víc nemělo.
Byl mrzutý a v plném rozhárání.
Teď viděl na Ludmile samé vady;
Kam pohlíď, něco scházelo jí všady,
Víc nejsouc hezká, příliš tichá byla,
A prostinká a méně ušlechtilá.
Tu příliš oddaná a přívětivá,
Tu málo intresantní, málo živá.

LIII.

A zkrátka, více v porovnání smělém
Už nikdy nedostojí Marině,
Jež plným vděkem ve svém zjevu celém
Obraznosť reka nítí jedině.
Marina vítězí svým krásným tělem
I duchem bystrým zcela nad Ludmilou
A všady jeví se mu přespanilou.
On zbožňuje jen ji, a co kdy cítil,
Čím touhy svoje po Ludmile nítil:
To z hrudi vyrval kruté bez bolesti
A doufal teprv nyní v pravé štěstí.

LIV.

A Lidka truchlí a, co myslit, neví.
Tu Jaroslav Orlovské navštíví
A na dotazy úsilovné zjeví,
Že opustil ho přítel vášnivý.
On darmo úzkost mírní truchlé děvy;
Ba teskní sám, že přítel změněn zcela,
Že zchladla k němu jeho láska vřelá.
Však proč, to ve svých věrných prsou skrýval,
Neb zůstal dosuď tím, jímž dříve býval,
A přátelství, podlehlé vášní zmatku,
On v srdci chová věčnou na památku!...

LV.

„Já včera opět Vladimíru psala!
A vroucí prosbu v psaní připojíc,
By přišel, chladnost jsem mu vyčítala.
On nepřišel. Ó kéž mu mohu říc',
Co za celou noc jsem se naplakala!
Ó povězte! Vy původ toho znáte,
Vám svěřil srdce svoje tolikráte —
Ó povězte mi — mějte smilování! —
Cože mu nyní ke mně jíti brání?...
Vy mlčíte? Vy příčinu tu znáte?
A k větší trýzni mně ji ukrýváte?..."

LVI.

Jak smrti obraz, ukochaná, bledá
Se dívka k Jaroslavu potácí.
Rty chvějí se ... Dech stíží ňadra zvedá,
V nichž mocném v tluku srdce krvácí;
Jež darmo v pláči ulehčení hledá.
Tu bouřlivě se chopí jeho ruky
A bolestí slov přervanými zvuky
Jej úpěnlivě prosí, by svou věstí
Jí raděj zcela zjevil vše neštěstí!
„On víc mne nemiluje! Jeho slova
Zas jiné lživou lásku šepcí znova?“ ...

LVII.

Jaroslav vida celou krásu žalu,
Jak srdcetklivě se mu jevila,
Že pohnula by samu tvrdou skálu,
Až by se bolem v pláči rozlila,
Řek' dívce krutou pravdu bez obalu.
Ať snese raděj ránu nevyhnutnou,
Než aby stálým doufáním jen smutnou
Budoucnosť odchovala k trýzni sobě;
Ať srdce podlehne již bolů mdlobě —
Až vášně divoké se ztiší vír,
Snad v srdci vytříbeném vzejde mír.

LVIII.

Tak dívce řek', s Vyšinským jaká změna
Se děla za poslední krátký čas;
Že Marina již dávno oželená
Se na neštěstí objevila zas,
A stará láska že zas obnovena.
Liduška naslouchá tu mrtva zpola
A cítí, té že ráně neodolá;
Mráz umrlčí se náhle v srdce sveze
A opne žravě všechněch citů meze:
Ven stojí zmužená, však v srdci žhavý
Jed záhuby ji od té chvíle tráví...

LIX.

A než se dvakrát slunce otočilo,
Tu jede Orlovská již na venek.
Ó hněvem nezkrotným se pobouřilo
To pyšné srdce matky za nevděk,
Jejž od Vyšinského jim snášet bylo;
Jí jesti líto dívky zármoucené
A partije, tak mrzce přerušené.
A dceři vštípit k reku zášť se snaží,
Tak nevědouc, že bolest novou vráží
Tož každým slovem hněvu v ňadra její,
Jež vina jeho rve tím bolestněji!...

LX.

Tak celá rodina zas venku žije...
Však jeden den teď mizí po druhém,
Jak jednotvárná stará melodije
To smutných tonů tklivým okruhem.
Liduška darmo bolesti své kryje.
Neb každé slovo, každinký hled jeví
Ten hluboký žal přetruchlivé děvy.
Tak tichá, mírná, jako jindy byla,
Se s bolem svým jen k sobě uchýlila,
A snáší teskno, jež jí srdce zrývá,
S tou něžnou myslí blouznivá a snivá.

LXI.

Kam vzhlédne, tam jen tklivý smutek vidí,
A mrtvé prázdno zvšad jí kyne vstříc;
Jen v osamělá místa krok svůj řídí,
Zde slzám průchod ráda uvolníc,
A spolků hluk od srdce nenávidí.
Teď pustou zahradou vždy sama bloudí
A postává, kde potůček se proudí;
A rozmlouvá s ním, žaluje mu stále —
Tak zamyšlena kráčí loubím dále
A trhá kvítí, u věnec je vije,
Pak náhle u vzpomnění se rozhází je.

LXII.

Pak zasedne si opět do besídky
Tam bujně na okvětlý na taras,
A hladí pestré, rozpučilé kvítky
A uvádíc si v paměť lásky čas,
Jim o těch dobách povídá povídky.
A večer, když se slunce v západ kloní,
Když ze vsi blízké „Anděl Páně“ zvoní:
Tu obrátí se v stranu ku Vyšince,
Odkuď on přicházíval po pěšince;
A kyne mu, jej vítá usmívavě . . .
A zalká pak a pláče usedavě.

LXIII.

A když jde spat, tu onu píseň zpívá,
Již k jeho slovům sama složila;
Však takým žalem zpěv se rozechvívá,
Jak by se bolesť z něho rodila.
Pak usne, avšak ze snův se budívá;
Neb palný bol se ve samé sny vkrádá
A tíži hroznou na srdce jí skládá.
V snách po něm touží, podušku svou líbá,
Jak by to on byl, až se ukolíbá
Zas v nový spánek slastí vytoužených,
By procitla v touhách znova nezkojených.

LXIV.

Pak jde zas na taras a s něho dolů,
A v zahradě své kvítky navštíví,
A pohloubena v nevýslovném bolu,
Víc nezalívá jich květ ohnivý.
A když tak v slunce žáru vadnou spolu,
Tu tajnou radost má z jich odkvětání,
A přece pláče o ně ve zoufání;
Tu uškubne je, vrhne v potok šumný
A za nimi svůj obrací zrak dumný,
Jim s bohem dává, šeptem k tomu přidá,
By pozdravil ho, kdo ho z nich uhlídá.

LXV.

Pak zas jde vzhůru k domku švýcarskému,
Kde lásku svou jí prvé vyjevil;
Zde vzdala se ach! vyvolenci svému,
Když ji byl vroucně k svému boku vil,
Tak s plnou duší přitulíc se k němu.
A opět pláče, povídá si s lkáním,
Proč se mu vzdala s celým svým doufáním,
Proč jeho slovům tehdy uvěřila,
Proč sebe v jeho srdce pohroužila?
A pláče zas a rukou ňadra svírá,
Kde hluboký žal všecku naděj sžírá.

LXVI.

Tu se jí zdá, tou bolestí že zhyne;
Že příští podzim listem ovroubí
Ten její časný hrob, jenž jí už kyne
A jinému jí světu zasnoubí.
Tu vidí se v tom tmavém hrobu klíně —
A podvečer, když vzejde Luna bledá,
Tu zdá se jí, že někdo hrob ten hledá,
Že k němu kleká, že se modlí tiše,
Že podpírá svou hlavu o cypřiše,
Že klesá na hrob, že jej pak objímá
A že jej líbá rtoma horoucíma.

LXVII.

Pak volá ihned sladce jmeno její
A věrnou lásku vroucně slibuje;
Sestoupiv dolů a k ní žádoucněji
Se přituliv, ji blahou celuje
V ty její bledé rty co nejvroucněji,
Až probudí ji ze snů těžkých v hrobě.
Pak vinou se již nerozlučně k sobě,
A ona tak jej dlouho líbá žhoucně,
Až v líbání tom umře! K tomu vroucně
Svou píseň hude onen slavík pro ni,
Jenž před oknem vždy u tarasu zvoní!...

LXVIII.

Tak dívka sní, a večer se již sklání,
A ona ještě domů nespěchá.
Tam na ten vršek touha ji pohání,
Tam kyne jí ach! sladká útěcha.
A ona kráčí v trudném zadumání
Až na palouček k hučivému háji,
Kde sedadla se kruhem rozkládají.
Zde postane, a její vlhké oko
Se v dálku hloubí s výše přehluboko,
A vidí sady, vidí louky širné
A nízké pohoří a doly žírné.

LXIX.

A uprostřed se modrá řeka valí,
V níž poslední svit slunce zhasíná;
Tam v dáli v dým se bělavé vsi halí,
Za nimiž týmě hor se vypíná.
A těmi doly Liduščiny braly
Se zraky zavlhlé již ku západu.
Tam na pahorku ke skal dutých skladu
Se Vyšinského táhne dvorec bílý — —
Tu k odpočinku slunce matně pílí
A růžné vrhá poslední své pršky
Na střechy červené a stromů vršky.

LXX.

Liduška mlčky k tomu dvorci zírá
A všech těch krásných dob si vzpomíná,
Jež prožila tam podlé Vladimíra! . . .
Teď tam vše mrtvo . . . Slunce zhasíná,
A nade dvorcem tma se rozestírá.
Již spánek hluboký se vůkol hostí,
Jen slavík kvílí nad osamělostí . . .
A světlo tam se v oknech víc nehoupá.
Je noci stín v své dumné šero koupá,
A z toho stínu úžas k dívce vane,
Jak z říše cizí, děsné, zažehnané! . . .

LXXI.

Tak dlouho, dlouho dívka v dvorec hledí.
Tam mrtvo . . . Tam vše štěstí vymřelo! . . .
A Lidka v duchu každý koutek sledí,
Kde blahem srdce se jí zachvělo,
A kde s ním seděla ach! naposledy.
A ona cítí polibek horoucí,
A ona slyší lásky slovo vroucí,
Jež pronesl k ní na tarasu výši.
Oh! darmo srdce rozbouřené tiší! . . .
Z těch ludných vidin nelze uniknouti,
A zdá se jí, že v nich má zahynouti.

LXXII.

A sotva stojí. Na kámen se blízký
Uvrhne dívka v srdci zoufalá,
A nevidí, že v oknech dálné vísky
Se světla večerní již houpala,
Že noc se schýlila již na dol nízký.
Tak celá v hoři pohrobena byla,
Že, zda-li žije, více necítila;
A její myšlení a její city
A každý obraz okem odekrytý:
To vše se v jednom stíhalo jen kolu,
To vše se hranilo jen . . . v moři bolů.

LXXIII.

A v sobě skleslá hlavu podepírá
O slabou ručku v lehkém ohnutí,
A oko, ježto v slzách horkých zmírá,
To celé její jeví pohnutí.
A jedna slza druhou s oka stírá
A po té krásné ručce bělostkvoucí
Svou béře smutnou cestu. Vlasů snoucí
Se kotouče kol krčku labutího
Jí hrají vánkem větru večerního,
A chladí ňadra divě pracující,
Že snad v nich . . . puklo srdce milující.

LXXIV.

Tak nalezl ji za nočního šera
Sám Orlovský u háje šumného.
A bolesť prochvěla jím tisícerá
Z pohledu toho velestrastného!
Však v jeho náruči se sotva dcera
Znenáhla vzkřísí z mdloby probuzená:
Tu opět tichá, mírná, utišená
Po jeho boku přitulena kráčí.
A jenom slza oko nyvé zmáčí,
Jak kdyby smutnou náhodou snad byla
Tam zapomenutá se zavěsila!...

KNIHA DVANÁCTÁ.

C'était un de ces gens, qu'on nomme bons garçons.
Mad. Émile de Girardin.

. . . her mind
Had wander'd from its dwelling.
Byron

Wymknął się . . . i nikt o nim nie wie.
Mickiewicz.

(1859.)

I.

Pan baron Zvolský, o němž při obědě
Jsme tuším někde již se zmínili —
Tak proti estetiky abecedě
Jsme ovšem prosaicky hřešili —
S Orlovským přátelí se vůčihledě.
Tam návštěvy zas nastaly s všech koutů.
Dnes hosté z města, zítra z blízka jsou tu,
A pozejtří i cizinec sem zahne,
Neb ku návštěvě pěkný dvůr jej táhne.
Tak opět u Orlovských živo bylo,
Však rozkoš při tom srdce necítilo.

II.

Neb veselosť a nenucenosť milá —
Ten lehký přídech bujné radosti —
Jak tajným kouzlem ten dům opustila.
A lidé přicházeli z důvěrnosti
A šli zas, k odchodu když doba byla.
Však stěžoval si každý svému druhu,
Že letos něco schází tomu kruhu;
Že domácí je paní starostlivá,
A dceruška že málo v kruhu bývá.
Sám Orlovský že v její přítomnosti
Je tísněn zármutkem a truchlivostí.

III.

A všem je divno — také hned se tíží —
Že Vyšinský tak dlouho prodlívá;
A mnozí ani neví, že tak vráží
Jen dýku v dívky ňadra citlivá.
Ta ubohá se tichou býti snaží.
A kdo snad ví, co nedávno se stalo,
Ten lituje, že se to nepodalo,
Ba ostrým slovem o tom přísně soudí.
Pak všelikých se klepů toky proudí —
A s úsměšky při kávy milých radách
Se o Vyšinského jen mluví vadách.

IV.

Tu počaly zas nových záletníků
Již návštěvy k Orlovským se všech stran;
Však nemoh' říci nikdo z nápadníků,
Že od Lidušky také milován.
Ta dívka, láskou chorá, všemu křiku
A hluku společnosti vyhýbá se
A v tichou komnatku svou zavírá se.
Zde pročítá vše, Vyšinský co čítal,
Když před polednem někdy k ní zavítal,
Každinké místo významné a krásné
A všecky tužkou znamenané básně.

V.

Vždyť si zde tvořívala vše ty světy,
Jež skutečnosť ach! hrubě sřítila,
Zde k srdci svému upomínek květy
Vadnoucí žalem vroucně tulila,
A málo dbala všecky o zálety.
Ba dosuď jenom svého Vladimíra
V své celé lásce v srdci uzavírá,
A myslí stále naň a doufá stále,
Že do komnatky vstoupí nenadále,
Že poletí jí v náruč rozestřenou
A navrátí jí lásku drahocennou.

VI.

Však darmo čeká; naděj po naději
V tom srdci teskném zvolna odkvětá;
A dívka po něm vždy mře toužebněji,
Neb za ním mysl stále zalétá....
Ty nesplněné touhy trmácejí
To srdce churavé a mysl kalí,
Že obzorem i pošmurným se halí.
Tak Liduška se stává zádumčivou,
A s sebou mluvíc, bývá němou, snivou,
A v žalosti se vrhá v náruč otci,
Pak štká a pláče třeba do půlnoci.

VII.

Tak Orlovská, jak trpí dívka, vidí
A darmo snaží se, ji ukojiť.
Oh! Lidušce co v chorém srdci vřídí,
To nemůž' nikdo těchou vyhojiť.
Tu pečliva ji matka mezi lidi
A ve společnosť vodiť opět chtěla,
By dívka na své strasti zapomněla.
Však Lidka, třeba k tomu všemu svolí
A na návštěvy jezdí do vůkolí,
Přec na cestě a v kruhu známých tichá,
A beze slova úkradkem jen vzdychá.

VIII.

A že se známí neustále ptají,
Co schází Lidušce, když přijde k nim —
Ač všickni toho trapný původ znají —
Tu dívka návštěvám těm týravým
Se vyhnula všad po vůkolním kraji
A nenutí se více ku vycházce.
A sobě zas a přeneblahé lásce
Je chorá duše její ponechána.
Však milá úleva jí takto dána:
Neb ve svém neštěstí, jež může skrýti,
Teď o samotě šťastnější se cítí.

IX.

Tak ji teď Zvolský častěj a rád vídá;
Ba tím svým zjevem strastně sklíčeným
Jen všady tajný půvab opovídá,
Jej tím víc svádí k touhám plamenným,
A mluvíc každým slůvkem bol svůj střídá.
Tu slouchá rád on a vždy pohnut bývá.
A když se v její vlhké zraky dívá,
Tu se mu zdá, že v srdci něco cítí,
Co nemůž' jaksi slovem pověditi,
Co jej k ní táhne sladkou budíc žádosť,
Již cítila kdys jeho dávná mladosť.

X.

Již starým mládencem jej sice zvali —
Neb prožil asi pětatřicet jar —
Však v srdci, vášně kde dřív bouřívaly,
Mladosti bujné vířil ještě žár,
A jemu damy sotva odolaly.
Zvlášť damy dospělejší velmi rády
Na staré mládence své straží vnady,
Když nedočkaly lásky se červánků
A mají s krásou svou již na kahánku.
Tak Zvolský mimoděk galantním slynul,
Že damám těm se vyhnout opominul.

XI.

On byl muž moudrý, baron ještě k tomu,
A dosti úhledné též jmění měl;
A ač pocházel z šlechtického domu,
Přec na šlechtictví mnoho nedržel
A nevynášel se tím pranikomu.
Měl hospodářství rozsáhlé a vzorné,
A pěkný zámek, koně převýborné;
To jediné však lidé na něm haní,
Že milovníkem honby, hezkých paní
A také psů, vše to spíš z dlouhé chvíle,
A trochu z mody, trochu z marné spíle.

XII.

A ve vůkolí baron Zvolský všady
Byl odjakživa prvou osobou,
Ač nebyl ovšem bez nejmenší vady,
Přec v kruhu známých pravou ozdobou.
On rád poskýtal všem své dobré rady,
Byl milován též od vlastního lidu
A ulehčoval tomu, kdo měl bídu.
Bylť také členem mnohých společností,
Jež nejvíc slynuly svou učeností;
On mluvil česky, psal německy špatně,
Neb jakýs Francouz vychoval jej zdatně.

XIII.

Však jeho největší ta chyba byla,
Že s měšťáctvím i sprostým zacházel;
A k tomu pověsť ještě připojila,
Že mnoho peněz proto vyházel,
By na zámku — toť choutka přezpozdilá —
Snes' krásnou sbírku drahých, starých zbraní;
Pak že měl v umělém tam urovnání
I jiných starožitných věcí řady,
Jež považoval pravé za poklady.
Tak památky prý vlasti pilně sbíral
A z rozmaru je světu uzavíral.

XIV.

Však těm, kdo lásku k takým věcem měli,
Je povždy ukazoval velmi rád,
A všecko, co mu o nich pověděli,
Si pilně zaznamenal v knihy řád,
A k nim tak složil komentář si stkvělý.
Tu ponenáhlu seznal děje vlasti
A zamiloval si je z velké části,
Stav zvolna ctitelem se časů dávných
A velkých činů těch svých dědů slavných;
A v čem ho vychování zanedbalo,
To z rozmaru se jeho hříchem stalo.

XV.

A proto přilnul k svému lidu taky
A ctil v něm lepších časů památku;
A k jeho potřebám vždy s péčí zraky
Hned vodil od prvního počátku,
Když starých kronik pohloubil se v braky:
Však za to jemu všickni vyčítali,
Již ve vůkolí statku přebývali,
Že podivínem, že by k Vyšinskému
Se dobře hodil, ku sousedu svému;
Že jeden blázní a neméně druhý,
Že žijou do světa vší bez zásluhy.

XVI.

Však Zvolský právě poznal Vyšinského,
Když v největším byl tehdy zármutku.
Tu nezlíbil se mu ten život jeho
Bez pevné snahy, všeho bez skutku;
On viděl člověka v něm blouznivého,
Jenž pro minulosť budoucnosť si kazí
A v přítomnosti cíle nedochází;
Jenž pro samý cit k skutku nedospívá,
A skepsí světy, jež si tvoří, zrývá;
Jenž dob svých nehody v svých prsou hostí,
Však z nich vším zoufalstvím se nevyprostí.

XVII.

Tak několikrát jen s ním pohovořil,
A oba rozešli se lhostejně.
Když pak se Lidce Vyšinský náš kořil,
Až k dívce přilnul v lásce nadějné,
Tu zbytek obou souhlasu se zbořil.
A Zvolský zřídka k Orlovským zavítal,
Ač sousedstvo to dobré nezamítal.
Však teď, když dověděl se dosti časně,
Že v lásce dívka hyne přenešťastně:
Tu častěj k Orlovským zas docházíval
A vezdy vítaným jim hostem býval.

XVIII.

A čestný úmysl svůj brzo jeví
A žádá ve šlechetné odvaze
Hned o ruku té zadumané děvy...
Tu nastaly však velké nesnáze,
Že paní Orlovská si rady neví.
Sny divné sic a milé, tajné přání,
Jež v srdci pěstovala bez ustání,
Se pojednou již vyplniti chtěly
A slibovaly konec velmi stkvělý;
Však dívky odpor nezvratný a stálý
A její slzy tomu zbraňovaly.

XIX.

Leč Zvolský hleděl zlíbiti se děvě,
By v zapomínce city horoucí
Se v jeho lásce zotavily k zlevě.
On nekryl náklonnost svou rostoucí
Ji před světem vším s pravou pýchou jevě.
Tak vždy rád v její společnosti býval;
A v srdci jeho žár se rozehříval,
Jak za mladosti nejmilejší doby.
Ten celý dívky zjev pln tajné zdoby
Se hrouží ve práhnoucí jeho duši,
Že pravé lásky příchod sladký tuší.

XX.

On zná ten žal, jenž dívku trapně tíží,
Ví, nešťastnou že láskou trýzněna;
A proto k ní tím vroucněji se blíží.
A když tak před ním sedí zkroušená:
Tu vezdy na ni s pohnutím pohlíží.
A Lidka tím víc jeho srdce jímá,
Čím méně si té jeho lásky všímá.
To vábí jej; neb uvyk' sobě všady,
Kde poutaly jej krásných ženských vnady,
Hned zvítězit a po vítězství snadně
Hned zapomenout na ty krásky vnadné.

XXI.

Však zde mu odpor přítrž sladkou činí,
A čeho se dřív skoro obával —
Že rychle se mu podá, byť i nyní
Bol pro lásku ji marnou ovládal —
To nestalo se této u dívčiny.
Tak z jejího již odporu on soudí,
Že hlubších citů zdroj se v srdci proudí,
Jež v upomínkách stejně touží dosud.
A proto ctí ten dívky krutý osud,
A její srdce tím víc obdivuje,
Až do dívky se vřele zamiluje.

XXII.

Však duši Lidčinu vždy více halí
V svůj skličný stín až děsný zármutek,
A marně matka mírní dívky žaly.
Liduška truchlí; směvu němý vděk
Jen zahrá na rtech jako osiřalý.
A z ňader sevřených se vzdechy vinou
A z očí vpádlých se slz toky řinou.
A sama matka nesmí k tomu všemu
Ni slůvka pronést proti Vyšinskému,
Sic dívka běduje a za něj prosí
A oči novým slzí proudem rosí.

XXIII.

A ona stále staré na procházky
Se za večera z domu vykrádá
A navštěvuje všecka místa lásky,
Kde jaká vzpomínka se rozkládá.
Zde z houštin kosů roztoužených hlásky
Jí tajemnými věštmi povídají
O jejím dávno zašlém lásky ráji.
A ona slouchá zvukům žalostivým
A odpovídá zpěvem bolně tklivým;
Pak zamlčí se, v sobě skleslá sedí
A ztrhlým zrakem v přeludů svět hledí.

XXIV.

A se slzami v oku na to zírá
Sám Orlovský s rostoucí starostí,
A pro ubohou krutá bolesť svírá
Mu měkké srdce v tklivé žalosti...
On mocně nenávidí Vladimíra,
Že lehkovážně uvrh' ve bolesti
Nešťastnou dívku, zmařiv její štěstí.
A přece doufal. Každý den se tázal,
Zda na Vyšinku z Prahy pán co zkázal:
Však starý správce vždy mu odpovídá,
Že letos pána venku neuhlídá...

XXV.

Vyšinský zatím v rozkoši a v lásce
Jak blahý šílenec se potácí,
A oddán zcela kouzelné své krásce,
V tom víru mladý život utrácí
A nedbá, že má vlastní štěstí v sázce.
A celá minulosť — ta v nivec splývá,
Jak říše snů, kde svět se klamů skrývá;
Proň není budoucnosti, není času;
Neb on v Marině spatřuje vši spásu,
V ní nejstkvělejší přání vyplněno,
V ní vše, co nosí blaženosti jmeno.

XXVI.

On myslí s ní, on o ní blouzní za dne,
On v krátkém spánku jenom o ní sní,
Neb ona v něm vším tlukem srdce vládne;
On žhoucně touží, vzdálen jí, jen k ní,
A rád by umřel u náruči vnadné,
V ní kdyby stále mohl odpočívat
A srdce žár na srdci jejím shřívat;
Ba dal by za to rád i věčnosť celou,
Tak na rtech kdyby ztráven láskou vřelou,
V tom sladkém palu vydech' duši svoji
A všecky touhy ztopil v tomto znoji!...

XXVII.

Marina stále vše své bujné vnady
Tak sladkým způsobem mu rozvíjí,
Že dovede jej poutať vždy a všady.
A když snad jedno kouzlo pomíjí:
Tu kryje opět jiným jeho vady.
Tak reka mysl těkavou a hravou
Vždy novou krásou lepě usmívavou
Již ona umí vábiť, sladce nítiť,
Že srdci jeho je vždy více cítiť,
Než právě cítilo... a jedno přání
Zas druhé budí v sladkém umírání.

XXVIII.

Marina ví, že tak jen lásku jeho
Si zachová vždy v stejném plameni,
Že jen boj věčný ducha ohnivého
Za rozkoš vymoženou odmění,
By znova rozňal pramoc žáru všeho.
Tak Vladimír, vždy vítěz zvítězený,
V tom stálém zápasu je bez odměny —
A vřele toužiť nikdy nepřestane,
Neb cítě trýzně sladce uchystané
Vždy nový ruch, v svém obmezen je přání,
Jež splněno, přec vyplnění brání.

XXIX.

Tak jenom horoucí své lásce žije
A jen v Marině jímá celý svět;
Vše kolem ní se v krásný věnec vije,
Na němž se věsí každé touhy květ.
Tak srdcem jeho ona vlastně bije.
On zapomíná na vše vzletné snahy,
Jež jeho života kdys vedly dráhy;
A vlasť, ten ideal ach! smutný, žalný,
Víc v srdci nenítí proud citů palný;
Ač mocí přeúchvatnou háral dříve,
Teď darmo k sobě šílence jej zýve.

XXX.

A Jaroslava jindy mileného,
Jenž druhým jím byl v jiné osobě,
Víc nevážil si druha jediného.
V své záhubné a mrzké obdobě
V něm nenáviděl vzpůrce nevěrného,
Jenž úkor proti jeho lásce strojí,
By štěstí zbavil v závisti jej svojí.
Tak přítel, čestné snahy, vlasť a sláva,
To všecko s jeho srdce opadává;
On v lásce šílené svou krásnou půli
Sám pohřbil, zvrhnuv činů mocnou vůli . . .

XXXI.

Tu navštíví ho jednou odpoledne,
Když právě hárá v žárném toužení,
Co nezvaný host Bagent. Náš rek zbledne,
Se zděsiv z toho jeho zjevení.
Pak překvapené zraky rychle zvedne
A tázavě je k příchozímu vzpírá.
Tenť rámě své mu v ústret rozestírá:
„Ty divíš se, že na živě jsem dosuď?
To vidím, vidím! A ba divný osud
Zde na tom světě člověkem vždy vládne,
A moci jeho jsou přec přezáhadné.“

XXXII.

„„Ach! Prosím, Bagente...““ „Nu! ano, já vím,
Co se mne, příteli, chceš tázati.
Ty divíš se, že žiju?“ „„Ano, pravím!““
„Vše povím! Moh' bys dlouho hádati!
Však bez okolků! Věz, že ty dni slavím
Své, abych přímo tak řek', z mrtvých vstání!“
„„Nuž povídej! Nech všeho horování!““
„Tak tedy slyš! Ty víš, že nedávno jsem
Byl velmi nespokojen se svým losem —
A že jsem ze zoufalství a tak dále
Chtěl životu dát kulí rychle vale!“

XXXIII.

„Jen spleen a veltšmerc hanebný a perný,
Jenž mi jak balon jatra nafouknul,
V mé duši vzbudil úmysl ten černý
A k hlouposti mne velké ponouknul.
Já všem svým úmyslům jsa vždycky věrný,
Chtěl vypálit jsem moudrý mozek sobě.
Však zastřelení sotva ku ozdobě
By bylo sloužilo mi po mé smrti.
Že slávy nedojde též, kdo se škrtí —
A já chtěl přece, blázen, slávu taky —
Tu smýšlím způsob smrti všelijaký.“

XXXIV.

„Tak po dlouhém a trapném přemýšlení
Jsem rychle zvolil způsob záhuby,
Nad něhož v světě zvláštnějšího není,
A jenž kdys obrátí vše na ruby.
A kdyby mnou byl dospěl k provedení,
Tu vynálezci byl by ke cti sloužil.
Tak jsem teď po smrti já vždy víc toužil;
Mně byla milejší teď: neb já hlavně
Chtěl skončiť originalně a slavně.
To hlásať měly světa všeho úhly:
Že cent mně zničil — Radnického uhlí."

XXXV.

„Ba uhlím, ježto devatenáctého
Je prvou praesencí století,
Chtěl skončiť jsem vše strasti žití svého
Tož odpoledne asi o pěti.
V ten den jsem vypil vína Mělnického,
Co stačila má vetchá pokladnice.
A na to zavřel jsem se do světnice
A dal si zatopiti uhlím notně,
Až jako v pekle praskalo to v plotně;
Ač lidé domácí se divili mně,
Že topím v letním parnu jako v zimě."

XXXVI.

„Já zavřel kamna, když se rozhořelo,
A ucpal každou dírku v komíně,
Že žhoucí uhlí zhoubný vypouštělo
Svůj výpar do komnaty jedině.
Tu srdce mé se heroismem chvělo!
Já z blízka viděl smrti ve tvář bledou,
A cesty, ježto v její náruč vedou.
Tu živý mráz mi projel všecky kosti
A zaryl se mi v srdce hlubokosti;
Však mysl odhodlaná novou sílu
Mi vlila v každou zmdlévající žílu."

XXXVII.

„Tu chladně rozložím se na kanape
A černou kávou nítím odvahu...
Můj nos již výpar z uhlí v sebe lape,
Já smrť a život beru na váhu
A cítím, že proud jeho slabě kape.
Nejinak potok, když vysýchá parnem.
Tu čelo mé se koupá v potu žárném,
A strašné horko obstoupí mé tělo.
Já Heinea v tom popaď', v němž se mělo
Teď všecko hoře mé až na dno ztopiť,
By duch můj ze zoufalství moh' se vzchopiť."

XXXVIII.

„Tu výpar počal na mne účinkovať.
Já turecký si tabák zapálil
A jal se dýmem pokoj naplňovať,
Že vše mým zrakům vůkol zahalil.
Tak věčnou tmu jsem chtěl si vymalovať,
V níž černá smrť nás krutě ubytuje.
Tu nové horko mnou se rozstupuje,
A myšlénky se počínají kaliť
A v hustý závoj nesmyslů se haliť.
Já odhodil jsem Heinea a dýmal,
Že kotouč dýmu jsem víc nepojímal.“

XXXIX.

„Tu rozsvítil jsem... Při světle jsem kouřil
Pět minut; pak jsem péro uchopil,
Na chvíli schválně oči své zamhouřil
A v říši přeludů se potopil.
Proud nadšení se v prsou náhle vzbouřil;
Já napsať velevelké chtěl myšlénky,
By vydaly se jako upomněnky
Na poslední ty chvíle po mé smrti.
V tom však už mdloba šeredně mne drtí;
Já vše ty myšlénky své náhle ztratil
A mudrctví tak prázdnou hlavou zplatil.“

XL.

„Tu velkou kritiku jsem jal se psáti
Co krásný, poslední zpěv labutí,
Ač nechtěla mně myšlénečka státi
V tom věru překritickém pohnutí.
A když jsem v nejlepším, tu je mi vstáti;
Neb rázem se mi hlava zatočila....
Mně přišló nanic... noha poskočila,
Já s heroismem zrovna k oknu kráčím
A pěknou frazi o smrti vytáčím;
Pak v předivokém bolu čelo zvraštím,
O odhodlaně... v blízké okno praštím."

XLI.

„A mrtev as dvě hodiny jsem zíral
Pak s okna dolů v hlučnou ulici —
Tu přede mnou se svět zas otevíral;
Neb kluci řvali na mne čumící,
A jeden v smíchu ruce ke mně vzpírał.
Pak všickni zahoukli a ti tam byli,
Jen z dáli na mne ještě zahrozili.
Leč já se zabrav ve filosofické
Myšlénky, nedbal na hry uličnické,
Až teprv vidím, zotaviv se více,
Že za dne vlez' jsem noční do čepice."

XLII.

„Tu sám se uhnu ihned do pokoje
A divím se, že ještě žiju dnes,
Pohlednuv na sebe a bydlo svoje.
Leč najednou mne pojme bledý zděs,
Když na mých knihách utkví oko moje.
Já v nadšení otevru dvířka pece,
A ruka má ty knihy v pec tu mece:
A kritiky vše, články literarní,
I o nevyšlých spisech, oheň parný
Již objímá v svou náruč záhubivou,
A k tomu syčí hudbou strašnou, divou.“

XLIII.

„V tom myšlénka mne věru velkolepá
Najednou celým nitrem projela —
Mé srdce při tom jarým tlukem klepá —
Až v usnešení ve mně dospěla!
Ba každá žíla šíleně mi tepá,
Když krásný na okamžik myslím nyní,
Jenž před světem mne velevelkým činí!
Já předsevzal si, literarní pole
Opustit zcela, počít v jiném kole!
Ať českou literaturou si vládne,
Kdo více nemá jiné snahy žádné!“

XLIV.

„Já jiný cíl si zvolil teď a ve dne
A v noci jemu věren zůstanu!
Já lid náš budu šlechtit bezprostředně,
S ním obcovat, nedbaje na hanu,
A mírnit budu jeho strasti bědné!
Ba věř mi, příteli, že chvíle krásná,
V níž tato myšlénka mnou hnula jasná,
Mne zúplna a na vždy převrátila
A z všeho bláznovství mne vyprostila.
Já cítím věru plnou v sobě sílu,
Bych obětoval lepšímu ji dílu!...“

XLV.

„Ten veltšmerc západní nám nepomůže,
My s jarým duchem v národ musíme!
Jen tak se v ovoce květ snahy vzmůže,
My dobydem’, co denně tratíme!
Teď, vidíš, k Zvolskému lnu teprv úže,
A k němu táhne mne to, s ním já budu
Teď přímo rokovati o osudu,
Jenž šlechtěním lid ponenáhlu vznese!
Pak nová éra nám všem zaleskne se;
My zvítězíme; víc než v sázku dáme,
Pak z toho boje krásně vyzískáme!“

XLVI.

„Na statek Zvolského se odeberu,
Neb s baronem jsem vše již ujednal.
Opustím Prahu zítra ku večeru,
Kde naprosto jsem zbytečným se stal.
A moje jmeno ode dneška věru
Se z literarního již světa ztratí.
Však za to krásná, velká snaha vrátí
Mně sebevědomím ten slávy podíl,
Za nímž jsem na nepravé cestě chodil;
Tím vyzuji se ze všech tužeb marných
A tak jen dobudu si věnců zdárných."

XLVII.

„A abych úplně svůj život změnil,
Věz, za jasného zítra poranku —
Já jindy ovšem ještě v loži lenil —
K oltáři povedu svou kochanku.
Dřív manželství jsem nikdy neocenil,
I to teď jinak! . . . A tak s bohem budiž
A o mně, bratře, teď jak už chceš, sudiž!
Snad na Vyšince se zas uvidíme
A o všem obšírněji promluvíme!
Leč teď buď zdráv! Chci ještě překvapiti
Nevěstu darem . . . musím tedy jíti! . . ."

XLVIII.

„„Nuž přeju tobě velmi mnoho štěstí,
Buď zdráv a živ a věren snahám svým!““
„Tak pevně doufám, bratře! Svato jesti,
Že se jich hned tak brzo nespustím!
Však à propos! Slyš! Nemohu to snésti,
Aniž bych tobě o tom se tu zmínil.
Ty s Ludmilou jsi dobře neučinil.
Tys v slovu nestálý, můj drahý synu!
Tys Orlovským namíchal medicinu,
Že všickni mají na tom zrovna dosti...
Dům jejich zármutek i žal jen hostí.“

XLIX.

„Liduška tratí se den ze dne více
A ve zádumu děsnou upadá;
A krásný ruměn opouští už líce,
Neb dívka hrozným bolem uvadá.
Však s bohem buď! Tys tím vším vinen sice,
Leč nemůžeš snad za to. Odpusť tedy!
Já jsem tě zdržel; je to naposledy!
Buď zdráv!...“ V tom rychle objal Vladimíra
A za sebou již dvéře uzavírá.
A Vyšinský se za ním dívá... vidí,
Že šťasten, a jej proto nenávidí....“

L.

A než se z trapných dojmů vzpamatuje,
Tu podá Bětka mu kýs paketek.
A sotva vzal jej, tu již pociťuje
Tak přepodivné pohnutí náš rek,
Jež jakous nehodu mu prorokuje.
On uchopí se psaní, rozpečetí,
A okem rychlým přes ty řádky letí
A strne jejich strašným nad obsahem!
On zmámen v uleknutí přeneblahém
Svůj upírá zrak stále v tahy děsné,
Až přemožený na pohovku klesne.

LI.

Ten list byl od přítele Jaroslava....
V něm každý řádek žal a strach a žas,
A smysl hrůzný, že myšlénka zdravá
Jej pojavši, hned mate si ho zas
A přímo neví, sama je-li pravá.
Liduška smyslů ... smyslů pominutá!...
Orlovský mrtev!... To je zpráva krutá!...
To není možná, že by Ludmila,
Ta tichá, sladká dívka šílila!
A otec její mrtev?... Čí, čí vinou?...
Ó kéž mu též i jeho smysly minou!

LII.

On zase čte a nevěří přec tomu,
A jistě neví, zdali v skutku čet',
A přece cítí, že jak rázem hromu
Se setřel s jeho mozku celý svět!
A zase čte, a slovu nejednomu
Pak rozumí, jež v listu žalem psáno,
Že šílí ona? Oh! to hrůzné ano!!
Zde stojí, na duchu že rozervána,
Že děsných přeludů je v svět zabrána,
Že otce usmrtila hrůza náhlá,
A klatba matky že se nad ním stáhla!!

LIII.

A pak ten prsten, dívce druhdy daný,
Co hrůzná výčitka zde spočívá;
A vedlé něho lístek zohýbaný
Jej nevýslovnou trýzní rozchvívá;
To tentýž lístek stokrát zulíbaný,
Jemužto svěřil horoucí svou píseň,
Když po vyznání lásky všecka tíseň
Si v prsou jeho blahem poustlala.
A tatáž píseň teď mu srdce rvala,
Jak jedovatý had v ně vinula se
A zvuky bodala a — lhala zase!

LIV.

To poslala mu nazpět v děsné době,
Když sobě zoufala! A bolesti,
Jež snášela, až klesla v hrůzné mdlobě,
A celé nevýslovné neštěstí:
To vše ty dary ukrývaly v sobě.
Z nich viděl spoustu neměrného hoře,
Z nich mraky vzdechů, trpkých slzí moře;
Neb verše písně byly rozmazány
A vlhké horkými rty zulíbány
A rozplynuty k nepřečtení byly,
Že k zoufalství svým vzhledem rozšílily . . .

LV.

A Jaroslav, ten kdysi jeho přítel,
To vše mu nelítostně odhalil
Co dívky přeneblahé hrůzný mstitel!
Ač Vyšinského krutě rozžalil,
Přec mluvil k němu jako jeho ctitel.
On psal mu, sám že miloval horoucně
Tu dívku nešťastnou, že city vroucné
Spíš v zdroji přátelství se ztopily,
Než přítele by byly zradily.
On s ním se loučí, nechce v blízku žíti,
Kde srdce nemůže se žalu zbýti.

LVI.

On přeje štěstí mu, ač v náruč svoji
S Marinou můž'-li štěstí vinouti,
A dává s bohem! Žehná mu, a hojí
Hned sladkým smířením, kde kormoutí,
A ještě nadějí jej svůdnou kojí.
On vřelou slzu vroucně věnuje mu,
Co druhu jindy nad vše milenému,
Že navždy zůstane mu věren v dáli,
Byť celé světy mezi nima stály!...
On do ciziny vede kroky svoje,
By v Labské Florenci pil z Uměn zdroje.[46])

LVII.

Vyšinský skoro mrtev sedí chvíli
A obor velikého neštěstí,
Jímž ducha jeho zchvátily se síly,
On sotva pojímá v své bolesti,
Jež v prsou mu jak divá búra šílí.
On nemůže vše pojmouť jedním rázem,
A pojme-li, tu strašným nad obrazem
Své minulosti strne v trapné mdlobě.
On sotva, že vše přečká, věří sobě,
A trpě nevýslovně hrůzná muka,
On cítí, že mu žalem srdce puká!...

LVIII.

A stará Bětka, věrná chůva jeho,
Ta uděšena z jeho pohledu,
Jak socha stojí podlé pána svého.
„Bětuško,“ zvolá on, „já odjedu...
Jen nebuď smutna! Jdi radš, nechej všeho!
A urovnej mi věci! Ať se čile
Hned Vojtěch připraví!“ „„Ty nebe milé!
Již zase cestovať? Ach! mladý pane,
Což to být musí?... Co se se mnou stane,
Když vás tu snad zas dlouho neuvidím?
A čemu vaši domácnost pak řídím?““

LIX.

„„A matka vaše vždycky říkávala,
Bych nespustila nikdy oka s vás...““
„Prosím tě, Bětko!...“ „„A když umírala
Tu prosila mne líbajíc váš vlas,
Bych vás jak vlastní dítě pěstovala!
Ba ano, řekla tak — jak vlastní dítě:
Což, mladý pane, což vy o tom víte!
A teď zas pryč a pryč a pryč jen chcete
A mne tu nechať! I ty milý světe!
Kam to zas půjdete?... A Vojtěch s vámi!
To as tu dlouho zůstaneme sami!““

LX.

„No, neplač, stará, neplač!“ na to praví
Rek obejma tu věrnou stařenu;
Jeť ona jediný mu poklad pravý,
Jejž osud zůstavil mu v záměnu.
Pak v zvadlé, vráskovité čelo žhavý
Svůj ret pohloubí v krásném políbení.
A jako by jím vládlo vytržení,
Již dává s bohem. Ona křížky svaté
Na bledé tváře asi po desáté
A na čelo mu dělá v smutném štkání
A s vlhkým hledem dává požehnání...

LXI.

On pádí pryč, v svém srdci pracujícím
Ach! celé světy trýzní hlubokých!...
Ty na něm hryžou zubem trhajícím
A v nové víry vášní divokých
Jej ruchem vrhají vždy vzrůstajícím.
Tak blízko cíle, a zas nazpět stržen
A v náruč neštěstí a zhouby vržen!...
Jak nemá srdce rozpuknouť se v kusy,
Když samo nad sebou si zoufať musí?
Oh! koho osud za miláčka zvolí,
Ten trýzněn, rozbit, rozervän je boly!...

LXII.

Jej vrhá nezvratná k Marině touha . . .
To ticho noční, jak se prostírá,
Tím svým se mírem jeho srdci rouhá
A poslední v něm naděj potírá.
A cesta zdá se nesmírně mu dlouhá.
Když chvilku procitne z duševní své mdloby,
Tu zdá se mu, že kráčí mezi hroby . . .
Tak došel cíle, stane děsně bledý,
Jak šílenec s potrhanými hledy
On ve komnatu ku Marině vkročí,
Jež k němu s smíchem nedočkavá vskočí.

LXIII.

A jeden hled tu radost její zmaří
A zvraždí každý sladký srdce tluk.
Ta jeho bledosť v její vzejde tváři,
Strach zmocní se jí plný trapných muk.
Ba zdá se, že rek vším ji náhle daří,
Co bolestného, přestrastného cítí.
A přec ji v náruč tiskne, v vlnobití
Se hoře svého k jejím ústům shýbá
A s divým chvatem líbá ji a líbá,
A ona nemluvíc se k němu vine
A cítí, že v těch jeho rukou zhyne . . .

LXIV.

Když Vyšinský se dopracoval slova,
Tu zchvácen nevýslovnou bolestí,
Jí vše povídá, vše procítě znova,
Čím vykojeno jejich neštěstí,
Jež v sobě původ smrtné zhouby chová.
On zapřisahá ji, by odpustila
A odpuštěním v srdce mír mu vlila;
Že jeho bytosť, jak se jí tu jeví,
Je rozervána přísných Sudeb hněvy,
Že rozloučiť i s ní se navždy musí,
Byť srdce puklo, roztrhlo se v kusy!...

LXV.

A ona pláče, štká a rukou jímá
Tím úžej drahou jeho osobu,
A v žáru lásky rtoma hořícíma
Jej stále líbá, jak by do hrobu
Jej ulíbati chtěla rtoma svýma.
Ach! její štěstí též je podkopáno,
A teď jí vzchází bolestí jen ráno;
Ba ona cítí, že s ním všecko ztratí,
Že tato ztráta v chladný hrob ji zchvátí,
Neb sotva nalezen, jí vzat je zase,
A ona shledání víc nedočká se.

LXVI.

„Marino, s bohem!“ Vladimír jí rázem
Svůj poslední vtisk’ na rty polibek,
A strnuv jejím strastným nad obrazem,
V němž přec tak nevýslovný utkvěl vděk,
On odtrhne se!… Ona klesne na zem,
A náručí svou jeho nohy svírá
A oko k němu prosebně upírá,
By nešel, by jí neopustil nyní,
By věren jí teď navždy zůstal při ní!…
Tu křečovitě na něj zavěšená
Se svalila již mdlobou přemožena!…

LXVII.

On k ní se ještě, ještě jednou shýbá,
Jež bez života tady ležela,
A krásné vlasy, ňadra, ústa líbá,
V nichž právě sladká slova dozněla.
Tu v srdci všecek cit se rozkolíbá,
On v náruč jímá dívky krásné tělo
A tiskne je, s ním jak by srosti mělo…
Pak rychle vstane. Za tím fenomenem
Se ještě obrátí — a v zkrváceném
Mu zraku vřelá slza zaleskla se…
Pak zmizel… Nikdo nespatřil ho zase!…

LXVIII.

Vyšinský zmizel... Kam ho noha nesla,
To nikdo nezvěděl. A tak si přál.
Jak zbořená loď bez spravného vesla,
Na vlnách mořských hnaná v šírou dál
Divokým vichrem, v zkázy lůno skleslá:
Tak Vyšinský teď bloudí světem dálným!
Poušť před sebou jen sledí okem kalným,
Za sebou hroby nejkrásnějších světů,
A v sobě smutné stopy zhaslých vznětů.
Víc neklene se nad ním štěstí nebe:
On rakví byl, kam vložil sama sebe.

LXIX.

Jen to, však s nejistotou, povídá se,
Že Jaroslavův přítel někdejší
Se v dálných Ruska stepech vyskyt' zase —
Že darmo srdce rozruch konejší,
Ač války v hluk se vrhá k vlastní spáse.
On na Kavkazu strmých vysočinách,
Kde pěvec Oněgina na skalinách
Slavnými zvuky nebe rozechvíval,
Kde pěvec Mciriho své písně zpíval,
Tam Vyšinský v ty mocné hory zašel.
Snad v boji s Čerkesy svůj poklid našel!...

LXX.

Byl těžce raněn. Zda-li dosuď žije,
To neznámo. A kdyby mrtev byl,
Co z toho?... Že naň v upomínce bije
Snad srdce kdes, jež nikdy neranil?
Oh! Co se jednou v minulosti skryje,
To snadno, přesnadno se zapomene...
Tak Vladimíra žití přechvácené
Již kleslo v némé zapomenutí,
Jak nešťastného srdce vzdychnutí!
A nikdo nepromluvil o něm více,
On zmizel jako lidí statisíce...

LXXI.

Již po druhé se jaro ke mně sklání,
Co z plného jsem srdce zpívati
Já počal o něm vroucím v rozhárání;
Teď nejvhodnější doba přestati.
Ty květy sadů, to větříků vání,
Ty snivé ptáků roztoužených zpěvy,
To všecko v žití naděj bujnou jeví:
Leč skonči, reku, v lesku jara svého,
Co krásná žertva srdce zvráceného...
I já tu končím výjev citů žárných:
Mně vyjevil se jeden z mých snů jarních!...

Poznámky.

[1]) V prvním sešitu prvního vydání vyšlém roku 1858 nachází se předmluva, která co do věci v ničem nevztahuje se k obsahu veršovaného románu „Pan Vyšinský“. Je to polemický výlev proti směšné nadutosti, s jakou jistá část staršího spisovatelstva tehda si počínala při posuzování prací mladších svých následníků literarních. Za nynějších poměrů a při tomto opraveném vydání, z něhož tak mnohý verš povahy podobné k předmluvě oné je vypuštěn, stala se tato úplně bezpodstatnou. — Sluší zde toliko podotknouti, že básník si tvar veršů a slok vypůjčil z Lermontova; zdali on jeho původcem, neví. Poznal jej však v básních jeho.

[2]) Tane tu zajisté každému na mysli Shakespeareův „Othello“ a Chateaubriandova „Atala“.

[3]) Užívá se slova „mciri“ v ruském jazyku, ač vlastně ruské není; mciri je tolik co u nás novic, člověk to, jenž ještě nesložil slib řeholní. Takový mciri jest hrdinou rozkošné výpravné básně slavného Lermontova, v níž se líčí úchvatnými barvami jinoch Čerkes uprchlý z kláštera a toužící po své vlasti.

[4]) Don Juan (Don Chuan) pověstné epos lorda Byrona, o němž Goethe praví, že je to „ein gränzenlos-geniales Werk, menschenfeindlich bis zur herbsten Grausamkeit, menschenfreundlich, in die Tiefen süssester Neigung sich versenkend; und da wir den Verfasser nun einmal kennen und schätzen,

ihn auch nicht anders wollen, als er ist, so geniessen wir dankbar, was er uns mit übermässiger Freiheit, ja mit Frechheit vorzuführen wagt." — Slavnější kritiky nejslavnějšího básníka nedostalo se tak snadno básni jiné, a proto ji řídká okolnosť tato odporučuje vzdělancům i doby nynější. Jsouť však i podnes lidé, kteří znamenají se křížem před frivolním obsahem básně této, leč právě lidé takoví zajisté nejvíce v ní čítají. Zatím doba naše předstihla frivolnosť plnou poezije eposu Byronova frivolností hrubě sprostou tak daleko, že Don Juan Byronův mohl by se odporučiti již milé mládeži i za modlitební knihu.

Sezení anglického parlamentu obyčejně počínají teprvé po čtvrté hodině k večeru; prodlouží-li se debaty, trvá sezení třeba i do druhé hodiny s půlnoci. Že všickni vážní zákonodárcové anglického parlamentu nejsou do té pozdní chvíle bdělí, snadno dá se mysliti.

5) Slova to Goethova ve Faustu:

„Ach Gott! Die Kunst ist lang
Und kurz ist unser Leben!"

6) Vzpomínka tato věnována dvěma přátelům básníkovým, jimž krutý osud nedopřál, aby po mnohých útrapách mladého života svého zavítali v přístav žádoucího odpočinku. První, vřelý to národovec, záhy zemřel; druhý, druh útlého mládí básníkova, ve vlnách života beze stopy utonul.

7) Na Parnasu, na pohoří to v krajině řecké Focis, na jehož jižním svahu nacházelo se věští sídlo Delfické. Zde se prýštilo zřídlo Kastalia. Parnas zasvěcen byl Apolinu a Muzám.

8) Hegel a Schelling ve svých filosofických soustavách nemalí odpůrcové. — Börne a Heine, přední representanti novější kritiky a poezije německé; Heine pohanil hnusným pamfletem svého bývalého přítele Börna a poskvrnil tak činem nedůstojným slávu svou.

9) Boccaccio a Petrarca, současní básníci italští XIV. věku, tvořící s Dantem slavnou trojici veleduchů staroitalské literatury. Kdežto Boccaccio založil nesmrtelnosť svou „Decameronem", t. j. stem novel výtečných líčením nejrůznějších povah lidských, někdy však až urážejících hrubou smyslností, stkví *se Petrarca* na nebi italské poezije znělkami a četnými jinými *zpěvy platonické* své lásky.

[10]) Nedostihlý své doby kritický olymp Châtenayského básníka Voltaira, jenž se domníval, že zničí jízlivým svým jazykem i velikána Shakespeara, máť nyní pro literaturu světovou již jen cenu historickou; Stratfordský pěvec však žije dosud mezi námi, unášeje nás stále stejnou mocí v čarovné říše nesmrtelných výtvorů ducha svého.

[11]) Tempe, nynější to prosmyk Lykostomo, pověstné údolí pro čarovnou krásu svou, rozkládalo se mezi Olympem a Ossou; údolí toto opěváno takměř ode všech starých básníků.

[12]) Rodina Taglioni proslula nevšedním uměním Muzy Terpsichory. Marije pak byla nejslavnější v rodině této a uchvacovala půvabem svého tance až do roku 1832 Německo, Franciji, Anglicko, Rusko a Italiji.

[13]) Klára Schumannová, choť nešťastného genialního hudebního skladatele Schumanna, nedostihlá pianistka, vynikající nejušlechtilejším přednesem, jemuž úchvatným způsobem dodávala nejhlubšího citu.

[14]) Marije Felicita Malibranka a Jenny Lindova, s příjmím švédského slavíka, nejslavnější zpěvačky první polovice našeho století.

[15]) *Mefistofeles:* Und doch ist nie der Tod ein ganz willkommner Gast.

Faust: O selig der, dem er im Siegesglanze
Die blut'gen Lorbeer'n um die Schläfe windet,
Den er, nach raschdurchrastem Tanze
In eines Mädchens Armen findet.

Takto Goethe. Byron naopak napsal veleznámou satyru na tanec „The Waltz“ (Valčík), možná proto, že pokulhával a sám netančil. Jinak dobyla sobě Muza Byronova misterijemi „Kain“ a „Heaven and earth“ (Nebe a země) příjmí „satanské“.

[16]) Saronské lilije a růže slaví Šalomounova píseň písní. S a r o n je rovina v západní Palestině po břehu Středozemního moře se rozprostírající.

[17]) Osud Prometea oslavil Aischyl velkolepým dramatickým obrazem: Spoutaný Prometeus.

[18]) Přidržel jsem se zde, jak namnoze jinde, cizího, avšak známého slova. Karton, jak povědomo, je kresba na silném, tuhém papíru, která slouží za nákres obrazu na př. olejového. Jeť tedy karton první nákres, první náčrt, s něhož umělec

svou komposici přenáší na plátno, a tak jaksi originalem umělcova díla.

[19]) Koryfejové vlašských malířů. Rafael Sanzio di Urbino, první hvězda mezi ostatními, byl hlavou Římské školy; předností jeho byla neskonalá znalost duševní přírody lidské a vyobrazení její v harmonicky zaokrouhleném a nanejvýš ušlechtilém slohu. Michel Angelo Buonarotti vynikal jak v sochařství, tak v malířství velkolepostí svých uměleckých výtvorů, kdežto Paolo Veronese neměl co do techniky a rozmanitosti sobě rovného. Correggio proslul nedostihlou zručností v rozdělování světla a stínu, a Tizian byl nejvýtečnějším koloristou a prvním, jenž podal přirozenou barvu lidského těla. Díla těchto arcimistrů roztroušena jsou po celém světě a náležejí k prvním okrasám muzejí.

[20]) Delaroche, jeden z nejznamenitějších malířů historických školy francouzské. K obrazům svým volil ponejvíce doby z národních dějin a uchvacoval svou znamenitou technikou, jakož i vhodným uspořádáním mocných efektů. Pražanům znám jeho „Napoleon ve Fontainebleau“.

David jest vlastně tvůrcem a zakladatelem novofrancouzské školy malířské. Revoluce, jížto se činně účastnil, tak mocně účinkovala na talent jeho, že nejednou volil sobě předměty plné hrůzy k obrazům svým. Praví se, že té chvíle, kdy žádala na něm zoufalá žena přímluvy u Marata za svého manžela, nakreslil rychle tvář její zoufalstvím a smrtelnou úzkostí ztrhanou, a krásné tělo její v křečech se svíjející a vedlé toho krvavou hlavu jejího manžela kutálející se po zemi. Má David nemalou zásluhu o francouzské umění malířské, že v ně uvedl ušlechtilejší pojmutí děje a pilnější provedení kresby.

[21]) Belgický malíř Gallait nevšední slávy své dobyl znamenitými obrazy: „Tasso v žaláři“, „Poděkování-se Karla V.“, zvláště pak velemistrovným dílem svým: „Mrtvoly Egmonta a Hoorna, jimž vzdává městská gilda poslední čest.“ Obraz tento znám i Pražanům, neboť před léty vystaven byl na Žofíně a vzbuzoval všeobecný obdiv.

[22]) Blondel de Nesles, slavný pěvec rytířský z dvanáctého století, milostník krále Richarda Lvího srdce. Pro *svou* oddanost a věrnost ku královskému příteli svému *nejednou slaven* básníky téměř všech národů.

[23]) V Italiji slujou dostihy koňské korsem; název ten přikládán i řadným projížďkám v ozdobených kočárech hlavními ulicemi měst, zvláště Říma a Milána. Posléze nazývá se korsem i ulice sama, kudy se takové průvody vozmo ubírají.

[24]) Dom sv. Marije — Santa Maria del Fiore — nejvelkolepější chrám ve Florenci s bání 380 stop vysokou.

[25]) Palazzo Pitti, bývalé sídlo velkovévody Toskanského, jedna z nejpamátnějších budov veřejných ve Florenci, v níž se nacházejí bohatě nahromaděné poklady umění všelikého. Uffizije jsou rozlehlé galerije, v nichž umístěny jsou velkolepé sbírky obrazů, mincí a t. p. Uffizije vynikají i svou zevnější úpravou i svým uměleckým slohem nad veliké množství budov čarovné Florence.

[26]) Tane tu básníkovi na mysli roztomilá pohádka, jižto slýchal co hošík od chůvy své. Hrdinou pohádky této jest chudý junák, jenž žil někde v horském údolíčku se starou matkou svou v malé chatrči. Vida, jak lopotiť se musí chudá stařenka, toužil junák, jak by mohl zaopatřiti bezstarostné živobytí matce své. Když jednoho dne pásl jedinou kravičku v mýtině nedalekého lesa, přemýšlel, jakým způsobem splniti touhu svou. Tu podivný snesl se na něho spánek, a ve snách podivnější spatřil obrazy krajin a hradů. A mezi tím vším zaslechl čarovné zvuky hudby a zpěvu, jež zaznívaly z jakéhos krásného zámku se všech stran uzavřeného. Šla o tom zámku pověsť, že se v něm trápí zakletá jedna princezna, jež pro nesmírnou pýchu za trest tam začarována byla. Junák procitnuv, nemohl odolati touze, vysvoboditi nešťastnou dceru královu — a již šel na cesty. Louče se s matičkou, těšil ji, že se vrátí s poklady, a že bude pak dobře. Tak šel se statečnou myslí neznámými kraji na daleké cesty, zpívaje sobě píseň, jak si ji byl ze snů zapamatoval. A zpěvem svým nalezl princeznu. Neb když zpíval jednou pod zámkem starým na vysoké skále stojícím, tu lahodnou písní odpověděla mu krásná dívka z okna. Bylať to ona zakletá princezna. Zbavenať ihned kouzla zlého. Vysvobozena chudičkým pasákem v pokoře mu nabídla svou ruku, a oba stali se šťastnými manželi. První pak jejich cesta byla k chudičké matičce do pohorského údolíčka — a štěstí všech bylo veliké.

[27]) Čtenářům, jimžto nejsou snad známy do podrobností příběhy nejnovější literatury české v létech 1856—1860, ne-

bude nemístna poznámka tato. Lumír, vydávaný od Mikovce, útočiště jediné a první mladších básníků v létech padesátých. Večerní zvuky, básně od Cejpa, Dumky od Pflegera-Moravského, Vilém-Alfred od Hálka, Hřbitovní kvítí od Nerudy, Kunětické melodije od Freudenfelda, Křivoklát od Kaizla Vyškovského, Archiv humoru, vydávaný od Vilímka, Hynek a Rachel od Lešetického; Feuilletony bývalých úředních Novin Pražských; Štrauch přispíval do feuilletonů těchto; Máj, od Friče vydaný almanach, sbírka to nejdivočejších experimentův básnických; báseň Věčnost od Mayera; Věčný ženich od Sabiny; Pfenigmagacin, tehdejší Musejník; Shakespearovský slavovůz, Shakespeare v českém překladu vydávaný od zvláštní komise Matice české.

[28]) „Moravské Noviny" byly vládním listem na Moravě a vycházely v Brně. Jistá zbožná dušička, jížto verše „Dumky" nezvyklou formou a přílišnou subjektivností pobouřily tichý spánek spravedlivého, vzala jich básníka na hrozný paškál. Z toho se vyvinula polemika, v níž utopen básník „Dumek" mořem nadávek Brněnských zelenářek.

[29]) Pomýšleno tu na Palackého a Šafaříka, ctihodné to naše nestory, jež sobě básník tehda představoval za nejvyšší rozsudí ve věcech národních i literarních.

[30]) Je to Byron, jenž oslavil svého věrného psa vřelou básní: Inscription on the monument of a Newfoundland Dog.

[31]) Verše následující zakládají se buď na zlomyslných anekdotách, buď na skutečných událostech. Okolnost tato zajisté nevylučuje právo komukoli, aby je zachoval ve verších vděčným potomkům.

[32]) Básník nemohl odolati citům vděčnosti, a bylo mu postaviti pomník v básni své vzdělaným, nad míru jemným a elegantním estetikům moravským Hansmannovi a meškajícímu nyní v Americe P. Klácelovi. Oba tito mužové všemožně se vynasnažili, aby zohavili jmeno jeho v literatuře českomoravské.

[33]) Studené lázně Sedmihorské založeny jsou r. 1841 přičiněním slavného lékaře Šlechty; během několika desítiletí dospěly řízením jeho k pověsti evropské, vítěznou vedouce konkurenci se známým Gräfenberkem. Sedmihorky jsou s okolím svým rájem severních Čech.

[34]) Tibur, nynější Tivoli, na řece Anionu as čtyry míle od Říma. Krajina náleží k nejkrásnějším ve vůkolí světového

města. Horac, jenž krásu tohoto kraje nejednou ve svých zpěvech nadšeně líčí, měl tu pěkný letohrádek.

[35]) Byla-li láska slavného Petrarky k Lauře platonická, o tom mnoho rokováno i napsáno. Ba i damám nadělalo to vrtochů, a zdá se, že Madame Deshoulières nedávala mnoho na čistotu lásky blouznivého básníka k světoznámé Lauře. Praví v listu jednajícím o Vaucluse:

Dans cet antre profond où, sans d' autres témoins,
Laure sut par de tendres soins
De l' amoureux Petrarque adoucir le martyre;
Dans cet antre où l' amour tant de fois fut vainqueur,
Il exprima si bien sa peine, son ardeur,
Que Laure, malgré sa rigueur,
L' écouta, plaignit sa langueur,
Et fit peut-être plus encore...

[36]) Taťana, hrdinka znamenité básně Alex. Puškina „Jevgenyj Oněgin" náleží k nejpoetičtějším výtvorům literatur evropských.

[37]) Vypravuje se o Petrarkovi, že skonal rty vtisknuty maje na jmeno Laury, jako by byl polibkem jmena toho život svůj vydechnul. Nejnovější výskumy literarně historické, jež s jakousi nelítostnou škodyliboští strhují zlaté roušky se středověkých postav básnických, neušetřily ani Petrarku a uvádějí i poetickou legendu o panenském pěvci a jeho Lauře v posměch.

[38]) Když Goethe po vydání románu „Werthers Leiden" v plné slávě odebral se ze svého rodiště Frankfurtu do Výmar, nastala u dvora znamenitého Augusta doba nejneváženějšího genialnictví. Vzdělaný svět byl nešťastným Wertherem tak zanícen, že se milovalo, jedlo, pilo a mluvilo jen à la Werther; modrý frak a kožené spodky staly se zbožňovaným předmětem všech mužských i nemužských; pudrované paruky a copy dočkaly se nejkrásnějšího rozkvětu a byly nejhledanější ozdobou všech romantických reků.

[39]) Paul et Virginie, nejznamenitější dílo Bernardina de Saint-Pierre, překrásná to báseň v prostém rouše prozy, přeložená do všech skoro jazyků evropských. Neměla by knížka tato, dobrým překladem i našemu obecenstvu přístupna, scházeti v žádné rodině.

[40]) Rozkošná idyla od Goetha, již sám náš Jungmann přeložil *na jazyk* český.

[41]) Evžen Aram a Maltravers, znamenité dva romany Bulwerovy.

[42]) Po vydání prvních dvou sešitů básně „Pan Vyšinský“ kniha I.—VI.), v nichž dotknuto se satyrickým způsobem redaktora „Moravských Novin“ Hansmanna, stal se básník obětí novinářského paroxismu jeho a byl od něho literarně zabit.

[43]) Roman „Pan Vyšinský“ poprvé vyšel ve lhůtách různých v létech 1858—1859.

[44]) Verše tyto psány jsou před patnácti léty; od té doby změnilo se i na ledě velmi mnoho, a tak opět obživly za dnešních dnův radovánky, o kterých se děje zde zmínka.

[45]) Josef Slavík, český Paganini, s tělem i s duší Čech, jakých mezi umělci naší vlasti málo se nachází. Samého italského velmistra předstihl hrou svojí a roznesl slávu českého jmena po všech vzdělaných kruzích hudebních v létech dvacátých a třicátých prvních. Zemřel co muž 27letý v plném rozkvětu svého umění.

[46]) Němci tak nazývají Drážďany.

Oprava hrubších omylů:

Str.	37	v sloce	VI.	verš	9.	čti:	Si sotva tolik zvěře **krásné** hoví
„	52	„	XXXVI.	„	9.	„	místo seznám — neznám.
„	55	„	XLIII.	„	9.	„	„ při — o.
„	63	„	LVIII.	„	5.	„	„ bezouhoně — bezouhonně.
„	67	„	LXVII.	„	1.	„	„ lnuly — lnuli.
„	153	v řádku	3.			„	„ coteaux — côteaux.
„	171	v sloce	XXXVI.	„	11.	„	„ nemdlel — nezmdlel.
„	182	„	LIX.	„	8.	„	„ úřaděním — uřaděním.
„	187	„	VI.	„	5.	„	„ žárů — čárů.
„	188	„	IX.	„	3.	„	„ tomu — komu.
„	255	„	V	„	5.	„	„ mně — mne.
„	324	„	I.	„	3	„	„ vánku — vánků.
„	324	„	I.	„	4.	„	„ vtíral v jeho — vtíral jeho.
„	355	„	I.	„	4.	„	„ se rozhází je — rozhází je.

Stanford University Libraries
3 6105 015 030 674

